
BAYAN
PRİM'İN
UYANIŞI
NATALIA SANMARTÍN
FENOLLERA
Nilüfer Demirbaş

Bayan Prim'in Uyanışı
Orijinal Adı: *El Despertar De La Senorita Prim*
Yazar: Natalia Sanmartín Fenollera
İspanyolcadan Çeviren: Nilüfer Demirbaş

Yayın Yönetmeni: Aslı Tunç
Yayına Hazırlayan: Şebnem Soral Tamer
Editör: Cansu Akkoyun
Kapak Tasarım: Sidem Zelal Edin
Sayfa Tasarım: Ceyda Çakıcı Baş

1. Baskı: Şubat 2022
ISBN: 978-625-7994-50-7

© Natalia Sanmartín Fenollera, 2017
Eserin Türkçe yayım hakkı Dos Passos Edebiyat Ajansı vasıtasıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır, yayıncının yazılı izni olmadan çoğaltılamaz.
Türkçe yayım hakkı: © Epsilon Yayınevi Ticaret ve Sanayi A.Ş.
kafkakitap* Epsilon Yayınevi Tic. ve San. A.Ş.'nin tescilli alt markasıdır.

Baskı ve Cilt:
Dörtel Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Zafer Mah., 147. Sok., No: 9-13/A
Esenyurt/İstanbul
Tel: (212) 565 11 66
Sertifika No: 40970

Yayımlayan:
Epsilon Yayınevi Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Osmanlı Sok., No: 18/4-5 Taksim/İstanbul
Tel: (212) 252 38 21 Faks: (212) 252 63 98
İnternet Adresi: www.epsilonyayinevi.com
E-posta: epsilon@epsilonyayinevi.com
Sertifika No: 49067

BAYAN PRİM'İN UYANIŞI

NATALIA SANMARTIN FENOLLERA

İspanyolcadan Çeviren
Nilüfer Demirbaş

Babam ve annem, Miguel ile Cuca'ya
sevgi, teşekkür ve hayranlıklarımla...

"Geçmişi özlediklerini düşünüyorlar
ama aslında özledikleri şeyler
daima gelecekle ilgili."

JOHN HENRY NEWMAN

İÇİNDEKİLER

Varış 9
I. Koltuktaki Adam 11
II. Rus Steplerinde Mevsim Kış 80
III. Yumaklar Çözülüyor 154
Norcia 231

VARIŞ

San Ireneo de Arnois'teki herkes Bayan Prim'in varışıyla ilgili bir yorum yapıyordu. Onu kasabadan geçerken gördükleri akşamüstü, o sadece mülakata giden bir başka iş adayıydı ama yeri yeterince iyi tanıyan kasabanın sakinleri biliyordu ki orada açık kadro denen şey gelip geçiciydi. Çoğu, yıllar önce ilkokul öğretmeni arayışına girdikleri zaman yaşananları hâlâ hatırlıyordu; en fazla sekiz aday gelmişti, ama yalnızca üç tanesine yeteneklerini sergileme fırsatı verilmişti. Bu, eğitime ilgisizlik anlamına gelmiyordu, San Ireneo de Arnois'te eğitim seviyesi oldukça iyiydi, ama kasaba sakinlerinin görüşü, daha fazla seçeneğe sahip olmanın hedefi vurma olasılığını yükseltmediği yönündeydi. Bütün bir öğleden sonrayı tek bir sayfa kâğıdı süslemeye adamaya ayırabilen bir kadın olan kırtasiye sahibi, öğretmen seçmek için bir sabahtan daha fazla zaman harcama fikrini abartılı buluyordu. Herkes de bu konuda hemfikirdi. Bu toplumda çocukların entelektüel gelişiminden aileler sorumluydu, her biri kendi geçmiş deneyimlerine, hedeflerine ve kaynaklarına göre hareket ederdi. Okul, tamamlayıcı bir unsur olarak görülüyordu, istenmiyordu ama gerekliydi, gerçi okula güvenen pek çok hane de vardı. "Pek çok hane", asla tamamı değil. Öyleyse bu kadar çok zaman harcamaya ne gerek vardı?

San Ireneo de Arnois, ziyaretçilerin gözüne köklerini geçmişten alan bir yer gibi görünürdü. Bahçeleri güllerle dolu olan eski taş evler gururla birkaç caddeye yayılmıştı. Sokaklar küçük dükkânlar ve işletmelerle dolu işlek bir meydana çıkardı. Sağlıklı bir kalbin atışı kadar sabit bir ritme sahip olan alım-satımlar bu meydanda yapılırdı. Kasabanın etekleri, yerel dükkânlara ürün temin eden atölyeler ve ufak çiftliklerle kaplıydı. Bu küçük bir topluluktu. Çalışkan bir grup çiftçi, marangozlar, işletmeciler ve profesyoneller, bir emekli, seçkin bir akademisyen grubu ve San Ireneo Manastırı'nda yaşayan gösterişsiz keşişler birliği burada ikamet ediyordu. Bu iç içe geçmiş yaşamlar tüm evreni oluşturuyordu. Ticaretiyle, mal ve hizmet üreten zanaatkârları sayesinde kendi kendine yetmenin gururuyla dolu ve içten nezaketiyle küçük iş sahiplerinden oluşan topluluk, çarkı döndürenlerdi. Burayı köklerini geçmişten alan bir yer olarak nitelendirenler muhtemelen haklıydılar. Yine de birkaç yıl öncesine dek, şimdilerde ziyaretçileri ağırlayan canlı ve neşeli pazarını hiç kimse hayal bile edemezdi.

Peki, bu zaman aralığında ne olmuştu? Eğer Bayan Prim yeni işi için görüşmeye gittiğinde kırtasiye sahibine bu soruyu sorsaydı, kadının cevabı, şimdinin gizemli refahının genç bir adamın kararlılığı ve eski bir keşişin bilgeliği sayesinde ortaya çıktığı yönünde olurdu. Ama Bayan Prim aceleyle eve doğru ilerlerken sevimli dükkânı fark etmedi bile. Dükkânın sahibi de San Ireneo de Arnois'in aslında modern dünyadan bıkmış ve basit, kırsal bir hayat arayışına girmiş kaçaklar için gelişmekte olan bir merkez olduğunu gururla anlatamadı.

KOLTUKTAKİ ADAM

1

Küçük Septimus tam da öğle uykusundan uyanır uyanmaz on bir yaşındaki ayaklarını on dört yaşındaki ayaklar için yapılmış ayakkabılarına soktu ve odasının penceresine yaklaştı, tam o anda Bayan Prim bahçenin paslı demir kapısından içeri giriyordu. Çocuk merakla kadına baktı. İlk bakışta gergin olduğu belli olmuyordu, biraz korkmuş gibi bile görünmüyordu. Kadında tam olarak hangi tür kitabı istemeye geldiğinizden çok eminmiş gibi görünen bir önceki görevlinin tehditkâr havası da yoktu.

"Belki de onu severiz," dedi Septimus elleriyle gözlerini ovuştururken. Sonra da pencereden ayrıldı ve aceleyle ceketini giyerek kapıyı açmak için aşağı indi.

Bayan Prim o sırada sakince mavi ortancaların arasından yürüyordu, ilk mesaisine o günün hayatı boyunca beklediği gün olduğuna ikna olarak başlamıştı. Yıllar boyu böyle bir fırsat yakalamanın hayalini kurmuştu. Bu fırsatın resmini çizmiş, en ufak detayına kadar her şeyini planlamıştı. Yine de o sabah çiçeklerin arasından yürürken Prudencia Prim, kalp atışlarının hiç de hızlanmadığını veya bunun büyük gün olduğunu hissettirecek en ufak bir heyecan ve kıpırtı bile hissetmediğini itiraf etmek zorundaydı.

Herkes onu ilgiyle inceleyecekti, o kadarının farkındaydı. İnsanlar ona hep ilgiyle bakardı, bunu biliyordu. Kendisini bu kadar düşmanca gözlemleyen insanlardan çok farklı olduğunu bildiği gibi. *Herkes korkunç bir tarihi hatanın kurbanı olduğunu kabul edemez*, dedi kendi kendine gururla. Onun yaptığı gibi sürekli olarak yanlış yerde, yanlış zamanda doğduğu hissiyle çok az insan yaşayabilirdi. Bunun hayranlık duyulacak bir şey olduğunu, güzelliğini, büyüklüğünü ve hiç iz bırakmadan kaybolabileceğini daha da az insan fark ederdi. *Dünya*, diye hayıflandı Prudencia Prim, *uyum, denge ve estetik zevklerini kaybetti. Ve hiç kimse bu gerçeği göremiyordu, zaten çok az kişi buna dur demek için içten içe çabalardı.*

İşte tam da bu çelik gibi kararlılık Bayan Prim'i ortancalar arasında yürümesinden üç gün önce gazetede gördüğü kısa bir ilana cevap vermeye itmişti:

Dünya tarafından gözü korkutulmamış bir dişi ruh aranıyor. Bir beyefendi ve kitapları için kütüphaneci olarak çalışacak. Köpeklerle ve çocuklarla birlikte yaşayabilmeli. İş deneyiminin olmaması tercih sebebidir. Üniversite mezunları ve yüksek lisans yapanlar başvurma zahmetinde bulunmasın.

Bayan Prim bu ilana kısmen uygundu. Dünya tarafından gözünün korkutulamadığı çok açıktı. Bir beyefendi ve kitaplarıyla birlikte çalışmakta da hiç sorun yoktu. Ama birlikte yaşamayı bir kenara bırakın, ne çocuklarla ne de köpeklerle tecrübesi vardı. Ancak onu en çok endişelendiren şey, dürüst olmak gerekirse "Üniversite mezunları ve yüksek lisans yapanlar başvurma zahmetinde bulunmasın," cümlesiydi.

Bayan Prim kendisini oldukça eğitimli biri olarak değerlendirirdi. Uluslararası İlişkiler mezunuydu, Politik Bilimler ve Antropoloji okumuştu, Sosyoloji doktorası vardı ve hem kütüphanecilikte hem de Ortaçağ Rus Sanatı alanında uzmanlığı vardı. Onu tanıyan insanlar bu olağanüstü özgeçmişi gördükten sonra bakakalırlardı, özellikle de hiçbir belirgin hırsı bulunmayan basit bir idareci gibi göründüğü için. *İnsanlar anlamıyor*, dedi kendi kendine

hırçın bir tavırla; *mükemmellik fikrini anlamıyorlar. Hiçbir şeyin olması gerektiği anlama gelmediği bir dünyada nasıl anlasınlar ki zaten?*

"*Onun* yeni kütüphanecisi siz misiniz?" İrkilen aday şaşırmış bir şekilde başını eğdi. Evin girişi olduğu belli olan verandada sarı saçlı ve çatık kaşlı bir oğlan çocuğu duruyordu.

"Siz misiniz, değil misiniz?" diye diretti ufaklık.

"Sanırım böyle söylemek için erken," diye cevap verdi kadın. "Babanın gazeteye verdiği ilan için geldim."

"O *kimsenin* babası değil," dedi çocuk, başka bir şey söylemeden arkasını döndü ve evin içine doğru koştu.

Keyfi kaçan Bayan Prim girişte kaldı. İlanda çocuklu bir beyefendiden bahsedildiğinden emindi. Tabii ki bu, adamın çocukları olduğu anlamına gelmezdi, hayatı boyunca böyle insanlarla tanışmıştı ama bir cümlede *beyefendi* ve *çocuklar* kelimeleri geçiyorsa başka ne düşünebilirdi ki?

O sırada kafasını kaldırdı ve ilk defa eve baktı. Bahçeden geçerken düşüncelerine o kadar dalmıştı ki etrafına dikkat etmemişti. Eski bir yapıydı, kırmızı boyanın rengi solmuştu, hepsi de bahçeye bakan çok sayıda penceresi ve balkon kapısı vardı. Sağlam ama eski bir yapıydı, çatlamaya başlayan duvarlarına daha önce bir bahçıvanla tanışmamış gibi görünen gül dalları tırmanıyordu. Ön veranda dört kolonla desteklenmişti ve etrafında morsalkımlar salınıyordu, kasvetli ama baskın bir manzaraydı.

"Kışın donuyor olmalılar," diye mırıldandı.

Saatine baktı; neredeyse akşamüzeri olmuştu. Tüm pencereler açıktı, perdeleri taze eylül rüzgârıyla tıpkı beyaz yelkenler gibi nazlı nazlı salınıyordu. Tıpkı bir gemiye benziyor, diye düşündü; karaya oturmuş yaşlı bir gemi. Verandaya gelerek en yakındaki balkon kapısına yöneldi, en azından yetişkinliğe erişmiş bir ev sahibi bulmayı umuyordu.

Daha pencereden bakarken Bayan Prim'in gözüne çocuklar ve kitaplarla dolu, büyük ama dağınık bir oda ilişti. Kitapların sayısı

çocuklardan fazlaydı, hem de epeyce, ama odaya dağılış biçimleri bir çeşit denklik algısı yaratıyordu. Aday otuz kol, otuz bacak ve on beş kafa saydı.

Uzuvların sahipleri halının üzerine, kanepelere yayılmış veya koltuklara kurulmuşlardı. Kadın arkası pencereye dönük, şömineye bakan bir koltuğun iki yanında oturan iki büyük köpeği de fark etti. Verandada konuştuğu çocuk da halıya yayılmış, bir defterin üzerine eğilmişti. Diğerleri zaman zaman koltuktan gelen bir sese cevap vermek için kafalarını kaldırıyorlardı.

"Hadi başlayalım," dedi Koltuktaki Adam.

"İpucu isteyebilir miyiz?" diye sordu ufaklıklardan bir tanesi.

Adam cevap vermek yerine ezberden okumaya başladı:

Ultima Cumaei venit iam carminis aetas;
magnus ab integro saeclorum nascitur ordo:
iam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna;
iam nova progenies caelo demittitur alto.

"Evet?" diye sordu bitirince.

Çocuklar sessizliklerini korudular.

"Horatius olabilir mi?" diye sordu bir tanesi çekinerek.

"Horatius olabilirdi," diye cevap verdi adam. "Ama değil. Hadi bir kez daha deneyelim. Kim çevirisini yapma cüretinde bulunur?"

Pencerenin iki yanından sarkan ağır perdelerin arkasından bu sahneyi izleyen aday, sorunun fazla zor olduğunu düşündü. Çocuklar tek bir alıntıdan yazarı bulabilmek için fazla küçüklerdi, üstelik alıntı Latinceydi. Virgil'i zevkle okumuş olmasına rağmen Bayan Prim bu oyunu onaylamıyordu, hem de hiç.

"Size biraz yardım edeceğim," diyerek devam etti koltuktaki ses. "Bu dizeler İmparatorluk'un ilk dönemlerinde Romalı bir siyaset adamına adanmış. Bu adam daha önce öğrendiğimiz Horatius gibi şairlerin de arkadaşıymış. Bu arkadaşlardan bir tanesi de Brundisium Antlaşması'nı yapmayı başardığı için ona bu satırları yazmış, bildiğiniz veya bilmeniz gerektiği gibi bu antlaşma Antonio ve Octavio arasındaki sorunlara nokta koymuştu."

Adam sustu ve çocuklara baktı, yani Bayan Prim saklandığı yerden bunların olduğunu varsayıyordu, sorgu anındaki bu sessizlik cevapsız kaldı. Yalnızca köpeklerden bir tanesi –sanki bu tarihi olaya bizzat tanık olmuşçasına– yavaşça ve tembelce hareketlendi, şömineye yaklaştı ve tekrar halıya yattı.

"Bunların hepsini hem de hepsini geçtiğimiz bahar döneminde işlemiştik," diyerek üzüntüsünü belirtti adam.

Çocuklar kafalarını kaldırmadan, düşünceli bir ifade ile kalemlerini ısırıyor, endişeyle ayakta dikiliyor, çeneleri avuçlarında düşünüyorlardı.

"Cahil çocuklar sürüsü," dedi ses öfkeyle. "Bugün sizin derdiniz ne böyle?"

Bayan Prim yanaklarına ateş bastığını hissetti. Çocuklarla hiç tecrübesi olmayabilirdi ama zarafet sanatında gerçek bir ustaydı ve evreni döndüren gücün zarafet olduğuna tüm kalbiyle inanıyordu. Zarafetin olmadığı yerde dünya karanlık ve boğucu bir yer olurdu, bu tecrübeyle sabitti. İzlediği sahneden rahatsız olurken ve kendini uyuşmuş hissederken, saklandığı yerde yavaşça hareket etmeyi denedi ama köpeklerden birinin çıkardığı beklenmedik hırıldamayla bu teşebbüsünden vazgeçti.

"Pekâlâ..." Adamın ses tonu yumuşamıştı. "Daha basit bir şey deneyelim."

"Aynı yazardan mı?" diye sordu bir kız çocuğu.

"Kesinlikle aynı yazar. Hazır mısınız? Yalnızca yarım satır okuyacağım: *Facilis descensus averno*..."

Beklenmedik bir hızla havaya kalkan kollar bir dalga oluşturdu ve zafer nidaları yükselmeye başladı, bu defa öğrencilerin cevabı bildikleri çok açıktı.

"Virgil!" diye bağırdılar koro hâlinde ve kuvvetle. "*Aeneis* bu!"

"Aynen öyle, aynen öyle," diye güldü adam memnuniyetle. "Az önce okuduğum ise Eclogas'tandı, 4. Ecloga. Yani, Virgil ve Horatius'un arkadaşı olan Roma devlet adamı da..."

Öğrencilerin herhangi biri cevap veremeden önce Bayan Prim'in berrak ve melodik sesi perdelerin arkasından yükselip odayı doldurdu.

"Asinius Pollio, tabii ki."

On beş çocuk kafası aynı anda pencereye döndü. Kendi cesaretine şaşıran kadın içgüdüsel olarak bir adım geri gitti. Yalnızca kendi haysiyetine olan saygısı ve orada bulunma amacının önemi onu kaçmaktan alıkoyuyordu.

"Bu şekilde araya girdiğim için çok özür dilerim," dedi odanın ortasına doğru yavaşça ilerlerken. "Seslenmem gerektiğini biliyorum ama bana kapıyı açan küçük çocuk beni verandada bırakıp gitti. O yüzden cama yaklaştım ve o sırada sizin Virgil ile Pollio hakkında konuştuğunuzu duydum. Lütfen kusuruma bakmayın, beyefendi."

"Kütüphanecilik için başvuran aday siz misiniz?"

Adam ayağa kalktı ve yumuşak bir sesle sorusunu sordu, sanki bir yabancının salonun ortasına pencereden girdiğini fark etmemiş gibiydi.

Bu bir beyefendi, diye düşündü Bayan Prim hayranlıkla. *Gerçek bir beyefendi*. Belki de onun hakkında karar verirken önyargılı davranmış, fazla kesin sonuçlara varmıştı.

"Evet, beyefendi. Bu sabah aramıştım. İlana istinaden geldim."

Koltuktaki adam birkaç saniye önünde dikilen kadının bu görev için çok genç olduğunu söyleyen önsezilerini değerlendirdi.

"Özgeçmişinizi getirdiniz mi, Bayan...?"

"Prim. İsmim Prudencia Prim," diye cevap verdi kadın. Sonra da özür dilercesine hemen ekledi: "Çok yaygın bir isim olmadığını biliyorum."

"Bence epey kendine has bir isim. Ama sizin için de uygunsa her şeyden önce özgeçmişinize bakmak isterim. Yanınızda mı?"

"İlanda adayın herhangi bir unvana sahip olmaması gerektiği yazıyordu, o yüzden ben de gerek olmayacağını düşünmüştüm."

"Yükseköğreniminizin olmadığını anlıyorum bu sözlerinizden. Kütüphanecilik alanından başka bir eğitim yani, öyle değil mi?"

Bayan Prim sessizliğini korudu. Bir sebepten, kendisinin de anlayamadığı bir nedenden ötürü konuşma onun hayal ettiği yönde ilerlemiyordu.

"Doğrusunu söylemek gerekirse, bazı diplomalarım var," dedi duraksayarak. "Birkaç tane... Çokça, belki."

"Çokça?" Koltuktaki adamın sesi hafifçe sertleşti. "Bayan Prim, bence ilan gayet açıktı."

"Evet, öyleydi," dedi hemen. "Tabii ki öyleydi. Ama akademik anlamda benim sıradan bir insan olmadığımı size açıklamama izin verin. Niteliklerimden çıkar sağlamayı hiç denemedim, onlardan yararlanmadım, onlar hakkında konuşmadım bile..." Soluklanmak için durakladı. "Sizi temin ederim ki niteliklerim yaptığım işe engel olmayacaktır."

Konuşmasını bitirdiğinde kütüphaneci adayı çocukların ve köpeklerin bir süredir sessizce kendisini seyrettiğini fark etti. Verandadaki küçük çocuğun bu adam hakkında söyledikleri aklına geldi. Bu çocuk ordusunun içinde birinin bile adamın çocuğu olmadığına inanmak mümkün müydü?

"Anlatın," diye ısrar etti adam. "Ne çeşit diplomalardan bahsediyoruz? Dahası, kaç taneler?"

Aday bu aldatıcı sorunun hakkından en iyi şekilde gelebilmek için düşünürken yutkundu.

"Eğer bana bir kâğıt verirseniz, beyefendi, size kabaca bir taslak çizebilirim."

"Kabaca bir taslak çizmek mi?" dedi adam şaşkınlıkla. "Aklınızı mı kaçırdınız? Neden girmek istediği işin gerektirmediği niteliklere sahip biri bu nitelikleri açıklamak için taslak çizme ihtiyacı duysun ki?"

Bayan Prim cevap vermeden önce bir an tereddüt etti. Aslında doğruyu söylemek istiyordu ama bunu yaparsa işi alamayacağını da biliyordu. İlanı okurken kalbinin küt küt attığını söyleyemezdi. Nabzının hızlandığını, zihninin bulanıklaştığını ve o küçük satırlarda bir gündoğumu gördüğünü de açıklayamazdı. Öte yandan,

yalan söylemek de ihtimal dışıydı. İstese bile, ki kesinlikle bunu istemiyordu, burnu daima utanç verici şekilde kızarırdı.

Bayan Prim'in burnu ahlaki değerler konusunda çok hassastı. İltifatlar karşısında kızarmazdı, öfkeli bağırışlar sırasında da bir şey olmazdı, hiçbir memnuniyetsizlik, hatta hakarete uğramak bile yüzünde bir tepkiye yol açmazdı. Ama konu yalan olunca, yalana karşı yapacak bir şey yoktu. Ufacık bir fikir ayrılığı, tek bir abartı, masum bir çarpıtma bile olsa burnu alev alev yanmaya başlardı.

"Evet?" dedi Koltuktaki Adam.

"Sığınacak bir yer arıyorum," dedi aniden.

"Sığınacak yer mi? Yani yaşayacak bir yer anlamında mı?" Adam kıpırdamadan ayakkabılarını seyrediyordu. "Bayan Prim, biraz sonra söyleyeceklerim için önceden özür dilemek istiyorum. Size soracağım soru biraz hassas ve kelimelere dökmekte güçlük çekiyorum ama bunu yapmak zorundayım. Belki başınız derttedir? Bir yanlış anlaşılma olmuştur? Tatsız bir olay yaşanmıştır? Belki ufak bir yasal sorun vardır?"

Erdeme çok önem veren bir aileden gelen kütüphaneci, bu soruya aniden parlayarak cevap verdi.

"Tabii ki hayır, beyefendi, kesinlikle hayır! Ben şerefli bir insanım, vergilerimi öderim, trafik cezalarımı aksatmam, ufak tefek hayır işleri, bağışlar yaparım. Ne bir suça ne de şaibeli bir işe karıştım. Aile tarihimde tek bir kusurlu kişi yoktur. Eğer kontrol etmek isterseniz..."

"Gerek yok, hanımefendi," dedi adam mahcup bir edayla. "Sizden özür dilerim, sözlerinizi yanlış anladığım ortada."

Birkaç dakika önce son derece derli toplu görünen aday şimdi oldukça huzursuzdu. Çocuklar tek kelime etmeden olanları izliyorlardı.

"Böyle bir şeyi nasıl düşünebildiğinizi anlamıyorum," dedi.

"Affedin, rica ediyorum," dedi adam tekrar. "Bu hatamı nasıl telafi edebilirim?"

"Onu işe *alabiliriz*." Verandadaki dağınık çocuğun sesi aniden odanın derinliklerinden yükseldi. "Sen *daima* adalet adına yapılması gereken yapılmalıdır, dersin. *Daima* bunu söylüyorsun..."

Koltuktaki Adam bir an için utanmış göründü. Sonra çocuğa gülümsedi ve yumuşak bir ifadeyle başını salladı, utangaç bir tavırla kütüphaneci adayına yaklaştı.

"Bayan Prim, biraz önce cüret ettiğim tarzda bir kabalığa tahammül edebilen bir kadın güvenimi kazanmış demektir, üzerine alacağı görev her ne olursa olsun. İşi kabul eder misiniz?"

Aday hayır demek için ağzını açtı ama o anda gözünün önüne bir görüntü geldi. Ofiste geçen uzun ve karanlık günlerini izledi, spor hakkındaki sıkıcı konuşmaları dinledi, alaycı gülüşmeleri ve fesat bakışları hatırladı, fısıltıyla söylenen kaba sözler kulağına geldi. Sonra içinde bulunduğu âna geri döndü ve kararını verdi. Sonuçta adam bir *centilmendi*. Kim bir centilmen için çalışmak istemezdi ki?

"Ne zaman başlıyoruz, beyefendi?" Cevabı beklemeden arkasını döndü ve pencereden dışarı çıkıp çantalarını almaya gitti.

2

Kütüphaneci bundan böyle onun odası olacak yere girer girmez yatağın üzerine oturdu ve açık pencerelerden dışarıya baktı. Çok fazla mobilya yoktu ama mevcudiyet gösterenler tam da orada olması gereken şeylerdi. Mavi Şam ipeğiyle döşenmiş eski bir divan, Venedik tarzı bir ayna, Gürcü yapımı demirden bir şömine, turkuaza boyalı bir dolap ve iki eski Wilton halısı. "Bir kütüphaneci için fazla lüks," diye geçirdi aklından. Aslında *lüks*, yerinde bir kelime değildi. Odadaki her şey kullanılmak üzere oraya yerleştirilmişti. Her şey orada yaşamıştı, tamir edilmişti ve kullanılmıştı. Hepsi tecrübe kokuyordu. "Yüz yıl önce rahatlık denen şey buydu işte." Bayan Prim eşyalarını yerleştirmeye başlarken iç geçirdi.

Ahşaptan gelen bir gıcırtı kafasını kaldırmasına sebep oldu ve odayı taradığında şömineye yaslanmış küçük bir resim buldu. Bir çocuk tarafından çizilmiş üç figürü gösteren bir tabloydu bu. *Çizgiler fena değildi, aslında bir çocuk için muhteşem*, diye geçirdi aklından küçük sanatçının eserine hayranlıkla bakarken.

"Rublev'in Kutsal Üçlü eseri," dedi tanıdık bir çocuğun sesi arkasından.

"Biliyorum, çok teşekkür ederim, genç adam. Ancak, içeri girmeden önce seslenseniz daha iyi olmaz mı?" dedi çocuğun yalnız olmadığını görünce.

"Kapı açıktı, öyle değil mi?" diye sordu çocuk arkasındaki üç çocuğa dönerek, hepsi kafalarını onay vermek için salladı. "Bu

benim kız kardeşim, Teseris, on yaşında. Bu Deka, dokuz yaşında ve küçük olan da Eksi, yalnızca yedi buçuk yaşında. Benim adım Septimus. Ama bunlar *gerçek* isimlerimiz değil," diye açıkladı bir sır verircesine.

Bayan Prim dört kardeşi inceledi ve aralarındaki farklar onu büyüledi. Küçük Deka abisinin dağınık ve sarı saçlarına aynen sahip olsa da muzip ama aynı zamanda masum surat ifadesinin onu verandada karşılayan düşünceli çocukla alakası bile yoktu. Küçüklerin kız kardeşler olduğunu anlamak da kolay bir iş değildi. Bir tanesinin zarif ve duru bir güzelliği vardı, diğeri ise büyülü bir yaşam enerjisi saçıyordu.

Teseris aniden abisinin kulağına bir şey fısıldadı, sonra da yumuşak ve alçak bir sesle sordu:

"Bayan Prim, sizce bir aynanın içinden geçilebilir mi?"

Kütüphaneci şaşkın gözlerle baktı ama o anda kızın ne demek istediğini anlayıverdi.

"Uyumadan önce babam bana hep o hikâyeyi okurdu," diye cevap verdi gülümseyerek.

Küçük kız yan gözle abisine baktı.

"Sana anlamayacağını söylemiştim," dedi çocuk pis pis sırıtarak.

Bayan Prim cevap vermek yerine ikinci çantasını açtı ve yeşim yeşili, ipek bir kimonoyu çıkarıp dikkatsizce dolaba astı. *Demek çocuklarla uğraşmak buymuş*, diye düşündü içinden rahatsız olmuş bir şekilde. *İlanda kastedilen şey buymuş. Yaramazlıklar, şirinlikler veya peri masalları değilmiş; kim olursa olsun hepsi bilmecelerden ve gizemden ibaretmiş.*

"Rublev'in Teslis ikonasını sever misin?" diye sordu çocuk, çantaların birinden çıkan birkaç kitaba dikkatle bakarak.

"Çok," dedi kütüphaneci ciddiyetle, bir yandan da kıyafetlerini bir bir yerine yerleştiriyordu. "Muhteşem bir eserdir."

Küçük Teseris cevabı duyunca kafasını kaldırdı.

"İkonalar eser değildir, Bayan Prim. Onlar penceredir."

Kütüphaneci elbiselerini asmayı bıraktı ve ilgiyle kıza baktı. Kesinlikle, bu evi yöneten adam çocuklarla haddinden fazla ilerlemişti. On yaşındakilerin böylesine sıradışı kavramlara hâkim olmasına gerek yoktu. Kötü bir şey olduğu için değil, tabii ki kötü bir şey değildi ama doğal da değildi. Periler ve prensesler, ejderhalar ve şövalyeler, Stevenson'ın tekerlemeleri, elmalı turtalar; bu yaştaki bir çocuğun kafa yorması gereken konular bunlardı.

"Peki, bu *pencereyi* sen mi çizdin?" diye sordu ilgisizce.

Kız kafasını salladı.

"Hem de ezberden çizdi," diye ekledi abisi. "İki sene önce onu Tretyakov Galerisi'nde görmüştü, önüne oturdu ve başka bir şey görmek istemedi. Eve döndüğümüzde her yere onu çizmeye başladı. Tüm odalarda bu pencerelerden var."

"Bu imkânsız," diye cevap verdi Prim. "Hiç kimse böyle bir eseri ezberden çizemez. Hele sekiz yaşından daha küçük bir çocuk asla, o zamanlar kardeşin o kadarmış; bu mümkün değil."

"Siz orada değildiniz ki!" diye itiraz etti küçük Deka beklenmedik bir çıkışla. "Nereden bileceksiniz?"

Kütüphaneci cevap vermek yerine yavaşça resme yaklaştı, çantasını açtı ve bir cetvel ile bir pusula çıkardı. Oradaydı işte, hiç şüphe yoktu: Sekizgen bölme, iç ve dış çember, figürlerin ortasındaki kadeh şekli.

"Bunu nasıl yaptın, Teseris? Tek başına yapmış olamazsın, bir kopyasına bakarak yapsan bile olmaz. Sana yardım etmiş olmalılar. Bana doğruyu söyle, baban mı, amcan mı yoksa sizinle ilgilenen o adam mı?"

"Kimse bana yardım etmedi," dedi kız kısık ama kesin bir sesle. Sonra da küçük kardeşine döndü: "Öyle değil mi, Eksi?"

"Ona kimse yardım etmedi. O her şeyi *daima* yalnız yapar," diye onayladı kardeşi tek ayağının üzerinde denge kurmaya çalışırken.

Bu kardeş dayanışması karşısında afallayan Prim ısrarcı olmadı. Eğer bu çocuklar yetişkin olsalardı sorgu taktikleri karmaşayı hiç

çaba gerektirmeden çözerdi. Ama karşısındaki bir yetişkin değildi ve bir çocukla yetişkin arasında çok büyük farklar vardı. Bir çocuk bağırabilir, gürültülü bir biçimde ağlayabilir, en akıl almaz şekillerde tepki verebilirdi. O zaman ne olurdu? İşe yeni başlayan birisi daha ilk günden ailenin en hassas üyelerini çileden çıkarırsa bu iyi bir ilk izlenim olmazdı. Üstelik –ürperdi– eve yasal yollardan girmemek gibi bir olay yaşanmıştı zaten.

"Peki, sizin kadar küçük çocukların Tretyakov Galerisi'nde ne işi vardı? Moskova çok uzaktır."

"Sanat eğitimi için gitmiştik," diye cevap verdi Septimus.

"Okulla birlikte mi demek istiyorsunuz?"

Çocuklar birbirlerine eğlenerek baktılar.

"Ay, hayır!" dedi küçük olan. "Biz hiç okula gitmedik ki."

Çok doğal bir şeymiş gibi söylenen bu şey kütüphanecinin zihnine bir tokat gibi indi ve onu derinden sarstı. Okulda eğitim almayan çocuklar gerçek olamazdı. Muhtemelen yarı-vahşi ve hiç okula gitmemiş çocukların sonu ne olurdu? Bayan Prim kendisini işe alan adam hakkındaki ilk izlenimini hatırladı. Hiç şüphe yok ki çok tuhaf biriydi. Uçlarda yaşayan biriydi, yalnızlığına düşkündü, kimbilir, belki de biraz deliydi.

"Bayan Prim," diye seslenen Koltuktaki Adam'ın alçak ve eğitimli sesi merdivenlerden odanın ortasına kadar ulaşıyordu. "Yerleşmeniz bittikten sonra sizinle kütüphanede görüşmek isterim, eğer müsaitseniz."

Kütüphanecinin içten içe gurur duyduğu bir özelliği vardı: Doğru anda doğru şeyi yapacak kadar kararlı biriydi. Ve o anda yapılacak en doğru şey müsaade isteyerek bu evden bir an önce çıkmaktı. Bu fikirden cesaret alarak hızlıca çantalarını kapattı, aynada saçını düzeltti, Rublev'in ikonasına son bir bakış attı ve görevini yerine getirmek üzere hazırlandı.

"Elbette," diye cevap verdi yüksek sesle. "Hemen iniyorum."

Koltuktaki Adam onu elleri arkasında, ayakta dikilerek karşıladı. Kütüphaneci çantalarını açarken o da kadına görevlerini

açıklamanın en doğru hâlini prova ediyordu. Bu kolay bir görev değildi, çünkü onun ihtiyacı olan şey sıradan bir kütüphaneci değildi. Önceki görevlinin ayrılmasından sonra kütüphaneyi yeniden düzenlemek ve kategorize etmek gerekiyordu. Romanlar, makaleler, hikâyeler toz tutmuştu ve teoloji kitapları evin odalarını yer yer işgal etmiş durumdaydı. Önceki gün Aziz John Chrysostom'un vaazlarını kilerde, reçel kavanozları ve mercimek paketlerinin arasında bulmuştu. Oraya nasıl gitmişlerdi? Cevaplanması zor bir soruydu bu. Kitaplara defter veya kalem kutusu gibi davranan çocuklar yapmış olabilirdi; ama bizzat kendisi de olabilirdi. Bu ilk defa olmuyordu, muhtemelen son da değildi. Ve içten içe bunun kendi kurallarının bir sonucu olduğunu kabul etmek zorundaydı.

Babasının kitapları kütüphaneden çıkarmayı nasıl yasakladığını çok net hatırlıyordu. Bu, kendisinin ve kardeşlerinin temiz hava almak ile kitap okumak arasında bir seçim yapması gerektiği anlamına geliyordu. Böylece, çocukluk yıllarının akşamlarını Jules Verne, Alexandre Dumas, Robert Louis Stevenson, Homer, Walter Scott okuyarak geçirmişti. Dışarıda, güneş ışığında çocuklar bağırıyor ve koşuşturuyorlardı ama o daima içerideydi; okuyordu, aklı diğerlerinin en ufak bir fikir sahibi bile olmadığı dünyalarda dolaşıyordu. Yıllar sonra, uzun bir ayrılıktan sonra eve döndüğünde bizzat kendisi bu kuralları değiştirmişti. Çocukların güneşin altında okuduklarını görmeye bayılıyordu. Bahçedeki çimenlere yayılıyor, bir ağacın yaşlı ve rahat köklerinin üzerine oturuyor, elmalarını ısırıyor ve tereyağlı ekmeklerini yerken kendisinin o çok sevdiği kitaplarının sayfaları üzerine yapışkan parmak izlerini bırakıyorlardı.

"İyice yerleşebildiniz mi?" diye sordu kibarca, ortamı biraz rahatlatmak için.

"Odam mükemmeldi, teşekkürler," diye cevap verdi kütüphaneci. "Ama korkarım ki burada kalamayacağım."

"Kalmak mı?"

"Havada kalan çok fazla soru var." Bayan Prim yavaşça çenesini kaldırdı.

"Ne kastettiğinizi anlayamadım," dedi adam şefkatle. "Ama eğer merakınızı giderecek yanıtlara ihtiyacınız varsa ben buradayım. Bir uzlaşmaya varabileceğimizden eminim."

Merak kelimesini duyunca kütüphanecinin surat ifadesi serleşti. "Bu bir merak meselesi değil, ama bunun ne tip bir aile olduğunu bilmiyorum. Okula gitmeyen bir sürü çocuk gördüm. Ortalıkta birkaç çocuğun olması büyük zorluktur ama birkaç çocuğun neredeyse vahşiler gibi yaşaması bence saçmalık."

"Anlıyorum, dikkatinizi çeken şey okul eğitiminin eksikliği olmuş," diye mırıldandı adam hafifçe kaşlarını çatarken. "Pekâlâ, Bayan Prim, haklısınız; eğer burada çalışacaksanız bunun nasıl bir yer olduğunu bilmeye hakkınız var. Gerçi size şunu hatırlatmalıyım ki çocuklar sizin sorumluluğunuzda değil. Görev tanımınızda onlar yok."

"Biliyorum, beyefendi, ama çocuklar, nasıl söylenir, var."

"Evet, çocuklar var ve önümüzdeki günlerde onların var olduklarını daha da belirgin bir biçimde fark edeceksiniz."

"Yaramaz olduklarını mı söylemek istiyorsunuz?"

"O çocukların benim hayatım olduklarını söylemek istiyorum."

Kütüphaneci bu cevap karşısında şaşırdı. İlk izlenimlerinin aksine, adamda bir parça hassasiyet var gibiydi, hem de kadının hayal edebileceğinden çok daha fazla... Tuhaf, sert, yoğun bir hassasiyet.

"Onlar... Sizin çocuklarınız mı? Yani demek istediğim... Bazıları sizin mi?"

"Onların benim çocuklarım olup olmadıklarını mı soruyorsunuz? Hayır, değiller. Gördüğünüz çocuklardan dört tanesi kız kardeşimin ama o öldüğünden beri benim korumam altındalar, beş yıl oluyor. San Ireneo'nun geri kalan çocukları da haftada iki-üç kez buraya ders almaya gelirler."

Bayan Prim zarifçe bakışlarını indirdi: Şimdi her şeyi anlıyordu. Şimdi neden bu çocukların okula gitmek yerine evde eğitim

gördüklerini kavramıştı. Bu, belli ki modern psikolojide uzamış yas bozukluğu olarak tanımlanan bir durumdu. Hiç şüphesiz, üzücü bir şeydi ama böyle bir davranış için bahane olarak kullanılamazdı. Evde eğitim çocuklar için iyi değildi ve bu konu hakkında konuşmanın zor, hatta rahatsız edici olabileceğini bilmesine rağmen bunu kendine görev bildi.

"Kaybınız için çok üzüldüm," dedi yaralı bir hayvanla konuşuyormuşçasına yumuşak bir tonda. "Ama kendinizi acınızın içine kapatamazsınız. Yeğenlerinizi düşünmek zorundasınız, onları ve onların geleceklerini de. Kendi kederinizin onları bu eve hapsetmesine ve düzgün bir eğitimden mahrum kalmalarına izin veremezsiniz."

Adam ona bir an söylenenleri anlamıyormuş gibi baktı. Sonra bakışlarını çevirdi ve hafifçe gülümseyerek kafasını iki yana salladı. Kütüphaneci romantizme düşkün değildi, o yüzden beklenmedik bir gülümsemenin karanlık bir odayı nasıl aydınlatabildiğini görünce kendine şaşırdı.

"Düzgün bir eğitim mi? Benim yeğenlerini evde esir almış ve kendini yalnız hissetmemek için onları okula bile göndermeyen bir adam olduğumu düşünüyorsunuz, öyle değil mi?"

"Değil misiniz?" dedi kadın temkinli bir biçimde.

"Hayır, durum böyle değil."

Adam pencerenin yanındaki içki dolabına doğru yöneldi. Dolapta bir düzine kristal kadeh vardı; sekiz viski kadehi, bir likör ve şarap koleksiyonuyla aynı sırayı paylaşıyordu.

"Bir şey içer misiniz, Bayan Prim? Bu saatlerde genelde bir kadeh içerim. Şarap alır mısınız?"

"Teşekkürler beyefendi ama ben hiç içki içmem."

"Ben içsem sizin için sorun olur mu?"

"Tabii ki hayır. Burası sizin eviniz."

Adam döndü ve bu sözlerin arkasında iğneleyici bir tavır var mı diye anlamak için kadını inceledi. Sonra içkisinden bir yudum alıp bardağı doğrudan masanın üzerine bıraktı, ki bu hareketin üstüne

kütüphanecinin sakin yüzüne zar zor fark edilebilir bir kınama ifadesi yerleşti.

"Doğrusu, eğitim sistemi hakkındaki fikirlerim oldukça özeldir. Ama burada çalışmaya ve kalmaya karar verirseniz, yeğenlerimin en iyi şekilde eğitim almalarını istediğim için onları bizzat eğittiğimi bilmekten memnun olacaksınızdır. Bana yakıştırdığınız o romantik bahanelerin hiçbiri bende yok, Bayan Prim. Yaralı değilim, bunalımda gibi hissetmiyorum, kendimi yalnız hissettiğimi bile söyleyemem. Benim tek niyetim bu çocukların bir gün modern okulların üretmekten aciz olduğu her şey olmaları."

"Üretmek mi?"

"En doğru kelime bu, bana kalırsa," diye cevap verdi adam gözleri neşeyle parlarken.

Kütüphaneci sesini çıkarmadı. Burası onun gibi bir kadın için uygun bir yer miydi acaba? Adamın sevimsiz biri olduğu söylenemezdi. Kaba değildi, itici değildi, gözlerinde yıllarca tahammül etmek zorunda kaldığı önceki patronunun bakışı da yoktu, ama çocuklarla konuşurken hassas davranmıyordu ve kadınla konuşurken de nazik olmasına rağmen kullandığı kesin ses tonunda incelik yoktu. Ayrıca itiraf etmek zorundaydı ki kalbinde hâlâ adamın yarım saat önce karakterine dair yaptığı yorumun kırgınlığını taşıyordu. Yalnızca bu da değildi, adamın yüz ifadesinde huzursuz edici bir şeyler vardı; antik savaşları, zaferleri veya av ödüllerini hatırlatan bir şey.

"O hâlde gitmeye mi karar verdiniz?" diye sordu kadını daldığı düşüncelerden çekip çıkarırken.

"Hayır, öyle bir şey yok. Bir açıklama istemiştim ve açıklamamı aldım. Eğitim sistemi hakkında sizin karamsar düşüncelerinizi paylaştığımı söyleyemem ama modern dünyanın çocukların zarif ruhlarını emebilecek zalimliği karşısındaki korkularınızı anlıyorum. Şimdi, eğer açık konuşmama müsaade ederseniz..."

"Lütfen, buyurun."

"Bence yaklaşımlarınızda biraz aşırıya kaçıyorsunuz, ancak kendi sebepleriniz doğrultusunda hareket ediyorsunuz ve bu da benim için yeterli."

"Yani abarttığımı düşünüyorsunuz."

"Evet, bence abartıyorsunuz."

Adam kütüphaneye yaklaştı. Parmaklarını birkaç kitabın üzerinde gezdirdikten sonra eski ve kalın deri kaplı bir kitabın üzerinde durdu, kitabı dikkatle raftan çıkardı.

"Bunun ne olduğunu biliyor musunuz?"

"Korkarım ki hayır."

"*Üçlü Birlik Üzerine*."

"Aziz Augustinus mu?"

"Onun yazdıklarına itibar ettiğinizi görüyorum. Yoksa bazı ruhani tereddütler yaşadığınızı mı düşünmeliyiz?"

Soru karşısında huzursuz olan kütüphaneci sağ elindeki ametist yüzükle oynamaya başladı.

"Bu biraz hassas bir soru ve eğer sizin için sakıncası yoksa cevaplamamayı tercih ederim. Sanırım böyle bir hakkım var."

"Hassas bir soru," diye tekrar etti adam alçak sesle, bir yandan kitabı karıştırırken. "Elbette, haklısınız. Tekrar özür dilerim."

Bayan Prim bir sonraki sözlerini söylemeden önce dudaklarını ısırdı:

"Umarım kişisel görüşlerimle ilgili bir sorun yoktur, çünkü eğer varsa şimdi söylemeniz ikimiz için de daha iyi olur."

"Kesinlikle hiçbir sorun yok. Sizi din dersi vermek için işe almadım."

"Bunu duyduğuma sevindim."

"Bundan eminim," dedi adam gülümseyerek.

Odada uzun bir sessizlik oldu, yalnızca bahçedeki çocukların uzaktan gelen sesleri ve kahkahaları sessizliği bozuyordu.

"Çocukların isimlerinin numaralar olduğunu görünce çok şaşırdığımı söylemek isterim," dedi sonunda kadın daha az riskli konulara doğru geçmek için bir teşebbüste bulunarak.

"Aslında onlar birer lakap," diye güldü adam. "Benim doğum günlerini hatırlama beceriksizliğime de yardımcı oluyor. Septimus, eylül doğumlu; kardeşi Deka ekimde doğdu; Teseris nisanda ve Eksi de haziranda. Ben klasik dilleri çok severim ve bu sistem birçok kez başımı dertten kurtardı."

Konuşurken odadaki dağınıklığı işaret etti. Ciddi sayıda kitap masalara yayılmıştı, raflarda iki, üç hatta dört sıra dizili kitaplar kâğıt yığınları, eski haritalar, fosiller, taşlar ve deniz kabukları arasında duruyordu.

"Kütüphanemin durumu organizasyon konusundaki yeteneksizliğim hakkında bilmeniz gereken her şeyi açıklıyordur."

"Merak etmeyin, dağınıklık beni etkilemez."

"Minnettarım, ama sizi rahatsız ettiğinden de eminim."

Bayan Prim ne cevap vereceğini bilemediği için bir kez daha konuyu değiştirdi.

"Küçük Teseris ikonaları ezberden çizebildiğini söylüyor."

"Ve tabii ki siz buna inanmıyorsunuz."

"İnanmam gerektiğini mi ima ediyorsunuz?"

Cevap vermek yerine adam tekrar kütüphaneye gitti ve deri kaplı ağır kitabı yerine koydu. Sonra şömineye yaklaştı ve raftaki bir defteri alıp kütüphaneciye uzattı.

"Bu kütüphanedeki tüm eserlerin bir listesi. Yazarlarına göre listelendiler; önceki görevlimiz yapmıştı. Bu gece eğer çok yorgun değilseniz bir göz atmanızı isterim. Böylece yarın bu yıllanmış ve tozlu karmaşayla ilgili sizden yapmanızı istediğim işleri açıklamam için hazır olursunuz. Sizin için uygun mudur?"

Bayan Prim konuşmaya devam etmek istiyordu ama yeni patronunun sohbeti daha fazla sürdürmeyeceğini anlamıştı.

"Gayet uygun."

"Harika. Akşam yemeği saat dokuzda, kahvaltı ise sabah sekizdedir."

"Eğer sizin için uygunsa yemekleri odamda yemeyi tercih ederim. Bir şeyler pişirip yukarı kendim götürebilirim."

"Yemeklerinizi size getirecekler, Bayan Prim. Evde servisimiz çok kuvvetlidir. Umarım buradaki ilk gecenizde iyice dinlenebilirsiniz," dedi adam elini uzatarak.

Kütüphanecinin içinden itiraz etmek geçti. Tanımadığı bir adamın ona nasıl, ne zaman ve ne yiyeceğini söylemesi fikrinden hoşlanmamıştı. İşlerin nasıl yapılacağını anlatırken kullandığı bu baskın tavrı hiç beğenmemişti.

"İyi geceler, beyefendi," dedi yavaşça, yukarı çıkmadan önce.

3

Bayan Prim, onu uyandıran şey horoz sesi miydi yoksa huzursuz bir uykudan kaynaklı olağan bir sıçrama mı, bilemiyordu. Evde neredeyse üç haftadır kalıyordu ve hâlâ her uyandığında kafası karışıyordu. Uykulu bir biçimde çarşafların altından tembelce uzanıp saate baktı. Kalkıp da adam için çalışmaya başlamasına daha iki saat vardı. Burada güvendeydi. Tuhaf ve mânâsız emirlerden korunuyordu, peşinden başka emirler gelen beklenmedik gülümsemelerden, esas anlamı asla anlaşılmayan sorulardan da. Onunla alay mı ediyordu? Daha çok onu anlamaya çalışıyor gibiydi ki bu da aynı derecede sinir bozucuydu.

Hâlâ uykuluyken saate bir kez daha baktı. Manastıra giderken çocuklarla ve adamla karşılaşmak istemiyordu. Prim kendini her zaman açık görüşlü biri olarak değerlendirirdi ama dört çocuğu her sabah kahvaltıdan önce manastıra sürüklemeyi pek onaylamıyordu. Geri döndüklerinde hepsinin çok mutlu göründüğü doğruydu, yolun uzun veya havanın soğuk olması, aç karnına olmaları fark etmiyordu. Ama tabii ki, kadın çocukları etkilemenin birden fazla yolunun olduğu biliyordu.

Evden çıktıktan yarım saat sonra güneş ortalığı ısıtmaya başlamıştı. Hızlıca bahçeyi geçti ve demir kapıyı açtı, kapı gürültüyle uzun uzun gıcırdadı. Neden bu adam bir şeyleri tamir ettirmeyi reddediyordu? Bayan Prim düzeni, güzelliği severdi ve bunları çok sevdiği için de eskimiş kapı, restore edilmemiş tablolar ya

da seradaki rafların üzerinde bulduğu yağ lekeli elyazmaları onu üzüyordu.

"Bu adam bir felaket," diye mırıldandı ters ters.

Yolu takip etmek yerine sağa dönerek dar bir köy yoluna girmeye karar verdi, yol tarlalardan ve ormandan geçiyor, sonunda köye varıyordu. O sabah acil olarak defter ve etiket satın alması gerekiyordu. Önceki gün patronuyla küçük bir tartışma yaşamıştı, eve geldiğinden beri bu beşinciydi. Adam kütüphaneye girmiş ve kitapları sınıflandırmak için bilgisayarda dosyalama yapmamasını kesin bir dille ifade etmişti.

"Pekâlâ, siz öyle istiyorsanız, bilgisayar kullanmam," diye cevap vermişti Bayan Prim zorlama bir sakinlikle.

Devamında daktilolardan da hoşlanmadığını eklemişti, hepsi eski ve toz yuvası oluyordu.

"Onları düzelten de ben olmayacağım," diye mırıldandı kütüphaneci sımsıkı kapattığı dudaklarının arasından.

O zaman ağzından çıkan sözlere engel olamadı:

"Kitapları kuştüyü kalem kullanarak dosyalamamı ister misiniz?"

Adam bu iğnelemeyi hafif bir gülümsemeyle karşıladı; inanılmaz bir centilmenlik, hayranlık verici bir zarafet göstermişti. Ama evde geçirdiği üç haftadan sonra Prim, bu hipnotize eden erkek nezaketinin onu emirlere uymaya zorlamaktan başka bir işe yaramadığını çok iyi öğrenmişti.

"Eğer bu gülünç antikalıkta ısrarcıysanız elde yazarım ama etiketlere ihtiyacım olacağını da hatırlatmak isterim. Bu konuda geri adım atmam. Bu bir sistem meselesi ve sistemi olmayan bir kütüphaneci, gerçek bir kütüphaneci değildir."

"Benim sevgili Bayan Prim'im," dedi adam. "İstediğiniz kadar etiket kullanabilirsiniz, doğal olarak kullanacaksınız. Sizden tek istediğim karanlıkta parlayan herhangi bir rengi kullanmamanız. Renkli etiketlerle hiçbir sorunum yok, kesinlikle karşı değilim, sadece Aziz Bonaventure'nin vaazlarının limon yeşili renkle ve

Virgil'in eserlerinin pembe renkle etiketlenmemesi konusundaki kararım kesindir."

Kütüphaneci cevap karşısında köpürmüştü. Alev alev bakışları ve havaya kaldırdığı burnuyla asla fosforlu etiket kullanmayacağını açıklamaya kendini mecbur hissetmişti; o, bu tarz bir malzeme kullanacak türden bir profesyonel değildi, böyle bir kütüphanede fosforlu renklerin uygun olmadığının kendisine söylenmesine gerek yoktu. Ama sonra adam gülmüş ve daha da incitici bir şey söylemişti:

"Hadi ama Prudencia, sadece şaka yapıyorum, bu kadar kibirli olmana gerek yok. Oysa sen *Halka Yol Gösteren Özgürlük* tablosunun canlı hâli gibisin."

Sahneyi hatırlayınca yeniden sinirlenen Bayan Prim, yolunu kapatan çalıları vahşice yararak düşüncelerine ara verdi. Son ağaç grubunu da ardında bırakırken bazı tanıdık sesler kulağına çalındı. Gezinti yerinin ortasında evin çocukları çimenlere yayılmış, iki erkek kardeşin ağaç parçası veya değneğe benzeyen bir şeylerle yaptıkları savaşı izliyorlardı. Kütüphaneci çalıların arkasına çömelerek kendisini göstermeden izlemeye başladı. Çocuklar eskrim maskeleri takıyorlardı ama herhangi bir darbe alma durumunda bu maskelerin koruma sağlayacağı kesin değildi. Bir kez daha onu işe alan adamın akıl sağlığından şüphe etti. Adam çimenliğin ortasında ayakta dikiliyor, her iki tarafa da askeri taktikler veriyordu.

"Tam ona göre bir iş," diye ayıpladı saklandığı yerden: "Çocuklara önce savaşmayı öğretip sonra da kiliseye götürmek."

"O deli değil, eğer aklından geçen buysa. Ve endişelenmene de gerek yok, o çocukların zarar görmesine asla izin vermez."

Prim aniden döndü ve kendisine gülümseyen, yapılı, yaşlı bir adam ile karşılaştı. "Siz kimsiniz?" diye sordu, bir yandan da çalılığı terk mi etsin, olduğu yerde mi kalsın ona karar vermeye çalışıyordu.

"Eğer sizi ürküttüysem kusuruma bakmayın. Eve kütüphaneyi düzenlemek üzere geldiniz, değil mi? Siz Bayan Prim olmalısınız, tabii eğer yanılmıyorsam..."

Kütüphaneci kafasını salladı ve çaktırmadan ziyaretçisini gözlemlemeye devam etti. "Ben eski bir aile dostuyum. Onları dünyaya geldiklerinden beri tanıyorum diyebilirim. Eğer o, onlar için baba gibiyse, ben de onların dedeleri sayılırım."

"Tanıştığıma memnun oldum, Bay..."

"Horacio Delas. Horacio diyebilirsiniz."

Prim bu nezaketi geri çevirmedi, sonra da çocukları işaret etti.

"Söylesene, Horacio, onlarla ne yaptığını sanıyor? Onları bir savaşa mı hazırlıyor?"

"Sevgili dostum, sizin unvanlarla dolu bir insan olduğunuzu duymuştum," diye cevap verdi yeni gelen, hafif bir iğnelemeyle. "Dikkatli dinleyin, onlara eski askerlerin nasıl savaştıklarını anlatıyor. Günümüz çocuklarının büyük bir kısmı kılıç, mızrak nasıl kullanılır bilmiyor, süvari nedir ondan bile haberleri yok. İzleyin: Eğer yanılmıyorsam, şimdi onlara Godofredo de Preuilly'nin altı büyük kuralını açıklıyor."

"Godofredo de Preuilly mi?"

"Siz buralı olmadığınız için kim olduğunu bilmiyorsunuz, kendisi on birinci yüzyıl ortalarında ölmüş bir şövalyeydi. Bizzat turnuvaların babası olarak bilinir. Düelloların ilk kurallarını belirleyen kişi oydu. Bu konuda iyi bilinen çok fazla tarihi kayıt yok ama hepsinin güzel ve asil tavsiyeler olduğu kesin."

Koltuktaki adamın kısık ama net ses tonu sohbeti böldü:

"İlk kural, karşındaki şövalyeyi asla incitme. İki, kendi rütbenden olmayan biriyle savaşma. Üç, asla tek kişiye birden fazla adamla saldırma. Dört, rakibinin atını incitme. Beş, yalnızca göğüse ve surata darbeler indirebilirsin..."

Yürüyüş yapan adam Bayan Prim'e döndü ve elini zaferle şapkasının üzerine koydu. "Sonuncu ve altıncı kural da asla kaskını çıkarmış bir rakibe saldırmamak. Saçma bir kural değil, sevgili arkadaşım, Fransa Kralı II. Henri bu şekilde ölmüştür. Bir düello esnasında Gabriel de Montgomery'nin mızrağı gözüne girmişti, hatırlarsanız."

Kütüphaneci gülümseyerek başını salladı, olgunlaşmış bir böğürtleni almak için elini uzattı ve sonra da saatine baktı. "Affedersin, Horacio ama gitmem gerek. Köye gitmeli ve öğle olmadan dönmeliyim. Sanırım onlar da oyunu bitirip manastıra gideceklerdir."

"Neden onlarla gitmiyorsunuz?"

"Korkarım ki çok ruhani birisi değilim."

"Endişelenmeyin, ben de değilim. Sabah yürüyüşümden sonra eve dönerim; o yüzden müsaade ederseniz size eşlik etmekten memnun olurum."

Adam kolunu uzatınca kadın bunu memnuniyetle kabul etti. Eve yerleştiğinden beri ilk defa huzurlu ve keyifli hissediyordu. Kendine bir arkadaş bulmuş gibiydi. Mantıklı, hassas ve dengeli bir adam, istediği her konuda konuşabileceği biriydi. "Bu bir şövalye," diye düşündü neşeyle ılık sabah güneşinin altında birlikte yürürken. Ve kim bir şövalyenin kendisine eşlik etmesini istemezdi ki?

Bu sempatik karşılaşmadan üç saat sonra Bayan Prim tekrar ev yolundaydı. Biraz geç kalmıştı ama beyaz etiketlerin şıklığı ve lacivert deri kaplı defterlerin geç kalmasını haklı çıkarmak için uygun sebepler olduğundan emindi. "Patronunuzun çok sevimli bir adam olduğunu düşünmüyor musunuz?" diye sormuştu dükkân sahibi kadın, onun nerede çalıştığını öğrenince. Prim öyle düşünmüyordu. Farklı bir adamdı, bunu kabul edebilirdi. Kız kardeşinin çocuklarını o şekilde evlat edinmesi ve onlarla birlikte San Ireneo'nun yarısına klasik diller üzerine eğitim vermesi çok cömertçe bir hareketti, buna bir itirazı yoktu. Ama sevimli biri değildi, hele iş tartışmaya gelince sevimlilikle alakası yoktu; doğruluğuna inandığı şeylerden bahsederken asla esnemiyordu ve eğer kendi seviyesinde olmadığını düşünüyorsa karşısındaki kişiye hiç nezaket göstermiyordu. Bayan Prim evde kısa bir süredir yaşıyordu ama bunları canlı canlı görecek fırsatı olmuştu. Aynı anda hem dünyanın en hoş hem de en sert adamı olabiliyordu.

"Böyle konuştuğunuzu duymak ne kadar da garip!" dedi kırtasiyeci kadın. "Daha önce hiçbir kadının onun hakkında böyle konuştuğunu duymamıştım. Sert mi? Bence yanlışınız var."

Tabii ki çocuklarla da bu şekilde, diye geçirdi aklından dükkândan çıkarken, şefkatli bir disiplindi belki ama yine de disiplinliydi, üstelik evin sahibi ve reisi olarak çocuklardan çok fazla şey bekliyordu. Prim bazı sabahlar çocuklar derslerine devam ederken kütüphanede çalışıyordu. Etiketlemesi gereken kalın kitapların arasına saklanarak çocuklara olabilecek en karmaşık konuları anlatırken adamdan yayılan tutkuyu hissedebiliyordu; adamın kendini ne denli açık ifade ettiğini, onlara düşünmeyi nasıl öğrettiğini de. Ama aynı zamanda sorular gelirken de onu gözlemleyebiliyordu. Çocukların ondan korktuğunu tam olarak söyleyemezdi ama bir şekilde onun etrafında gerildikleri ve her şekilde onun onayını bekledikleri besbelliydi. Çocuklarla oynarken, şakalaşırken kahkahalarını ve bağırışlarını duymak çok hoştu ama Yunanca bir fiil çekimini yanlış yaptıklarında ve akıl hocalarının hayal kırıklığı içinde kaşlarını çatıp kafasını eğdiğini gördüklerindeki üzüntüleri o kadar da hoş değildi.

"Biraz fazla katı olduğunu düşünmüyor musunuz?" diye sordu bir sabah kütüphaneci, yeni arkadaşına. Köye yaptıkları yürüyüşün karşılığı olarak onu bahçede kahvaltıya davet etmişti.

"Katıysa ne olmuş? Ben skolastik sistemin büyük hayranıyımdır, Bayan Prim, akademik gerekliliği eleştirmemi beklemeyin benden. Son elli yılda eğitim sisteminin geldiği nokta konusundaki görüşlerim hiç de iyi değil, size yalan söyleyemem."

"Ama bu bir gereklilikten fazlası, Horacio. Yöntemleri de kendisi gibi antika ve abartılı. Sanırım çocuklara ders vermediği veya onlarla ortaçağ savaş oyunları oynamadığı zamanlarda kendisini saatlerce kapattığını biliyorsunuzdur. Bazen tüm gün odaya kapanıyor, öğlen veya akşam yemeklerini yememesi hiç de nadir olaylar değil. Tüm bunların pedagojik bir taktik olduğuna gerçekten inanıyor musun?"

Misafiri ayağa kalkarken neşeyle güldü, eve girdi ve elinde iki kitapla geri döndü. Masaya tekrar yerleştikten sonra kendine bir fincan daha kahve koydu ve kitaplardan birini açtı.

"Benim sevgili Bayan Prim'im, size bir şey açıklayacağım. Rabelais'ın *Pantagruel* isimli eserini okuduğunuzdan eminim."

"Elbette."

"Güzel, anlamanızı istediğim şey, sizin deyiminizle 'Koltuktaki Adam'ın' çocukları eğitmek konusunda Gargantua'ya çok benzeyen bir sistemi var."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"İzin verin açıklayayım. *Pantagruel*'in bir bölümünde Gargantua oğluna öğrenmesini istediği her şeyi gösterir, eminim hatırlıyorsunuzdur. Bakalım, evet, işte burada, size bir şeyler hatırlatacak mı diye görmek için okumak ister misiniz?"

Bayan Prim kitabı aldı ve yüksek sesle okumaya başladı:

Dilleri mükemmel şekilde öğrenmeni istiyorum: Hepsinden önce, Quintiliano'nun da dediği gibi, Yunancayı. İkinci olarak Latince. Sonra Kutsal Metinler için İbranice; Keldanice ve Arapça da tabii.

"Çocuklara İbranice, Arapça ve Keldanice öğrettiğini söylemeyin bana," diyerek okumasını böldü kafasını kaldırarak.

"Yok, hayır, gerçi diller konusunda büyük bir ustadır, özellikle de ölü diller konusunda. Hayır, onlara Arapça öğretmiyor, ama Yunanca, Latince ve Aramice'nin bir lehçesini öğretiyor, sonuncusu akademikten ziyade duygusal sebeplerden. Ama okumaya devam edin, devam edin."

Prim kitabı tekrar aldı ve söyleneni yaptı:

Yunancayı Platon'un üslubuyla öğreneceksin; Latinceyi de Cicero ile. Hafızanda tarihin hiçbir noktası eksik olmamalı, bunun için kâinat ilmini yazanların eserleri sana yardımcı olacaktır. Sosyal bilimler, geometri, aritmetik ve müzik sen daha beş veya altı yaşlarındayken sana öğretmeye başladığım bazı alanlar. Bildiklerini geliştirmeye devam et ve astronominin tüm temel bilgilerini öğren.

"Sizi yormak istemiyorum, geri kalanı size özetleyeyim. Medeni hukukta, Gargantua oğlunun güzel metinleri öğrenmesini ve onları felsefe ile kıyaslamasını istiyor. Doğaya gelince de dünyanın en büyük okul olduğunu öğretiyor ona. İçindeki balıkları bilmediği tek bir deniz, nehir veya göl kalmasın istiyor; gökyüzündeki tüm kuşları, bütün ağaçları, çalıları, meyve ağaçlarını, topraktan yetişen tüm bitkileri, derinlere gömülmüş tüm madenleri, Doğu ve Ortadoğu'nun tüm değerli taşlarını öğrensin istiyor."

"Çok etkileyici," diye mırıldandı kütüphaneci.

"Evet, öyle. Onun tıp ve insan üzerine çalışmasını istiyor; oğlunun sonsuz bir bilim kuyusuna dönüşmesini istiyor."

"Onun da çocuklarla yapmak istediği bu mu? Ama bu saçmalık, onlar çok küçük."

"Ben bunun muhteşem olduğunu düşünüyorum, size yalan söylemeyeceğim. Beni çok heyecanlandıran bir akademik süreç bu. Ama bu evde eğitime ilham veren kitaplardan birini daha göstermeme müsaade edin, neyin ne olduğunu o zaman daha iyi anlayacaksınız. Bunu belki bilmiyorsunuzdur. Aziz Hieronymus'un Leta'ya mektubu, bildiğiniz gibi Hieronymus'un muhteşem çevirisi..."

"Vulgata İncili."

"Aynen öyle. Kutsal metinlerin üzerinde çalışarak çölde yıllarını geçiren bir keşişti. Sonra Roma'ya döndü, ardından Beytüllahim'e yerleşti. Muazzam bir entelektüel olduğuna şüphe yok, bir deha olduğu kesin, sinirleri ve iradesi de çelik gibi sağlammış. Öte yandan kendisine karşı oldukça katı biriydi ve çok talepkârdı. Beytüllahim'de kaldığı sürede Leta isimli bir kadından bir mektup aldı, kadın küçük kızının eğitimi konusunda tavsiye istiyordu."

"O da çocuğa dizlerinin üzerine çöküp kollarını açarak ceza verilmesi gerektiğini mi söylemiş?" diyerek gülümsedi Bayan Prim.

"Kesinlikle hayır," diye cevap verdi misafiri neşeyle. "Bana kalırsa ona bir dizi hayranlık uyandırıcı tavsiye vermiş. Leta'ya yazdığı mektupta yabancı dilleri öğrenmenin önemini açıklıyor, özellikle de Latince ve Yunanca, küçük yaşlardan başlayarak tabii. Şöyle diyor:

'Eğer genç dudaklar erkenden öğrenmeye başlamazsa, dil sonradan yabancı aksanlarla bozulur.' Bu sizin işvereninizin prensiplerinden çok da uzak değil, canım. Tabii Hieronymus aynı zamanda kutsal metinlerin günlük olarak okunmasını da tavsiye ediyor."

"Yani, o zaman... Hepsinin bir amacı mı var?"

"Başka bir gün amaçlardan bahsedeceğiz. Bu arada gördüklerinizin tadını çıkarın... Ve aralarına katılın. Küçük Eksi'nin İngiliz edebiyatındaki kadın kahramanların eksikliğine dair sorularına ondan çok daha iyi cevaplar vereceğinizden eminim."

Eve dönüşte, Bayan Prim bahçe kapısını açtı ve dalgın bir ifadeyle sonbahar ortancalarının arasından geçti. Daha önce bir çocuğa bir şeyler öğretmeyi hiç düşünmemişti. Doğrusu, daha önce bir yetişkine bir şeyler öğretmeyi de hiç düşünmemişti. Bunu becerebileceğinden bile emin değildi, üstelik adam da ondan böyle bir şey istememişti ve muhtemelen bunu onaylamazdı. Geldiği akşam aslında oldukça eğitimli bir kadın olduğunu itiraf ettiğinde adamın yüzünde beliren hayal kırıklığını hâlâ unutmamıştı.

"O da lanet kibri de ne hâlleri varsa görsünler," diye mırıldandı öfkeyle. Çocukları da kafasına takmayacaktı. Kendi işi başından aşkındı zaten.

"Sizi yormak istemiyorum, geri kalanı size özetleyeyim. Medeni hukukta, Gargantua oğlunun güzel metinleri öğrenmesini ve onları felsefe ile kıyaslamasını istiyor. Doğaya gelince de dünyanın en büyük okul olduğunu öğretiyor ona. İçindeki balıkları bilmediği tek bir deniz, nehir veya göl kalmasın istiyor; gökyüzündeki tüm kuşları, bütün ağaçları, çalıları, meyve ağaçlarını, topraktan yetişen tüm bitkileri, derinlere gömülmüş tüm madenleri, Doğu ve Ortadoğu'nun tüm değerli taşlarını öğrensin istiyor."

"Çok etkileyici," diye mırıldandı kütüphaneci.

"Evet, öyle. Onun tıp ve insan üzerine çalışmasını istiyor; oğlunun sonsuz bir bilim kuyusuna dönüşmesini istiyor."

"Onun da çocuklarla yapmak istediği bu mu? Ama bu saçmalık, onlar çok küçük."

"Ben bunun muhteşem olduğunu düşünüyorum, size yalan söylemeyeceğim. Beni çok heyecanlandıran bir akademik süreç bu. Ama bu evde eğitime ilham veren kitaplardan birini daha göstermeme müsaade edin, neyin ne olduğunu o zaman daha iyi anlayacaksınız. Bunu belki bilmiyorsunuzdur. Aziz Hieronymus'un Leta'ya mektubu, bildiğiniz gibi Hieronymus'un muhteşem çevirisi..."

"Vulgata İncili."

"Aynen öyle. Kutsal metinlerin üzerinde çalışarak çölde yıllarını geçiren bir keşişti. Sonra Roma'ya döndü, ardından Beytüllahim'e yerleşti. Muazzam bir entelektüel olduğuna şüphe yok, bir deha olduğu kesin, sinirleri ve iradesi de çelik gibi sağlammış. Öte yandan kendisine karşı oldukça katı biriydi ve çok talepkârdı. Beytüllahim'de kaldığı sürede Leta isimli bir kadından bir mektup aldı, kadın küçük kızının eğitimi konusunda tavsiye istiyordu."

"O da çocuğa dizlerinin üzerine çöküp kollarını açarak ceza verilmesi gerektiğini mi söylemiş?" diyerek gülümsedi Bayan Prim.

"Kesinlikle hayır," diye cevap verdi misafiri neşeyle. "Bana kalırsa ona bir dizi hayranlık uyandırıcı tavsiye vermiş. Leta'ya yazdığı mektupta yabancı dilleri öğrenmenin önemini açıklıyor, özellikle de Latince ve Yunanca, küçük yaşlardan başlayarak tabii. Şöyle diyor:

'Eğer genç dudaklar erkenden öğrenmeye başlamazsa, dil sonradan yabancı aksanlarla bozulur.' Bu sizin işvereninizin prensiplerinden çok da uzak değil, canım. Tabii Hieronymus aynı zamanda kutsal metinlerin günlük olarak okunmasını da tavsiye ediyor."

"Yani, o zaman... Hepsinin bir amacı mı var?"

"Başka bir gün amaçlardan bahsedeceğiz. Bu arada gördüklerinizin tadını çıkarın... Ve aralarına katılın. Küçük Eksi'nin İngiliz edebiyatındaki kadın kahramanların eksikliğine dair sorularına ondan çok daha iyi cevaplar vereceğinizden eminim."

Eve dönüşte, Bayan Prim bahçe kapısını açtı ve dalgın bir ifadeyle sonbahar ortancalarının arasından geçti. Daha önce bir çocuğa bir şeyler öğretmeyi hiç düşünmemişti. Doğrusu, daha önce bir yetişkine bir şeyler öğretmeyi de hiç düşünmemişti. Bunu becerebileceğinden bile emin değildi, üstelik adam da ondan böyle bir şey istememişti ve muhtemelen bunu onaylamazdı. Geldiği akşam aslında oldukça eğitimli bir kadın olduğunu itiraf ettiğinde adamın yüzünde beliren hayal kırıklığını hâlâ unutmamıştı.

"O da lanet kibri de ne hâlleri varsa görsünler," diye mırıldandı öfkeyle. Çocukları da kafasına takmayacaktı. Kendi işi başından aşkındı zaten.

4

Bu buluşmadan bir ay kadar sonra Bayan Prim yalnızlığına karşı saldırıya geçmek için ilk teşebbüslerini gerçekleştirdi. Başlarda bu ona o kadar önemli görünmemişti; ne de olsa tüm kasabanın konuştuğu bir konu olmak insanın gururunu okşuyordu. Burası inanılmaz derecede geleneksel bir toplumdu ve bu yüzden de muhtemelen herkes neden onun gibi genç ve güzel bir kadının evli veya en azından nişanlı olmadığını sorguluyordu. O yüzden bir sabah kasabanın en büyük çiçekçisinin sahibi Bayan Oeillet göz kırparak ona eşini nerede bıraktığını sorunca Prim hiç de şaşırmadı.

"Ben evli değilim, eğer sormak istediğiniz buysa," diye cevap verdi gülümseyerek, bir yandan *papaver rhoes* demetlerini inceliyordu, dünyanın geri kalanın gelincik olarak bildiği bu çiçekler için kütüphaneci Latince isimlerini kullanıyordu.

Bayan Oeillet bunu sormak istediğini kabul etti, tam da bunu merak ediyordu. San Ireneo de Arnois'te kadınların kocaları olurdu. Zorunluluk değildi ama uygun olan davranış buydu. Özellikle onun gibi görünen kadınlar evlilik için birer lütuftu. Sevimli bir yüz, güzel bir vücut, zarif hareketler, kültür birikimi; tüm bu şık özellikler Bayan Prim'in dünyaya geliş amacını belirlemişti, var oluşunun sebebi evlilikten başka bir şey olamazdı.

"Çok naziksiniz ama evlenmeye hiç niyetim yok," diye cevap verdi kararlılıkla. "Evlilik bana göre bir şey değil, benim için hiçbir anlamı yok."

Çiçekçinin tatlılıkla gülümsemesi kütüphaneciyi şaşırttı. Bu cevap için bir gülümseme beklemiyordu. Kızgın bir ifade, şaşkınlık, büyük bir parlama... Bunlar doğru tepkilerdi. Bayan Oeillet gibi olgunluğu geçip yaşlılığa doğru ağır ağır ilerleyen kadınlar evlilik karşıtı fikirleri toplum içerisinde duyduklarında büyük bir yaygara koparmaya meyilli olurlardı. Böyle durumlarda doğal cevap, beklenen tepki bu olurdu. Bayan Prim disiplinle yönetilen bir evde yetişmişti, insanların daima beklenen şekilde davranması onun için önemliydi.

"Size kesinlikle katılıyorum!" dedi sonunda çiçekçi uzun bir sessizlikten sonra. "Günümüzde evlilik basit bir yasal sözleşmeye dönüştü, tüm o kâğıtlar, soğuk ofisler, kayıtlar, ayrılık sözleşmeleri, işin doğallığını bozan tüm o kanunlar. Sizin yerinizde olsaydım ve bu çağda evlenmem gerekseydi buna kesinlikle imza atmazdım, tabii ki atmazdım."

Şimdi masadaki zarif zinya çiçeklerine odaklanmış olan Prim bir an için sohbet arkadaşının çıldırdığını düşündü. Daha şimdi kendisinin evlilik için yaratıldığını söylememiş miydi? Paylaşılan hayat ile ilgili açıkça övgüler düzmemiş miydi? Güzel yüzünü, zarif bedenini, kültürünü ve terbiyesini övmemiş miydi?

"Umarım sizi kırmamışımdır," diye devam etti çiçekçi müthiş bir zarafetle. "Ama sık sık devlet memurlarının evliliğe neden müdahale etmesi gerektiğini düşünürüm. Bu gerçek bir çelişki. Evlilik pek çok şey olabilir, bazıları iyidir bazıları kötü, ama evliliğin bürokrasiyle hiçbir alakası olmadığını siz de kabul edersiniz."

Zinya çiçeklerini alıp almamak konusunda kararsız olan Prim, bürokrasi ile evliliğin hiçbir alakası olmadığı konusunda kesinlikle hemfikirdi. Bir demet *papaver rhoes* için ödeme yaparken Bayan Oeillet'e bu konuda sonuna kadar katıldığını düşündü, gerçi o soruna tamamen başka bir açıdan yaklaşıyordu.

Evlilik konusunda ayrı fikirlere sahiptiler, orası belliydi. Ama evliliğin ne olmadığı ve asla ne olmayacağı konularında aynı görüşe sahiplerdi.

Koltuktaki adam ile karşılaştığında kütüphaneci çiçekçiden yeni çıkıyordu. Şaşırmış ve gerilmiş olarak postanede bir işi olduğuyla ilgili bir şeyler mırıldandı, ama adam bunu duymazdan geldi.

"Bayan Prim'in kucağında gelincikler... Bir tablo ismi gibi geliyor kulağa. Size eşlik edebilir miyim?"

"Çok naziksiniz," diye cevap verdi kadın soğukça.

Koltuktaki Adam çiçek demetini aldı ve sessizce kadının yanında yürümeye başladı.

"Gördüğüm kadarıyla Hortensia Oeillet ile tanışmışsınız. Ve doğal olarak o da evli olup olmadığınızı sormuştur, yanılıyor muyum?" dedi gülümseyerek.

"O kadının evlilik hakkında oldukça değişik görüşleri var," diye cevap verdi kütüphaneci.

"Bu bilmece gibi cümleyle söylemek istediğiniz şey fikirlerinin sizinkilerden farklı olduğu, sanırım."

"Öyleler tabii. Ben evliliğe tamamen karşıyım."

"Öyle mi?"

"Onu lüzumsuz ve ilkel bir kurum olarak değerlendiriyorum."

"Bu söylediğiniz çok ilginç," dedi adam. "Çünkü ben tam tersi bir izlenim edinmiştim. Bana sanki günümüzde herkes evlenmek istiyormuş gibi geliyor. Fark ettiniz mi bilmiyorum ama bugünlerde herkes evlenme hakkından bahsediyor, evlilik kurumuna olan inançlarını hayatları boyunca mümkün olduğunca çok kez evlenerek gösterenleri saymıyorum bile. Buna karşı olmanız gerçekten çok ilginç. Bana göre, bu dokunaklı bir masumiyetin kanıtı."

"Siz evlilikten yanasınız, tabii."

"Kesinlikle öyleyim. Ben evliliğin büyük bir savunucusuyum, o yüzden buna dahil olan sivil otoritelere karşıyım zaten. Ben Hortensia ile aynı taraftayım. Bir düğünde devlet görevlilerini görmek beni şaşırtıyor. Yani, evlenen taraflardan birisi değilse tabii."

Bayan Prim, gülümsemesini saklamak için başını öne eğdi.

"Buralarda herkes Bayan Oeillet ile aynı fikirde midir?"

"Buralarda herkes Bayan Oeillet ve benim gibi düşündükleri için buradadır diyelim, ikisi farklı şey."

Kütüphaneci bu cevabın esas amacını anlayamadı ama bir şey söylemedi. Bir başka tartışma başlatmak istemiyordu. Kendini koruma içgüdüsü ona patronuyla girdiği herhangi bir savaşı kaybedeceğini söylüyordu. Kendini daima iyi bir tartışmacı olarak görürdü, insanlar onun tartışma becerilerinden çekinirlerdi ama şimdi bu alanda kendisinden çok daha başarılı biriyle tanışmıştı. Sinir bozucu biriyle, tartışmaları tehlikeli sulara nasıl çekeceğini bilen ve konuları çarpıtıp uçlara taşıyan, ona kendisini aptal ve güvensiz hissettiren biriyle.

"San Ireneo Feminist Birliği," diye okudu yüksek sesle, evin yanında sarmaşıkların arasında kalmış küçük bir kartı görünce. "San Ireneo'da feministlerin olması beni şaşırttı, Böyle bir yer için bu oldukça modern bir şey, öyle değil mi?" dedi şakayla karışık.

Yol arkadaşı cevap vermek yerine durdu, gözlerine bakabilmek için eğildi ve kahkahalara boğuldu.

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsunuz? Feminizmin modern bir şey olduğuna mı inanıyorsunuz sahiden?" dedi gülerek. "Gerçekten, Prudencia, siz çok eğlenceli birisiniz."

Prim aldığı bu cevabın saygısızca olduğunu söylemek üzere ağzını açtı ama sonra kendini tuttu.

"Neyle karşılaştırdığınıza göre değişir," diye cevap verdi ters ters. "Modern hareketler de var ama feminizmin başlangıçta özgürleştirici bir fikir olduğunu inkâr edemezsiniz. Onların safının bir parçasını oluşturmadan şunu söylemeliyim ki beni böyle bir konu için bayrak sallarken de görmeyeceksiniz."

"Bunu duymak beni rahatlattı."

Kütüphaneci kıpkırmızı oldu ama bir şey söylemedi.

"Gerçi feminist hareketin ilk günlerinde özgürleştirici bir hareket olduğuna dair söylediklerinize itiraz edemem," diye devam etti.

"Carrie Nation ve baltasını hiç duymadığınız belli."

Prim dudaklarını ısırdı. Bunun peşinden ne geleceğini çok iyi biliyordu. Bu adamı bunu bilecek kadar iyi tanımıştı. Balta ve sahibi hakkında söyledikleri basit bir yemdi, böylece yine ders vermeye başlayabilecekti. Bu zaferi elinden almak istiyordu, bunu diliyordu ve kesinlikle kararlıydı. Ancak sonunda merakı kendisine üstün geldi.

"Carrie Nation ve baltası mı?"

"Kim olduğunu bilmiyor musunuz?"

"Maalesef. Siz mi uydurdunuz?"

"Uydurmak mı? Nasıl böyle bir şeyi düşünürsünüz?" dedi adam incinmiş bir tonda. "Bilginiz olsun, Carrie Nation, Ölçülülük Hareketi'ni başlatan kişiydi, daha içki yasağı bile konulmamışken alkol tüketimine karşı hareket başlatan küçük bir gruptu. Eminim çok tatlı bir kadındır ama arkadaşlarıyla birlikte ellerinde baltalarla barları basmak gibi kötü bir alışkanlığı vardı ve önlerine çıkan her şişeyi kırmak gibi asil bir amaç edinmişlerdi. Dönemin gazetelerinde yazdığına göre boyu bir seksenden fazlaydı ve neredeyse seksen kiloydu, o yüzden bunun ne kadar iç açıcı bir sahne olduğunu tahmin edersiniz. Söylenenlere göre, öldüğü zaman onun yolundan gidenler mezar taşına şu güzel sözü yazdırmışlar: "İçki yasağına sadıktı. Elinden gelen her şeyi yaptı."

"Peki, tüm bunların feminizmle ne alakası var?" diye soru Prim sertçe, sohbetin hoşuna gitmeye başladığını fark etmişti.

"Sözümü bitireyim, kendinizden büyüklerin sözünü kesmek gibi korkunç bir huyunuz var. Nation'ın hareketi aile içi şiddete sebep olan alkolizme karşı başlamıştı ve bu yüzden de kadın hakları için savaşan öncü figürlerden biri olarak öne çıktı. Barları darmaduman eden en fanatik arkadaşları tam anlamıyla feministlerdi, sizin 'özgürleştirenler' dedikleriniz onlar. Ve Nation'ı bu hareketin en asil öncülerinden biri olarak değerlendirdiğimi de belirtmeliyim. Aptallık, kesinlikle, çok daha sonraları geldi."

Bayan Prim öfkeli bir biçimde tekrar dudaklarını ısırdı.

"Buna rağmen bu güzel kasabada feministlerin olmasına izin mi veriliyor yani?" diye sordu soğuk bir ironiyle, bu sırada postanenin kapısına varmışlardı.

Koltuktaki Adam, güneşe karşı kaşlarını çattı ve düşünceli bir biçimde kafasını salladı.

"Onlarla tanışmak ister misiniz? Ancak muhtemelen görmeyi beklediğiniz feminist tiplemesine uymayacakları konusunda sizi uyarayım."

"Benim ne beklediğimi nereden biliyorsunuz? Eğer sorun değilse, evet, tanışmak isterim. İlginç bir tecrübe olacağından kesinlikle eminim," diye cevap verdi kadın, gelinciklerini sertçe adamın elinden almak için parmak uçlarında yükseldi.

"Elbette," dedi adam sokağın karşısına geçmeden hemen önce. "Sanıyorum ki bugün başkanlarıyla tanışma şerefine nail oldunuz zaten. Sevimli ve güler yüzlü Hortensia Oeillet ile."

Hortensia Oeillet, Bayan Prim'e resmi bir davet göndermekte gecikmedi. Gönderdiği notta San Ireneo Feminist Birliği'nin gelecek salı düzenleyecekleri bir sonraki toplantılarında aralarında onu da görmekten ne kadar memnun olacakları yazıyordu. Ancak davetiyenin geldiği sabah, kütüphanecinin zihni başka bir konuyla doluydu. Otuz yıldan biraz fazla bir süredir –hiç kimse ne kadar daha fazla olduğunu bilmiyordu– doğum günü bugün kutlanırdı. Bu oldukça ciddi bir olaydı, çünkü Bayan Prim'e göre yalnızca yaşayanlar doğum günlerini kutlayabiliyorlardı ve ölüme karşı olan bu avantaja hak ettiği değer verilmeliydi. Her doğum gününde sabah tam yedide kalkar ve pastasını yapmaya başlardı. Beline bir önlük bağladı, saçlarını sıkıca topladı ve büyükannesinin annesine miras bıraktığı, onun da inanılmaz uzun bir hayat yaşayacağına inandığı için kızına verdiği özel tarife başladı.

Prim'in pastası arkadaşlar, dostlar ve tanıdıklardan oluşan küçük çevresinde oldukça beğenilen bir lezzetti. Buna rağmen hiç kimse bu leziz ve hafif pastanın içine ne konulduğunu öğrenmeyi başaramamıştı. "Gizli malzeme sevgi," diyordu sanki önemli bir

şey değilmiş gibi. Yine de insanlar hamuru doğru malzemelerle kaplamayı bilmenin sevgi eklemekle bir ilgisi olduğuna inanmıyorlardı. "Eğer tadını alamıyorlarsa, bilmeyi hak etmiyorlar," diyordu kütüphaneci, nadiren de gizli malzemesini kimseye söylemediği için vicdan azabı duyuyordu.

"Bayan Prim, Emily Brontë'nin fırında yemeklerin pişmesini takip ederken bir yandan da Almanca çalıştığını biliyor muydunuz?" diye sordu o sabah Eksi aniden, esas hamurdan alınmış küçük bir parçayı şekillendirmeye çalışıyordu.

"Hayır, canım, hiç bilmiyordum ama kulağa çok ilginç geliyor. Bunları dayın anlatmıştır kesin..."

"Hayır, o bu konuda fazla şey bilmez. Horacio Amcam anlattı. Brontë'nin fırındaki ekmeğin pişmesini beklerken elinde Almanca kitabıyla mutfakta ileri geri yürüdüğünü söyledi. Ne hoş, değil mi?"

Prim on dokuzuncu yüzyılın buz gibi mutfaklarında fırındaki ekmeğin pişmesini beklerken dil öğrenmeye çalışmanın güzel olduğunu düşünmüyordu ama kendini tuttu. O sabah kendini mutlu hissediyordu. Koltuktaki adam beklenmedik bir jest yapmış ve pasta yapımına yardım etmeleri için çocuklara bugünü tatil etmişti. Üç büyük çocuk o anda bahçeyi süslemek için güzel kokulu bitkilerin yapraklarını topluyordu, küçük olan da pastanın minimal bir versiyonunu yaparak kendince katkıda bulunuyordu. Aşçı da saatlerdir kendini paralıyordu, bir doğum günü menüsü hazırlayarak yeni gelene bu mutfağın patronunun kim olduğunu hatırlatacaktı.

Kütüphaneci dirseklerine kadar una batmış durumdaydı ve yanakları çok çalışmaktan kızarmıştı, mutfağa göz gezdirdi, eski ve güzeldi, tıpkı evdeki her şey gibi. Bu mutfak güzel bir çocukluk vadediyordu. Fırından yeni çıkmış ekmek, lokma tatlısı, çikolatalı pasta, bisküvi ve kurabiye kokan bir çocukluk. Kadının hiç yaşamadığı tarzda bir çocukluktu, ama şunu kabul etmeliydi ki o darmadağınık evde hayatın gerçeği buydu.

"Bayan Prim, gerçek hayatta da Bay Darcy gibi bir adamın var olabileceğine inanıyor musunuz?" diye sordu bu sefer Eksi, daha yedi buçuk yaşında olsa da kardeşleri için hikâyeler yazıyordu.

Birkaç hafta önce bu kadar küçük bir kızın ileri seviye edebi eserleri okumasına şaşıran olan kütüphaneci oklavayı bıraktı, ellerini önlüğüne sildi ve kıza döndü.

"Bence, Eksi, Jane Austen mükemmel erkeği yarattığı için hepimizin saygısını hak ediyor. Ama sen zeki bir kızsın ve mükemmel insan diye bir şeyin olmadığını biliyorsun, demek istediğim..."

"Dünyada Bay Darcy gibi biri yoktur," diye cevap verdi kız neşeyle.

"Ben bu kadar emin konuşmazdım." Koltuktaki Adam'ın mutfağa beklenmedik bir biçimde girişi Bayan Prim'i epey şaşırttı ama tepkisini ustalıkla sakladı.

"Yani böyle biri var mı?" diye soru küçük kız dayısına, adam kızın burnuna un bulaştırarak kızı sempatiyle selamladı.

"En ufak bir fikrim yok, Eks ve itiraf etmem gerekirse bu hikâyeyi duymaktan da sıkıldım. Benim esas demek istediğim şey, Darcy'nin mükemmel erkek olduğundan şüphe ettiğim. Üstelik karakteri ortaya koyan kişinin de bu adamın mükemmel olduğunu düşündüğünü sanmıyorum."

Hamuru çılgınlar gibi açmaya girişmiş olan Bayan Prim kafasını kaldırdı ve araya girmek için cesaretini topladı.

"Korkarım ki siz bu konuyu biraz yanlış anlamışsınız. Muhtemelen karakteri çok doğru algılayamadınız, çünkü cinsiyetiniz onunla aynı ve böyle durumlarda belli bir körlük oluştuğunu herkes bilir ama herhangi bir kadın Bay Darcy'nin her durumda tam olarak söylenmesi gereken şeyi söylediğini hemen fark eder."

"Bu çok doğal," dedi adam. "Onun kurgusal bir karakter olduğunu ve sözlerin başkasına ait bir kalemden döküldüğünü hesaba katınca yani."

"Kesinlikle. Ben de tam bu yüzden Eksi'ye onun var olmadığını, öyle bir adamın var olamayacağını söylüyordum," dedi Prim zafer dolu bir ifadeyle, burnu her zamankinden daha da havadaydı.

"Sevgili Prudencia, hile yapmayın lütfen," diye cevap verdi Koltuktaki dam, kucağına oturan küçük kızın getirdiği pastadan bir

ısırık alarak. "Ben Darcy gibi bir adamın var olup olamayacağını tartışmıyorum, benim sorguladığım şey Darcy'nin mükemmel erkek olup olmadığı. Romanın adı, sizin de çok iyi bildiğiniz gibi, *Gurur ve Önyargı*, çünkü Darcy çok gururlu ve Elizabeth Bennet'in ise önyargıları var. Yani, Bayan Prim, Darcy mükemmel değil çünkü gurur en büyük karakter sorunlarından biridir ve gururlu bir adam özünde mükemmel değildir."

"Hiç şüphesiz, sizin gibi birisi için bu tecrübeyle sabittir," dedi kütüphaneci eliyle ağzını kapatıp ne kadar korkunç bir şey söylediğini idrak etmeden hemen önce.

Mutfakta bu karşılıklı atışmadan büyük keyif alan küçük Eksi'nin bile bozmaya cesaret edemediği buz gibi bir sessizlik oldu.

"Ben... Öyle demek istememiştim, kusura bakmayın, lütfen. Ağzımdan nasıl kaçtı bilmiyorum," diyerek özür diledi kütüphaneci titreyen bir sesle.

Koltuktaki Adam çalışanına cevap vermek için kafasını kaldırmadan önce yeğenini yere indirdi.

"Bu cevabı hak etmiş olabilirim, Bayan Prim," dedi sakince. "O yüzden asıl ben sözlerim için özür dilerim."

"Ah, hayır, lütfen! Özür dilemeyin, rica ederim." Kütüphaneci kıpkırmızıydı. "Öyle demek istememiştim. Niyetim o değildi, inanın."

Adam sessizce kadını izledi. "İşin doğrusu, inanıyorum," dedi sonunda. "Söylemek istediğiniz şey benim baskın, kibirli ve inatçı olduğumdu, değil mi? Ve muhtemelen haklısınız, inkâr etmeyeceğim."

Prim elini alnına götürdü ve cevap vermeden önce yutkundu.

"Lütfen, rica ediyorum konuyu kapatın. Kendimi affettirmek için ne yapabilirim?"

Koltuktaki adam cevap vermedi. Sonra mutfaktaki dev ahşap masanın etrafından dolandı ve çalışanına yaklaştı.

"Hadi ama Prudencia, bana hakaret etmek istemediğini tabii ki biliyorum; en azından büyük bir hakaret. Sadece emin olmak

için yüzündeki dehşet ifadesini görmek istemiştim. Şöyle yapalım: Bu tatsız olayı unutup ateşkes imzalamaya ne dersin?" dedi elini uzatarak.

Kütüphanecinin başı öne eğikti, elini uzatmadan önce önlüğüne sildi.

"Çok naziksiniz. Ama şunu söyleyin, gerçekten bunu unutabilecek miyiz? Ettiğim o laftan sonra beni kovma hakkına fazlasıyla sahipsiniz."

"O hakka sahibim ancak sizi kovmayı düşünmüyorum. Kitaplar konusunda çok yeteneklisiniz. Üstelik içimden bir ses bu özür dilemeniz gereken son şey olmayacak diyor," dedi ve duraksamadan yararlanarak bir çatal kapıp masadaki hamurdan bir parçayı ağzına götürdü.

"Tebrik ederim, gerçekten çok güzel. Haşhaşlı mı?"

Hâlâ üzgün olan Prim'in gözleri büyüdü.

"Nasıl anladınız?"

Cevap vermek yerine Koltuktaki Adam bir elma aldı ve yeğenine göz kırptıktan sonra mutfak kapısına doğru ilerledi.

"Sırrınız açığa çıktığı için mutlu olmalısınız," dedi kapıdan çıkmadan önce. "Böylece gerçekten barış imzalamış oluruz."

Kapı kapandığında kütüphaneci derin ve rahat bir nefes aldı. Bir an için camdan dışarı baktı, ellerini tekrar una daldırdı ve hamuru yoğurmaya devam etti.

"Bayan Prim," diye başladı küçük Eksi masanın öbür ucundan. "Sizce de dayımız her zaman söylenmesi gereken şeyi söylemiyor mu?"

"Bu mümkün, canım, bu mümkün," diye mırıldandı kadın ateş basmış bir hâlde. Sonra fırına gitti, kapağını dikkatle açtı ve belli bir hızla, hatta biraz da coşkuyla, muhteşem pastasını içine yerleştirdi.

5

San Ireneo Feministler Birliği'nin bürosuna gitmek için kasımpatı yataklarıyla kaplı küçük bir patikadan geçmek gerekiyordu. Davetiyede belirtilen tarih ve saat olan salı günü tam beşte Bayan Prim'in zarif silueti nihayet kasabanın dişi kalbinin attığı yerin kapısına gelmişti. Onu şaşırtan ilk şey, beyaz kep ve kolalı önlük giyen pembe yanaklı ufak tefek bir hizmetçi tarafından karşılanması oldu. Prim bir feminist topluluğunun böyle âdetleri bırakmış olmasını ummuştu. Doğrusu bu konulara dair hiç tecrübesi yoktu ama böyle bir toplantıda hizmetçi olması ona biraz tuhaf gelmişti. Ancak eski moda güzelliğe olan düşkünlüğü karşılama gülümsemesinin tadını çıkarmasına izin verdi, zarafetle üst kata kadar kendisine eşlik edilmesine ve neredeyse bir sihir yapılmış gibi oturma odasının ortasına kadar gelme şekline de.

"Sevgili arkadaşım, aramıza katılman bizi çok memnun etti!"

Hortensia Oeillet bir grup kadın eşliğinde ona doğru yaklaştı, kütüphaneci on kadın saydı. Etrafına toplandılar, bir sandalyeye yerleşmesine yardım ettiler ve etkileyici bir hızla bir fincan sıcak çikolata ile iki dilim kremalı pasta ikram ettiler. Bayan Prim davet için hepsine teşekkür etti ama birliğin başkanı oturumu başlatmadan önce kısa bir konuşma yapma şerefini kesinlikle reddetti. İnsanlarla tanışırken davetlilerin çoğunun çalışan kadınlar olduklarını anladı, cinsiyet eşitliğini savunan bir kadın toplantısında bu durumu oldukça doğal bulmuştu. Ancak kısa sürede çok tuhaf bir

şey fark etti: Kütüphaneci bu tarz tanışmalarda eski geleneğe alışkın biriydi, birisi diğer kişiye işini sorduğunda cevap olarak akademik unvanını duyardı, tıp, hukuk, ekonomi veya eğitim alanları olabilirdi. Ancak feminist birliği toplantısında sohbet farklı bir yönde ilerliyordu. Prim ne zaman birisine ne iş yaptığını sorsa aldığı cevap hiç de beklediği gibi olmuyordu.

"Demek eczacısınız," dedi kadınlardan birine. "Eczaneniz nerede? Sanırım meydanda bir tane görmüştüm."

"Ah, ben eczacıyım ama eczanem yok. Ufak bir sanat okulum var. San Ireneo'da yeteri kadar eczane var zaten, ama ben geldiğimde burada sanat dersleri verebilecek kimse yoktu. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?"

Prim kesinlikle anlamamıştı, başka bir zarif kadına döndü, bu kadının bir zamanlar ülkedeki en pahalı ve en çok tercih edilen zayıflama merkezini işlettiğini öğrenmişti.

"Anlatın," dedi sıcak bir ilgiyle. "Sizin tecrübenize sahip bir iş kadını bu kadar küçük bir yere yerleşmeye nasıl karar verdi?"

"Aslında çok basit," dedi kadın gülümseyerek. "Gerçi size hikâyenin tamamını anlattıklarını sanmıyorum. Ben kariyer defterini kapatalı çok oldu. Eminim pastanemi görmüşsünüzdür: Meydanda, Hortensia'nın çiçekçisinin hemen yanında. Evet, şaşırdığınızı görüyorum. Kliniği beş yıl önce bıraktım, buraya taşınmadan hemen önce. Her şeyi başarmış gibiydim, yapacak fazla bir şeyim kalmamıştı ve o anda biraz sadeliğe ihtiyacım vardı. Ve ekmekten daha sade ne var hayatta? Burada, San Ireneo'da şansımın oldukça yaver gittiğini de söylemem gerek, burada zamanımı kafama göre yönetiyorum. Mesela yalnızca akşam ekmeği pişiriyorum ve öğleden sonrası için. Kendimi çöreklere, lokmalara, pastalara ve kurabiyelere adadım."

"Sanırım böylesine uçlarda bir değişikliği yapmak için çok cesur olmak gerekir," diye mırıldandı Bayan Prim tekrar şöminenin yanına oturmaya karar verirken, ikna olmamıştı.

Tam yerine yerleşmişti ki sarışın, uzun boylu ve yapılı bir kadın yolunu kesip kuvvetle elini sıktı.

"Kendimi tanıtmama izin verin. Adım Clarissa Waste, *San Ireneo Gazetesi*'nin sahibiyim. Belki de eşim Herminia ile çoktan tanışmışsınızdır."

Kütüphaneci henüz ismi Herminia olan kimseyle tanışma şerefine nail olamadığını söyledi ve ilk defa bir gazeteciyle sohbet etme fırsatı yakaladığını da ekledi.

"Sanırım bunun için biraz daha beklemeniz gerekecek. Ben gazeteci değilim, küçük bir işletmeciyim diyelim. Emma Giovanacci, şu anda Hortensia ile konuşan şu etine dolgun kadın, o bir gazeteci; daha doğrusu buraya gelmeden önce öyleymiş. Şimdilerde bir Ortaçağ İkonografisi Araştırmaları Merkezi kurma macerasına odaklanmış durumda ve kasabadaki yirmi çocuğu evde eğitiyor. Nasıl başardığını bana sormayın, tam bir gizem."

Prim, kendi cinsiyetinin bazı üyelerinin aynı anda birkaç iş yapabilme yeteneğinin bir bilmece olduğunu kabul ediyordu, bu konu biliminsanlarının eline bırakılmalıydı. Sonra kadına gazete işine girmeden önce ne ile uğraştığını sordu.

"Bir ev kadınıydım. Hâlâ öyleyim ve bu bırakmak istediğim bir iş de değil, ama aynı zamanda gazeteyi de yürütüyorum. Buraya yerleşmeden önce bu imkânsız olurdu. Ah, ama detayları bilmiyorsunuz! Bu bir akşam gazetesi. Sabahları gazeteyi oluşturuyoruz, çocuklar o sırada Bayan Mott'un okulunda veya sizin patronunuzun Homer ve Eshilos hakkındaki muhteşem derslerinde oluyorlar. Bakın, burada felsefemiz önemli şeylerin sabah halledilmesi gerektiğidir."

"Peki ya akşam önemli bir şey çıkarsa?" diye sordu kütüphaneci şaşkınlıkla.

"Bunu bir sonraki akşam yayımlamamız gerekir, başka ne yapabiliriz?"

Bu cevapları ilginç bulan Prim odada dolaşmaya devam etti. Bu şekilde San Ireneo'daki ailelerin çoğunun zamanlarını ve

uzmanlıklarını –ki bazıları gerçekten özel uzmanlıklara sahiptiler– çocuklarının eğitimine aktardıklarını fark etti, başkalarının çocuklarına da eğitim veriyorlardı ve bu etkinlik sosyal itibar sağlıyordu. Buradaki kadınların çoğu kendi işini kurmuştu, hemen hepsi de aile yaşamlarının ritmini bozmamak üzere evlerinin altında küçük dükkânlara sahiplerdi. İş saatleri bir sorun oluşturmuyordu. Herkes kadınların kendi vakitlerini programlamayı erkeklerden daha fazla hak ettiğini düşünüyordu. Bu yüzden kitapçının on ile iki arasında açık olması, hukuk bürosunun on bir ile üç arasında çalışması, dişçinin güne on ikide başlayıp saat beşte günü bitirmesi kimseyi şaşırtmıyordu.

Prim üçüncü sıcak çikolatasını doldururken tantananın arasında Hortensia Oeillet'in sesi duyuldu.

"Hanımlar, hanımlar, oturun lütfen! Oturumumuza başlamamız gerekiyor, saat neredeyse beş buçuk."

Tüm davetliler –kütüphaneci otuz kadar kişi saydı– yerlerine oturdu ve başkanı dinlemeye başladılar, o ise elindeki kâğıttan günün programını okuyordu.

"Konuşmamız gereken ilk konu sevgili Amelia'mız ve Hâkim Basett arasındaki çözümsüz konu."

Odada onaylayan bir mırıltı dolaştı. Bayan Prim'in yanındaki kadın genç Amelia'nın emekli sulh hâkiminin evindeki yarı kölelik denilebilecek durumunu açıkladı, son altı yıldır adamın anılarını yazmasına yardım ediyordu.

"Düşünsenize, kız günde sekiz saatten fazla çalışıyor. Bu hem tarihi geçmiş hem de çekilmez bir düzen."

Bu sözleri duyduktan sonra kütüphaneci ilk defa Koltuktaki Adam'ın evindeki mesaisinin asla günde beş veya altı saati asla geçmediğini fark etti. Önceleri bu rahat çalışma saatlerinin patronunun tuhaflıklarından biri olduğunu düşünmüştü, ama şimdi bunun San Ireneo'da tartışmaya kapalı bir önem taşıdığını anlamaya başlıyordu.

"Arkadaşımız Amelia, San Ireneo'da savunduğumuz tüm prensiplere aykırı bu çalışma şartlarına boyun eğmeye mecbur bırakılıyor," dedi Hortensia Oeillet. Hâkim bu konuda defalarca uyarıldı ama söylenenleri duymazdan gelmekte ısrarcı. Bildiğiniz gibi, Amelia önümüzdeki nisanda düğün yapacak." Bu defa tebrik dolu mırıldanmalar havayı doldurdu. "Ve muhtemelen anne olmakta da gecikmeyecektir. Sonuç olarak bu meseleyi acilen çözmek için elimizden geleni yapmalıyız."

Başkanın sözleri çeşitli destek sözleri ve alkışlarla noktalandı. Devamında büyük gözlü ve mimiklerini yoğun olarak kullanan ufak tefek bir kadın ayağa kalkıp söz aldı.

"Herminia Treaumont," diye mırıldandı yanındaki kadın Bayan Prim'e. "*San Ireneo Gazetesi*'nin yayın yönetmeni. Buraya yerleşmeden önce Pensilvanya Üniversitesi'nde Elizabeth Dönemi Şiiri kürsüsünün başkanıydı."

Herminia Treaumont yüksek, berrak bir sesle ve sesini ayarlayarak konuşuyordu. "Sevgili arkadaşlarım: Bence başkanımız, Amelia'nın iş durumunu net bir biçimde ortaya koydu. Bazılarınızın da bildiği gibi kendisi benim arkadaşımdır ve hâkimin evinde çektiği sıkıntıları detaylarıyla biliyorum, her ne kadar onu çokça takdir etse de. Böyle bir çalışma programıyla Amelia'nın sosyal bir etkinliğe katılması mümkün değil, üstüne üstlük uzun zamandır okumalarına da zaman ayıramıyor ki sizin de bildiğiniz gibi okumalar küçük toplumumuzun temel taşlarından biridir."

Biraz su içmek için durakladı ve sonra hemen sözlerine devam etti.

"Amelia buraya geldiğinde, hepinizin hatırladığı gibi kendine fazlaca güvenen ve edebiyata derin tutku besleyen genç bir kızdı. Tüm bunlar kasabaya geldikten birkaç ay sonra değişti, *dünyanın* edebiyat dediği şeye San Ireneo'nun vakit kaybı dediğini keşfetmişti. Işıl ışıl gözlerle ve elinde John Donne'un eski şiir kitaplarından biriyle ofisime geldiği günü hâlâ hatırlıyorum. O akıl denen muhteşem lütfun gürültüde değil sessizlikte geliştiğini burada öğrendi.

İnsan zihninin, yani gerçek aklımızın, zaman içinde çok çalışma ve disiplinle beslendiğini de burada keşfetti."

Bir başka gürültülü ve canlı alkış odayı doldurdu. "Muhteşem, sizce de öyle değil mi?" diye fısıldadı Prim'in yanında oturan kadın. "Salı günleri yazdığı köşeyi asla kaçırmam. Onu mutlaka okuyun, bayılacaksınız."

"Feminist Birliği'nin konuyla ilgili önerisi," diye devam etti Herminia Treaumont, "şu şekildedir: Bildiğiniz gibi Amelia'nın muhteşem bir göz zevki vardır. Ona eski bir kumaş, bir çaydanlık, yarım düzine çiçek ve kırık bir ayna verirseniz ortaya bir sanat eseri çıkarabilir. Bu yüzden de birliğimizde biraz para toplayıp Amelia'nın bir dekorasyon mağazası açmasına yardım edebileceğimizi düşündük. San Ireneo'da böyle bir dükkânımız yok ve sanırım hepimiz böyle bir yerden faydalanırdık. Hem de onu patron altında çalışmaktan kurtarmış oluruz. Korkarım müstakbel eşi bahçecilik konusunda çok yetenekli değil. Tek maaş ile hayatlarını sürdüremezler, henüz olmaz."

"Ama o zaman hâkimin anılarını bitirmesine kim yardımcı olacak?" diye sordu oturanlardan birisi endişeli bir ses tonuyla.

"Anıları mı? Anıları mı? Anılarını başına çalsın!" diye cevap verdi konuşmacı beklenmedik bir enerjiyle, hemen peşinden bir alkış seli onu takip etti.

Oylama yapıldıktan ve fon oluşturma fikri heyecansız bir biçimde kabul edildikten sonra toplantı sakinlikle devam etti. Bir sonraki gündem maddesi Hortensia Oeillet tarafından sunuldu, konu kasaba çocuklarının edebi eğitimlerine katkıda bulunmak amacıyla bir tiyatro kumpanyası oluşturmaktı. Orada bulunan herkes aynı fikirdeydi. "Shakespeare'i, Racine'i veya Moliere'i sayfalara bakarak anlayamazsınız," diye açıkladı başkan. "Eshilos'u veya Sofokles'i okul sıralarında oturarak idrak edemezsiniz." (Bunu duyunca Bayan Prim keyifle şu sözleri mırıldanmaktan kendini alamadı: "Kimbilir öbür dünyada nedir erdemli dedikleri?") "Corneille veya Schiller'i sevmek hayal bile edilemezdi," diye

devam etti Hortensia Oeillet hararetle. "Tabii eğer vahşi güzelliği ve karakterlerin kahramanlıklarını sahnede görme fırsatımız olmasaydı."

"Bravo, bravo!" diye bağırdı kütüphaneci, şimşek gibi çakan alkışlar, yere vurulan ayak ve tabaklara vurulan kaşık sesleri arasında ayağa kalkarak. Dakikalar sonra Bayan Prim dördüncü sıcak çikolatasını içerken yuvarlak hatlara sahip güler yüzlü bir kadın gündemin son maddesini tartışmak üzere öne çıktı, yanında oturanın dediğine göre kadının adı Emma Giovanacci'ydi.

"Toplantımızın üçüncü ve son konu başlığı ise San Ireneo'daki yeni komşumuz genç Bayan Prim'e uygun bir eş bulunması."

Bayan Prim yerinden sıçradı. Rengi solmuştu ve titriyordu, ayağa kalktı, fincanını masaya bıraktı ve bakışlarını başkana çevirdi.

"Affedersin, Hortensia," dedi buz gibi bir sesle. "Anlayamadım."

Odaya ağır bir sessizlik çöktü.

"Emma şekerim, ne diyorsun sen?" diye geveledi başkan son maddeyi okuyan kadına dönerek. "Bayan Prim'in bugün burada, aramızda olduğunu görmüyor musun?"

Dehşete düşen konuşmacı elindeki kâğıda baktı.

"Ama buraya yazılmış!" diye sızlandı tüm toplantı boyunca şöminenin yanında oturan ve şimdi deli gibi çantasını arayan güzel kadının kimliğini öğrenince.

Aradığı şeyi bulan kütüphaneci pembe yanaklı ve beyaz kepli hizmetçinin kendisine kapıya kadar eşlik etmesini bile beklemeden kapıya doğru yöneldi, hizmetçi de kasabadaki tüm kadınlar gibi bir yere oturmuş toplantıyı takip ediyordu. Emma'nın özürleri ve Hortensia'nın telaşlı açıklamaları onu burada tutamazdı. Clarissa Waste'in sakinleştirici sözleri de öyle. Kadın, Bayan Prim'e insanlara koca bulmanın San Ireneo'nun feminist hanımları arasında oldukça yaygın olduğunu açıklamaya çalışıyordu.

"Siz kendinize feminist mi diyorsunuz bir de?" diye öfkeyle çıkıştı kütüphaneci. "Kadınların bir erkeğe bel bağlayarak yaşaması gerektiğine hâlâ kim inanıyor?"

"Ama tatlım, kendinize bir bakın." Herminia Treaumont'un berrak ve yumuşak sesi Prim'i olduğu yere çiviledi. "Bir adamın evinde yaşıyorsunuz, adamın emirlerine uygun şekilde çalışıyorsunuz, aynı adamdan maaş alıyorsunuz ve adam her ayın ilk günü tüm masrafları ve faturaları ödüyor. Kendinizi erkeklere bağlı yaşamaktan kurtardığınızı mı sanıyorsun gerçekten?"

"Bunlar aynı şey değil ve siz de bunu biliyorsunuz," diye cevap verdi kütüphaneci boğuk bir sesle.

"Elbette aynı şey değil. Bu kasabadaki evli kadınların çoğu kocalarına sizin patronunuza olduğunuzun yarısı kadar bile bağlı değiller. Kendi işlerinin sahibi olarak bu kadınların bazıları evin geçimini sağlıyorlar, pek çoğu çocuklarını kendileri eğiterek para biriktiriyorlar, dünyanın geri kalanının vasat okullara harcadıkları parayı ev için kullanılabilir hâle getiriyorlar. Bu kadınların hiçbiri özel işlerini halletmek için izin almayı akıllarından bile geçirmezler, ki tahminimce siz işinizde bunu yapmak zorundasınız. Hiçbiri fikirlerini kendilerine saklamazlar, ki eminim patronunuzla konuşmalarınızda siz bunu yapıyorsunuz."

Bayan Prim itiraz etmek için ağzını açtı, ama karşısındaki kadının bakışlarında sessizce beklemesine sebep olan bir şey vardı.

"Onların hiçbiri hastalandıklarında rapor getirmezler," diye devam etti Herminia. "Hamilelik kadar doğal bir şeyi açıkladıklarında hor gören bakışlara tahammül etmezler. Şöminenin üzerinde çerçevelenmiş duran yazıyı görüyor musun?"

Kütüphaneci isteksizce bakışlarını duvara çevirdi.

"Yıllar önce, akademideki akıl hocam ve babamdan sonra benim için en önemli adam tarafından yazıldı. Ve ne yazık ki bunun konuyla ilgili söylenmiş en köklü gerçek olduğunu düşünüyorum. Okuyun. Dikkatlice okuyun ve bana bunun doğru olmadığını söyleyin."

Prim sessizce okudu: *On binlerce kadın bir gün Londra sokaklarında, "Kimse bize ne yapacağımızı söyleyemez!" diye bağırdılar ve sonra da gidip sekreterlik işi buldular!*

* G. K. Chesterton.

"İnanın bana, hanımlar, eğer gerçekten bir koca isteseydim bulurdum," dedi kütüphaneci ve burnunu mümkün olduğunca havaya kaldırarak kapıyı çarpıp çıktı.

✦

"Hadi ama Prudencia, bu kadar sinirlenme, gerçekten değmez."

Horacio Delas, Baayan Prim'e bir fincan ıhlamur ikram etti ama kadın zarifçe geri çevirdi.

"Benim için ne kadar huzursuz edici bir durum olduğunu hayal bile edemezsiniz," diye mırıldandı. "Ne kadar utandığımı bilemezsiniz."

Feministler Birliği'nden aceleyle çıktıktan sonra, kütüphaneci kasabada patronu dışında tanıdığı tek adamın evine gitmişti.

"Burası tuhaf bir yer, acayip insanlarla dolu," dedi iç çekerek.

"Umarım beni de böyle değerlendirmiyorsunuzdur, benim de onlardan biri olduğumu unutmayın," diye cevap verdi ev sahibi, bu sefer ona bir kadeh ikram etti ve kadın bunu kabul etti.

Bayan Prim kesinlikle ondan bahsetmediğini vurguladı. San Ireneo'ya geldiğinden beri kasabaya karışmayı denemişti ama çabaları boşa çıkmıştı. Cevap bekleyen çok ama çok fazla soru vardı, özellikle de patronuyla ilgili sorular. Kimdi? Ne iş yapıyordu? Neden her sabah manastıra gidiyordu? Neden günlerce eski kitapların arasına gömülüyor, akşam ve öğle yemeği saatlerini bile fark etmiyordu? Yerel bir keşiş miydi? Prim yerel keşişlerden bahsedildiğini duymuştu. Kendilerini dua etmeye adayan delirmiş adamlar, tıpkı çöldeki keşişler veya Rus *staretz*'ler gibi şehirde yaşamalarına rağmen daimi tapınma hâlinde olan mistikler vardı. Belki de Koltuktaki Adam da yerel bir keşişti?

"Ve şunu söylemeliyim ki keşişlere karşı bir tavrım yok, hele de yerel olanlara. Ruhani ibadetlerin her biçimine daima saygı duyarım," dedi.

"Eminim ki öyledir, dostum. Ama inanın bana o bir keşiş değil."

"O zaman ne? Çünkü dini inançlarının normalin dışında olduğunu inkâr edemezsiniz."

"Tabii ki normalin dışında. Gözlem yapmayı bu kadar ihmal ettiğinize inanamıyorum. Din değiştiren birinin altında çalıştığınızı anlamadınız mı?"

"Din değiştirmek mi?"

"Bildiğinizi sanıyorum."

"Hiç bilmiyordum. Nasıl bir değişimdi bu?"

"O bir şüpheciydi, tabii ki. Başka ne olacaktı? Siz de katılacaksınız ki ortada bir ejderha varsa ondan kaçmanın tek ederi budur."

Kafası karışan kütüphaneci konyağı fazla kaçırıp kaçırmadığını düşünmeye başladı.

"En azından sıradan bir adam olmadığını fark etmişsinizdir," diye bastırdı ev sahibi.

Prim, Koltuktaki Adam'ı sıradan biri olarak değerlendirmenin hiç de kolay olmadığını kabul ediyordu.

"Ne iş yapıyor?" diye sordu kadehini bir kez daha dudaklarına götürmeden önce.

"Kitap okuyor."

"Kimse kitap okuyarak geçinemez."

"Aynı zamanda bir öğretmen."

"Çay için bile para istemediği on beş öğrencisi var."

"Doğru ama bu işlerinden yalnızca birisi. Eğer esas gelir kaynağının ne olduğunu sormaya çalışıyorsanız, ölü diller konusunda oldukça isim yapmış bir uzmandır. Önemli yayınlara katkıda bulunur ve yılda bir-iki kez seçkin üniversitelerde konferans verir. Paradan çok itibar getiren bu işlerin yanı sıra aile varlığının büyük bir kısmını işletiyor. Zaten yaşamak için çok da paraya ihtiyaç duymaz. Oldukça kanaatkâr bir adamdır, eminim fark etmişsinizdir."

"Konferanslar mı? Latince ve Yunancanın bu kadar önemli olduğunu bilmiyordum," dedi Prim hafifçe gülerek.

Horacio Delas ona şaşkınlık ve dehşet karışımı bir ifadeyle baktı.

"Latince ve Yunanca mı? Sevgili Prudencia, beni bir kez daha şaşırttınız. Sizin Koltuktaki Adam yirmiye yakın dile hâkimdir, bu dillerin yarısı da ölü diller. Ölü dil derken de Aramice ve Sanskritçeden bahsetmiyorum; Ugaritçe, Süryanice, Kartaca dili ile Sahidi ve Feyyumi gibi Kıptî lehçelerinden bahsediyorum. Daha önce de söylediğim gibi, siz sıradanlıktan çok uzak bir adamın yanında çalışıyorsunuz. Her sabah manastıra gitmesinin sebebi, antik Roma ayinlerine olan tutkusudur. Böyle küçük bir yerde yaşayıp kendisini cemaate dair işlerle meşgul ediyor, çünkü ilhamını dışarıyla artık neredeyse hiç ilişki kurmayan yaşlı bir adamdan alıyor, hatta o adam bu koloninin kurucusudur."

"Koloni mi? Ne demek istiyorsunuz?"

Horacio Delas, misafirine bir kez daha şaşkın gözlerle bakıyordu.

"Ama Prudencia, San Ireneo'nun modern dünyanın tantanasından ve gürültüsünden sıkılmış insanların sığındığı bir liman olduğunu fark etmediğini mi söylüyorsun? Zaten bu yüzden farklı yerlerden gelen çeşit çeşit insan var burada! Bu işi tamamen gözleriniz kapalı kabul ettiğinizi düşünmeye başladım. Şu ana kadar yaşam tarzımızla ilgili olağandışı hiçbir şey fark etmediğinizi söylemeyin bana."

Konyaktan cesaret alan Prim, bir şeyler fark ettiğini itiraf etti. Zihninde buraya dair bir resim çizebilecek, bir fikir oluşturabilecek kadar uzun süredir buradaydı ama kafasındaki oldukça izlenimsel bir imajdı. İtiraf etmeliydi ki fikirleri birer taslaktan ibaretti. Buna rağmen bir ya da iki tuhaflık tespit etmişti. Çok farklı kökenlerden gelen aileler buraya yerleşmişti. Hepsinin kendi evleri, küçük bir işleri veya az da olsa toprakları vardı. Öncelikli ürünler kasabada üretiliyordu ve bölgede yerel ticaretin gelişmesine yardımcı olmuşlardı. Bunu diğer şeylerin arasında hemen fark edememişti, çünkü çok fazla alışveriş yapması gerekmemişti. Eğer çoraba, ayakkabıya veya başka bir kişisel ürüne ihtiyacı varsa bunu küçük defterine not ediyor ve iki haftada bir şehre yaptığı kısa gezilerde ihtiyacı

olanları alıyordu. Bu arada dairesini havalandırıyor, çiçeklerini suluyor, annesiyle görüşüyor, arkadaşlarıyla kahve içiyor, alışverişini yapıyor ve gece olmadan geri dönüyordu.

Yine de yavaş yavaş burada gizli bir şeylerin olduğunu anlamaya başlamıştı. San Ireneo de Arnois'in çevresinde fabrikalar, büyük şirketler veya bürolar yoktu. Tüm dükkânlar bölgedeki küçük çiftliklerde veya atölyelerde üretilen el yapımı ve yüksek kalite ürünleri satıyordu. Elbiselerde üç veya dört terzinin imzası vardı; ayakkabılar başka başka atölyelerde yapılıyordu; küçük kırtasiye cazibesini özel yapım ürünlerden alıyordu; marketler taze ürünler, ev yapımı konserveler ve günlük sütle doluydu; köşedeki ekmekçide hep taze ekmek bulunuyordu. Prim önceleri ekolojik bir saplantı tespit ettiğini düşünmüştü ama şimdi yanıldığını anlıyordu. Bu kasabada her ne oluyorsa bunun ekolojiyle hiçbir alakası yoktu. Ev ve iş sahiplerine ait sessiz, huzurlu bir topluluktu burası, o kadar. *San Ireneo'da yaşam küçük ölçekli*, diye geçirdi aklından Bayan Prim, *ve tuhaf bir şekilde uyum içinde.*

"Bir çeşit dağıtımcılar mı yani?"

"Öyleler, pek çok şeyin yanı sıra. Gerçekten şaşırdım, Prudencia. Buraya gelmeden önce bilgi edindiğinizi düşünüyordum," dedi ev sahibi yine.

"Ama böyle şeyleri savunan insanlar hâlâ var mı? Geleneksel ekonomiye dönmek, basit ve bildik şeylerle yaşamak gibi eski fikirlerin uzun zaman önce yok olduklarını düşünüyordum."

"Kesinlikle böyle insanlar hâlâ var, bu ülkede böyle düşünen neredeyse tüm insanların yaşadığı bir bölgedesiniz. Sadece bu ülke de değil üstelik... Yoksa hâlâ buradaki insanların farklı ülkelere özgü soyadlarını da mı fark etmediniz?"

"Sizin onlardan biri olmanıza şaşırdım, ütopyalarla arkadaş biri gibi gelmemiştiniz bana."

Horacio konyağından büyük bir yudum aldı ve şefkatle kadına baktı.

"Eğer mevcut dünya tersine dönse ve düzen tekrar kurulsa bunun adı ütopya olurdu. Ama bu küçük kasabaya ütopya denmez. Prudencia, burada olan şey büyük bir ayrıcalık. Bugünlerde sessiz ve sakin bir yaşam sürmek için küçük bir topluluğa sığınman gerekiyor. Bir köy, bir kasaba, şehirdeki yaygaranın ve saldırganlığın ulaşamayacağı bir yer. Burası gibi izole bir köşe olmalı ki birkaç yüz kilometre ötede hâlâ hareketli ve büyük bir şehir olduğunu da bilesin." Adam durup gülümsedi. "Ne olur ne olmaz diye."

Prim düşünceli bir ifadeyle boş kadehi masaya bıraktı.

"Refah seviyesinin yüksek olduğu kesin."

"Öyle zaten, her anlamda."

"Sanırım sizin şehir göçmenleri olduğunuz söylenebilir. Bir çeşit romantik mültecilersiniz, öyle mi?"

"Şehirden göç ettik, orada haklısın, ama hepimiz bunu aynı sebeplerle yapmadık. Bazılarımız, mesela Hâkim Basett ve ben, hayattan alabileceğimizi düşündüğümüz her şeyi aldıktan sonra buraya yerleşmeye karar verdik, çünkü burada kurulmuş olan sakin ve iyileştirici ortamın çok nadir bulunur bir ayrıcalık olduğunu biliyorduk. Herminia Treaumont gibileri ise yenilikçidirler denebilir. Onlar günümüz yaşam tarzının kadınları tükettiği, aileleri doğallıktan çıkardığı ve insan algılarını ezdiği sonucuna vardılar ve başka yöntemler bulmak istediler. Üçüncü bir grup daha vardır, sizin Koltuktaki Adam'ınız da bu gruptadır, onların amacı gerçekten de ejderhadan kaçmaktır işte. Çocuklarını dünyadan korumak, iyi niyetli geleneklere dönmek ve eski yaşam tarzını yeniden canlandırmak istiyorlar."

Horacio Delas kadehleri doldurmak için konuşmasına ara verdi.

"Ne söylemeye çalıştığımı anladınız mı bir bakalım, Prudencia: Sipariş üzerine yapılmış bir dünya inşa edemezsin, ama bir kasaba inşa edebilirsin. En doğru şekilde ifade etmek gerekirse burada hepimiz bir mülteciler kulübü gibiyiz. Patronunuz, aile kökleri San Ireneo'ya dayanan yerleşiklerden birisi. Birkaç sene önce

buraya geri döndü ve bu fikre öncülük etti. Haberiniz var mı, bilmiyorum ama babasının ailesi yüzyıllarca burada yaşamıştır."

Arkadaşının açıklamalarını dikkatle dinleyen Bayan Prim pes edercesine iç geçirdi.

"Söylesenize, Horacio... Bu kasabayla ilgili bilmem gereken başka bir şey var mı?"

"Tabii ki var, tatlım," dedi adam kadehini boşaltmadan önce göz kırparak. "Ama söylemeye hiç niyetim yok."

6

"Pekâlâ? Neden bu işi kabul etmeye karar verdiniz?" diye sordu Koltuktaki Adam birkaç gün sonra, umursamazca ağzına bir dilim ananas attı. Kütüphaneci cevap vermedi. Muhterem Bede'in beş ciltlik *İngiliz Halkının Kilise Tarihi* eserinin tozunu alıp onu etiketlemekle meşguldü ve soruyu duymazdan geldi. Aydınlık bir gündü ve güneş ışıkları kitapların üzerindeki kalın toz tabakalarının üzerine düşüyor, saçlarındaki belli belirsiz bal rengi tonları öne çıkarıyordu.

"Yapma ama Prudencia, beni gayet iyi duydun. Söyle hadi, senin kadar vasıflı bir kadın böylesine gizemli bir işi neden kabul etsin?"

Bayan Prim bu sohbetten kaçamayacağını anlayarak kafasını kaldırdı. Doğum gününde mutfakta yaşanan olaydan beri kütüphane işleri dışında herhangi bir konu için patronuna tek kelime etmemişti. Onunla konuşmak istemiyordu, gerçekten istemiyordu, içten içe onunla konuşmamalıymış gibi hissediyordu. Bir sebepten dolayı komik derecede gergindi ve ikisi bir odada veya koridorda karşılaştıklarında bu gerginliği saklamayı kesinlikle beceremiyordu. Göz ucuyla adama baktı, kasım güneşi altında sakince meyvesini yiyordu. Sonra bakışlarını çevirdi ve sorusunu cevaplamaya karar verdi.

"Sanırım gürültüden kaçmak için."

Koltuktaki adam gülümsemesine engel olamadı.

"Bayan Prim, sizinle tanıştığımdan beri hiçbir cevabınız beni hayal kırıklığına uğratmadı. Size soru sormak muhteşem bir duygu, söylediğiniz hiçbir şey asla ayaküstü muhabbet konusu olamaz. Demek gürültü... Şehrin gürültüsünü mü kastediyorsunuz?"

Kütüphaneci hâlâ elinde Bede'in eserini tutuyordu, adama şefkatle baktı.

"Zihnin gürültüsünü kastediyorum, uğultuyu."

Adam ona ilgiyle baktı.

"Uğultu mu?"

"Aynen öyle."

"Rica etsem biraz daha açabilir misiniz?" diye sordu ona bir dilim ananas ikram ederken.

Prim önlüğünü çıkardı, kitapla toz bezini bırakıp meyveyi aldı. Bu sırada adam camın önündeki iki eski koltuğu çekti ve kibarca oturmasını işaret etti.

"Bana uğultudan bahsedin, Bayan Prim. Sizinki kadar berrak ve zarif bir zihnin içinde fırtınalar koptuğunu hiç düşünmezdim, inanın lütfen."

"Hiç içinizden gelen bir gürültü duyduğunuz olmadı mı?"

Cevap vermeden önce adam dikkatle meyveden bir dilim daha kesti, ikiye böldü ve kadına uzattı.

"Dürüst olmam gerekirse neredeyse tüm hayatım boyunca duydum."

Şaşıran kütüphaneci meyve yemeyi bıraktı.

"Gerçekten mi? Ama siz hiç de *bu* tip bir insana benzemiyorsunuz. Susturmayı nasıl başardınız?"

Güneş ışığından gözleri kamaşınca Koltuktaki Adam gözlerini kapattı ve ayaklarını eski bir saksıya dayadı.

"Başaramadım."

"O zaman hâlâ duymaya devam ediyorsunuz?"

"Söylediğim bu değildi. Bunu yapmayı ben başaramadım dedim."

"Ama eğer başaramadıysanız sesi duymaya devam ediyorsunuz demektir," diye üsteledi kafası karışan Bayan Prim.

"Ses çoğunlukla azaldı diyelim ama bu benim kendi çabalarımla başardığım bir şey diyemem. Sizin kadar eğitimli bir kadının aradaki farkı anlamasını beklerdim."

"Eğitimimi eleştirmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyorsunuz, değil mi?" dedi kadın. "Neden bunu yapıyorsunuz?"

Adam kafasını çevirdi ve cevap vermeden önce bir an kadına baktı.

"Tahmin edemiyor musunuz? Siz modern eğitim sisteminin kusursuz bir örneğisiniz, Prudencia. Bu sisteme sonuna kadar karşı olan benim gibi biri için bu dayanılmaz derecede kışkırtıcı. Bir de," diye ekledi şakayla karışık, "sizden birazcık daha yaşlı olduğumu hatırlatmak isterim."

Bayan Prim bir dilim daha ananas aldı ve yanında oturan adamın yüzündeki muzip surat ifadesini inceledi.

"Tahminimce en az Muhterem Bede kadar yaşlısınızdır."

"Sizden birkaç yıl daha büyüğüm diyelim."

"Beş yıl, altı ay daha büyüksünüz diyelim, tam olsun."

Koltuktaki adam onun ayağa kalkıp odanın diğer ucuna gittiğini görecek kadar gözlerini açtı. Bir elinde ananas, diğer elinde bıçakla kadının peşinden gitti.

"Bana gürültüden bahsedin, Bayan Prim."

"Bunu neden yapacakmışım?" diye tersledi kadın.

"Çünkü anlatmanızı istiyorum. Siz buraya geleli neredeyse iki ay oldu, ama hakkınızda hiçbir şey bilmiyorum."

Kütüphaneci arkasını döndü, eski ahşap bir merdivene tırmandı ve Muhterem Bede'in *Kilise Tarihi*'ni raflardan birine yerleştirmeye başladı.

"Söylenecek çok fazla bir şey olduğunu sanmıyorum."

"En azından bir şeyler söylemeyi deneyebilirsiniz."

"Eğer anlatırsam beni rahat bırakacak mısınız?"

"Size söz veriyorum."

İç geçiren Bayan Prim döndü ve dikkatle merdivenin üçüncü basamağına oturdu.

"Baştan uyarayım, nasıl açıklayacağımdan çok emin değilim," dedi. "Şöyle diyelim, bazı günler –neyse ki çok sık değil– kafamın içinde bir kurutma makinesi çalışıyormuş gibi hissediyorum. Öyle günlerde kendime iyi arkadaşlık edemiyorum, uykularım da bozuluyor. Sanki kafamın içinde bir boşluk var, içinde *bir şey* olması gereken bir boşluk ama *hiçbir şey* yok, hem de hiçbir şey, yalnızca sağır edici bir uğultu." Durdu, patronunun yüzündeki endişeli ifadeyi görünce yumuşakça gülümsedi. "Öyle bakmayın, önemli bir şey değil; pek çok insana olur, ilaçlarla kontrol altına alınabiliyor. Ama siz de hissediyormuşsunuz, ne demek istediğimi anlayabilirsiniz."

"Sizce neden susmuyor?"

"Bilmiyorum."

"Bilmiyor musunuz?"

Kütüphaneci cevap vermeden önce saçlarını özenle ensesinde topladı.

"Bazen kayıpla bir alakası olduğunu düşünüyorum."

Bu noktada kadın tereddüt etti ama adamın yüzündeki ilgili ifade devam etmesine yardımcı oldu.

"Nasıl açıklayabilirim? Kendimi daima modern bir kadın olarak değerlendirdim; özgür, bağımsız, akademik anlamda nitelikli. Biliyorsunuz, ikimiz de biliyoruz ki beni bunun yüzünden küçük görüyorsunuz." Koltuktaki Adam nazik bir hareketle itiraz etmeye kalktı ama kadın bunu görmezden geldi. "Ama kabul etmeliyim ki nostalji bana yük oluyor, zamanı durdurma arzusu, kaybettiğim şeyleri yakalama isteği. Geri dönüşün olmadığı bir yolculuktaki her şeyin ama her şeyin farkında olma hissi."

"Sizin için *her şey* ne anlama geliyor?"

"Sanırım sizin için ne anlama geliyorsa o. Tüm hayat, güzellik, aşk, arkadaşlık, çocukluk da dahil; hatta hepsinden çok çocukluk. Eskiden, yani kısa süre önce, başka bir yüzyıldan geliyormuşum

gibi hissediyordum. Yanlış zamanda doğduğumdan kesinlikle emindim, bu yüzden tüm bu bayağılık, çirkinlik, zarafet eksikliği beni bu kadar rahatsız ediyordu. Artık var olmayan bir güzelliğin peşinde olduğumu düşünüyordum; sanki güzel bir günde bize veda edip sonsuza dek bizi terk etmiş bir dönemin."

"Peki ya şimdi?"

"Şimdi gerçekten de başka bir yüzyılda yaşayan birisi için çalışıyorum ve artık sorunumun *bu* olmadığına eminim."

Koltuktaki Adam neşe saçan bir kahkaha atınca kadın gururla kızardı.

"Bunun için sizi kovmam lazım. Sizi bir kereden fazla affedemeyeceğimi söylediğimde başıma iş açacağımı biliyordum."

Bayan Prim gülümseyerek kalktı ve dikkatle Aziz Anselmus'un *Monologion* adlı eserinin tozunu almaya başladı.

"Şimdi sıra sizde," dedi. "Siz neden o sesi duyuyorsunuz?"

Adam cevap vermeden önce düşündü.

"Sanırım herkesle aynı sebepten. Savaşın sesi."

"Mecaz yapmak tam size göre," dedi kadın gülerek. "Ama savaşınıza ne sebep oldu? Daima bir sebep olduğunu kabul edersiniz. Bazen kontrolsüz bir kişidir, bazen dengesiz bir karakter. Hastalık, ahlaki düşüş, ölüm korkusu, zamanın akışı gibi şeyler de olabilir... Sizin bahaneniz neydi?"

"Yanılıyorsunuz, Prudencia, birçok sebep yoktu, yalnızca bir taneydi. Aslında benim savaşımı tetikleyen şey bir boşluk duygusu değildi, bir parça eksikliğiydi, bir yapbozdaki gibi mesela, büyük bir parça eksik olduğunda hiçbir şey işe yaramaz. Yapboz sever misiniz?"

"Ben de iyi yapamadığı şeyleri reddeden insanlardanım; ustası olamazsam keyif almam."

"Yapboz seven insanlar, tek bir parçayı yerine yerleştirebilmek için geceler boyu uğraşabilirler," diye devam etti adam. "Kız kardeşim öyleydi, sabah en erken saatte uyanıp onu yapbozun tepesinde bulabilirdiniz. Tabii ki çocukça bir eğlenceden bahsetmiyorum,

binlerce ama binlerce küçük parçadan oluşan şu büyük tabloları kastediyorum. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?"

"Tabii ki anladım."

"Güzel, anlatmaya çalıştığım şey; bazı insanlar, Prudencia, aniden önemli bir parçanın eksik olduğunu fark ederler ve bunu tamamlayamazlar. Bir şeylerin yolunda olmadığını, belki de kayıp parçayı bulana veya daha da iyisini bulmalarına imkân sağlanana kadar hiçbir şeyin yolunda gitmeyeceğini hissederler."

"Bu kulağa biraz ezoterizm veya gnostisizm gibi geliyor," diye mırıldandı kütüphaneci.

"Hiç de değil, bu karanlık bir kavram veya yeni başlayanlar için bilgelik değil. Aksine, Edgar Allan Poe'nun *Çalınan Mektup* kitabında anlattığı gibi bir keşif. Okudunuz mu? Evet, tabii ki okudunuz. Yani Poe'nun da anlattığı gibi kayıp parça veya çalınan mektup *aslında orada*, kişiyle aynı odada, *kişinin burnunun dibinde* ama kişi onu göremiyor, varlığının farkında değil. Ta ki bir gün..."

Prim kıpırdandı, ayaklı merdivende huzursuzca oturuyordu.

"*Monologion*'u temizlemeye devam etmeliyim," dedi, kafasını topladı ve profesyonel ses tonunu takındı.

Koltuktaki Adam ona ilgiyle bakıyordu.

"Her zamanki gibi, Bayan Prim doğaüstü bir tehdit hissettiği anda koşup rafların arasına saklanıyor. Neden inanmadığınız şeyler hakkında konuşmak sizi bu kadar rahatsız ediyor? Bu pek mantıklı değil."

Başka bir cildi temizlemekle meşgul olan kütüphaneci sessizliğini korudu. Ne diyebilirdi ki? İnanmadığı şeyler hakkında konuşmak onu hiç rahatsız etmiyordu; var olmayan bir şeyin onun üzerinde hiçbir etkisi olmadığından kesinlikle emindi; onu ürküten şey doğaüstü olan değildi. Koltuktaki Adam'ın, onun üzerindeki ikna yeteneği ve bu sohbetin ta kendisi onu ürkütüyordu. Esas korktuğu şeyin var olmayan bir şeye sadece o inandığı için inanmaya başlamak olduğunu nasıl itiraf edebilirdi?

"Sakin olun, Prudencia. Hiç kimse yalnızca irade gücüyle kendisini veya bir başkasını, inançlarını değiştirmeye zorlayamaz. Biz ikincil sebepleriz, unuttunuz mu? Ne kadar denersek deneyelim, karar bize ait değildir."

"Ben Thomist değilim," diye cevap verdi kütüphaneci soğuk bir ses tonuyla, korkularının ortaya çıkmış olması onu rahatsız etmişti.

Şaşıran adam ona kitap okumayı bilmemesiyle gurur duyan kız çocuğuna bakan bir babanın bakacağı şekilde bakıyordu.

"İşte bu, Bayan Prim, sizin en büyük sorununuz."

7

Feministler Birliği'nin özrü birkaç gün sonra kütüphanecinin eline bir demet *comte de Chambord* gülü şeklinde ulaştı. Bir demet gül özür dilemek için oldukça yeterli sayılırdı, ama bir demet *comte de Chambord* özürden fazlasıydı: Özel bir barış teklifiydi. Kütüphaneci, çiçek seçiminde Hortensia Oeillet'nin uzman ellerini hemen tanıdı, karta yazılmış olan Elizabeth dönemi şiirinde de aynı şekilde Herminia Treaumont'un parmağı vardı, başka kim olacaktı?

Git de kayan yıldızları yakala,
Adamotunun köklerini besle,
Geçen yılların nereye gittiğini bana söyle,
Ya da şeytanın ayağını kimin yardığını...
Denizkızlarının şarkısını duymayı öğret bana,
Ya da kıskançlığın pençesinden uzak durmayı,
Ve bilmek istiyorum,
Nereden eser,
*Dürüst insanın akıl rüzgârları.**

Şiirin altında bir de not vardı:
Çok sevgili Prudencia,
Bizi bir gün affedebilecek misiniz? Eğer affetmezseniz de sizi anlayışla karşılarız. Üzgün, pişman ve derinden utanarak size

* "Song", John Donne (1572-1631)

biraz eski moda güzellik gönderiyor ve onu en içten özürlerimizle sarıp sarmalıyoruz.

Hortensia Oeillet

Not: Herminia, John Donne'a ait bu satırların gününüzü güzelleştireceğini düşündü. Sizce de muhteşem değiller mi?

"Hiç şüphe yok ki öyleler," diye mırıldandı kütüphaneci kendinden memnun bir hâlde ve çiçekleri kokladı.

O tatsız olayın yaşandığı günden beri Prim, San Ireneo'nun feminist grubunun yapısı üzerine düşünmekten kendini alamıyordu. Üzerinde düşündükçe maruz kaldığı durum ona daha az hakaretmiş gibi görünmeye başladı. Onaylamıyordu ama affediciliği kadınlara olan bakış açısını değiştiriyordu. Yaptıkları iş düşüncesizce ve izansızdı, zarafet eksikliği olduğu kesindi ama kütüphaneci bu küçük komplonun altında aslında bir çeşit sevgi olduğundan şüphelenmeye başlamıştı.

Sevgi mi? Bu fikir aklına ilk geldiğinde biraz afallamıştı. O duygusal bir kadın değildi, ama doğrusunu söylemek gerekirse bu kadınların ona bir koca bulma fikrini ortaya atarken bunu belli bir sevgiyle –patavatsız, izansız ve anaç bir sevgiyle– yaptıklarını anlamamak da mümkün değildi. Ustaca hareketlerle çiçek demetini cam bir vazoya yerleştirirken düşünüyordu; San Ireneo'daki kadınlar bir kocayı bir kadına ilham verecek en önemli kişi olarak düşünüyorlarsa ve ona da bir koca ayarlamayı kafalarına koydularsa o kim oluyordu da onları yargılıyordu? Eğer bu işe vakit ve çaba harcayacaklarsa o kim oluyordu da sıcak ve içten bir hediye olarak değerlendirilmesi gereken bu çabayı bir hakaret olarak algılıyordu?

Ayrıca, evlilik fikri onu o kadar da tiksindirmiyordu. Tabii ki başkalarıyla konuşurken aksini iddia ediyordu ama ona benzeyen pek çok kadın gibi, Bayan Prim de hiçbir zaman sahip olamayacağından korktuğu bir şeyi aşağılamaya yatkın biriydi. Zihnini tekrar topladı ve Hortensia Oeillet'in, Emma Giovanacci'nin dehşet içindeki yüz ifadelerini ve Herminia Treaumont'un içten konuşmasını anımsadı. Eğer Herminia kadar güzel ve zeki bir kadın evliliği bir

kadının sıhhati için en değerli unsur olarak değerlendiriyorsa, o kimdi de kendinden bu kadar eminbir hâlde bundan şüphe duyacaktı? Meseleyi hiç derinlikle incelemiş miydi? Hiç eline kâğıt kalem alıp evli olmanın artı ve eksilerini yazmış mıydı? Denedi mi? Bayan Prim, cevabın hayır olduğunu itiraf etmek zorundaydı.

Aynı zamanda tamamen evlilik yanlısı olduğunu da iddia edemezdi. *Evlilik bağı,* diye düşündü omuzlarına bir şal alıp günbatımını izlemek için balkona çıkarken, *kesinlikle başka tipte bir kadın için.* Esnek karakterli, uyumlu kadınlar içindi; uzlaşma ve taviz gibi kavramlardan rahatsız olmayan kadınlara göre bir şeydi. Bayan Prim kesinlikle bunlardan biri değildi. Herhangi bir konuda uzlaştığını hayal bile edemiyordu. Yapmak istemediğinden değil, bu soyut kavramın çok değerli olduğunu düşünüyordu, ama kendisini *pratikte* bunu yaparken hayal edemiyordu. İçinde bir şeyler sürekli karşı koyuyordu, hayatı boyunca farklı durumlarda bunu tecrübe etmişti, kendi görüşlerini bırakamıyordu.

Bu direnişin yorucu olduğunu düşünse de aslında içten içe bununla gurur duyuyordu. *Neden belli bir bestecinin diğerinden daha iyi olduğunu söyleyeyim ki,* diye düşündü bir arkadaşının evinde yaşanan müzikle alakalı hararetli bir tartışmayı hatırlayarak, *üstelik bunun doğru olmadığından kesinlikle eminsem?* Neden arkadaşça bir uzlaşma içinde farklı yetenekleri karşılaştırmanın doğru olmadığını söylemeliydi? Hem de karşılaştırma yapılması gerektiğine inanırken. Uzlaşmanın daha yumuşak hâliyle bir müzisyenin üstünlüğünün çoğunlukla dinleyicinin ruh hâline bağlı olduğunu niye kabul etmesi gerekiyordu? Prim, bu tarzdaki tavizlerin entelektüel münasebetsizlik olduğunu düşünüyordu. Ve bazen kurduğu ilişkinin hatrına bunu yapmak için kendini zorlasa da aslında bunu çok çirkin buluyordu.

Birisi kapısını tıklattığında gökyüzü yumuşak pembe bir renge bürünmüştü.

"Prudencia," dedi Koltuktaki Adam. "Kasabada birkaç işi halletmek için çıkmam gerekiyor ve ne yazık ki bugün personelin izin

günü. Çocuklara göz kulak olmanı rica edebilir miyim? Bahçede oyun oynuyorlar. Böyle bir şeyi senden istediğim için çok özür dilerim, ama başka seçeneğim yok."

Günbatımını izleme fırsatının çoktan elinden kaçtığının bilincinde olan kütüphaneci tatlılıkla çocuklarla ilgileneceğini söyledi. *Bunlar normal çocuklar değil*, diye düşündü merdivenlerden inerken. *Normal şeyler okumuyorlar, normal oyunlar oynamıyorlar, normal şeyler söylemiyorlar.* Bu sevimsiz veya terbiyesiz oldukları anlamına gelmiyordu, hatta ufaklıkların çok sevimli olduklarını itiraf etmek zorundaydı, ama arkadaşlarının evlerinde, restoranlarda veya sokaklarda gördüğü çocuklara hiç benzemiyorlardı. Onlarla konuşurken çoğu zaman sorguya çekiliyormuş gibi tuhaf bir hisse kapılıyordu. Sohbetin ağırlığını taşıyan hep çocuklar oluyordu. Sohbetleri kütüphanecinin yaşlarına hiç de uygun bulmadığı ilginç bilgilerle tatlandıranlar da çocuklardı.

"Bugün Rus *staretz*'leri ve Rus başkeşişleri hakkında bir şeyler öğrendik, Bayan Prim. Siz '*Staretz* Ambrosio ve Hindiler' hikâyesini biliyor musunuz?" diye sormuştu bir sabah Teseris, kütüphaneci mutfakta peynirli tost hazırlarken.

Prim ciddiyetle *staretz*'ler hakkında bir şeyler bildiğini ama Ambrosio'nun hikâyesinden hele de hindilerden hiç haberdar olmadığını itiraf etmişti. Kütüphaneci cehaletini içtenlikle itiraf eder etmez küçük kız Ambrose, Optina Manastırı, Ambrosio ve Zosima ile yemek yemeyi kesinlikle reddeden hindiler arasındaki benzerliklere dair tuhaf bir anlatıya tanık oldu.

"Bir gün toprak sahibi için hindilerle ilgilenen köylü bir kadın *Staretz*'i görmeye gitmiş," diye açıkladı kız. "Hindiler ölmeye başladığı ve toprak sahibi onu kovmak istediği için çok üzgünmüş. Manastırdaki hacılar onun söylediklerini duyunca gülmüşler ve rahibi böyle saçma sapan konularla meşgul etmemesini söylemişler. Ama *Staretz*, Ambrosio kadını dikkatle dinlemiş ve sözlerini bitirdiğinde ona hindilere ne yedirdiğini sormuş. Yiyeceği değiştirmesini tavsiye ettikten sonra kadını kutsamış. Kadın

gidince rahibe neden vaktini hindiler için harcadığını sormuşlar. Ne demiş biliyor musunuz?"

"Hiçbir fikrim yok," dedi Bayan Prim şaşkınlıkla.

"Hepsinin kör olduklarını söylemiş, o kadar körlermiş ki o hindilerin kadının tüm hayatı olduğunu göremiyorlarmış. Staretz Ambrosio sorunları herkesin yaptığı gibi büyük ve küçük olarak ayırmıyormuş. Her zaman meleklerin en basit şeylerde bulunabileceğini söylermiş; karmaşık yerlerde melekleri bulamazmışsınız. Küçük şeylerin önemli olduğunu düşünüyormuş."

"Hayır, bu çocukların normal olduklarını söylemek mümkün değil," diyerek iç geçirdi kütüphaneci hızlı adımlarla bahçeye çıkarken. Artık kurumuş olan ortancaların arasındaki patikadan ilerledi ve yapraklarını dökmeye başlayan altı büyük çınar ağacının dallarının oluşturduğu doğal çardağa doğru sağa döndü. İki eski dövme demir bankın olduğu yer çocukların genel merkez olarak kullandıkları yerdi. Bayan Prim'in kutsal yerlerine yaklaştığını görünce çocuklar hemen birbirlerinden ayrıldılar.

"Dayınız sizinle ilgilenmemi rica etti, ben de o yüzden neler yaptığınız görmeye geldim," dedi açıkça.

"Hiçbir şey yapmıyoruz, sadece küçükken okuduğumuz bir kitaba tekrar göz atıyoruz," diye cevap verdi Septimus.

"Ah, ne okuyorsunuz?" diye sordu kütüphaneci, çocuğun elinde tuttuğu sarı renkli küçük bir kitaba çaktırmadan bakarken.

"Araba kullanmayı seven bir kurbağanın hikâyesi," dedi çocuk tahmin edilmesi imkânsız bir sırrı saklayan bir insanın üstün tavrıyla.

Bayan Prim tatlı tatlı gülümsedi.

"Bir köstebek, bir fare ve bir porsukla arkadaş olan bir kurbağa mı?"

Şaşıran çocuklar kafalarını salladılar.

"O kitabı biliyor musunuz? Eski bir kitaptır, hem de çok. Büyükanne çocukken varmış. Gerçekten çok eski bir kitap," dedi Septimus inanılmaz bir ciddiyetle.

Kütüphaneci tekrar gülümsedi. "Onu okudum ve çalıştım."

"Çalışmak mı? Neden? Bu sadece bir çocuk kitabı!" dedi Teseris kocaman açılmış gözlerle.

Bayan Prim kollarını kavuşturdu ve çocukların kafalarının üzerinden ufka baktı.

"Çünkü o bir çocuk kitabından fazlası: Edebiyat o. Ve edebiyat çalışılır, analiz edilir, etkileri araştırılır, içindekilerle ne anlatmak istediği sorgulanır."

Çocuklar bakışlarını kadına sabitlemişlerdi, yumuşak akşam güneşi ağaçların sararmaya başlayan yaprakları arasından sızıyor, yüzlerine gölgeler çiziyordu.

"Dayımız diyor ki bunu yapmak kitabı mahvedermiş," dedi nihayet Septimus. "O metin analizlerinden nefret eder, bizim yapmamıza da asla izin vermez."

Soğuk bir öfke dalgası kütüphanecinin zihnini doldurdu.

"Ah, öyle mi?" diye mırıldandı. "Öyle mi diyor? Size Virgil'in tek bir satırını bile öğrettiğine inanamam. Üzerinde çalışmadan, analiz etmeden onu nasıl anlarsınız? Siz *Aeneis*'i ezbere bilmiyor musunuz? Buraya geldiğim akşam onu okuduğunuzu hatırlıyorum."

"Birçok şiiri ve hikâyeyi ezbere biliyoruz, kitaplarla ilk yaptığımız şey budur," dedi Teseris yumuşak bir sesle. "Ama o kitapları sevmeyi böyle öğreneceğimizi söylüyor, bunun hafızayla çok ilgisi varmış. Erkekler kadınlara âşık olduklarında, sonra hatırlayabilmek için onların yüzlerini ezberlerlermiş; gözlerinin, saçlarının renklerini, müzik sevip sevmediklerini, çikolata mı yoksa bisküvi mi sevdiklerini, kardeşlerinin isimlerini, günlük tutup tutmadıklarını, kedileri olup olmadığını..."

Kütüphanecinin yüz ifadesi biraz yumuşadı. İşte bir kez daha o tuhaf, karanlık ve yoğun zarafet belirmişti, erkek egosunun sinir bozucu tarafına incelik beklenmedik dokunuşlarda bulunuyordu.

"Kitaplarla da aynı şey olur," diye devam etti Teseris. "Sınıfta bazı bölümleri ezberleriz ve sonra yüksek sesle okuruz. Sonra kitapları okuruz, tartışırız ve bir kez daha okuruz."

Kütüphaneci yavaşça ceketini çıkardı ve banka oturdu.

"Yani dayınız kitapların tadını çıkarmanız gerektiğini düşünüyor, onları analiz etmeniz gerektiğini değil."

"Evet, ama sadece kitaplarda böyle değil. Müzikte ve resimde de aynı şekilde. Geldiğiniz günü hatırlıyor musunuz? Rublev'in ikonasını görmüştünüz ve onu ölçmüştünüz, hatırladınız mı?" diye sordu Teseris.

Prim kızardı, çocuğun onun sanata olan yaklaşımını sorgulamak üzere olduğundan şüpheleniyordu.

"Hatırlıyorum," dedi kuru bir sesle.

"İkonayı çizmeme hiçbir yetişkinin yardım etmediğini söylediğimde bana inanmamıştınız. Büyükler bana ölçüm yapmam gerektiğini söylemişlerdi. Ama dayım ikonaların bu dünya ile öbürü arasındaki pencereler olduğunu söyledi, o yaşlı *staretz*'lerden böyle öğrenmiş, eskiden Aynorozlular böyle yaparmış, resimler her zaman böyle yapılırmış."

Prim oturduğu bankta huzursuzca kıpırdandı. Bu çocuklarla ilgili rahatsız edici bir şey vardı, ama ne olduğunu tam olarak bulamıyordu. Güneş kadar parlak masumiyetleri, Koltuktaki Adam'a ve onun ağzından çıkan her söze duydukları bağlılıkla birlikte yaşayan huzursuz edici bir şeydi.

"Onu çok seviyorsunuz, değil mi? Dayınızı yani."

"Evet," dedi küçük Deka, diğer kardeşleri kafalarını sallarken. Peşinden de ekledi: "O hep doğruyu söyler."

"Diğer insanlar yalan mı söylüyor yani?" diye sordu bu cevap karşısında şaşıran kütüphaneci.

"İnsanlar çocuklara yalan söylüyorlar," dedi Septimus ciddiyetle. "Bunu herkes yapıyor ve hiç kimse bunun kötü bir şey olduğunu düşünmüyor. Annemiz öldüğünde herkes bize onun bir meleğe dönüştüğünü söyledi."

"Öyle değil miymiş?" diye mırıldandı Prim hassasiyetle.

Septimus kız kardeşine baktı, kız kafasını kararlılıkla iki yana salladı.

"Hiçbir insan meleğe dönüşemez, Bayan Prim. İnsanlar insandır, melekler de melektir, ikisi farklı şeydir. Ağaçları ve geyikleri düşünün. Sizce bir ağaç bir geyiğe dönüşebilir mi?"

Kütüphaneci başını olumsuz anlamda salladı. "Belki bu bir açıklama biçimidir veya belki de bir efsanedir. Efsanelerin ne sakıncası var ki? Peri masallarına ne diyorsunuz? Masal sevmez misiniz?" diye sordu konuyu değiştirme umuduyla.

"Evet, severiz," diye cevap verdi Eksi utangaç bir tavırla. "Hem de çok severiz."

"En sevdiğiniz hangisi?"

"*The Story of Redemption*"* diye cevap verdi ablası sakince.

Prim aldığı cevap karşısında afallamıştı, ne söyleyeceğini bilemiyordu. Çocuğun tuhaf cevabı gösteriyordu ki tüm çabalarına, tüm ısrarlarına ve tüm kibirliliğine rağmen Koltuktaki Adam kendisi için çok önemli olan en temel inanç unsurlarını bile yeteri kadar iyi öğretememişti. Dininin tarihi arka planını doğru aktaramamıştı. Bu nasıl olabilirdi? Manastıra yapılan tüm o sabah yürüyüşleri, teoloji okumaları, Latince okunan antik ayinler, ortaçağ oyunları... Bütün bunlar ne içindi? Dört küçük çocuk onun çok sevdiği tüm o kitapların masal olduğunu düşünüyordu.

"Ama Tes, o tam olarak bir peri masalı sayılmaz. Peri masalları hayallerle, maceralarla doludur, eğlence amaçlıdır. Belli bir zamanda geçmez, masallardaki kişiler, ülkeler gerçekte yoktur."

"Ah, bunu zaten biliyoruz," dedi kız. "Onun normal bir peri masalı olmadığını biliyoruz. Onun gerçek bir peri masalı olduğunu biliyoruz."

Kütüphaneci eski demir bankta düşünceli bir tavırla oturmaya devam etti.

"Demek istediğiniz onun bir peri masalı gibi olduğu mu? Öyle mi?" diye sordu ilgiyle.

---

* Ellen G. White'ın 1947 yılında yayımlanan eseri. Lucifer'ın Tanrı tarafından cennetten kovulmasından başlayarak İsa'nın ikinci gelişine ve yeni dünyaya kadar dünya tarihini anlatır. İyi ve kötü arasında zamanın başlangıcından beri süren ilahi savaş konu edilmiştir. (ç.n.)

"Hayır, tabii ki öyle değil. *Redemption* peri masallarına hiç de benzemiyor, Bayan Prim. Peri masalları ve eski efsaneler *Redemption*'a benziyor. Hiç fark etmediniz mi? Sanki bahçedeki ağacı bir kâğıda kopyalamışsınız gibi. Bahçedeki ağaç resimdeki ağaca benzemez, değil mi? Resimdeki ağaç çok az, birazcık gerçek ağaca benzer, hepsi bu."

Ateş basan, hatta sıcaktan boğulacak gibi olan Bayan Prim uzunca bir süre sessiz kaldı.

Nihayet ayağa kalktığında güneş neredeyse batmıştı, çocuklara gidip süs havuzunun yanında oynamaları için izin verdi, sonra da yavaşça odasına çıktı.

RUS STEPLERİNDE MEVSİM KIŞ

1

Kasım ayının ortalarında Bayan Prim patronunun annesiyle tanışma fırsatı buldu. Kadın haber vermeden gelmişti, başında şık bir şapka, peşinde de valizlerin ağırlığı altında ezilen bir hizmetçi vardı. Çocuklar onu coşkuyla karşıladılar ve Prim bu ciddi duruşun altında kadının ilgili ve şefkatli bir büyükanne olduğunu gördü. Çocukların neşesinin esas kaynağının bulldog cinsi köpek ve kadının getirdiği sayısız hediye olduğunu fark ettiğinde bile bu fikri değişmedi. Dikkatini ilk çeken şey kadının olağanüstü güzelliğiydi. "Zarif ve güzel bir kadın aslında bir sanat eseridir," derdi babası. Eğer bu doğruysa, ki kütüphaneci doğru olduğunu düşünüyordu, eve gelen bu kadın bir Botticelli, bir Leonardo hatta bir Raphael olmalıydı.

"Oğlum nerede?" diye sordu keskin bir tavırla, bir yandan hizmetçisi gümüş renkli tilki kürkünü çıkarmasına yardım ediyordu.

"Korkarım manastırda," diye cevap verdi kütüphaneci.

"Manastır mı?" diye tekrar etti kadın ters bir tavırla, eski ama rahat bir koltuğa yerleşirken. "Eğer manastırı daha az dert edip bu evle biraz daha ilgilense işler daha iyi yürürdü. Peki... Siz?"

"Affedersiniz, kendimi tanıtmalıydım. İsmim Prudencia Prim, kütüphaneyi düzenlemek üzere eve yerleştim."

Kadın tek kelime etmeden birkaç saniye boyunca onu izledi. Yüzüne dikkatle baktı, vücut yapısını detaylıca inceledi, kusursuz saçlarına gözlerini dikti ve sonunda hizmetçisinden kendisine bir fincan kahve getirmesini istedi.

"Peki ya o? Onu da biraz düzene soktun mu?"

Kütüphaneci anında kıpkırmızı oldu. Gelen kadın çok güzel di, Bayan Prim de güzelliğe biriydi fakat yine de belli imalara göz yumamazdı. Ve yapılabilecek tüm imalar arasında bu kesinlikle tahammül etmeyeceklerinden biriydi.

"Ne demek istediğinizi anlayamadım," diye cevap verdi soğuk bir ses tonuyla.

Eve yeni gelen kadın bakışlarını tekrar ona çevirdi ve imalı bir biçimde gülümsedi.

"Her şeyden önce, Bayan Prim, sohbet ederken boynumu çevirip durmak zorunda kalmaktan hiç hoşlanmam. Lütfen oturun. Babamın zamanında kütüphaneciler bir çalışan olarak görülmezlerdi, kütüphaneci güven duyulan biriydi, o yüzden de konuşurken ayakta durmaları pek de alışılmış bir şey değildi. Ben eski moda bir kadınımdır ve alışkanlıklarımı değiştirmeyi sevmem."

Prim itaatkâr bir tavırla koltuğa oturdu. İşini yarıda bırakmıştı ve Herodot'un *Herodot Tarihi* eserinin kütüphanede onu beklediğini bilmenin sıkıntısını yaşıyordu.

"Size hakaret etmek istememiştim ama patronunuzun biraz ilginç biri olduğunu da inkâr etmeyin. Yoksa fark etmemiş miydiniz? Özgürce konuşmaktan çekinmeyin, şekerim, o benim oğlum. Eğer bu dünyada onu gerçekten tanıyan bir kadın varsa o da benim, Bayan Print."

Kütüphaneci soyadını düzeltmek için ağzını açtı ama bir kez daha düşününce çenesini kapalı tutmaya karar verdi. Bu kadının itirazlarla karşılaşmak bir yana, lafının kesilmesine dahi alışkın

olmadığı belliydi. Muhtemelen hayatında bir kez bile itiraz veya lafının bölünmesi gibi bir tecrübe yaşamamıştı.

"Nazik ve cömert bir patron, şikâyet edebileceğim bir şey yok. Karakterine gelirsek de bu konuda fikrimi belirtmeyi uygun görmediğimi söylersem beni anlayacağınızı düşünüyorum."

Ziyaretçi eldivenlerini çıkarırken sessiz kaldı. "Bunu duymak beni rahatlattı, Bayan Prim. Tam olarak söyledikleri gibi biri olduğunuzu gördüğüme çok memnun oldum. Size bir itirafta bulunacağım: İnsanlara biraz bile güvenmeden önce onları test etmek gibi kötü bir huyum var. Yarım dakika içinde bu evdeki niyetinize dair fesat bir imada bulunduğumu, patronunuzun karakter kusurlarıyla ilgili dedikodu yapmanızı istediğimi ve isminizi kasıtlı olarak yanlış söylediğimi fark etmişsinizdir. Siz ise imalarıma asaletle cevap verdiniz, dedikodu teklifimi kibarca geri çevirdiniz ve hatamı görmezden geldiniz. Oğlumun da söylediği gibi, siz sağlam birisiniz. Buna hiç şüphe yok."

Bunları duyan kütüphaneci şaşırdı. Tanımadığı bir kadın tarafından teste sokulmuş olma fikri hoş değildi. Buna rağmen hiç alınmamıştı. Yalnızca testi rahatlıkla geçtiği için değil, Koltuktaki Adam'ın yüksek eğitim görmüş insanlara karşı olan önyargısına rağmen kendisini annesine sağlam biri olarak anlattığı için.

"Çok naziksiniz," diye geveledi.

"Yalnızca dürüst davranıyorum."

Yaşlı kadın kahve fincanından ilk yudumunu almaya hazırlanırken hizmetçisi tekrar odaya girdi, şömineyi yaktı ve dışarının gri manzarasını saklamak için perdeleri çekti.

"Sonbaharı sever misiniz?" diye sordu kadın aniden.

"Romantik bulurum," diye cevap verdi Prim, sonra kadının bu sözlerden de başka anlamlar çıkarabileceğini düşünerek kızardı. "Sanat akımı olan romantizmden bahsediyorum tabii, duygusal olandan değil."

Koltuktaki Adam'ın annesi cevap vermek yerine ona dumanı tüten bir fincan kahve uzattı.

"Ben sevmem. Her zaman şair T. S. Eliot'ın yanıldığını düşünmüşümdür. Nisan en acımasız ay değildir; en acımasız ay hiç şüphesiz kasımdır. Nisan muhteşem bir aydır, güneş ve ışık doludur, mor salkımlar çiçek açar. İtalya'yı bilir misiniz?"

Sohbetteki dönüşlerle afallayan kütüphaneci İtalya'yı bildiğine onu temin etti.

"Demek istediğim, orada hiç yaşadınız mı?"

Bayan Prim orada hiç yaşamadığını belirtti.

"O zaman yaşamalısınız. Çok geç olmadan bunu yapmalısınız."

"Şu anda bunun mümkün olabileceğini sanmıyorum," diye cevap verdi, bu ani teklifin onu görevinden azat etme isteğini sakladığından korkuyordu.

Kadının neşeli ve berrak kahkahası odaya çökmüş olan durgun havayı hızla dağıttı.

"Benim yaşıma geldiğinizde her şeyin mümkün olabileceğini anlayacaksınız. Oğluma bakın, birkaç yıl önce önünde parlak bir akademik kariyer vardı, zeki ve eğlenceli bir adamdı, geleceği göz kamaştırıyordu. Peki, bunun sonu ne oldu? Burada işte, bu küçük kasabaya tıkılmış, babasının ailesinden kalma eski bir evin içinde dört çocuğa bakıyor ve her gün kahvaltıdan önce eski manastıra kadar üç kilometre yürümeyi kafayı takmış. Her şeyin mümkün olduğunu söylüyorsam bana inanın, çünkü öyle."

"Ama o burada çok mutlu görünüyor," diyecek cüreti buldu Bayan Prim.

"Öyle, kesinlikle öyle. Bu da zaten işin en sinir bozucu tarafı. Ve kabul etmeliyim ki buraya çekidüzen vermek için çok uğraştı. Daha birkaç yıl öncesine kadar burası ne hâldeydi, hayal bile edemezsiniz."

Herodot'un masanın üzerine yayılmış eserlerinin huzursuzluk verici düşüncesi kütüphanecinin aklından tamamen çıkmıştı, koltuğa yerleşti, bu kasaba ve patronu hakkındaki sonsuz merakını dindirecek bir şeyler duymayı sabırsızlıkla bekliyordu.

"Bu topluluğu oluşturmak nereden aklına geldi? Çok az insan böyle tuhaf karşılanacak bir işe girişir."

Yaşça büyük olan kadın fincanını masaya bıraktı, başını geriye yasladı ve sanki hatırlamak için uğraşıyormuşçasına gözlerini kıstı.

"Keşke bilsem. Doğrusu, tek bir sebebi olduğunu sanmıyorum. Besbelli ki şu Benediktin Tarikatı'ndan doksanlarındaki ihtiyar rahip ile tanışmasının bir alakası var. Sanırım onu duymuşsunuzdur."

Bayan Prim koltuğa iyice gömüldü ve kadının ikram ettiği kahveden biraz daha içti.

"Bir dizi konferans verdikten hemen sonraydı diye hatırlıyorum," diye devam etti kadın. "Kansas'ta bir üniversite seminerine katılmak için biraz mola vermişti. Orada bir şey keşfetti, ne olduğunu bana sormayın. O yaz Mısır'a gitti; sonra Athos Dağı'ndaki Simonopetra Manastırı'nı ziyaret etti ve Le Barroux'da Benediktinlerle birlikte kaldı. Döndüğünde birkaç ay San Ireneo Manastırı'nda yaşamak istediğini söyledi bana. Düşünsenize, geleneksel Benediktinlerle dolu bir manastırda yirmi yıldır herhangi bir kiliseye tek adım atmamış bir adam. Çok dayanamaz diye düşünmüştüm ama bir yıl sonra evi tekrar açmak için benden izin istedi, bu uzun hikâye de böylece başlamış oldu. Ama buna şaşırmayın, hayat sürprizlerle doludur."

Kütüphaneci düşünceliydi, sesini çıkarmadı.

"Peki ya çocuklar?" diye sordu. "Çocukları çok fazla etkilemesinden endişelenmiyor musunuz?"

"Endişelenmek mi?" dedi kadın şaşkınlıkla. "Sevgili Bayan Prim, benim torunlarım Dante'den, Virgil'den, Racine'den alıntı yapabilen, klasik metinleri orijinal dillerinden okuyabilen ve dünyaca ünlü klasik müzik parçalarını yalnızca ilk dört notasını duyarak tanıyabilen yegâne çocuklardır. Endişeli olmamak bir yana, gururluyum, içtenlikle gurur duyuyorum. Oğlumun seçtiği bu keşiş hayatında onayladığım çok az şeyden bir tanesi de bu ve size yalan söylemeyeceğim, geri kalanından hiç mi hiç hoşlanmıyorum."

"Kültürden bahsetmiyordum, dini kastediyordum. Diyelim ki çok dindar hâle geldiler, aşırı diyebileceğimiz bir dindarlık içindeler, endişelenmez misiniz? Ne demek istediğimi anlamışsınızdır."

Kadın inanamayan gözlerle tekrar kütüphaneciye baktı ve cevap vermeden önce neşeli bir kahkaha attı.

"Ah, tatlım, yaşadığınız ev hakkında çok az şey bildiğinizi görüyorum," dedi gözlerinin içi gülerek.

Prim ona anlamaz gözlerle bakıyordu. "Ne demek istiyorsunuz?"

Kadın gülümsedi. "Oğlum inançlarını çocuklara aktarmadı. Kızının vefatından sonra onlara sahip çıktığında zaten bir-iki adım atmıştı. Hıristiyan düşüncenin ve kültürün derinliklerini keşfetmişti, tapınmanın güzelliğinden olağanüstü zevk alıyordu. Ama son adımı atmamıştı; henüz eşikteydi diyebiliriz. Ne anlatmaya çalıştığımı anlamadınız mı? Bunu yapan o değil, *onlardı*. Çocuklardı, çocuklar bizzat onu bugün bulunduğu noktaya getirdiler."

✦

Koltuktaki Adam'ın annesinin gelişi, Bayan Prim'in hayatında bir öncesi-sonrası etkisi yarattı. İlk karşılaştıkları günden itibaren kütüphanecinin sosyal hayatı oldukça zenginleşmişti. Kısa sürede günlük programındaki tüm ziyaretlere Prim ile birlikte gitmek kadın için doğal bir şey hâline gelmişti.

"Bugün zavallı Bayan Mott'u ziyaret etmemiz gerek," dedi bir akşam birlikte kasabaya yürürlerken. "Siz onu tanımıyorsunuzdur, doğal olarak, ama kendisi okul müdiremizdir. Ben yıllar önce onun işe alım kurulundaydım ve ona karşı kendimi sorumlu hissediyorum, o yüzden de ne zaman San Ireneo'ya gelsem onu ziyaret ederim. İşte burası. Tabii ki ilkbaharda çok daha güzel görünüyor, ama siz söyleyin: Çok şık, değil mi?"

Prim daha önce hiç böyle bir okul görmediğini kabul etti. Kasabanın ortasında, tam meydanda bulunan Eugenia Mott'un okulu sayısız gül ağacının altında ezilen ahşap çitlerle çevriliydi, sonbahar mevsimi çiçeklere biraz boyun eğdirmiş gibiydi. Girişin iki yanında iki devasa çınar ağacı kapıyı çevrelemişti. Pervazın

üstüne asılı duran Latince motto genç öğrencilere meydan okuyordu: *Sapere Aude.**

Saat akşamüzeri beşti. Çocuklar derslerini bitirip eve gideli çok olmuştu ve Bayan Mott okulun geçmiş zaferlerini hatırlamak için sakladığı pirinç bir plaketi parlatmakla meşguldü. Altmış yaşlarında, olgun bir kadındı, yuvarlak hatları ve arkadaş canlısı bir gülümsemesi vardı. Yanakları kızarmıştı, elleri cila kaplıydı, iki ziyaretçisini heyecanla selamladı ve onları telaşla içeri davet etti. Prim'in okulu beğenip beğenmediğini sordu, iki kadını geniş bir sınıfa götürürken. Ne kadar kibar! Bütün takdiri kendi üzerine alamazdı ama tabii ki okul senelerdir oradaydı. Ama madem Prim konuyu açmıştı, o zaman bir grup şamatacı çocuk bahçede tepinirken bu kadar muhteşem güller yetiştirmeyi nasıl başardığını herkesin sorduğunu itiraf edebilirdi.

Tabii ki küçük bir hilesi vardı, bir öğretmen hileye başvurmadan hayatına devam edemezdi. Onunki sene başında her çocuğun adına bir gül ağacı belirlemekti. Bu ayrıcalık onları gururlu ve önemli hissettiriyor, onların sorumluluk duygusu geliştirmelerine yardımcı oluyordu. Çocuklar yalnızca üç yıldır onun sorumluluğundaydı, onlara okuma yazmadan biraz fazlasını, hafif geometri, biraz aritmetik ve belki biraz da temel retorik öğretmişti.

Bayan Mott'un laf kalabalığı okulun sessizliğini doldurup kütüphanecinin hassasiyetini sersemletirken Koltuktaki Adam'ın annesi sessiz kaldı. Belli ki kendi düşüncelerine gömülmüştü, çocukların boya lekeleriyle kaplanmış tulumlarıyla dolu eski ve ahşap bir dolabın önünde durana kadar odada yavaşça yürüdü. Sonra aniden güzel ve bilge bakışlarını doğrudan öğretmene yöneltti.

"Burada mutlu musunuz, Eugenia?"

Soru Bayan Mott'u hazırlıksız yakalamıştı, hemen kızardı ve cevap vermeden önce boğazını temizledi.

"Ne acayip bir soru! Tabii ki öyleyim, elbette evet. Neden olmayacakmışım?"

---

* (Lat.) "Bilmeye cesaret et." İlk kez Romalı şair Horatius tarafından kullanılan ünlü deyiş. (y.h.n.)

Koltuktaki Adam'ın annesi sıralardan birine oturdu ve ahşaba işlenmiş bir yazıyı ilgiyle inceledi. "Ben olsam benim sorumun değil, sizin cevabınızın acayip olduğunu söylerdim. Neden olmayacakmışsınız? Bunun pek çok sebebi olabilir. Öncelikle, mutluluk insanların doğal duygu durumlarından biri değildir. Belki bunca yıl çocuklara öğretmenlik yapmak çok yorucu bir iştir. Veya..." Kadın sesini neredeyse duyulamayacak kadar alçalttı. "Belki de o sonunda geri dönmediği içindir."

Kütüphaneci birden kendini rahatsız hissetti. Patronunun annesinin yaptığı yorum bir aşk yenilgisini ima ediyor gibiydi. Prim hayal kırıklığını ve sonuçlarını hiç onaylamazdı. İnsanlara yaptıklarından hoşlanmıyordu, bir şeylerin kırıldığını görmek hoşuna gitmiyordu ve bu zaferlere tanık olmak istemiyordu. O yüzden okul müdiresi daha cevap veremeden yerinden fırladı ve dışarı çıkıp kasımpatılarla defnelere bakmak istediğini söyledi.

"Ne kadar zarifsiniz, Prudencia! Ama endişelenmeyin, bu çok eski bir hikâye ve paylaşmaktan hiç rahatsızlık duymuyorum. Aslına bakarsanız bununla yaşamayı ve nispeten mutlu olmayı öğrendiğimi itiraf etmeliyim. Hayır, kocam hiç geri dönmedi, gerçekten de dönmedi ama artık onu beklemiyorum. Eğer beklemeye devam etsem yaşayamazdım."

"Bunu duyduğuma sevindim," dedi anne dirençle. "Beklemek fikrinde olumsuz bir şeyler var. Ben hiç kimseyi beklemedim. Oğlum ise bunu bir erdem sayar."

"Beklemeyi mi erdem sayıyor?" diye sordu Bayan Prim ilgiyle. "Nasıl yani?"

"Ah, o başka bir şeyden bahsediyor," dedi öğretmen hüzünle. "Terk edilmiş bir kadının aşkı kadar aptalca ve duygusal olmayan bir şeyden."

"Başka bir şeyden mi bahsediyor bilmiyorum ama şunu biliyorum ki siz beklemeyi bırakarak en iyisini yaptınız," diye hızla araya girdi Koltuktaki Adam'ın annesi. "Söyle bakalım, Eugenia, İtalya'yı bilir misiniz?"

Kütüphaneci bu sözleri duyunca yerinden sıçradı. Fark etmemek imkânsızdı, bu kadın insanların İtalya'yı bilmeleri konusunda saplantılıydı. Bayan Prim'in İtalya ile bir sorunu yoktu, her anlamda muhteşem bir ülkeydi ama bu ısrar nedendi? Ona göre, sürekli herkese Avrupa'yı boylu boyunca seyahat etmeyi söylemek pek kibar bir davranış değildi.

"Prudencia ile tanıştığım ilk gün ona da söylediğim gibi, bence bir kadının eğitimi İtalya'da bir süre yaşamadan tamamlanamaz. Bir kadının akıl gelişimi için bu temel bir gerekliliktir."

"Sadece kadınların mı? Peki ya erkekler?" diye sordu kütüphaneci.

Kadın ona alaycı bir ifadeyle baktı.

"Erkekler mi? Bırakalım da erkekler kendi başlarının çaresine baksınlar. Bizim derdimiz bize yeter, sizce de öyle değil mi? Çok genç ve çok tecrübesizsiniz, Prudencia, ama size bir şey söyleyeyim. Karma yemek partilerinde insanları iki gruba ayırmayı bıraktığım gün –politika ve ekonomi konuşulan erkekler grubu ile dedikodu yapılan kadınlar grubu– erkeklerin eğitiminden bahsetmeye başlayabileceğimiz gün olacaktır. Şimdi söyleyeceğim şey sizi çok şaşırtacaktır, buna hiç şüphem yok ama yine de söyleyeceğim: Kadınların büyük bir kısmı sohbet etmiyor. Sohbet etmiyorlar, burası en önemli nokta, çünkü yapamıyorlar, çünkü bunu yapmayı hiç denemediler."

Kütüphaneci, Bayan Mott ile anlayışlı ve teslim olmuş bir bakışma yaşadı, o da konuyu hızla değiştirmek için ona göre kadın da olsa erkek de olsa eğitimin temel taşının Antik Yunan ve Roma klasiklerinden geldiğini söyledi.

"Size oğlunuzla ilgili bir soru sorabilir miyim? Eğitimini nerede tamamlamıştı?" dedi Prim.

"Oğlumun kendi kendisini eğittiğine inanmak istiyorum. Tabii ki biz ona tüm imkânları sağladık, hem de birinci sınıf eğitimler: Büyük okullar, en iyi öğretmenler. Ama esas beceri onlardan nasıl fayda sağlayacağını bilmektir."

"O çok zeki bir adam," dedi Bayan Mott.

"Tüm yeteneğini boşa harcamış çok zeki bir adam," dedi anne acı acı, öğretmene veda etmek için ayağa kalkarken. Müdire iki kadına bahçe kapısına kadar eşlik etti ve onları büyük bir gülümsemeyle uğurladı. Anne ve kütüphaneci bir süre yürüdüler, bir o yana bir bu yana gidiyorlardı, düşünceler içinde kaybolmuşlardı. Bayan Prim patronunun eğitimi ile ilgili daha fazla soru sormak için yanıp tutuşsa da yol arkadaşının sessizliğini bozmaya cesaret edemedi. Eugenia Mott'un kocasının San Ireneo'ya taşındıktan üç ay sonra tek kelime etmeden bir sabah onu terk ettiğini anlatmak için sessizliği bozan o oldu. Sonra da kütüphaneciye müdire hakkındaki düşüncelerini sordu.

"İyi ve sade bir kadın izlenimi veriyor, ancak bana çok da parlak biri gibi görünmedi. Onu öğretmen olarak seçmelerine şaşırdım; San Ireneo'da eğitimin önemli bir değer olduğunu sanıyordum."

"Onu avam bulduğunuzu mu söylüyorsunuz?"

Kütüphaneci, kadına dehşetle baktı. Bu kadar zarif bir kadın nasıl başkaları hakkında konuşurken bu kadar saygısız ve nezaketsiz sözler söyleyebiliyordu? Ne kadar düşünürse düşünsün bunu anlayamıyordu. Yorumlarının soğukluğuna, haşin dobralığına, konuşurken, bakarken ve hatta dinlerken bile yaydığı otoriter havaya bir türlü alışamıyordu.

"Demek istediğim tanışmayı beklediğim kişi... Daha karmaşık biriydi. Akademik anlamda iyi midir?" diye sordu dikkatle.

"Kesinlikle hayır, o sıradan bir okul müdiresi, son derece sıradan hem de."

"Ama San Ireneo'da verilen bu klasiklere dayalı eğitim... Herkes bu konuda eğitmenlik yapamaz."

Yaşlı kadın bezgin bir ifadeyle kütüphaneciye döndü.

"Sevgili Bayan Prim, burada işlerin nasıl ilerlediğini hâlâ anlamadınız mı? Eugenia sıradan bir okul müdiresi, son derece sıradan hem de. Çünkü San Ireneo'da çocuklara gösterilmek istenen şey tam olarak budur: Entelektüel becerileri olmayan bir öğretmen."

"Israrımı mazur görün," dedi kütüphaneci afallamış hâlde. "Ama neden çocukların Antigon'u Yunanca okudukları bir yer

okul müdiresi olarak entelektüel becerileri olmayan birisini seçmek isteyebilir hâlâ anlayamıyorum."

Yaşlı kadın ikinci defa durdu ve ciddiyetle yol arkadaşına baktı. "Çünkü aslında çocukları kimsenin eğitmesine gerek yok. Çünkü aslında çocuklarını bizzat eğiten onlar; onlara okumayı bile öğrenmeden önce Ariosto'nun şiirlerini ezberletenler de *Öklid'in Elementleri* kitabını kullanarak geometri anlatanlar ve Palestrina'nın bestelerinden bir kuple dinletip hangi beste olduğunu tahmin etmelerini isteyenler de yine onlar. Çocukları Fra Angelico'nun *Noli Me Tangere*'sini dinlesinler diye, St. John Lateran Bazilikası'nın yüksek sunağını görsünler diye, Afrodit Tapınağı'nın karşısına dikilsinler diye düzenli olarak Avrupa'nın öbür ucuna gidenler de onlar."

"Ama o zaman öğretmene ne gerek var?"

"Tüm bu çabalar boşa gitmesin, muhafaza etsin ve korusun diye. Daha iyi anlamanız için şöyle diyelim: Hiçbir şey mahvolmasın diye. Şaşırdınız mı? Eğer kafası pedagoji, sosyoloji, çocuk psikolojisi gibi tüm o modern bilimlerle dolu birini işe alsalardı bu kurda kuzuyu emanet etmek gibi olurdu. Şu şekilde düşünün: Eğer dünyanın nasıl düşünüleceğini ve nasıl eğitim verileceğini unuttuğundan eminseniz, edebiyat ve sanatın güzelliğinin yok olduğuna inanıyorsanız, dünyanın gerçeğin gücünü ezdiğini düşünüyorsanız, bu dünyanın çocuklarınıza bir şey öğretmesine izin verir miydiniz?"

"Oğlunuzun kütüphane için neden eğitimli birini istemediğini şimdi anlıyorum," diye mırıldandı Prim hüzünle.

Kadın ona baktı ve tatlı tatlı gülümsedi. "Ah, ama öyle birini işe aldı, haksız mıyım? Bunu yaptığına göre sizde özel bir şeyler görmüş olmalı, öyle değil mi? Söyleyin bakalım, sizce bu neydi?"

Prim ne cevap vereceğini bilemiyordu, ama eve geldiği ilk gün yaşanan yanlış anlaşılmayla bir ilgisi olduğundan da şüpheleniyordu.

"Kendinizi kandırmayın, şekerim," diye bastırdı kadın. "Oğlum duygusal biri değildir. Sizde gerçekten ilginç bir şeyler bulduğunu söylüyorsam bana inanabilirsiniz."

Sonra her zamanki kesin tavrıyla ekledi: "Gördüğü şeyin ne olduğunu merak ediyorum."

2

Prim, Koltuktaki Adam'la bir çift bile laf etmeden on gün geçirdi. Çocuklarla, derslerle, manastır ziyaretleriyle ve annesinin ziyaretiyle öyle meşguldü ki son günlerde ortalıklarda görünmüyordu. Kahvaltı için hazırladığı tostu kemirirken onun arkadaşlığına ihtiyacı olmadığını düşünüyordu. Bu kesindi. Onun gibi psikolojik sağlığı yerinde ve bağımsız bir kadın sohbete ihtiyaç duymadan da kendini oyalayabilecek kapasitedeydi. Buna rağmen sonu gelmeyen kitap raflarını düzenlerken işi renklendiren erkeklere özgü espri anlayışını biraz özlediğini de kabul etmek zorundaydı.

Öğleden sonra Herminia Treaumont'tan bir mektup aldı, San Ireneo Noel komitesine katılması için bir davetti bu. Kahvesini bitirirken notu sessizce okudu. O gün yapacak fazla işi de olmadığı için şapkasıyla montunu alıp kasabanın çay salonundaki toplantıya katılmaya karar verdi.

Soğuk bir gündü ve kütüphaneci aceleyle bahçe kapısından patikaya yöneldi.

"Kasabaya mı gidiyorsunuz, Prudencia? Eğer isterseniz sizi bırakabilirim."

Koltuktaki Adam teklifi arabasının direksiyonuna yerleşmiş hâlde yapıyordu. Prim tereddüt etti ama gökyüzüne şöyle bir bakınca gördüğü gri renk teklifi kabul etmesine yardımcı oldu.

"Teşekkürler," dedi yanındaki koltuğa yerleşirken. "Az sonra kar yağmaya başlayacağından eminim."

Adam şefkatle gülümsedi ama bir şey söylemedi.

"Isıtıcıyı açmamı ister misiniz?" diye sordu.

Kütüphaneci arabanın içindeki sıcaklığın mükemmel olduğunu söyledi.

"Söyleyin bakalım, böyle soğuk bir günde kasabaya neden gidiyorsunuz?"

"Herminia Treaumont ve San Ireneo'daki diğer komşularla Noel kutlamalarını konuşmak için buluşacağız."

"Anladım, görünüşe göre küçük topluluğumuza kendinizi kabul ettirmekte hiç sıkıntı yaşamamışsınız. Yani... Onları affettiniz mi?"

Prim, Feminist Birliği'ndeki olayın patronunun kulağına gitmesine engel olmak için özellikle uğraşmıştı, o yüzden kızardı.

"San Ireneo'daki maceralarım hakkında bu kadar çok şey bildiğinizi fark etmemiştim. Sanırım arkadaşınız Bay Delas size söylemiştir."

"Korkarım otuz tanığın sırdaşlığına biraz fazla güveniyorsunuz. Hikâyeyi tam beş kez dinledim ve itiraf etmeliyim ki her seferinde sizin tepkiniz daha da muhteşem bir hâle geldi."

Kütüphaneci güldü ama övgüyü reddetti.

"Kendimle gurur duymuyorum, inanın. O gün yaşananlar her ne kadar benim için huzursuz edici olsa da fark ettim ki aslında iyi niyetle yapılmıştı. Ben durumu çok nazik karşılayamadım, özellikle de Bayan Treaumont'a karşı, kendisi muhteşem bir kadın."

"Harikadır," dedi Koltuktaki Adam tek kelimeyle.

Prudencia yolcu koltuğuna gömüldü, aniden kendini rahatsız hissetmişti.

"Çok güzel bir kadın değil mi sizce de?" diye sordu yan gözle patronuna bakarken, adam tamamen yola odaklanmıştı.

"Bana kalırsa tanıdığım en çekici kadınlardan birisi. Üstelik çok da zeki."

Bir an için ikisi de hiçbir şey söylemedi. Bayan Prim sessizlik içinde camdan dışarı bakıyordu. Yaşlı ve çıplak ağaçlar yolun iki

yanında uzanıyordu ve gri, soğuk ışık manzaraya gölgeli ve karanlık bir hava katıyordu.

"Gençken çok güzeldi herhalde," dedi sonunda midesinde tuhaf bir baskı hissederek.

"Efendim?"

"Diyorum ki," diye tekrar etti sabırla, "gençken çok güzel olmalı."

"Annemden mi bahsediyorsunuz?"

"Anneniz mi? Hayır, neden şu an annenizden bahsedeyim ki? Bayan Treaumont'tan bahsediyorum."

"O, o kadar yaşlı değil," dedi adam şaşkınlıkla. "Gençken çok güzel olmalı denecek kadar değil en azından."

"Öyle mi düşünüyorsunuz?"

"Tabii ki öyle düşünüyorum. Benden genç ve muhtemelen sizden de yalnızca bir-iki yaş büyüktür."

Adam ona merakla baktı ve sonra gözlerini yola çevirdi.

"Bana inanmıyor musunuz? Bu doğru."

"Tabii ki size inanıyorum," dedi. "Ama şaşırtıcı bir durum."

"Şaşırtıcı olan ne?"

Kütüphaneci kendini daha iyi hissetmeye başlamış, midesindeki baskı geçmişti. Camı biraz indirdi ve soğuk havanın arabanın içine sızmasına izin verdi.

"Zamanından önce çöken talihsiz kadınlar var sonuçta," diye mırıldandı.

"Zamanından önce çökmek mi? Ne saçmalık. Bana göre Herminia genç ve çekici bir kadın."

Prim yine midesinde aynı yoğun baskıyı hissetmeye başlıyordu, bir şey söylemedi.

"Neden bir şey söylemediniz?"

"Ne söyleyebilirim?"

"Az önce yaptığım yoruma yönelik bir şeyler olabilir."

"Söylememeyi tercih ederim."

"Neden?"

"Çünkü hoş olmaz."

"Hoş olmayacak olan nedir?"

"Bir erkeğin önünde başka bir kadın hakkında konuşmak, özellikle de anlamadığı konularda."

"Demek öyle," dedi adam gülümsemesini saklamaya çalışarak.

Araba çay salonunun önünde durana kadar ikisi de yolculuğun geri kalanında konuşmadı, Noel kutlamaları komitesi kütüphaneciyi bekliyordu.

"Bitince sizi almamı ister misiniz?" diye sordu adam nezaketle, bir yandan da kapıyı açmak üzere uzanıyordu.

"Gerek yok, çok teşekkürler," dedi kadın soğuk bir şekilde. "Yürüyerek dönmeyi düşünüyorum."

"Bayan Prim, gökyüzüne bakın... Kar yağışı başlayacak."

"Bunun kesinlikle farkındayım, teşekkürler."

"Eh madem kesinlikle farkındasınız, o zaman söylenecek bir şey yok. Umarım akşamınız iyi geçer," dedi adam arabayı tekrar çalıştırmadan önce, kaşları çatılmıştı.

Prim çay salonunun camında şapkasını düzelti. Sinirliydi, bunu saklayamıyordu. Herminia Treaumont hakkında yapılan övgü yağmuru onu derinden rahatsız etmişti, bunu reddetmek mantıksız olurdu. Ama hangi kadın rahatsız olmazdı ki? Hangi kadın başka birisi hakkında konuşmayı kesmeyen bir adamla aynı arabada yolculuk edip de sinirlenmezdi? Nasıl bir beyefendi bir kadının önünde başka bir kadının muhteşem güzelliğini tekrar tekrar vurgulardı? Bu son derece nezaket yoksunu bir davranıştı. Üstelik Bayan Prim işini, yaşadığı şehri, uğraşlarını ve ailesini tam olarak nezaket eksikliği yüzünden terk etmişti. Eğer nezaket yoksa her şey bitmiş demekti. Bunu biliyordu çünkü kendi evinde bunu tecrübe etmişti. Senelerce anne-babası arasındaki nezaketin yok oluşunu izlemişti. Nezaket yoksunluğunun bıraktığı etkileri kendi kız kardeşiyle olan ilişkisinde bizzat tecrübe etmişti. Ve şimdi tam da dünyada zarafetin hâlâ önemli olduğunu düşünen bir yere geldiğini hissetmeye başlamışken, tüm yolculuk boyunca başka bir kadının ışıl ışıl güzelliği ve

mükemmel karakteri hakkında konuşmayı kesmeyen bir adamla aynı arabada olma talihsizliğini yaşıyordu.

İlginç bir kadındı, ne olmuş? Kendisi değil miydi yani? Çekiciydi, iyi; aynıları kendisi için de söylenemez miydi? Adam bu kadından istediği gibi etkilenmekte özgürdü, kimsenin buna bir itirazı yoktu ama bunu bu kadar açık bir şekilde belirtmek şart mıydı? Prim, duyguların topluluk içinde gösterilmesine daima karşı olmuştu. Onun düşüncesine göre medeni toplumların özel evleri vardı, evlerinde başka insanları bunu seyretmeye mecbur bırakmadan istedikleri kadar sevgi gösterebilirlerdi. *Duyguların taşması*, diye düşündü paltosunun yakasını düzeltirken, *ilkel toplumların ilkel insanlarına ait bir şeydir*. Hem zaten o bir çalışandı. Bir patronun adamın arabada yaptığı gibi çalışanını böyle şeylerle muhatap etmesi şart mıydı? Bayan Prim şart olmadığını düşünüyordu. Sadece böyle düşünmekle de kalmıyor, bunu engelleyecek bir çeşit kanun olması gerektiğine de inanıyordu.

Olaydan rahatsızlığı sürerken çay salonuna girdi, masalara yerleştirilmiş küçük lambalar sıcak ve hoş karşılayan bir ortam yaratmıştı.

"Bayan Prim, sizi tekrar görmek ne kadar güzel!" Kendisini selamlamak için masasından kalkan Herminia Treaumont'un yumuşak ve sakin sesi onu gerçek hayata döndürdü.

"Ben de sizi tekrar gördüğüme sevindim, Bayan Treaumont."

"Bana Herminia de lütfen ve sana Prudencia dememe izin ver. İkimiz de bu kadar resmi bir konuşma tarzı için yeterince yaşlı değiliz. Öyle değil mi?"

"Elbette," dedi kütüphaneci saç diplerine kadar kızarırken.

Morali bozuk olmasına rağmen kısa sürede sohbete katılmayı başardı. Ev sahibesine ek olarak masada üç kadın ve iki erkek vardı. Bir tanesi Hâkim Basett olarak tanıtılmıştı, kısa boylu ama yapılı bir adamdı, kaşları ve bıyığı gürdü ve yalnızca konuşulan konu ilgisini çektiyse sohbete odaklanıyordu. Diğeri ise François Flavel isimli genç bir adamdı, şu an için bölgedeki tek veteriner

oydu. Kadınlar ise San Ireneo Oteli'nin sahibi Bayan Von Larstrom, gelenekler üzerine ayaklı bir ansiklopedi olan yaşça büyük Bayan Miles ve hâkimin sekreteri genç Amelia Lime olarak tanıştırıldı. Önce Noel hazırlıkları üzerine temel meseleler tartışıldı ki bu anlamda yelpaze oldukça genişti; koronun söyleyeceği ilahilerin seçiminden, süslü mumlarla yapılan aydınlatmalara; sokak süslemelerinin dallar ve yabani meyveler kullanılarak yapılması konusundan kutlamalar sırasında servis edilecek yemeklere kadar uzanıyordu. Bir saatten fazla süreyle çözüm bekleyen tüm detaylar konuşuldu. Sonra sohbet biraz daha kişisel bir hâl aldı. O zaman Bayan Prim sandalyesini veterinere doğru yaklaştırdı, Koltuktaki Adam'ın can sıkıcı davranışının anısı hâlâ kafasında yankılanırken tüm cazibesini konuşturmaya karar verdi.

"Hayvanlara bayılırım," dedi en güzel gülümsemesiyle.

Bu yorumun muhatabı gülümsedi ve ona kibarca cevap vermek üzereydi ki Hâkim Basett'in boğuk sesi tarafından sözü kesildi.

"Muhtemelen hiç çiftlik görmediğiniz içindir, haksız mıyım? Bir ineğin doğum yapmasına hiç tanık olmamışsınızdır. Sorun bakalım, veterinerinize sorun, kolunuzun yarısını bir ineğin özel yerlerinden içeri sokmak eğlenceli miymiş anlatsın. Söyleyin bakalım, canım, bir ineğin doğum yapmasına hiç şahit oldunuz mu?"

Bayan Prim sırtını dikleştirdi ve çenesini sıktı.

"Elbette hayır, ama bence böyle sahnelere tanıklık etmeden de hayvanları sevmek mümkün."

Genç veteriner hemen bu fikri doğruladı. Üreme sistemlerini keşfetmeden de hayvanları sevmek kesinlikle mümkündü. Tarih boyunca milyonlarca insan böyle yapmıştı.

"İkiniz de haklı olabilirsiniz, ama bence hayvanlara şefkat duymakla, ki bu asil ve güçlü bir histir, insanların yanlış anladığı duygusal bağ arasında bir fark var. İnanıyorum ki sizin durumunuz bu değildir, genç hanım, elbette değildir."

"Elbette," dedi veteriner sempatiyle.

Kütüphaneci bir şey söylemedi.

"Köpeğiniz var mı?" diye sordu hâkim.

Prim ne yazık ki bir köpeği olmadığı cevabını verdi.

"Kedi o zaman? Kedi sahibiymiş gibi bir suratınız var, sizi gördüğüm ilk anda böyle düşünmüştüm."

"Ben de böyle düşünmüştüm," dedi genç olan neşeyle. "Sizde kedilere özgü bir şey var, eğer bunu söylememin sakıncası yoksa."

Bayan Prim bu sempatik iltifatı kabul etti ancak öyle görünüyor olmasına rağmen hiçbir zaman bir kedi beslemediği konusunu da açıklığa kavuşturdu.

"Kanarya?" dedi Hâkim Basett.

Kadın kafasını iki yana salladı.

"Kaplumbağa?" dedi genç olan.

Prim hiçbir kabuklu hayvanla aynı çatıyı paylaşmadığını söyledi.

"Belki bir balık?" diye ısrar etti Basett, şimdi sesinde bariz bir sabırsızlık seziliyordu.

"Hiç hayvan beslemedim," dedi kadın bu sorguya bir son vermeyi umarak. "Hep sevilen şeyin eksikliğinin sevgiyi saf hâle getirdiğini düşünmüşümdür."

"Bu iyi bir teori," dedi hâkim tatmin olmuş bir biçimde. "Eğer erkeklerin çoğu böyle düşünseydi muhtemelen boşanma diye bir şey olmazdı ve biraz ileri gidersem evlilikler de olmazdı diyebiliriz."

San Ireneo veterineri sessizce Prim'i inceliyordu.

"Köpekleri bir kavram olarak sevdiğinizi mi söylemek istiyorsunuz?"

"Aynen öyle," dedi kadın gülümseyerek.

"Peki ya kediler?"

"Aynı şekilde."

"Balıklar, kanaryalar, hamsterlar?"

Sıkılmaya başlayan kütüphaneci, hâkim anlayışlı bir biçimde araya girip François'ya soruları kesmesini söylediğinde minnettar oldu.

"Ama bu pek insancıl değil," dedi bu sefer genç adam. "Sizin kadar tatlı bir kadının teoride sevgi duyduğuna inanamam."

Prim saçlarını geriye atıp bakışlarını çevirdi.

"Böyle bir şey söylemedim," diye mırıldandı.

"Evet söylediniz," diyerek araya girdi Hâkim Basett. "Sevgi nesnesinin eksikliğinin sevgiyi saf hâle getirdiğini söylediniz. Söylediğim gibi, bu muhteşem bir teori, o yüzden ödleklik ederek bunu mahvetmeyin."

Kütüphaneci koltuktaki pozisyonunu değiştirdi. Yanında, diğer kadınlar Noel ağacı süslemelerini rüzgârdan nasıl koruyacaklarını tartışıyorlardı. Konuşmaya dönmeden önce onlara imrenerek baktı.

"Eğer bu hayatta gurur duyduğum tek bir şey varsa, Hâkim Basett, o da ödlek olmamaktır. Az önce sevgi objesinin eksikliğinden bahsettiğimde naif bir aşktan bahsediyordum. Şairane bir şeyden. Gerçek sevgiyi kastetmedim."

Genç veteriner konuşmadan önce kadının gözlerine baktı.

"Hayvanlara duyulan sevginin naif bir sevgi olduğunu mu söylüyorsunuz? Üstün bir sevgi yani?"

"Hayvanlara duyulan sevginin aşk olmadığını söylemeye çalışıyorum."

Hâkim bu açıklamaya gürültülü bir kahkaha ile karşılık verdi.

"Evet, efendim," dedi boğuk bir sesle. "Evet, efendim. Siz gerçek bir kadınsınız. Bu uzun zamandır duyduğum en doğru şeydi. Peki madem, bana şunu söyleyin: Eğer hayvanlara duyulan sevgi aşk değilse ve eğer siz de daha önce hiç hayvan bakmadıysanız, ne demeye hayvanlara bayıldığınızı söylediniz?"

Kütüphaneci veterinere baktı ve bakışlarından dürüst olmasını istediğini anladı. Numara yapmak lüzumsuzdu. Tanıştıkları anda aralarında beliren sempatiden şimdi eser kalmamıştı. Ne bekliyordu ki? Akşamı zaten patronuyla arasında geçen tatsız sohbet yüzünden kötü başlamıştı; aynı şekilde devam etmesi şaşırtıcı değildi.

"Sempatik olmaya çalışıyordum," dedi veterinere dönerek, adam anında gözlerini kaçırdı ve bakışlarını masanın üzerindeki tereyağlı tostlarla bala dikti.

"Bu kasabada dürüst davranmak gibi bir huyumuz vardır, biliyor musunuz? Buraya gelme sebeplerimizden biri de budur: Ayaküstü sohbetlerden kaçınmak," dedi yaşlı hâkim kuru bir sesle.

Bu sözleri duyunca Bayan Prim bir kez daha sırtını dikleştirdi.

"Şunu söylememe müsaade edin, Hâkim Basett, sempatik olmakla ayaküstü sohbet etmek aynı şey değildir."

"Haklısınız," dedi veteriner ona bakarak. "Aynı anda sempatik ve dürüst olunabilir, buna engel olan bir şey yok."

Kadın kızardı ve o anda zihnini şaşkınlıkla dolduran bir şey fark etti: Farkında olmadan bir yalan söylemişti. Yalan söylemeyi beceremmemekle övünen o, gözünü bile kırpmadan yalan söylemişti. Yanakları kızarmamıştı, gerilmemişti, kalp atışları hızlanmamıştı. Genç adamı komik ve aptalca bir yalanla etkilemek istemişti ve bunu hiç çekinmeden yapmıştı. Bu ilk defa mı oluyordu? Derinden utanarak bunun ilk olmadığını kendisine itiraf etti. Sonra derinliklerde sessiz bir soru belirdi: Hayatı boyunca sahip olmakla övündüğü *zarafet* aslında yalanlarını gizlemek için kullandığı etkili bir kılıf olabilir miydi? Güçlü fikirleri insanları kandırmaya müsamaha göstermezdi, orası doğruydu. Ama kendisi için çok da mühim olmayan meseleler söz konusu olduğunda dürüstlüğünden taviz verdiği olmuyor muydu?

"Affedersiniz," dedi birden ayağa kalkarak. "Ama benim gitmem gerek."

Masadaki herkes ayağa kalktı.

"Söylediklerimle sizi incitmedim, değil mi?" diye sordu huzursuz olan veteriner, kadına olan sempatisi geri gelmişe benziyordu.

"İncitmek mi? Neden incinmiş olsun ki?" diyerek araya girdi Herminia Treaumont.

"Endişelenme, Herminia, yalnızca şakalaşıyorduk," dedi Prim tatlılıkla. "Hayvanlar ve ayaküstü sohbetler hakkında konuştuk, kimseyi incitecek konular değil bunlar."

"Misafirimiz bir lütuftu, Herminia. Bizi hoşsohbetiyle büyüledi," dedi hâkim. "Acaba benimle çalışmak ister mi merak ediyorum,

madem Amelia beni terk etmeyi düşünüyor ve ben de genç insanları köle gibi çalıştırmakla suçlanıyorum..."

"Hadi, hadi, saçmalama," diye cevap verdi Herminia muhabbetle.

Kütüphaneci neşeyle güldü.

"Çok cazip bir teklif," dedi. "Ama zaten çok sevdiğim bir işe sahibim."

"Pekâlâ, pekâlâ ama biraz düşünün. Aklı başında kadınları çok severim."

Herkese veda ettikten ve Herminia Treaumont ile çarşamba günü gazetede buluşmak üzere sözleştikten sonra çay salonundan çıktı. Çıkmadan önce paltosunun yakasını kaldırdı, eldivenlerini giydi ve eve yürümeye hazırlandı.

Dışarıda, sokaklar yavaşça beyaz bir battaniyenin altında kayboluyordu.

✦

Daha bir kilometre bile gitmemişti ki ormana girmek üzereyken arkasından yaklaşan arabanın sesini duydu.

"Prudencia, sizi uyarmak zorundayım, eğer o ayakkabılarla ormanda yürümeye kalkarsanız ayaklarınızı kaybetme riskine girmiş olursunuz ve gelip sizi kurtarmak zorunda kalırız. Sizi eve bırakabilir miyim? Söz veriyorum, sizi sinir edecek hiçbir şey söylemeyeceğim. Hatta hiç konuşmayacağım."

Prim arkasına dönüp Koltuktaki Adam'ı görünce rahatlama ve minnet karışımı bir hisle doldu. Kar için yanlış ayakkabılar seçmişti. Ayakları acıyordu, uyuşmaya başlamıştı; onları kaybetmeyi de hiç istemiyordu ve kesinlikle kurtarılmaya mecbur kalmaya niyeti yoktu.

"Minnettar olurum. Eve yürümemem gerektiğini söylediğinizde haklı olduğunuzu kabul etmeliyim."

"Bayan Prim haklı olduğumu kabul ediyor, buna inanamıyorum! Tuhaf hissediyor olmalısınız. Muhtemelen soğuk çarpmıştır,"

dedi arabanın kapısını açmak için eğilirken, bacaklarına örtmesi için bir de battaniye uzattı. "Donuyorsunuz. Biraz konyak ister misiniz? Umutsuz bir alkolik olduğumu düşündüğünüzü biliyorum ama acımasız önyargılarınızı bir kenara bırakın ve bir yudum için. İçinizi ısıtır."

Adam motoru çalıştırıp ısıtıcıyı açarken kadın tek kelime etmeden söyleneni yaptı. Tartışamayacak kadar üşümüştü ama yine de bu sözlerdeki bir şey onu cevap vermeye itti.

"Acımasız önyargılar mı? Gerçekten de yargılarımın acımasız olduğunu mu düşünüyorsunuz? Ben de içkiyi yasaklayanın sizin dininiz olduğunu sanıyordum. Beni yargılayıcı olmakla suçlamanızı şaşırtıcı buluyorum. Ben kendimi her zaman açık görüşlü biri olarak görmüşümdür."

"Açık görüşlü biri mi?" diyerek güldü adam. "Hadi ama Prudencia, bana kalırsa siz inanılmaz derecede katı birisiniz. Bunu işiniz için çok önemli bir özellik olarak değerlendiriyorum ve bu anlamda en çok benim işime geliyor, ama sizin narin omuzlarınız için fazla ağır bir yük bu."

Kütüphaneci dudaklarını ısırdı, çay salonundaki sahneyi ve sosyal bir yalancı olduğunu keşfettiği ânı hatırladı.

"Dinime ve içki konusuna gelirsek, orayı biraz yanlış anlamışsınız, gerçi sizin suçunuz yok, bu genel bir yanlış anlaşılma. İçki, yaradılışın tüm diğer getirileri gibi iyidir, Prudencia. Kötüye kullanımı ve istismarı yanlış sonuçlar doğurur."

Bayan Prim aynı gün içinde ikinci defa yol arkadaşının haklı olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Ama o anda aklını kurcalayan konular din ve içki değildi.

"Demek benim katı biri olduğumu düşünüyorsunuz. Ben de öyle düşünüyordum ama bugün yalnızca bunun yanlış olduğunu değil aynı zamanda içten içe ikiyüzlü ve yalana meyilli bir kadın olduğumu öğrendim."

Koltuktaki Adam şaşkınlıkla ona baktı.

"Az önce söylediğiniz şey hakkında esprili bir yorum yapacaktım ama sizi biraz keyifsiz görüyorum. Ne olduğunu sormamda bir sakınca var mı? Nazik olacağıma söz veriyorum, ben bunu yapabilecek biriysem tabii."

Bir an tereddüt ettikten sonra kütüphaneci konuşmaya karar verdi. Çok yorgundu ve içindekileri dökmek istiyordu, tüm bu yükü başka birinin omuzlarına aktarmalıydı. Hayatı boyunca erdemli biri olmak ve kusurlarını düzeltmek için çok uğraşmıştı ve pek çok savaştan da galip çıkmıştı ama şimdi yenilgiyi kabul etmek zorundaydı, neredeyse bir sanat olarak değerlendirdiği zarafetinin ikiyüzlülüğünü ve yalancılığını örten bir maske olduğu gerçeğiyle yüzleşmeliydi.

"Görüyorsunuz ya," dedi hayvan sevgisi, veteriner ve Hâkim Basett ile ilgili hikâyesini bitirdikten sonra. "Ben sıradan bir ikiyüzlüyüm. Bir yalancıyım."

"Bence siz aptalsınız," dedi dinleyicisi basitçe.

Prim adama şaşkınlıkla baktı ve sonra çabucak emniyet kemerini çözdü.

"Arabayı durdurun," dedi zar zor sakladığı öfkesiyle.

"Efendim?"

"Arabayı hemen durdurun. Sizinle bir dakika daha kalmayı düşünmüyorum."

Koltuktaki Adam arabayı durdurdu ve ellerini direksiyondan çekti.

"Neden hep bu kadar aşırıya kaçmak zorundasınız?"

"Aşırı mı? Sizce ben mi aşırıyım? Kalbimi açmamı istediniz, nazik olacağınıza söz verdiniz ve ben tuzağa düşüp de sorunlarımı size anlatınca bana hakaret ettiniz. Bana aptal dediğinizi hatırlatmam mı gerekiyor? Siz, gerçek bir centilmen olmakla övünen siz; başkası değil, bizzat siz."

"Evet, bizzat ben," dedi adam. "Benimle ilgili yanılgıya kapılmayın Prudencia, ben de herkes gibi bir adamım, belki herkesten biraz daha kötü durumdayım. Umarım bu sizin için bir sürpriz değildir, çünkü benim için kesinlikle değil."

Kütüphaneci arabadan çıkmaya yeltendi ama adam engel oldu.

"Beni dinleyin. Size aptal dedim, çünkü bana anlattığınız şeyler yüzünden dertlenmek bana aptallık gibi geldi. Ben açıksözlü bir adamım, kesinlikle biraz fazla açıksözlüyüm ve haklısınız, nazik değilim. Ama şu âna kadar benim hakkımda bir şeyler öğrenmiş olmanızı beklerdim, en azından gerçek bir nezaket timsali olmasam da düzgün bir insan olduğumu anlayacak kadar. Eğer bana bir şey anlatmanızı istediysem bu yardım etmek istediğim içindir. O yüzden konuşmama izin verin ve söyleyeceklerimi dinleyin."

"Eğer hakaretinizi geri almazsanız olmaz," dedi kadın kesin bir dille.

"İyi, geri alıyorum. Ama o bir hakaret değildi; davranışınızı tanımlayan bir sözdü, sizi değil."

"Yine ideolojik ayrımlarınıza başlamayın, o tuzağa tekrar düşmem."

"Beni dinleme lütfunda bulunur musunuz?" diye ısrar etti adam kelimeleri bilerek yavaşça söyleyerek.

Prim bakışlarını kaldırıp ona baktı. Günü kötü başlamıştı. Çay salonundaki toplantıya katılmak bir hataydı. Kasabaya gitmek için arabaya binmesi de bir hataydı. Eğer teklifi kabul etmese başka bir kadının güzelliği hakkında bitmek tükenmek bilmeyen bir konuşma dinlemek zorunda kalmayacaktı. Genç veterinerle flört etmek zorunda da hissetmeyecekti ve hayvanları çok sevdiğiyle ilgili tüm o saçmalıklardan bahsetmeyecekti. O her zaman köpeklerden korkmuştu ve kedileri de sevmezdi. Nasıl bu kadar aptal olabilmişti?

"Haklısınız, ben bir aptalım," dedi gözyaşları içinde.

Adam şefkatle elini tuttu ve kütüphanecinin tam olarak tanımlayamadığı bir bakışla gözlerini ona dikti.

"Siz aptal değilsiniz, Prudencia, sadece öyle davranıyorsunuz. Ağlamayın lütfen, benim gibi insanlar gözyaşlarını nasıl idare edeceklerini bilemezler, böyle bir yeteneğimiz yok. Beni iyi dinleyin: Sorun şu ki size sıkıntı veren çok fazla şey var ve sıkıntı çekiyor olmanızın sebebi bu şeyleri anlamıyor oluşunuz, bu kadar basit."

Kadın gözyaşlarını kuruladı ve gülümsedi.

"İkimizin arasında her şey dönüp dolaşıp buna geliyor, siz benim anlamadığım şeyleri anlıyorsunuz, öyle değil mi?"

"Hayır, kesinlikle öyle değil. Şimdi beni dinleyecek misiniz?"

Bayan Prim dinlemeye hazır olduğunu söyledi. Adam motoru tekrar çalıştırdı, ona biraz daha konyak ikram etti ve konuşmaya başlamadan önce yerine yerleşti.

"Öncelikle, insanın kendi kusurlarına karşı tamamen zafer kazanması mümkün değildir, Prudencia, bu yalnızca irade gücüyle çalışan bir alan değil. Doğamız kusurludur, eski ve paslı bir tren gibi, ne kadar denersek deneyelim yolda kalmaya mahkûmuz. Bunun canımızı sıkmasına izin vermek ise gülünç bir şeydir ve muhtemelen bunu duymak sizi sinirlendirecektir ama aynı zamanda kibirli bir davranıştır. Bunun hoşunuza gitmeyeceğini biliyorum ama böyle bir durumda yapılması gereken şey makineyi yapan kişiden yardım istemektir. Ve daima mühendisin bir-iki şeyi düzeltmesine, zaman zaman da yağlamasına izin vermek iyidir."

"Bu dini bir açıklama ve ben dindar bir kadın değilim. Bu fikirleri bana karşı kullanmayın lütfen, işe yaramaz," dedi kadın, burnu hem soğuktan hem de ağlamaktan kızarmıştı.

Adam kafasını koltuğa yasladı ve güldü.

"Bu cevap berrak bir zihne ait değil, Prudencia. Gurur duyduğunuz Anti-Thomist eğitimin bir meyvesi. Buradaki ve herhangi bir başka tartışmadaki esas soru benim cevabımın dini olup olmadığı değil, doğru olup olmadığıdır. Farkı göremiyor musunuz? Bana karşı çıkın, Prudencia, söylediğim şeyin doğru olmadığına inandığınızı söyleyin, neden doğru olmadığını açıklayın ama bana benim açıklamamın dini olduğu için işe yaramayacağını söylemeyin. Söylediğim şeyin burada veya dünyanın öbür ucunda işe yaramamasının tek sebebi yanlış olması ihtimalidir."

"Pekâlâ, o zaman diyorum ki işe yaramaz, çünkü yanlış."

"Öyle mi? Demek ki insanın mükemmelliğe ulaşacak beceride olduğuna ve yalnızca kendi gücünü kullanarak ahlaki kusursuzluğunu koruyabileceğine inanıyorsunuz. Hata yapmanın insani bir

şey olduğunu düşünmüyor musunuz? İnsanların hata yapamayacağını mı düşünüyorsunuz?"

"Elbette böyle düşünmüyorum, hata yapmanın insani olduğunu ve hiç kimsenin kusursuz olmadığını çok iyi biliyorum."

"Demek ki içten içe söylediklerimin doğru olduğuna siz de inanıyorsunuz. Buradan anlaşılan sizin gerçeği sadece seküler bir bakış açısıyla sunulduğunda kabul ettiğiniz."

Prim karanlık çökerken Koltuktaki Adam'a baktı ve acı acı neden en sinir bozucu anlarda bile onunla yaptığı bir sohbetin herhangi biriyle yaptığı bir sohbetten daha ilginç olduğunu merak etti. Ve neden sohbet etmesi en ilginç adamın aynı zamanda türünün en inatçı ve en baskıcı tipi olmak zorunda olduğunu.

"Üşüdüm. Beni eve götürmenizin sakıncası var mı?"

"Sakıncası mı? Sizi eve götürmekten memnuniyet duyarım, Prudencia."

3

Salı ve cuma sabahları küçükler Bayan Mott'un okuluna gidiyorlardı. Büyükler ise böyle bir öğretmenin dersleri için fazla ileri düzeyde olsalar da evin dışındaki eğitimden paylarını alıyorlardı. Haftada üç defa Herminia Treaumont'un dilbilgisi derslerine katılıyorlardı; diğer iki günde de kasaba doktorunun muayenehanesinde biyoloji öğreniyorlar; Horacio Delas'ın evinde tarih dersi alıyorlar; Hortensia Oeillet ile botanik ve Emma Giovanacci ile müzik çalışıyorlardı, bu böyle devam ediyordu. İki küçük çocuğun salona haberler taşıyarak dalmaları tam da böyle bir salı sabahı olmuştu.

"Anneanne! Bayan Prim! Bayan Mott'un kocası geri döndü!" diye bağırdı Eksi daha kapıdan girer girmez, iki kadın da kendi işleriyle meşguldüler; bir tanesi mektuplarıyla ilgileniyor, diğeri de Jonathan Swift'in eserlerini katalogluyordu.

"Ve tüm çocuklar için şeker getirmiş!" diye devam etti Deka, kız kardeşinin kitaplarını taşıyordu.

Koltuktaki Adam'ın annesi tek kaşını kaldırdı ve yazmaya devam etti, torunlarına o yaptığı işi bitirene kadar beklemelerini anlatıyordu. Bayan Prim döndü ve son gelişmelere dair tepkisini gösterdi. Çocuklarla olan tecrübesinin az olduğunu biliyordu ama anneannenin soğukkanlılıkla kuralları ve izanı torunlarının anlık hareketlerinin önüne koymasını anlayamamıştı. Gerçi aynı zamanda içinden bir ses çocukların terbiyelerini ve sevimliliklerini bu askeri disipline borçlu olduklarını söylüyordu.

"Bayan Mott'un kocası mı? Emin misiniz? Ama bu çok büyük bir haber!" dedi Kitapların Savaşı'nın üçüncü baskısını dikkatlice kapatırken.

"Öyle, öyle. Gidip Bayan Prim'e anlatın ve zavallı anneannenizi rahat bırakın ki mektuplarını bitirebilsin," dedi kadın kütüphaneciye bir bakış atarken.

Çocukların okuldaki olaya dair verebilecekleri fazla bir detay yoktu. Teneffüs saatinde hepsi bahçede oynarken öğretmenlerinin sözlerini duymuşlardı sadece:

"Aman Tanrım, o döndü."

Hepsi kapıya doğru dönmüş ve orada uzun boylu, yapılı bir adam görmüşlerdi. Adam eski bir palto ve çamurlanmış botlar giyiyor, içtenlikle gülümsüyordu.

"Gözyaşları gözlerinden *sızıyordu*," dedi Eksi, okumaya olan düşkünlüğü kelime dağarcığını oldukça genişletmişti.

"Süzülüyordu demek istiyorsun, hayatım," diye düzeltti anneannesi ona okuma gözlüklerinin üstünden şefkatle bakarken.

"Bayan Mott'un kocası Gulliver'deki devler kadar büyük, anneanne," dedi Deka.

Yaşlı kadın torununa Bay Mott'un bu kadar yıl ortalıkta olmadığı için karısından dileyeceği özrün de en az o devler kadar büyük olacağını umduğunu söyledi. Ve tabii Bayan Mott'un ödeteceği bedelin de."

"Anneanne, eğer Bayan Mott evliyse... Neden ona *Bayan Mott* demiyoruz?" diye sordu Eksi.

"Çünkü Bay Mott bir sabah evden çıktı ve bir daha geri dönmedi. Bunu bilmek için çok küçüksün ama eğer dul olmaktan daha kötü bir şey varsa o da ortadan kaybolmuş bir kocanın olmasıdır. Zavallı Eugenia Mott," Koltuktaki Adam'ın annesi Prim'e baktı. "İnsanların sürekli olarak kendisine kocasının nerede olduğunu sormalarına dayanamadı, o yüzden de kendisine 'hanım' demeye karar verdi, yeni bir hayata başladı ve açıklama yapmayı bıraktı."

"Çok mantıklı bir karar," dedi kütüphaneci.

"Ben de böyle düşünüyorum."

✦

Haftalar geçtikçe Bayan Prim, yaşlı kadının arkadaşlığından daha da çok keyif almaya başladı. Aristokratik kabalığını onaylamıyordu, onaylasa kendi doğasına aykırı davranmış olurdu, ama bir şekilde kendini acımasız yargılamalar kılığında olduğu kadar içten övgüler olarak da gösteren bu keskin uçlu açıksözlülüğü benimsemeye başlamıştı. Kütüphaneci, kadının karakterinde muhteşem bir sağlamlık keşfetmişti, köklü ailelerde daima hayran olduğu bir şeydi bu. Kişinin fikirlerini ve gelenekleri savaşlardan, ekonomik sıkıntılardan ve devrimlerden bile koruyan çelik gibi sağlam bir iradeydi. Modern insanların yaptığı gibi kişinin nereye yöneldiğini tahmin etmek kadar anlamsız bir şey değildi, kişinin kim olduğunu ve nereden geldiğini daima hatırlama erdemiydi.

"Prudencia," dedi kadın. "Belki de Eugenia'yı bir ziyaret etmeliyiz, ne dersiniz? Onun gibi kadınlar böyle durumlarda nasıl tepki vereceklerini bilemezler. O işe yaramaz herifin geri dönüp onu tekrar aptal yerine koymasını istemem."

Prim, Eugenia Mott'un böyle bir saflık yapma olasılığının dikkate alınması gerektiği fikrine katılıyordu ve bu teklifi memnuniyetle kabul etti. İkisi de ayağa kalktılar, işlerini bir kenara bırakmışlardı. Soğuk kış akşamında dışarı çıkmak üzere hazırlandılar, hizmetçi şoförlük yapacaktı.

Eugenia Mott'un evi San Ireneo'nun eteklerindeydi. Beyaz pencereleri ve küçük bir kapısı olan küçük, taş bir evdi; yağlıboya bir resmin detayları gibi görünen panjurları kırmızıya boyalıydı. Zarif kasımpatı öbekleri eve San Ireneo'daki pek çok evde olduğu gibi eski moda bir cazibe katıyordu. Yaklaştıkça Bayan Prim kendi düşüncelerinde kayboldu ve beklenmedik bir biçimde hafızasında bir cümle belirdi: *Dünyayı hangi güzellik kurtaracak?*

"Bunu kim söylemişti?" Bir Rus olmalı, cümlede Ruslara özgü bir tonlama vardı. Duyulmadık bir cümle olmadığı belliydi, onu defalarca farklı versiyonlarda okuduğundan ve işittiğinden emindi

ama kökenini hatırlayamıyordu. Hizmetçinin bahçe kapısının kilidiyle boğuşmasını izlerken Koltuktaki Adam'ın muhtemelen cevabı bildiğini düşündü.

"Kapı açık, hanımefendi. Ne yapıyoruz? Galiba içeri girmeliyiz."

"Tabii ki içeri girmeliyiz. Zavallı kadın kederin kolları arasına düşmüş olmalı," diye cevapladı kadın kararlılıkla, kapıyı itti ve dar koridora adımını attı.

"*Dünyayı hangi güzellik kurtaracak?*" diye tekrarladı kütüphaneci kendi kendine Bayan Mott'un oturma odasına doğru ilerleyen kadının peşinden giderken. Koltuktaki adam bu cümleyi kesinlikle bilirdi; eve döner dönmez ona sormalıydı.

"Tanrı aşkına, Eugenia!"

Bu tepki karşısında dalgınlığından kurtulan Bayan Prim, yaşlı kadının kapıyı engelleyen omuzlarının üzerinden bakarak odanın içinde neler olduğunu görmeye çalıştı. Ortada, Bayan Mott birinin kolları arasına düşmüştü. Prim'e göre bu hiç de kederin kolları gibi görünmüyordu, bu kollar bir teselli getirmek için sarılmıştı ona.

Yavaşça Bayan Mott'tan uzaklaşırken "Merhaba, anne. Geldiğine sevindim," dedi kolların sahibi gülümseyerek.

Kütüphaneci, Bayan Mott'a sarılan kolların Koltuktaki Adam'a ait olduğunu görünce tepki veremedi. Paniklememişti tabii, o panikleyecek bir kadın değildi. Hemen kafasından cevaplar da uydurmazdı; Eugenia Mott'un yaşça olgunluğu ve sarsaklığı iki taraf arasındaki romantik bir ilişki fikrini imkânsız kılıyordu. Ama o kesinlikle bir şey hissetmişti. Hissettiği şey kıskançlık olamazdı; Prim kıskançlık hisseden insanları küçük görürdü. Rahatsızlık da değildi; dürüst olmak gerekirse rahatsızlık Koltuktaki Adam'ın insanın içinde uyandırdığı duygulardan biri olamazdı. İtiraf etmeliydi ki estetik anlamda patronu gerçek bir göz ziyafetiydi. Bayan Prim bu düşüncesinden utanmıyor ve bundan bir anlam çıkarmıyordu. Güzelliğe olan aşırı düşkünlüğü sayesinde bu düşüncesi bir at veya bir kuğu hakkındaki fikrini söylemekten farklı değildi.

O zaman ne hissediyordu? Cevap, Koltuktaki Adam'ın açıklamalarını ve annesinin öğretmeni teselli etmek için giriştiği yoğun çabayı sessizce gözlemlerken geldi: *İmreniyordu.* Kasabanın yaşlı öğretmenine mi imreniyordu yani? Böyle olduğunu kabul etmek zorundaydı. Onu patronuna sarılmış hâlde görünce kıskanmamıştı, mesele, adamın kendisine hiç göstermediği nezaketi ve ilgiyi ona göstermesiydi. Kütüphaneci birisinin gözlerine bakıp düşüncelerini okuma ihtimaliyle utandı. Aynı zamanda ilk defa San Ireneo'nun hanımlarından kendisine bir koca bulmalarını isteme zamanı gelip gelmediğini sorguladı. Ne de olsa böyle bir tepki ancak psikoterapistlerin "aktarım" dedikleri şey olabilirdi. Belki de bir kocaya ihtiyacı vardı. Belki de acilen ihtiyacı vardı.

"Eugenia, ona evet demeyeceğine inanıyorum." Koltuktaki Adam'ın annesinin sert sesi, Bayan Prim'i evlilik hayallerinin içinden çekip çıkardı.

"Anne," diyerek araya girdi oğlu uyaran bir sesle.

"Onu affetmemem gerektiğini mi düşünüyorsunuz?" dedi öğretmen. "Belki de etmemeliyim ama geri döndüğü ve pişman olduğu ânın hayalini o kadar çok kez kurdum ki..."

"Saçmalık," dedi diğer kadın. "Tabii ki pişmandır. Gittiğinde genç ve dinamikti, dünya heyecan vericiydi. Şimdi ise dünyanın öyle olmadığını anlayabildiği bir yaşa yaklaşıyor."

"Yeter, anne, onu rahat bırak."

"Hayır demem gerektiğini mi düşünüyorsunuz?" diye sordu ağlamaklı olan Eugenia Mott.

Koltuktaki Adam daha cevap veremeden annesine yaklaştı ve kısık ama duyulabilen bir sesle şunları söyledi: "Bunun onun kararı olduğunu hatırlatırım. Bu ne senin hayatın ne de benim."

"Onun böyle bir tecrübesi yok, senin de öyle; ben ise böyle bir durumu nasıl çözeceğimi kesinlikle biliyorum. Dönmesine izin vermemeli, bu adamın eve ayak basmasına bile izin vermemeli."

"Neden?" dedi adam, Prim'in daha önce duymadığı kısık ama keskin bir ton vardı sesinde. "Acaba sen öyle yaptığın için mi?"

Kadın oğluna öyle korkutucu bir bakış attı ki Bayan Prim bir an için kapının açıldığını ve içeriye buz gibi havanın dolduğunu sandı.

"Bu ne cüret?" dedi dişlerinin arasından, sonra ayağa kalktı, paltosunu aldı ve peşinde hizmetçisiyle odadan çıktı. Koltuktaki Adam onu durdurmaya kalkmadı. Ama kapı kapandığında adam kanepeye oturdu ve ellerini alnına götürdü.

"Hepsi benim suçum," dedi Mott gergin hareketlerle elbisesinin kemeriyle oynayarak. "Onu aramamalıydım, onu bu işe karıştırmamalıydım. Şimdi anneniz kızgın. Ben bir aptalım, karaktersizin biriyim, hep öyleydim ama sorunlarımla sizi sıkmamalıydım..."

"Lütfen, Eugenia, bu konuda endişelenme. Bunlar senin suçun değildi, zaten kimsenin umurunda da değildi. Şimdi bu olayı nasıl çözeceğimizi konuşmalıyız, hayatınızla ilgili ne yapmak istediğinizi ve hayatınızda kocanız için bir yer olup olmadığını."

Bu noktada kütüphaneci hafifçe öksürdü.

"Evet, Bayan Prim?" dedi adam kafasını kaldırarak ve odaya girdiği andan beri ona ilk defa bakarak.

"Annenizin peşinden gitmemi ister misiniz?"

"Çok minnettar olurum. Bayan Mott'u bu hâlde bırakamam, öte yandan ona karşı da biraz acımasız davrandım... Buna tanık olduğunuz için üzüldüm."

Kütüphaneci yine imrenme denen canavarın ısırığını hissetti, tuhaf ve talihsiz bir imrenmeydi bu ve eşit miktarda, şefkate çok benzeyen bir başka duyguyla karışıyordu.

"Endişelenmeyin," dedi. "Ben onunla konuşurum."

Evden çıktığında kadını bulmakta gecikmedi. Hizmetçisiyle birlikte bir kamelyanın altındaki bankta oturuyordu. Prim yavaşça yaklaştı ve sessizce yanına oturdu, hizmetçi kız ayağa kalkıp arabayı getirmek için bu ânı fırsat bildi. İkisi baş başa kaldığında kadın hemen konuştu.

"Oğlumun o sözleri neden söylediğini merak ediyorsunuz, öyle değil mi?"

"Kesinlikle hayır," dedi kütüphaneci. "Bu bir aile meselesi."

"Öyle, doğru."

"Yine de madem konuyu açtınız, anlamadığım bir şey var."

Kadın ilgiyle ona döndü. "Söyleyin, anlamadığınız nedir?"

"Oğlunuzun bu kadar kişisel bir meseleyi başkalarının önünde dile getirmesine şaşırdım. Pek ona uygun bir davranış değil."

Kadın yere düşmüş solgun pembe bir kamelyayı aldı ve hüzünle taç yapraklarını koparmaya başladı.

"Hayır, ona göre değil. Ama kendine engel olamadı."

"Neden? Münasebetsizlikten kaçma konusunda ondan daha yetenekli biriyle daha önce tanışmadım."

"Neden mi? Çünkü beni suçluyor, hayatım ve bir oğul annesini suçladığında ne kadar kaçınmak isterse istesin o hisler er ya da geç su yüzüne çıkacaktır."

Prim de eline bir kamelya aldı ve parmakları arasında çevirirken bunu düşündü. Karanlık çökmeye başlamıştı ve hava her an daha da soğuyordu. Hemen şalını çıkardı ve kadının omuzlarına örttü.

"Bazen düşünmeden konuşulur. Bunlar kişinin hislerini ifade etmez, aksine, o ânın gerginliğini ve tartışmayı kazanma arzusunu ortaya çıkarır. Oğlunuzun bu sözleri acıyla veya hınçla söylediğine inanmıyorum, bence yalnızca konuşmaya bir nokta koymak istedi."

Kadın soğuk havayı derin derin içine çekti ve sonra doğrudan kütüphanecinin gözlerine baktı.

"Sevgili Prudencia, hayatta bazı anlar vardır ki hiç uğraşmak istemeyeceğimiz ikilemlerle karşı karşıya geliriz. Bu ikilemler herkese farklı kılıklarda görünebilseler de özünde hepsi aynıdır. Bir fedakârlık yapılır ve bir kurban seçmek gerekir: Kişinin kendisi veya başkaları."

Kütüphaneci yavaşça kamelyanın yapraklarını koparmaya başladı.

"Tabii işin içinde çocuklar varsa mesele bu kadar zor olmaz. Onlar her zaman önceliklidir. Her şey sadece onları düşünerek

yapılır, öyle yaşanır, izlenir, dinlenir, oynanır, öğretilir. Ama bir gün büyük ikilem karşına çıkar ve özgüvenini tehdit eder. İki yoldan birini seçme ihtimalini düşünmen gereken gün gelir ve iki seçim de bir kurban gerektirir. Eğer sağa gidersen kendini feda edersin; sola gidersen de bütün yük çocuklarının omzuna kalır. Her şey açık mı?"

"Lütfen devam edin."

"Böyle söyleyince kulağa çok soğuk geliyor, değil mi? Nasıl olur da sola gidilir ve çocukların tüm yükü çekmesine izin verilir, diye düşünüyor olabilirsiniz. Ama o kadar basit değil, hayatım, çünkü bir kadın ikinci yolu seçmeye karar verirse bir daha bahaneler uydurmadan gerçeği olduğu gibi göremez. Kendisine sürekli eğer kendi mutluluğunu seçmeseydi çocuklarının daha da çok acı çekeceğini söyler durur. Kendisinin de mutlu olmaya hakkı olduğunu ve dünyaya yalnızca bir kez geldiğini söyler. Çocuklar için böylesinin daha iyi olduğunu söyler; çok küçük olduklarını, er ya da geç bunu aşacaklarını. Ama işin doğrusu bir seçim yapılmıştır ve her seçimin bir bedeli vardır."

Prim kadına döndü ve buz kesmiş ellerini tuttu. Sonra ona baktı; kadın ilk kez ezilmiş, küçülmüş ve hassas görünüyordu.

"Ben böyle bir ikilemle karşı karşıya geldim, Prudencia. Detaylar önemli değil ama sağ yolu seçebileceğimi bilmelisin. Ben sol tarafa gittim, seçimim böyleydi."

Hizmetçinin kullandığı arabanın korna sesi duyulunca iki kadının sohbeti yarıda kaldı. Kütüphaneci ayağa kalktı ve arkadaşına arabaya kadar eşlik etti, küçük kar taneleri bahçeye düşmeye başlamıştı. "Eve dönseniz daha iyi olur, donacaksınız. Ben oğlunuzu beklerim, endişelenmeyin."

"Endişelenmiyorum, tatlım, uzun zaman önce bunu yapmayı bıraktım," diye cevap verdi kadın, Bayan Prim onun arabaya yerleşmesine yardımcı olurken.

Otomobil uzaklaşırken kütüphaneci de Koltuktaki Adam'ın yanına döndü, oartık rahatlamış görünen ve gülümseyen Bayan

Mott ile vedalaşıyordu. Adamın arabasına doğru yürürlerken Prim yumuşakça sordu:

"Her şey yoluna girdi mi?"

Koltuktaki Adam paltosunu çıkarıp kadının omuzlarına yerleştirdi, kadın bunu sessizce kabul etti.

"Her şey halloldu."

"Kocasına dönecek mi?"

"Eğer adam birkaç şartı yerine getirmeyi kabul ederse, evet, adam da buna memnuniyetle hazır. Onunla telefonda konuştum ve bence içtendi, yine de onunla yüz yüze görüşmem ve planı daha iyi anlatmam lazım."

"Plan mı? Bir plan mı var?"

"Elbette bir plan var."

"Ama bana anlatmayacaksınız, öyle değil mi?"

"Aynen öyle."

Sessizce yürümeye devam ettiler. San Ireneo'nun yolları karın altında bulanıklaşmaya başlamışken adam sordu:

"O iyi mi?"

Prim cevap vermeden önce doğru kelimeleri aradı.

"Sanırım evet ama bence çok üzgün görünüyordu. Yıllar önce olmuş bir şey için onu suçladığınızı düşünüyor."

Koltuktaki adam birkaç dakika sessiz kaldı.

"Bu doğru değil, onu uzun yıllar önce affettim, henüz bir delikanlıyken. Kendini suçlayan o ama bunu ayırt edemiyor. Suçu başkalarına yansıtıp kendini buna karşı savunmak, bunu kendi içinde yapmaktan daha zordur, orada savunma olamaz."

"Ama bu akşam söylediklerinizi biraz sertti. Ayrıca başkalarının önünde böyle bir konuyu açmanız da beni çok şaşırttı."

Patronu arabanın anahtarlarını çıkarıp kapıları açarken kütüphaneci sözleriyle fazla ileri gidip gitmediğini düşündü. Arabaya yerleşip ısıtıcıyı da açtıktan sonra adam ona döndü ve konuştu:

"Annemin sorunu boyun eğeceği bir otoritenin olmaması. Ailesini uzun yıllar önce kaybetmiş, kocasını da kaybetti. Yakınlarının

fikirlerini dikkate almaz, hiçbir zaman almadı, çocuklarının fikirlerini de aynı şekilde. İradesini teslim edebileceği insani veya ruhani bir disiplin yok, yalnızca kendi yargılarıyla yönlendiriliyor, bir hata yaptığı zaman karşısına çıktığı tek mahkeme o. Sizi etkileyebilecek yakınlarınızın olmaması ne demek hayal edebiliyor musunuz? Hatalarınızı söyleyebilecek, sınırı aştığınızda sizi uyaracak, yanlış yaptığınızda düzeltecek hiç kimse yok."

Bayan Prim böyle bir şeyi asla hayal edemediğini söyledi.

"Annem kendisine asla duymak istemeyeceği şeyleri söyleyecek insanlara sahip olma lütfundan mahrum. Bu akşam bir hata yapmak üzereydi ve bedelini de güçsüz, masum bir insan ödeyecekti. Bunun olmasına izin veremezdim, hepsi bu. Ben onu suçlamıyorum, kırgın da değilim. Tam tersi, ben yalnızca annesini derinden seven bir adamım, bana inanın."

Kütüphaneci bütün akşam kendisine eşlik eden o ısrarcı imrenme hissini yeniden yaşadı. Neredeyse eve varmak üzereydiler ki aklına ona bir soru yöneltme ihtiyacı duydu.

"*Dünyayı hangi güzellik kurtaracak?*" diye mırıldandı.

Koltuktaki Adam arabanın karanlığında ona ilgiyle baktı.

"Dostoyevski mi, Prudencia? Dostoyevski? Beni endişelendirmeye başlıyorsunuz."

Bayan Prim patronun paltosuna iyice sarıldı ve karanlığın içinde hafifçe gülümsedi.

4

Sonraki haftalarda San Ireneo de Arnois'nın sakinleri Bayan Mott'un kocasını ideal bir eşe dönüştürme planının detaylarından haberdar oldular. Gizemli plan ortaya döküldükçe heyecan da kasabaya yayıldı. Koltuktaki adamın önerdiği, karıkocanın da onayladığı plan evliliğini düzeltirken San Ireneo'nun biricik öğretmenin en büyük ve en ciddi engeli olan sorunu aşmayı vaat ediyordu: Güven eksikliğini. Bu hedefi gerçekleştirmek için iki şart temel kabul edilmişti. İlki, tövbekâr Bay Mott için bir iş bulmaktı; ikincisi ise bu iş eşinin kendini güvende hissetmesini ve terk edilmekten korkmamasını sağlamalıydı. Bu nasıl başarılabilirdi? Cevabın basitliği Bayan Prim'i şaşırttı. San Ireneo de Arnois'in bir gazete bayisi yoktu; gazete, dergi, çocuk kitabı, ufak tefek malzemeler, ansiklopedi fasikülleri, resimli yapıştırmalar, renkli kalemler ve atıştırmalık satın alınabilecek bir yere ihtiyaç vardı ve bu yeri açmak için en uygun yer kasaba meydanıydı. Merkezi dükkânların hepsine yakındı ve okuldan yalnızca birkaç metre uzaklıktaydı.

Önce Prudencia planın önemini kavrayamadı. İyi bir işin herkes için gerekli olduğuna katılıyordu, özellikle de hayatını yeniden kurmak isteyen pişman olmuş bir adam için; ama bunu yaparken bir gazete bayisinin neden bu kadar önemli olduğunu anlayamamıştı. Fikrin esas amacını kavrayabilmesi için gözlerini açan kişi Hortensia Oeillet oldu.

"Onu *görebilsin* diye, Prudencia. Anlamadın mı? Okul penceresinden yalnızca birkaç metre ötede olacak. Biraz yaklaşması yeterli, orada, gözünün önünde San Ireneo Gazetesi, hikâye kitapları, şekerleme ve dikiş kalıpları satıyor olacak. Sence de mükemmel değil mi?"

Prim'e göre bu mükemmel falan değildi. Sadece karısı onu görebilsin diye bir adamı dört duvar arasına tıkmak ona onurlu bir davranış gibi gelmiyordu. Bir kadın için kocasının onu terk etmemesinin tek sebebinin muhtemelen bunun imkânsız olduğunu düşünmek de sağlıklı değildi. Evli bir çiftin özel meselelerini tüm komşuların gözü önünde, kasaba meydanında sergilemelerini de uygunsuz buluyordu. Ancak kısa sürede fikrini değiştirdi. Günler geçtikçe San Ireneo sakinleri okul ve gazete bayii arasında bir sevgi akışı olduğunu açıkça görmeye başladılar. Karısı ne zaman pencereye gelse veya bahçeye çıksa müşterilerine gülümseyen Bay Mott'un dikkatinin dağıldığı kimsenin gözünden kaçmıyordu. Öğretmenin yeni saç modelini, şık giysilerini veya rahat, yumuşak tabanlı ayakkabılarını topuklu ayakkabılarla değiştirdiğini de fark etmemek mümkün değildi. Böylece karıkoca aşkı San Ireneo'da herkesin gözü önünde çiçek açtı ve Noel öncesi soğuk, güneşli günlerde kendini gösterdi.

Bayan Prim evlilikteki geleceğini kasabanın hanımlarının eline bırakma kararını yeniden gözden geçirdiğinde bunlar oluyordu.

"Emin misiniz, hayatım?" diye sordu Hortensia Oeillet çiçekçi dükkânının arkasında çay içtikleri bir sabah.

"Pek değil, kim olabilir ki? Ama belki de şimdiye kadar uygun adamı bulamamış olmam benim ihmalkârlığımdan kaynaklanıyordur."

"Ah, ama bu senin suçun değil, o iş öyle yürümez," diye itiraz etti Emma Giovanacci, o da çaya davetliydi.

"Emma haklı, Prudencia, bu bir ihmal meselesi değil, alakası bile yok. Daha çok... Edgar Allan Poe'nun Çalınan Mektup eserini okudunuz mu?"

"Yine mi? Bu hikâyenin âşık olmakla ilgili olduğunu söyleyemeyeceksiniz, değil mi? Bu kasabanın o hikâyeyle derdi ne anlamadım, her şey için onu öne sürüyorsunuz."

"Her şeye mi? Pekâlâ, ne kastettiğinizi anlamadım," dedi çiçekçi şaşkınlıkla. "Ama bu kısa hikâyenin mükemmel bir biçimde aşkı keşfetmekle ilgili olduğundan eminim. Öyle değil mi, Emma?"

Arkadaşı hemen öyle olduğunu söyledi. O da bu sözlerin doğruluğunu birinci elden tecrübe etmişti. İlk eşi vefat ettikten iki yıl sonra onun eski meslektaşlarından biriyle arkadaşlık kurmuştu; sessiz, ağırbaşlı bu adamın adı Edmundo Giovanacci'ydi ve zaman zaman birlikte kahve içiyorlardı.

"Uzun yıllar önceydi. O zamanlar hâlâ gençtim ve henüz San Ireneo'da yaşamıyordum, kendime bir gelecek kurmakla meşguldüm. Çok çalışmak zorundaydım çünkü ilk kocam, Tanrı günahlarını affetsin, bütün paramızı çarçur etmişti. Edmundo bunun benim için ne kadar yıpratıcı olduğunu biliyordu, yaşamdan zevk almadığımın da farkındaydı. Sadece beni sevimli bir yere götürür ve iki fincan kahve sipariş ederdi. Haftalarca bu böyle devam etti, tam sekiz yıl boyunca."

"Sekiz yıl mı? Ama bu çok uzun bir süre," dedi Prim.

"Tabii ki uzun bir süre, Emma her zaman biraz tembel bir hanım olmuştur zaten." Hortensia güldü ve arkadaşının omzuna hafifçe vurdu.

"Açıkçası ben değişiklik sevmem," diye cevap verdi Emma huzursuz olarak. "O yüzden yaşamak için buraya geldim."

Çiçekçi misafirlerine birer dilim elmalı turta ikram ettikten sonra bir fincan daha Çin çayı doldurdu.

"Ama sonunda değişti, öyle değil mi?" diye sordu kütüphaneci.

"Ah, evet, başka çarem kalmamıştı."

"Neden? Ültimatom mu verdi?"

"Tam olarak öyle sayılmaz. Edmundo buraya taşındı, San Ireneo'ya, nihayetinde ben de onun yanına geldim. Aniden olduğunu düşünmeyin, gerçek hayatta bir şeyler öyle aniden olmaz. Onu görmeden haftalar geçirdim, çokça haftalar, sonra bir gün uyandım ve fark ettim ki hayatımda önemi çok büyük olan küçük bir şeyin eksikliğini hissediyorum. Kahveler, sohbetler, yürüyüşler,

akşamüstü buluşmaları eksik. Size saçma görünebilir ama yaşlandıkça küçük şeylerin ne kadar önemli hâle geldiğini bilemezsiniz."

Prim çayından bir yudum aldı ve dükkânın arkasındaki koltuğuna iyice yerleşti. O da küçük şeylerin değerli olduğuna inanırdı: Limoges marka porselen fincanından içtiği ilk sabah kahvesi, perdelerin arasından odaya sızan güneş ışıkları, bir yaz günü kitap okurken tatlı tatlı uyuyakalma, yeni öğrendikleri bir şeyi anlatan çocukların gözlerindeki ışıltı... Büyük şeyler küçük şeylerden meydana gelirdi, bu kesindi. Sonra birden aklına *Staretz* Ambrosio ve hindiler geldi.

"Dedektif romanları gibidir, Prudencia, tam da öyledir," dedi çiçekçi.

"Hangisinden bahsediyorsunuz?" diye sordu kütüphaneci.

"Aşktan, aşktan bahsediyorum. O gerçek, bundan şüphe duymayın. Sadece nerede olduğunu bulmak gerekir, izleri takip etmeli ve araştırmalı. Tıpkı bir dedektifin yapacağı gibi."

Bayan Prim cevap vermeden önce güldü.

"Ama bu çok saçma! Demek istediğiniz şey şu anda bir adayın olduğu, belli bir adayın yani ve benim tek yapmam gereken kim olduğunu keşfetmek, öyle mi?"

İki kadın anlayışlı bir biçimde birbirlerine baktılar ve aynen öyle olduğunu söylediler.

"Çok iyi, daha önce hiç böyle bir şey duymamıştım ama bir an için öyle olduğunu varsayalım, sadece bir an için öyle düşünelim. Onu nasıl bulacağım? Adımlar neler?"

"Ah, adımlar. Yalnızca bir adım var, tek bir adım," diye cevap verdi Hortensia.

Kütüphaneci saçlarını ensesinde topladı ve sandalyesini masaya yaklaştırdı.

"Nedir?" diye sordu.

"Armoni, tabii ki. Yunanlılar *ἁαρμονια* der, Romalılar *harmonia*. Herminia benden daha iyi açıklardı, o böyle şeyleri çok iyi bilir... Neyse, nasıl anlatsam? Sanırım en klasik tanım bir bütünün parçaları arasındaki uyum. Tıpkı güzel bir yüzün ve bedenin yapısındaki

gibi veya çiçekleri vazoya koyarken yaptığımız düzenlemeler gibi; ruhunu tatmin eden bir kompozisyon bulana kadar on farklı yöntem denersin. İyi eğitimli bir kadın olarak hiç şüphesiz armoninin Yunancadaki *ἁρμζώ* kelimesinden geldiğini biliyorsunuzdur, anlamı 'uyum sağlamak', 'bağ kurmak'. Tek adım budur, hayatım, dedektif hikâyenizi çözmenize bu yardım edecek."

Prim turtasını yerken bunu düşündü.

"Ama sıkıcı olmaz mı? Uyum için evlenmek monotonluk getirmez mi?"

İki arkadaş iyi niyetli gözlerle ona baktılar.

"Sanırım iyi açıklayamadık, Prudencia," dedi Hortensia. "Uyumlu olması gereken şey eş değil. Eşinizde aramanız gereken şey de uyum değil. Uyumu evlilikte, ikinizin birleşiminde aramalısınız."

"Sadece bu da değil," diye ekledi arkadaşı. "Aynı zamanda rutini aramalısınız, özellikle rutini hem de. Öyle değil mi?"

"Aynen öyle. Tabii bu konuda zavallı Balzac çok yanılmış. Hakkında hiçbir şey bilmiyordu," dedi çiçekçi demliği yeniden doldururken.

"Balzac mı?" diye sordu Bayan Prim kafası karışmış bir hâlde.

"Evlilik hakkında en zehirli sözleri ortaya atanların evlilik hakkında aslında hiçbir şey bilmemesi çok ilginçtir. Tüm hayatı boyunca peşinden gitmiş, onu aramış... Peki, ne için? Onu hasta ve umutsuz bir biçimde karşılamak için. Kontes Hanska korkunç bir kadındı, daima cinsiyetimizin en kötü örneği olduğunu düşünmüşümdür. O yüzden söyleyin bakalım, evlilik hakkında ne biliyor olabilirdi ki?"

"İyi de Balzac evlilik hakkında ne demiş?" diye bastırdı kütüphaneci.

"Evliliğin, her şeyi kemiren bir canavarla bıkıp usanmadan boğuşması gerektiğini söylemiş," dedi Emma göz kırparak.

"Rutinden bahsediyormuş," diye tamamladı arkadaşı.

"Bu doğru değil midir?"

"Asla değildir. Hiçbir şekilde değildir, aksine bu dünyanın en büyük yalanıdır, Prudencia. Pek çok acının sebebi de budur, inanın."

Emma Giovanacci hafifçe öksürdü ve sandalyesini çay masasına yaklaştırdı, tekrar konuştu:

"Rus steplerinde büyümüş çiçekleri gördünüz mü hiç?"

Prim üzüntüyle Rus steplerini hiç ziyaret etmediğini söyledi.

"O zaman mutlaka görmelisiniz. Kalmuk stepleri Stalingrad* yakınlarında hüzünlü, kuru ve durağan bir yerdir. Eğer oraya kışın giderseniz ruhunuzu ezer. Ama ilkbaharda gitmeye çalışın, aradığınızı orada bulacaksınız."

Kütüphaneci bir cevap beklercesine kaşlarını kaldırdı.

"Laleler," diye fısıldadı Emma Giovanacci.

"Laleler mi?"

"Laleler. Taze ve zarif yaban laleleri. Her yıl doğan ve hiç kimsenin ekmediği, stepleri kaplayan laleler. Konu işte tam da bu, Prudencia. Rutin de stepler gibidir; bir canavar değil, gıdadır. Orada bir şeyler yetiştirmeyi başarabilirseniz, onun güçlü ve kalıcı olduğunu bilirsiniz. Bunlar az önce bahsettiğimiz küçük ve gündelik şeylerdir. Ama zavallı Balzac o kadar romantizme ve duygusallığa rağmen bunu bilmiyordu, öyle değil mi?"

"Küçük şeyler..." diye tekrar etti Bayan Prim. "Peki, diyelim ki sizin tavsiyelerinize uydum. Araştırmamda bana yardım edebilir misiniz? Yoksa tek başıma mı yapmalıyım?"

İki kadın eğlenerek baktılar ama sonunda çiçekçi konuştu.

"Araştırma sizin işiniz, biz yalnızca biraz yönlendirme yapabiliriz. Başlangıç olarak tanıdığınız ve evlenebilmeniz için bazı uygun özelliklere sahip adamları listeleyin. Biz de bir-iki isim ekleriz, daima gözden kaçan bazı adaylar olur ve biz ikimiz yaşımız gereği sizden daha tecrübeliyiz. Bunu bir başlangıç noktası olarak kullanabilirsiniz. Ne dersiniz?"

Kütüphaneci bu eski moda dedektif hikâyesini çözmek adına içinde heyecan dalgalarının köpürdüğünü hissetti ve kadınlara bunun iyi bir plan olduğunu söyledi, hatta harika bir plan.

* Bugünkü adıyla Volgograd. (ç.n.)

Prim'in aklına gelen ilk isim önceki patronu Augusto Oliver'dı. Sırf düşüncesi bile onu ürpertse de araştırmanın bilimsel yöntemi gereği bunu yapmak zorundaydı, o yüzden koca adayları listesi yaparken bu adamı dışarıda bırakamazdı. Onunla evlenmek istemiş miydi? Prim buna hayır cevabını verdi. Augusto Oliver gerçekleştirmeyi hiç düşünmediği sözler veren tipte bir adamdı. Üç uzun yıl boyunca çalışanının çalışma saatlerini daha uygun bir düzene çekeceğini iddia etmişti, Bayan Prim orada sabah ondan akşam ona kadar çalışıyordu, patronu defalarca bunu değiştirmek için elinden geleni yapacağını söylemişti. Ama nihayetinde buna hiç niyetinin olmadığı ortaya çıkmıştı. Oliver en becerikli elemanıyla gece geç saatlerde yalnız olmayı seviyordu. Ofisinden çıkar ve onun arkasına dikilir, omzunun üzerinden okuyormuş numarası yapardı. Bazen öğle yemeği için iş toplantısına gittiyse içkili gelir ve ona doğru eğilerek kulağına fısıldar, Bayan Prim'i yerinden sıçratırdı. Aslında yakışıklı adamdı, yani davranışları bu kadar rezil olmasa öyle biri gibi görünebilirdi.

Patronunun güzel bulduğu her kadının başına gelen bir rahatsızlık gibi görünen durum kısa sürede tahammül edilemez bir hâl aldı. İltifatlar yemek davetlerine dönüştü ve daima kibarca reddedilen yemek davetleri ikili arasında gerginliğe sebep oldu. Eğer tek bir daveti kabul etse işler farklı olur muydu? Kesin bir şey söylenemezdi. Prim işi bırakacağını söylediği gün aldığı saçma evlilik teklifini kabul etse patron ve çalışan evlenir miydi?

"Peki, o adi herif size gerçekten aşık mıydı?" diye sordu Koltuktaki Adam'ın annesi, ikisi birlikte karton kutuları açıp Noel süslerini çıkarırken kütüphanecinin anlattıklarını dikkatle dinliyordu.

"Tabii ki hayır. Bir av içgüdüsüydü, karnı aç bile değilken fareyle oynamak isteyen bir kedinin içgüdüsüydü. Hayır, benimle evlenmek istediğini hiç sanmıyorum, sadece oyunu kazanmak istedi, hepsi bu."

Koltuktaki Adam'ın annesi düşünceli bir biçimde kırmızı bir kurdele rulosunu açtı.

"Yakışıklı mıydı?"

"Sanırım evet."

"Zeki miydi?"

"Pek değil," dedi Prim ve bir an için Koltuktaki Adam'ı düşündü.

"Dürüst müydü?"

"Sayılır."

"Eğlenceli miydi?"

"Kendince öyleydi."

"Peki sizce?"

"Korkarım hayır."

"Zengin miydi?"

"Çok."

"O zaman onun üstünü çizebiliriz," dedi kadın kararlılıkla. "Tamamen dürüst olmayan bir adam yakışıklı olacak kadar şanslı değilse bile nezaket göstererek durumu kurtarabilir. Ama buna bir de para ve yakışıklılık eklersen o işin sonu tam bir felakettir."

Kütüphaneci kafasını salladı ve listedeki ilk ismi sildi.

"Hadi, hayatım vakit kaybetmeyelim. İkinci isim kim?"

İkinci ismi hüzünle açıkladı kütüphaneci, birkaç yıl boyunca onun büyük aşkı olmuştu, âşık olduğu ve ona âşık olan ilk adamdı. O zamanlar adam genç bir öğretmendi, sessiz ve içe dönüktü, büyük bir tutkuyla Husserl okurdu, eskrim yapıyordu ve Almanca öğretmeniydi.

"Bunu tavsiye etmem. O tipi iyi bilirim. Tekrar ona dönebileceğinizi düşünüyor musunuz?" diye sordu kadın kızgınlıkla.

Prim dönemeyeceğinden emindi ama yine de birçok kez onu merak ettiğini itiraf etti.

"Neden bitti?" diye sordu kadın.

"Sanırım birbirimize karşı hissettiğimiz şey aşk değildi," diye cevap verdi kütüphaneci Noel ağacının yıldızını eline alırken.

"Nereden biliyorsunuz?"

"Çünkü ondan çok kendi iyiliğimi düşünüyordum. Ve bence o da kendine göre aynısını yapıyordu."

"Büyük fedakârlık! Siz de oğluma benzemeye başladınız," dedi kadın ironik bir biçimde.

Prim hafifçe kızardı ama cevap vermedi.

"Pekâlâ, Husserl hayranını da iptal ettik mi?"

"İptal ettik gitti."

Yaşlı kadının hizmetçisi bir tepsi atıştırmalık getirmek, ışıkları açmak, perdeleri çekmek ve ateşe odun atmak için kütüphaneye girdi. Sessiz ve becerikli hareketleri iki kadın tarafından da fark edilmiyordu, ikisi de narin Noel süslerinin paketlerini açmak ve geçmişten gelen adamların hayaletlerini düşünmekle meşguldüler.

"Bana kalırsa sonraki üç kişinin üstünü çizebiliriz," dedi kütüphaneci düşünceli bir biçimde, hizmetçi kapıyı arkasından kapatıyordu.

"Ben de öyle düşünüyorum, Prudencia. Sadece onları bu şekilde, *sonraki üç kişi* olarak nitelendirmiş olmanız bile onların size ne ifade ettiği hakkında yeterince fikir veriyor. Bu sözüme kulak verin: Hiçbir kadın bir grubun parçası olarak gördüğü bir erkekle evlenmemeli, bu başlı başına olumsuz bir detaydır."

Bayan Prim içtenlikle güldü ve bu adamların hiçbirinin eş olmak için en ufak bir ihtimali olmadığını düşündü. Üç ismin üzerini çizdi ve listedeki altıncı adayın ismini görünce bunun Hortensia ve Emma'nın eklediklerinden biri olduğunu gördü.

"Veteriner mi?" Prim gülmeye başlamıştı. "Veteriner? Veterineri listeye eklemek de nereden akıllarına gelmiş ki?"

"Bildiğim kadarıyla Herminia'nın önerisiydi. Anlaşılan tanıştığınız gün sizin onunla çok ilgili olduğunuzu düşünmüş."

Kütüphaneci çay salonundaki flörtünü düşününce yeniden kızardı. Bu kasabada komşulara reklam olmadan tek bir şey yapmak bile mümkün değil miydi? Genç veterinere ilgi duyduğunu itiraf etmek zorundaydı ama bunun bir kasaba dedikodusu değeri kazanmasına daha çok yol vardı. Ona gülümsediği, ilgi gösterdiği ve (başarısız) bir biçimde de olsa onu memnun etmeye çalıştığı doğruydu ama bu zaten herkesin etraftan yorum almadan yapabileceği basit bir şey değil miydi? Üstelik San Ireneo'daki kadınların hiçbiri veterinere olan ilgisinin bir kısmının aynı akşam Koltuktaki Adam'a olan

öfkesinden kaynaklandığını bilmiyordu. Patronunun kabalıklarıyla çileden çıkmamış olsaydı da o adama o kadar ilgi gösterir miydi? O kadar güleryüzlü olur muydu? Bayan Prim cevabın ne olduğunu çok iyi biliyordu.

"Ona bir şans vermek istemez misiniz?" diye sordu kadın. "Hiç çaba sarf etmeden size bir randevu ayarlayacağını ve zavallı adamı da bunun onun fikri olduğuna inandıracağını bilecek kadar iyi tanıyorum Hortensia'yı."

"Korkarım ki sizin deyiminizle *zavallı adam*, hayvanlara duyulan sevginin sevgi olmadığını düşünen bir kadınla görüşmek istemeyecektir. Herminia'nın bizi tanıştırdığı gün çok hoşsohbet bir ânımda değildim. Maalesef duygularını incittim."

Koltuktaki Adam'ın annesi gözlüklerinin üstünden ona hayretle baktı.

"Duygularını mı incittiniz? Tanrı aşkına, bugünlerde erkeklere neler oluyor böyle? Benim eşimin, babamın, abilerimin zamanında bir kadınla konuşurken duygularının incinmesi fikri bir erkek için gülünç bir fikirdi. Bir çay salonunda yapılan sohbetten incinen erkek tutarsız biridir. Gerçekten o akşam onda ne bulduğunuzu anlayamadım."

Kütüphaneci sesini çıkarmadan her aralık ayında evi süsleyen malzemeleri paketlerinden dikkatle çıkarmaya devam etti.

"Çok güzeller," dedi hayranlıkla.

"Dört asırdan fazladır yaşları, İrlandalı keşişler tarafından elde yapılmışlar. Eşimin kız kardeşi yoktu, annesi ona bırakmış, annesine de kendi annesinden kalmış, ona da onun annesinden derken böyle böyle birkaç nesil taşınmışlar. Ben de tek kızıma bırakacaktım ama mümkün olmadı. Hepsi Teseris'e kalacak doğal olarak," dedi hüzünle.

Bayan Prim saygılı sessizliğini korudu.

"Pekâlâ, yaralı veterinerle ne yapacaksınız?" diye sordu kadın içine girdiği buğulu havadan çıkmak için bir hamlede bulunarak. "Onunla çıkacak mısınız?"

"Mümkün, nasıl teklif edeceğine bağlı," diye cevapladı kütüphaneci. "Bakarız... Burada bilmediğim iki isim daha var ve... Bir soru işareti mi? Bu da ne demek?"

Koltuktaki Adam'ın annesi öksürdü ve aniden Noel süslerine olan ilgisi ikiye katlandı.

"Bir hata olmalı, yanında isim bile yok yalnızca bu işaret var," diye mırıldandı Prim.

"Bence hata falan yok. Bana kalırsa bizim sevgili Hortensia ve Emma öyle boşuna iş yapmazlar," dedi kadın gülümseyerek.

"Ne demek istiyorsunuz? Bu soru işareti neyi temsil ediyor? Somut bir kişiyi mi?"

"Bazen kendinizi ifade ederken çok aşırıya kaçıyorsunuz, Prudencia. Acaba soyut bir erkek var mıdır? En azından yemeğe çıkılabilecek soyut bir erkek?"

Kütüphaneci cevap vermedi.

"Tabii ki bu işaret somut bir erkeği ifade ediyor. Belli ki San Ireneolu arkadaşlarımız henüz sizin farkında olmadığınız bir eş adayı bulmuşlar."

"Henüz tanışmadığım biri mi yani?"

"Henüz tanışmasaydınız adını bir soru işaretinin arkasına gizleme zahmetine girerler miydi sizce? Tabii ki bu kişiyi tanıyorsunuz, hayatım, mesele de bu. Henüz aklınızdan geçirmediğiniz, hakkında düşünmeyi bile reddettiğiniz bir adayı gözlerinizin önünden saklamak için. Bu özelliklere sahip bir beyefendi geliyor mu aklınıza?" diye sordu kadın sorgulayan gözlerle.

Prim bakışlarını indirdi ve gergin bir biçimde Noel süslerini karıştırmaya başladı, koyunlarını taşıyan bir çoban figürü buldu.

"Bu figürleri düzenlemek için bu kadar zorlamayın kendinizi," dedi kadın soğukça. "Bir eş bir ömürlüktür ve bu figürler birkaç ömür yaşadılar. Bu şekilde de devam etmeleri iyi olurdu, sizce de öyle değil mi?"

5

San Ireneo Gazetesi binası deyim yerindeyse kasabadaki en nadide binalardan biriydi, üç katlı eski bina, taş ve ahşap malzemeden yapılmıştı.

İç merdivenlerin neredeyse her katın yarısını işgal ettiği dar bir binaydı. Kasabadaki tüm diğer küçük işletmeler gibi bakımlı, demirden bir tabelası ve küçük bir bahçesi vardı ama San Ireneo'daki herkes gazeteye ait en değerli şeyin hiç şüphesiz editörü olduğu konusunda hemfikirdi.

Bayan Prim öğleden önceki randevusuna elinde bir tepsi taze yapılmış kekle geldi. Neredeyse üç aydır burada yaşadığı için çay, kahve veya çikolata içileceği zaman güzel bir tatlının ve iyi bir likörün San Ireneo sosyal toplantılarında vazgeçilmez olduğunu iyice öğrenmişti.

"Önceleri biraz şaşırmıştım ama sonra anladım ki bu bir medeniyet işareti," dedi Herminia Treaumont kütüphanecinin zarif hediyesini kabul edip onu küçük binaya davet ederken.

"Medeniyet mi? Bana da geçmişten gelen bir dokunuş gibi hissettirmişti," dedi cevap olarak. "Bugünlerde kimin atıştıracak zamanı var ki?"

San Ireneo'nun editörü o anda ona her gün dört yüz gazete basan eski baskı makinesini gösteriyordu.

"Ne kadar güzel! Hâlâ çalışıyor mu?"

"Elbette çalışıyor. O geçmişten gelen bir dokunuş, sizin de dediğiniz gibi, ama medeniyet kendi içinde hafıza fikrini taşır. Vahşiler bir avuç gelenekten fazlasını koruyamazlar, yazılı tarihe geçiş yapamadıkları gibi kalıcılığı ifade edecek sözlü gelenekleri de yoktur."

"Bu çay, kremalı bisküvi ve kek için de geçerli."

"Ve böyle bir sohbet için de tabii ki. Modern vahşiler olarak bizim de kendi sınırlarımız var. Artık bir masanın etrafına oturup da ilahi ve beşeri olanla ilgili sohbetler edemiyoruz. Buna zamanımız olmadığı gibi nasıl yapacağımızı da bilmiyoruz."

Prim ilgiyle o akşamın gazetesini inceliyordu.

"Söylemek istediğiniz şey, Herminia, geleneklerin yozlaşmaya ve cehalete karşı örülmüş bir korunma duvarı olduğu, öyle değil mi?" diye sordu. "Buna ben de katılıyorum ama bu prensibi San Ireneo'nun toplantılarında tüketilen hamur işi miktarıyla özdeşleştirmek hiç aklıma gelmezdi."

Editör, ofisinin kapısını kapatırken ikisi de buna güldüler, burası küçük haber odasından cam bir panelle ayrılmıştı. İçeride üzerindeki kitap ve kâğıtların ağırlığı ile ezilen çalışma masasının yanında bir çay sehpası vardı. Sehpaya pırıl pırıl bir örtü serilmişti ve örtünün üzerinde bir tepsi tatlı, bir demlik kahve, bir sürahi süt ve bir meyve tabağı vardı.

"Siz aşırı derecede medeni birisiniz," dedi kütüphaneci gülümseyerek. "Söyleyin bakalım, burada neler yazıyorsunuz? San Ireneo'da hiç haber var mı? Yoksa onları uyduruyor musunuz?"

"Elbette ki San Ireneo'da haberler var," diye cevapladı ev sahibesi. "Bir grup insanın olduğu yerde daima haber vardır. Haber denen şeyin ne olduğu ve nasıl bir süzgeçten geçtiği başka bir mesele. Bu oldukça eski moda bir gazete, Prudencia, burada yalnızca topluluğumuzun ufak tefek olaylarını anlatmıyoruz, aynı zamanda onları tartışıyoruz.

"Tartışmak mı? Kiminle? Ve ne hakkında?"

"Hep birlikte ve herhangi bir konuda. Siyaset, ekonomi, sanat, eğitim, edebiyat, din... Şaşırdınız mı? Etrafınıza bakın, kendi

hayatınızı düşünün, ilişkilerinizi hatırlayın. Sizce de hayat sürekli devam eden bir tartışma değil mi?"

Prim bir an için kendisinin kütüphanedeki görüntüsünü düşündü, Koltuktaki Adam ile "gürültü" hakkında tartışmışlardı. Sonra Hortensia Oeillet ile evlilik hakkında, feminist kadınlarla feminizm hakkında, patronunun annesiyle eğitim hakkında ve içinde minik evlerin anlatıldığı peri masalları hakkında tartıştığını gözünün önüne getirdi. Evet, bir anlamda hayat sürekli devam eden bir tartışmadan ibaretti, tabii ki öyleydi.

"Hatta zaman zaman, ayda bir-iki kere mesela Sokratik Kulüp'te halka açık tartışmalar düzenliyor sonra da bunları yayınlıyoruz."

Kütüphaneci bir kremalı bisküvi aldı ve yavaşça ısırdı.

"Sokratik Kulüp mü? Bir tartışma kulübü mü yani?"

"Ne kadar heyecanlı olduklarını tahmin bile edemezsiniz, her kesimden insan geliyor. Her zaman sözlü bir tartışma yapılmıyor, yazılı da olabiliyor. Güzel bir günde birisi bir makale yayımlıyor, ikinci bir kişi buna cevap yazıyor sonra üçüncü bir kişi yazıyor; dört, beş derken hepimiz bu düelloya giriyoruz."

Prim patronunun da bu savaşlara dâhil olup olmadığını sordu.

"Tabii ki oluyor. Sıklıkla da galip çıkıyor."

Kütüphaneci buna hiç şaşırmadığını söyledi.

"Sizinle tüm silahlarını ortaya döktüğüne şüpheliyim. Siz onu Horacio Delas ile tartışırken görün, tam manasıyla seyirlik bir şölendir."

"Horacio çok hoş bir adam," dedi Bayan Prim.

"Fark ettiğinize çok memnun oldum."

Kütüphaneci ilgiyle ev sahibesini izledi. San Ireneo Gazetesi'nin editöründe konuşmadığı zamanlarda daha fazla şey anlatabilen insanların karizması vardı.

Prim, böyle insanların diğerlerine karşı bariz şekilde avantajlı olduğunu düşünürdü daima. Hiçbir zaman ağızlarından uygunsuz bir laf çıkmazdı, komik duruma düşmezlerdi; sözlerinden pişman

olmaz, lafları birbirine karıştırmazlardı. O da hep böyle biri olmak için uğraşmıştı, karşısındaki kişiyi veya kendisini incitecek bir şey söylememeye çalışırdı ama bunu başarmak kolay değildi. Herminia Treaumont ise açık bir biçimde bu konuda uzmandı. Kabul etmesi zor gelse de kütüphaneci şimdi Koltuktaki Adam'ın bahsettiği cazibeyi anlayabiliyordu.

"Kızlar hakkında endişeleniyorum," dedi hemen, uzun zamandır konuşmak istediği bu konuyu hatırlayarak.

Gazetenin editörü ona merakla baktı.

"Neden bahsediyorsunuz?"

"Eğitimlerinden bahsediyorum. Yani inançlardan bahsetmiyorum, bu beni endişelendirmek için fazla olağandışı bir konu. Ben zarafetten bahsediyorum."

"Sizce zarif çocuklar olarak büyümüyorlar mı? Dayıları tam bir centilmendir, oldukça hassas ve kibar bir adamdır, ben ona güveniyorum."

Bayan Prim midesinin bir tuhaf olduğunu hissedince tatlıların taze olup olmadığını sorgulamaya başladı.

"İnanılmaz derecede hassas ve kibar olduğuna hiç şüphe yok ama kendiniz de söylediniz: O bir erkek. Bu kızları sadece Yunan klasikleriyle, Latinceyle, Ortaçağ edebiyatıyla ve Rönesans şiirleriyle, Barok heykelleriyle, tablolarıyla donatıyor."

"Bunu söylemeniz çok ilginç, çünkü o Barok dönemi hor görür. Bana kalırsa muhteşem," dedi Herminia Treaumont meyve servis ederken.

Prim uygun kelimeleri bulabilmek için kendini zorladı. Keşke o da susarak daha fazla şey anlatabilen insanlardan biri olsaydı, ama değildi. Durum böyle olunca muhtemelen en doğru seçenek açık konuşmaktı.

"Evde *Küçük Kadınlar*'ın izini bile görmedim."

"*Küçük Kadınlar* mı?"

"*Küçük Kadınlar*."

"Ama bu mümkün değil. Buna inanamam."

Kütüphaneci rahatlayıp gülümsedi. Bir an için Herminia Treaumont'un da bir eğitim planı içerisinde *Küçük Kadınlar*'ın eski bir baskısının bulunmasının önemini anlamayan o katı ruhlardan biri olduğundan korkmuştu.

"Bir hata olmalı, Prudencia. Muhtemelen kızlar için bir kütüphane vardır, onun bu konuyu düşünmediğine inanamam. Bildiğim kadarıyla Eksi çoktan Jane Austen okudu bile."

"Evet ama Jane Austen, Jane Austen'dır. Patronum bile onu görmezden gelemez, o unutulmak için fazla önemli. Ama şunu da söylemeliyim ki Jane Austen hakkında konuştuğunu duyduğum tek seferde de Darcy'den alıntı yapıyordu."

Gazete editörü kendine bir fincan sıcak çikolata doldurdu ve bir fincan da Bayan Prim için hazırladı.

"Tanıdığım tüm erkekler Darcy'yi eleştiriyordu. Onu küstah ve münasebetsiz buluyorlarmış."

"Neden?" diye sordu kütüphaneci ilgiyle.

"Sanırım onunla kıyaslanınca kendilerinin ezici derecede sönük kaldıklarının farkındalar."

Prim mutfakta yaptıkları tartışmayı hatırlarken sessizliğini korudu.

"Bu konuyu onunla konuşmalıyız," dedi ev sahibesi.

"Benim naçizane fikrim *Küçük Kadınlar* meselesinin daha önemli olduğu yönünde," diye bastırdı kütüphaneci. "Bir kız çocuğu küçükken bu kitabı okumazsa çocukluğu yavan geçer diye düşünmüşümdür her zaman."

"Ben de aynı fikirdeyim."

İkisi de sustular. Gazetenin redaktörlerinden birisi kapıyı çaldı. Herminia Treaumont ona kısa ama net talimatlar verdikten sonra kapıyı kapattı ve gelip misafirinin karşısına oturdu.

"Size şunu söyleyeyim, Prudencia. Bu kızlar olağanüstü derecede eğitimlidirler, eşsiz bir birikimleri var. Bunu açıkça belirtmek zorundayım, hakkını vermek için."

Bayan Prim sandalyesini masaya yaklaştırdı ve kararlılıkla cevap verdi.

"Eğer o eser okunmadıysa hiçbir birikim tam değildir. Edebi değerinin diğer eserlere kıyasla o kadar da büyük olmadığının farkındayım ama konu bu değil; bunu ikimiz de biliyoruz. Konu güzellik, zarafet, güven. Büyüdüklerinde ve hayat onları yorduğunda, ki hayatın onları yoracağından kesinlikle eminiz, daima geriye bakıp birkaç saatliğine bu eski ve duygusal hikâyeye sığınabilirler. İşten eve yorgun gelecekler, trafikte bunalacaklar, tansiyonları çıkmaya, vücutları ağrımaya başlayacak ama zihinlerinin arkasında onları eski Orchard House'un salonuna götürecek olan bir kapıyı daima bulabilecekler. Saf ve tatlı üstünlüğüyle, piyanosuyla, neşeli şöminesi ve bereketli Noel ağacıyla."

"Ben hep Jo March gibi olmak isterdim," diye mırıldandı Herminia Treaumont nostaljik bir havayla.

"Şey, ben kim olmak istediğimi söylemesem daha iyi olur."

"Neden?"

"Çünkü çocukluğuma dair çok fazla şey ima ediyor."

"Hadi ama Prudencia. Meg mi?"

"Hayır."

"Amy?"

"Hayır."

"Zavallı Beth?"

"Hayır."

"March Teyze değildir herhalde?"

"Hayır, March Teyze değil. Bayan March."

"Bayan March mı? Gerçekten mi? Neden?"

Prim bir an için nedenini düşündü. Annesinin karakteriyle bir alakası olmalıydı, hassas ve sanatçı ruhlu bir kadındı ama hiçbir şekilde March ailesinin annesine benzemiyordu. Kitap sayfalarının arasına sıkışmış o kadına benzer şekilde güçlü ve sağlam değildi ama aynı zamanda onun gibi tatlı ve anlayışlıydı. Kütüphaneci daima annesini tanımlamak için tek bir sıfat seçse bunun ***teselliye muhtaç*** olacağını düşünmüştü.

"Teselliye muhtaç mı?"

"Annem daima fazlasıyla dramatik biri olmuştur. Başkalarının başına gelen bir talihsizlikten sonra bile desteğe ve morale ihtiyaç duyan kadınlar grubundadır. Babam birkaç sene önce işten çıkarıldığında kendisini odasına kapatıp günlerce ağlayan kişi annemdi. Babam ise oturma odasında tek başına, sessizce ve gözleri yerde otururdu. Ben üniversite bursumu kaybettiğimde iki hafta sofraya oturmadı. Kocası kız kardeşimi terk ettiğinde de aynısı oldu. Virginia ağlayamıyordu bile, çünkü yanındaki kadın çileciler gibi kaderine yana yana yas tutmayı kesmiyordu."

Herminia Treaumont, Bayan Prim'in ellerini tuttu. "Çok üzüldüm, Prudencia. Ama neden Bayan March? Kendini kızlardan biriyle özdeşleştirmek daha mantıklı olmaz mıydı?"

Prim ev sahibesinin ellerini sıktı. "Ben daima gerçekçi bir kadın oldum, Herminia ve gerçekçi kadınlar küçükken gerçekçi kızlar olurlar. Kitabı okuduğumda epeyce küçüktüm. O zamanlar annemden memnun değildim ama bir annem olduğunun da farkındaydım. Yokmuş gibi davranamazdım. Yapabileceğim tek şey büyüdüğümde benim olacağım tipte bir anne kurgulamaktı. İstediğim anne de buydu, Marmee March."

San Ireneo Gazetesi'nin editörü ayağa kalktı, odasındaki raflardan birine doğru yürüdü ve kahverengi ciltli, yazıları altın rengi küçük bir kitap çıkardı.

"Tüm bunlar için mantıklı bir açıklama olduğuna eminim," diye fısıldadı.

"Evet var," diyerek cevapladı Prim. "Evde hiç kadın yok, hem de hiç."

Bir an bekledikten sonra Herminia Treaumont kütüphaneciye yaklaştı ve kararlılıkla kitabı uzattı, *Küçük Kadınlar*'ın 1893 baskısıydı bu.

"Evde hiç kadın olmadığını mı düşünüyorsunuz? Bence var, Prudencia. Artık kesinlikle var."

Prim arkasında tanıdık ve sempatik bir ses duyduğunda Herminia Treaumont'un ofisinden henüz çıkmıştı.

"Prudencia, günlerdir sizi aramak istiyordum. Nasılsınız? Bu kadar küçük bir yerde size hiç rastlamamam inanılır gibi değil."

Kütüphaneci döndü ve Horacio Delas'ın gülümsemesiyle karşılaştı. Kırmızı bir atkıya sarınmış ve eski, lacivert bir palto giymişti, eli kolu paketlerle doluydu.

"Elimi öpmenizi beklerdim, Horacio ama görüyorum ki bu mümkün değil," diyerek şakayla cevap verdi.

Adam kibarca eğildi ve sonra elindeki paketleri işaret etti.

"Bunu çok isterdim, hayatım. Bu korkunç görev ile meşgul olmasaydım tabii."

"Görev?"

"On beş çocuk ve bir düzine yetişkin için bir dizi gereksiz eşya satın alma işine siz ne dersiniz?"

Kütüphaneci gülümsedi. Bu adamı seviyordu, davranışlarında kendisini iyi hissettiren sıcak ve rahatlatıcı bir tavır vardı.

"Sanat olabilir?"

"Sanat mı? Bu kadar cömert davranmadan önce size aldıklarımı görene kadar bekleyin."

"Gerçekten bana da mı hediye aldınız?" dedi kadın duygulanarak.

"Tabii ki size de bir hediye aldım. Herhalde Noel günü yaramazlık yapmış bir çocuk gibi elleri boş kalmayı beklemiyordunuz. Hatta bu bayram birçok hediye alırsanız şaşırmayın. Bizim bu tuhaf kabilemizin içinde çok popüler biri hâline geldiniz."

Prim titrediğini hissetti, soğuktan çok memnuniyet sebep olmuştu buna.

"Affedersiniz, Prudencia, sizi bu havada dışarıda oyalayarak kabalık ettim. Benimle kitapçıya gelir misiniz? Hücresinde bizden saklanan yaşlı Benediktin için bir hediye almalıyım."

Prim alışverişle vakit geçirme fikrine bayıldı. San Ireneo sokakları şimdiden Noel ışıklarıyla donatılmıştı. Dükkân vitrinlerini süsleyen fundalar, bitkiler, Noel yıldızı çiçekleri*, yanmakta olan mumlar, İsa'nın Doğuşu sahnesi canlandırmaları hediye arayanları

* Türkçede Atatürk Çiçeği olarak da bilinir. (ç.n.)

içeri davet ediyordu. İçeri girildiğinde dükkân sahipleri müşterilerine çay, sıcak çikolata, kurabiye, çörek ve kara benzeyen beyaz şekerle kaplı küçük kekler ikram ediyorlardı.

"Ne almayı düşünüyorsunuz?" diye sordu kütüphaneci içeri girdiklerinde.

"Ben duygusal bir ihtiyarımdır, biliyor musunuz?" diye fısıldadı arkadaşı. "Önceki gün manastıra onu ziyarete gittim. Bana okul yıllarını, annesinin şefkatini, kateşizmi* anlattı..."

"Ona bir kateşizm metni mi alacaksınız? Sanırım Trento'yu?" diye araya girdi kadın gülümseyerek.

Cevap vermek yerine Horacio Delas raflardan birine yaklaştı ve cildi oldukça yıpranmış, küçük, kırmızı ciltli bir kitabı elinde aldı. Kütüphaneci üzerindeki ismi fark etti.

"Fleury mi?"

"*Tarihi Kateşizm*. 1683 yılı, ilk baskısı. Bir mücevher."

"Hiç şüphem yok," dedi arkalarından tatlı ve terbiyeli bir ses. "Onu ele geçirmenin nelere mal olduğunu bilemezsiniz. Bu sabah Edinburgh'dan geldi."

Bayan Prim döndü ve varlığını belli eden bir kadınla karşılaştı, aşırı derecede zayıftı, gözlerinde kurnaz ve zeki bir bakış vardı.

"Siz şu ünlü Prudencia Prim olmalısınız. Kendimi tanıtayım, Virginia Pille, San Ireneo'nun kitapçısı."

"Tanıştığıma memnun oldum, Bayan Pille," diye cevap verdi kütüphaneci elini uzatarak.

"Virginia deyin lütfen, herkes öyle der."

"Şunu bilmelisiniz ki, Prudencia, kasabanın en yetenekli kadınıyla konuşmaktasınız," diye mırıldandı Horacio Delas.

Kitap dükkânının sahibesi bir kahkaha patlattı, Prim sesinin ne kadar net ve berrak olduğunu düşündü.

"Saçmalama, Horacio, herkes biliyor ki bu kasabanın en yetenekli kadını Herminia. Onun haberi olmadan San Ireneo'da yaprak kıpırdamaz."

* Hıristiyan çocuklara ve sonradan Hıristiyan olanlara verilen dini eğitim. (ç.n.)

"Öyle olabilir ama bu kasabada kıpırdayan tüm yapraklar senin kitaplarından gelir," dedi adam.

Virginia Pille tekrar neşeyle güldü.

"Çok güzel bir kitapçınız var," dedi kütüphaneci maviye boyanmış ahşap raflara, üstü kitap dolu masalara, jilet gibi dizilmiş yazınlara, dükkânın her köşesine yerleştirilmiş okuma lambalarına ve kasanın yanında duran antika gümüş semavere bir bakış atarak.

"Teşekkürler, ben de öyle düşünüyorum. Bir fincan çay içer miydiniz?" diye sordu kitapçı.

Kadın çayı demlerken Prim derin bir nefes aldı ve sordu:

"Krasnodar?"

Virginia Pille kafasını kaldırıp ona merakla baktı.

"Görüyorum ki burnunuz iyi koku alıyor. Sadece benim için toplandı, kurutuldu ve paketlendi. Rusya'da iyi arkadaşlarım vardır."

"Soçi'de mi?"

"Aynen öyle. Nasıl yapıldığını biliyorsunuz, değil mi?"

Kütüphaneci odayı dolduran yoğun çay kokusunun keyfine varırken gülümseyerek başını salladı. Kasanın arkasındaki küçük bir masanın etrafına oturduklarında Meissen porseleni çay takımına, uyumlu bir farklılıkla kullanılan gümüş çay kaşıklarına hayranlıkla bakarken bunun onun gibi bir kadın için zafer sayılabileceğini düşündü.

"Korkarım sizler benim için fazla zarifsiniz," diye fısıldadı Horacio Delas. "Hayatı boyunca sallama çay içmiş bir beyefendiye açıklayın bunu."

"Bildiğim kadarıyla Soçi'de bitkinin yalnızca üstteki üç yaprağı alınır ve gerisi atılır. Tadının sırrı da buradan gelir," diye açıkladı Prim.

"Bir de yalnızca mayıstan eylüle kadar yetiştirilir. Gerisini iklim hallediyor," diye ekledi kitapçının sahibesi.

Horacio Delas bir yudum aldı ve demleme çayın kalitesini içtenlikle ifade etti. Sonra da eski kitabı işaret etti.

"Bulmak çok zahmet verdi mi?"

"O kitap için zahmet diye bir şey olmaz," dedi kitapçı sadelikle.

Özel baskı çocuk kitapları arasına dalmış olan kütüphaneci soru sormak için döndü:

"Bu keşişin özelliği ne? Neden bu kadar popüler?"

Kitapçı arkadaşına dönüp sorgularcasına baktı.

"Onu tanımıyor mu?"

Adam kafasını hayır anlamında salladı. O zaman Virginia Pille bakışlarını indirdi ve cevap vermeden önce semaverin kapağıyla oynamaya başladı.

"En bariz cevap onun, sizi işe alan adamla birlikte bu topluluğu kurmuş olmasıdır."

"Peki ya daha az bariz olan cevap?"

"Daha az bariz olan cevap ise onun bir ayağı bu dünyada diğer ayağı öbür dünyada olan bildiğim tek insan olması."

Bayan Prim lafa girdi.

"Ölüyor mu demek istiyorsunuz?"

"Ölmek mi?" Virginia Pille kristal berraklığındaki kahkahalarından birini daha attı. "Hayır, umarım hayır! Böyle bir fikre nereden kapıldınız?"

"Bakalım olayı büyütmeden anlatmayı başarabilecek miyiz Prudencia," diyerek araya girdi Horacio Delas. "Virginia'nın demek istediği şey bu Benediktin keşişin antik Platon'un mağarası mitini gerçeğe dönüştürmüş olduğu. O mağaradan çıkmayı başarıp sonra yine kurak gölgeler dünyasına dönen cesur tutsak; gerçek dünyayı gördükten sonra aramıza döndü."

San Ireneo'nun kitapçısı, Bayan Prim'e döndü ve alçak sesle konuştu:

"Horacio her şeyi çok şairane anlatıyor, Prudencia ama aslında olay çok basit: Bizim sevgili peder geri kalanımızın göremediği şeyleri görme becerisine sahip."

Bu sözleri duyar duymaz kütüphaneci bir öfke dalgası hissetti. Başkalarının göremediğini görmek mi? Bu kasaba hiç şüphesiz insanın hayal edebileceğinden çok daha fazla tuhaf insana ev sahipliği yapıyordu. Bayan Prim prensip olarak görünmez şeyleri

gördüklerini söyleyen insanlara kuşkuyla yaklaşırdı. Onun bildiği dünyada, temiz, güvenli ve sağlam bir dünyada görünmez şeyler görünmez şeylerdi. Eğer görünmüyorlarsa yoklardı. Tabii ki hayatı biraz daha katlanılabilir kılan türdekilere bir itirazı yoktu, felsefe ve ruhani inançlar, çocuklara anlatılan masallar, duygular, hisler, içgüdüler gibi, ama bu gerçekliklerin aslında var olmadığı açıkça kabul edilmeliydi; en azından onları tecrübe eden kişinin kalbinden ve zihninden başka bir yerde var olamazlardı. Anladığı kadarıyla gerçek dünyada her şey bir biçimde şekillenme ve düzenlenme eğilimindeydi. Bu şiir ve sanat yoluyla da olabilirdi, edebiyat veya müzikle de; her şeyin görülebilir dünyada bir biçime bürünmesi gerekiyordu. *Görünmez şeyler*, diye tekrarladı kendi kendine, *yalnızca hayal gücünde vardır*. Ve o anda aniden karanlık ve gizemli aynalar aklına geldi.

"Onun bir gizemci olduğunu mu söylüyorsunuz?" diye sordu soğukça.

"Eğer öyleyse bu onu tanımlamak için fazla mütevazı bir kelime olurdu," dedi Horacio Delas kitapçıya, semaveri tekrar açmasını ve bir fincan çay daha doldurmasını rica eden gözlerle bakarak. "Ama şunu da kabul etmek gerekir ki eğer bir şüpheci size bir şeyin var olduğunu söylüyorsa o şey ile arasında bir tanışıklık vardır, her ne olursa olsun."

Prim hafifçe gülümsedi.

"Peki bu sonuca nasıl vardınız? Bakışlarından mı okunuyor? Siluetinin etrafında bir hale mi var?"

"Mesele başkalarının onun bakışından ne okuduğu değil," diyerek yumuşakça araya girdi Virginia. "Mesele onun başkalarında ne gördüğü."

"Yani insanların düşüncelerini okuyabildiğini mi söylemek istiyorsunuz?" diye sordu kütüphaneci alaycı bir şekilde.

"Bir kişinin ne olduğunu biliyor demek istiyoruz."

Prim aniden kendini huzursuz hissetti. Yaşlı bir adamın etrafta dolaşıp başkalarının ne olduğunu tahmin etmesi fikrini rahatsız

edici bulmuştu. Sadece rahatsız edici değildi, aynı zamanda uygunsuzdu. Bu en iyi ihtimalle birisinin özel hayatına saldırıda bulunmanın en gizli kapaklı ve gizemli hâliydi; en kötü ihtimalle de sahtekârlığın yontulmamış hâliydi. Öyle ya da böyle bunda yanlış bir şeyler vardı; doğru değildi ve tatsız derecede hastalıklıydı. Prim özünün tahmin edilmesine karşıydı. Başından sonuna kadar karşıydı hem de.

"Ben de sizi bir biliminsanı sanıyordum," dedi pişman olmuş gibi.

"Ah ama değil miyim ki?" diye cevap verdi arkadaşı şaşırmış gibi yaparak.

"Hem bir adamın bir şeyler tahmin ettiğine inanıp hem de biliminsanı olamazsınız."

"Tabii ki olamam. Ama ben böyle söylemedim; ben dedim ki sizin hitap ettiğiniz şekliyle bu adam bir şeyler biliyor."

Virginia Pille sessizlik içinde tekrar çay servisine başladı.

"Aynı şey değil mi?" diye bastırdı Prim.

"Kesinlikle aynı şey değil. Bir gün gidip onunla konuşmanızı isterim."

"Hiç sanmıyorum, teşekkürler."

"Neden? Korkuyor musunuz?"

Kütüphaneci irkildi. "Korkmak mı? Doksan küsur yaşında zavallı bir keşişten mi?"

Horacio cevap vermeden önce ona kitapçıya baktı.

"Bana şunu söyleyin, Prudencia: Bu genç hayatınızda hiç kara delik var mı? Bununla yaşamak zorunda olduğunuz ama geri almak istediğiniz bir şey? Vicdanınızı rahatsız eden bir olay? Çözülmemiş bir korku? Bir umutsuzluk?"

"Varsa ne olmuş?" diye cevap verdi kütüphaneci çenesini dikleştirerek. "Herkesin bir değil, birden fazla böyle anısı vardır."

"Haklısınız, herkesin vardır. Ama size söylemeye çalıştığım şey onun bunları bildiği. Onların vicdanımızda olduğunu biliyor ve onları açık bir kitap gibi okuyabiliyor."

"Bu mümkün değil."

"Onu görmeye gidene kadar bekleyin. Belki size aydınlatıcı bir şey söylemez, her zaman söylemiyor. Ama sizi temin ederim ki her ne söylerse söylesin tam da doğru şeyi bulacaktır."

Kitabın parasını ödedikten ve dükkânın sahibesine çayla sohbet için teşekkür ettikten sonra iki arkadaş oradan çıkıp San Ireneo'nun soğuk ve Noel ışıklarıyla aydınlanan gecesine adım attılar.

"Bunları hiçbir konuda kesin konuşmayan bir adamdan duyduğum için şaşırdığım konusunda hâlâ ısrarcıyım," dedi Bayan Prim.

Bir paketin daha –Başkeşiş Fleury'nin kateşizmi– ağırlığı altında kalan Horacio nazikçe gülümsedi.

"Konu da bu zaten, Prudencia. Benim şüpheciliğim Pyrrho* şüpheciliği değil, bilimsel bir şüphecilik. Kendisini destekleyecek somut kanıtı olan önermeleri kabul ederim."

"Ah, öyle mi?" diye cevap verdi kütüphaneci. "Yani yaşlı keşişin bana anlattığınız insanları okuyabilme özelliğini destekleyen somut kanıtlar var, öyle mi?"

Arkadaşı gözlerinin içine bakmak için durdu.

"Kanıt var mı? Tabii ki var."

"Peki neymiş o kanıt, sorabilir miyim?"

Prim, Horacio Delas'ın buna vereceği cevabı adam kelimelere dökmeden bir saniye önce tahmin etti.

"Kendi hayatımdaki kara delikler tabii ki."

---

* Kuşkuculuk akımının babası sayılan Yunan düşünür. MÖ 365-275 yılları arasında yaşamıştır. (y.h.n.)

6

Bay Mott'un ortadan kaybolduğu haberi San Ireneo'daki huzuru bir yumruk etkisiyle paramparça etti. Bayan Prim bunu kasaptan duydu. Noel yemeği için pişirmeyi planladığı büyük bir hindi satın alıyordu, tüm bunları aşçıdan gizli yapması gerekecekti ve doğrusu bunu nasıl başaracağını bilemiyordu.

"Ondan hiç hoşlanmadığımı söylemiştim," diye belirtti kasap. "Müşterilerine hizmet verirken davranışlarında görmüştüm bunu. Hep sizden öte bir şeye bakıyormuş gibiydi, kafese kapatılmış da kaçmayı bekleyen bir aslan gibi. Zavallı Bayan Mott, öyle bir adam asla değişmez."

Kütüphaneci dükkândan çıktığı gibi aceleyle okula gitti. Ön kapıya geldiğinde durdu, nefes nefeseydi ve zile basmaya cesaret edemiyordu. Sessizlik içinde, kollarında dev bir hindiyle öylece dikildi orada. Perdelerin arkasındaki yavaş ve belli belirsiz hareketler birilerinin onun kapıda olduğunu göreceğine ve onu içeri davet edeceğine dair umutlarını canlandırıyordu. Dakikalar sonra okulun kapısı açıldı ve Koltuktaki Adam dışarı çıktı, yüz ifadesi ciddiydi ve içeri girmek isteyip istemediğini sordu.

"Yani gitti mi?" diye sordu kadın, hâlâ dev hindiyle koşmaktan nefes nefeseydi.

Sınıflar boştu. Çocuklar yoktu, önlükler, kalem kutuları, tahtadaki tebeşirler, haritalar, ahşap geometrik şekiller de yoktu. Kütüphaneci aniden ürperdi. Kim gitmişti? Bay Mott mu yoksa Bayan Mott mu?

"İkisi de gitmiş," dedi adam yavaşça. "Ama korkarım birlikte gitmemişler. Belki de her şeye rağmen annem haklıydı. Eugenia için çok üzülüyorum, böylesini hak etmemişti."

Bayan Prim de öğretmen için üzülüyordu ama hâlâ neler olduğunu tam olarak kavrayamamıştı.

"Bayan Mott nereye gitti? Neler oldu?"

"Bay Mott aynı şeyi yine yaptı. Gece eve dönmedi ve arkasında gerçekten denediğini ama kendini kapana kısılmış hissettiğini yazdığı bir not bıraktı. Bayan Mott da eşyalarını topladı ve kız kardeşinin evine gitti. Döneceğini sanmıyorum."

Kütüphaneci patronuna anlayışlı bir ifadeyle baktı. Oturduğu yerden kalktı ve onun yanına geçti.

"Siz bu olanlar için kendinizi suçlamayacak kadar akıllı birisiniz."

Adam kafasını kaldırdı ve belli belirsiz gülümsedi.

"Suçlu hissetmiyorum ama sorumlu hissediyorum. Eugenia çok kırılgan ve romantik bir kadındı. Çok hassastı. Daha dikkatli olmalı ve ona daha iyi tavsiyeler vermeliydim."

Bayan Prim "hassas" kelimesini duyunca içten içe irkildi.

"Hassas olmakla ilgili bir sorun mu var?"

"Asla, bence muhteşem bir özelliktir ama düşünmek için uygun bir araç değildir."

"Hassas insanlar olarak bizlerin düşünmeyi bilmediğini mi söylemek istiyorsunuz?"

Koltuktaki Adam ona tekrar baktı, bu sefer ilgiliydi.

"Ah, sizden mi bahsediyorduk ki?"

Prudencia kızardı ve ayağa kalkmayı denedi ama adam onu durdurdu.

"Tabii ki benden bahsetmiyorduk," dedi başını dikleştirerek. "Sadece hassasiyetin sağduyuyla, naiflikle, karar verme yetisinin eksikliğiyle ne alakası var onu anlamadım, ki zavallı Bayan Mott'tan bahsederken kastettiğiniz de tam olarak bu diye düşünüyorum."

"Hassasiyet bir lütuftur, Prudencia, bunun kesinlikle farkındayım. Ama hassasiyet karar vermek için iyi bir araç değil, yalnızca iyi sonuç vermemekle kalmaz üstüne üstlük bir felakete yol açabilir. Kulaklar ve yemek yeme eylemi gibi düşün. Kulak harika bir organdır, her hücresi duymayı kolaylaştırmak üzere tasarlanmıştır. Ah, ama kulaklarınla yemek yemeyi dene bakalım sonuç ne oluyor."

Kütüphaneci güldü ve o gülünce adam da ilk defa içtenlikle gülümsedi.

"Yani sizce Eugenia Mott kulaklarıyla yemek yemeye çalıştı ve siz de yeterince güçlü, becerikli veya sorumluluk sahibi olmadığınız için ona daha iyi tavsiyeler veremediniz. Öyle mi?"

"Kulağa hiç iyi gelmiyor ama evet, sanırım böyle oldu diyebiliriz."

Sessizlik içinde birkaç saniye geçtikten sonra Prim hızlıca ayağa kalktı ve patronuyla yüzleşti.

"İzninizle şunu söylemeliyim ki siz inanılmaz derecede kibirli birisiniz."

Adam tepesinde dikilen kadına baktı, bu ani enerji ve kadının yüzündeki zafer dolu gülümseme karşısında şaşkındı.

"Kavga çıkarmaya mı çalışıyorsunuz?" diye sordu inanamayarak. "Çünkü eğer öyleyse sizi uyarıyorum, bugün iyi bir gün değil."

"Kesinlikle hayır," diye cevap verdi kadın. "Sadece yardımcı olmaya çalışıyorum. Dünyanın sizin tavsiyelerinizle dönmediğini bilmelisiniz. Bu size acayip gelebilir ama durum bu. Evet, birilerini etkileyebilir ve kendinize güvenmediğiniz anlarda bile bazılarını bilgeliğinizle, terbiyenizle büyüleyebilirsiniz ama bunu yanlış değerlendirmeyin. İnsanlar söylediklerinizi dinlerler ama bu sizin her söylediğinizi yapacakları, her talimatınıza uyacakları anlamına gelmez."

Koltuktaki Adam'ın kafası karışık gibiydi, kütüphaneci bu durumu konuşmaya devam etmek için değerlendirdi.

"İnkâr etmeyin, inkâr etmenin bir anlamı yok. Bu sabah uyandınız ve Eugenia Mott'un tüm çektiklerine sizin sorumsuzluğunuzun

sebep olduğunu düşündünüz. Bu yalnızca omuzlarınıza devasa ve yok yere bir ağırlık yüklemekle kalmıyor, aynı zamanda sizin kendi fikirlerinizi ne kadar değerli ve önemli gördüğünüzü de gösteriyor, söylememin sakıncası yoksa."

"Sakıncası olsa bir şey değişir miydi?"

Prim durdu, sözlerinin yarattığı etkiden memnun olduğu belliydi. Muhatabının ruh hâlini değiştirmeyi başardığının farkındaydı. Bayan Mott'un durumu çok acıydı ve Prim buna gerçekten üzülüyordu. Ama adamın öğretmene o tavsiyeleri verirken kelimelerini sadakatle seçtiğine de emindi ve Prim adamın kendisini paralamasına izin veremezdi. Adam şimdi ona biraz kızgındı ama en azından şu an çaresiz görünmüyordu ve ses tonu da ilk tanıştıklarında kadını geren o savaş çanları tonlamasına geri dönmüştü. Ama bu yeterli değildi. Saldırıya devam etmesi gerekiyordu, bu gerekliydi; bunu nasıl yapacağını da çok iyi biliyordu.

"Neden Louisa May Alcott'ı Teseris ve Eksi'nin hayatından uzak tutuyorsunuz?" diye sordu aniden.

"Ne dediniz?" Bu defa Koltuktaki Adam'ın ifadesi belirgin biçimde değişmişti. "Prudencia, sizin neyiniz var? İyi bir kahvaltı yaptınız mı?"

"Mükemmeldi, teşekkür ederim. Söyleyin, neden yaptınız bunu?"

Adam sessizlik boyunca onu inceledi.

"Eğer gerçek bir beyefendi olmasam şu an ateşinizi ölçmeye kalkardım. Siz neden bahsediyorsunuz?"

"Küçük Kadınlar'dan bahsediyorum tabii ki."

"Küçük Kadınlar mı? Küçük Kadınlar'ın bütün bunlarla ne alakası var?"

Kütüphaneci vakit kazanmak için boğazını temizledi.

"Doğrudan bir alakası yok ama dolaylı olarak var."

Adam ona inanamayan gözlerle bakmaya devam etti.

"Bana açıklamanızı bekliyorum."

Bayan Prim, tüm doğaçlama yeteneğini topladı ve ciddiyetle Koltuktaki Adam'a baktı. "Bir anlamda hepimiz ne okuyorsak oyuzdur."

"Nasıl yani?"

"Diyorum ki bir anlamda okuduğumuz şeylerin birer meyvesiyiz."

"Öyle mi? Bu söylediğiniz çok ilginç, bana kişiliğiniz hakkında da yeni fikirler veriyor."

Kütüphaneci sırtını dikleştirdi, bu tartışmada kazanan eli vermemeye kararlıydı.

"Benden değil, Bayan Mott'tan bahsediyoruz."

"Ben de Louisa May Alcott'tan bahsettiğimiz izlenimine kapılmıştım."

"Eugenia Mott'un başına gelenler ve okuduğu kitaplar arasındaki bağlantıyı görmüyorsunuz değil mi?"

"Haklısınız, görmüyorum." Koltuktaki adam bakışlarını indirdi ve gülümsedi. "Prudencia, eğer Eugenia'nın talihsizliğindeki payımdan pişmanlık duymayı bırakayım diye dikkatimi dağıtmak için kasıtlı olarak komik bir kavga çıkarmaya çalışıyorsanız inanın gerçekten minnettarım. Ama beni ne okursak oyuz saçmalığına ikna etmeye çalışmayın. Size yakışmıyor."

Kütüphaneci ayağa kalktı ve sınıfın içinde heyecanla yürümeye başladı.

"Saçmalık olduğunu düşünmüyorum. Sizin adınıza konuşamam ama benim durumumda okuduklarımın kişiliğimin büyük bir bölümünü oluşturduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bu yüzden..." Duraksayıp ellerini birleştirdi. "Kızların edebi gelişiminde belli başlı eksikleri görmek beni endişelendirdi. Bu eksikliklerin kasıtlı olduğunu söylemiyorum, belki sizi suçlamakta biraz aceleci davrandım ama eksikler var. Ve bu da muhtemelen sizin, ne kadar uğraşsanız da aslında bir kadın olmamanızdan kaynaklanıyor."

"Ne kadar uğraşsam da..."

Bayan Prim yüzünü buruşturdu.

"Demek istediğim şey..."

"Ne demek istediğinizi çok iyi anladım. Sevgili Prudencia." Koltuktaki Adam hindinin varlığını fark edince güldü. "Eğer bu çocukların hayatında edebiyatın yeri hakkında endişelenen biri varsa o da benim. Yalnızca neleri okuyacaklarını değil, ne zaman okuyacaklarını ve yeğenlerimin hayatına bu eserlerin nasıl yerleşeceğini de ben belirledim."

Kütüphaneci konuşmaya davrandı ama adam onu kararlı bir bakışla susturdu.

"Kütüphanemde ve evin geri kalanında gördüğünüz karmaşaya rağmen, ki bu karmaşa beni çokça rahatsız ediyor, çocukların eğitiminde rastgele seçilmiş tek bir kitap bile yok. Ellerine geçen kitapların her biri önce benim değerlendirmemden geçiyor. Lewis Carroll'ı Dickens'tan, Dickens'ı da Homeros'tan önce okumaları tesadüf değil. Kafiyeyi Stevenson'dan öğrenip sonra Tennyson okumaları ve Tennyson'ı da Vergilius'tan önce öğrenmeleri şans eseri değil. Pamuk Prenses'i, Tavşan Peter'ı ve Peter Pan'ı Oliver Twist'ten, Gulliver'den ve Robinson Crusoe'dan önce öğrendiler; onları da *Ulysses*, *Don Kişot*, *Faust* ve *Kral Lear*'dan hemen önce okudular. Öyle yaptılar, çünkü ben öyle istedim. İyi edebi eserleri okuyarak büyüdüler ki sonra muhteşem edebi eserleri okuyabilsinler. Siz saçma ve sinir bozucu pedagojik teorilerinizi öne sürmeden önce şunu da söyleyeyim, her çocuğun farklı olduğunu ben de biliyorum. O yüzden ritmimizi onlar belirliyor, ben değil. Ama tırmanmakta oldukları merdivenin basamaklarını ben yerleştirdim; başkalarının benden yüzyıllar önce geliştirdiği tecrübelerden faydalanarak hem de. O başkalarına da içtenlikle minnettarım."

Prim, adamın konuşmasını dikkatle dinledi ve konuşmaya başlamadan önce yumuşakça öksürdü.

"Peki ya *Küçük Kadınlar*? *Küçük Kadınlar* bu planın neresinde? Muhteşem edebi eserler grubunda olmadığını tahmin edebilirim ama en azından iyi edebi eserler arasına girmiş olmasını umuyorum."

"İtiraf etmeliyim ki giremedi."

"Ama neden?" diye itiraz etti kütüphaneci. "Bilgelik başka şeydir, zarafet başka şey. Bunu anlamıyor musunuz? Edebiyat hakkında çok şey biliyorsunuz ama kadın olmak hakkında hiçbir fikriniz yok."

"Ne kadar uğraşsam da."

"Şakanın sırası değil, bu önemli. Ve bilginiz olsun, Herminia da benim gibi düşünüyor. Kimse Louisa May Alcott'ın Jane Austen olabileceğini söylemiyor ama Stevenson da Dante değildi."

Koltuktaki Adam ona ilgiyle baktı.

"Tüm bunlarda beni en çok şaşırtan şey ne biliyor musunuz, Prudencia? Size bakıyorum, oldukça eğitimli bir kadın, modern ve kararlı; sizi *Küçük Kadınlar* okurken hayal edemiyorum."

Prim her zamankinden daha keskin bir şekilde burnunu dikleştirdi.

"Neden acaba, sorabilir miyim?"

"Çünkü sinir bozucu, vıcık vıcık bir kitap ve beni çileden çıkaran bir şey varsa o da duygusallığın sömürülmesidir. Herminia ve sizin Louisa May Alcott'ın Jane Austen ile denk olmadığını düşünmenize sevindim çünkü kesinlikle değiller."

"Okudunuz mu?" diye sordu kütüphaneci. "*Küçük Kadınlar*'ı diyorum."

"Hayır, hayır okumadım," dedi adam sakince.

"O zaman hayatınızda bir kez olsun ahkâm kesmeyi bırakın da fikir belirtmeden önce kitabı okuyun."

Koltuktaki adam gülmeye başladı ve ona yeniden ilgiyle baktı.

"Benden *Küçük Kadınlar*'ı okumamı mı istiyorsunuz? Ben?"

"Evet, siz. Bir eser hakkında hüküm vermeden önce en azından onu okuyabilirsiniz, öyle değil mi?"

"Ama bu kitap Bayan Mott için ne ifade ediyor? Onun hakkında konuştuğumuzu unuttuk mu?"

Kütüphaneci ayağa kalktı, paltosunu ve eldivenlerini giydi, hindisini aldı ve kapıya doğru ilerlerken mırıldandı:

"Elbette ki Bayan Mott'u unutmadık. Söylemek istediğim şey onun da o kitabı hiç okumadığıydı."

✦

Noel yemeği tavırlar, suçlamalar ve aşçının gözyaşları arasında geçen tatsız bir tartışmaya rağmen heyecanlı geçti. Prim beceri ve cesaretle otoritesini yerleştirmeyi başarmıştı. *Ne de olsa*, diyerek açıkladı mutfağını hırsla koruyan ejderhaya, *Noel birlikte vakit geçirilen bir aile etkinliğidir, paylaşılır ve kutlanır*. Ve birlikte yemek pişirmekten daha iyi bir paylaşım ya da kutlama yolu mu vardı? Bayan Prim'in hitabet yeteneği ile saf dışı edilen aşçı sonunda pes etti ama Noel'in bundan çok daha fazlası olduğunu söylemeyi de ihmal etmedi. O böyle görmüştü, annesinden bunu öğrenmişti, annesi de kendi annesinden öğrenmişti; manastırdaki yaşlı peder böyle anlatmıştı ve bizzat kendi patronları da aynı şeyi söylüyordu. Hayır, bu Noel'in sadece küçük bir parçasıydı, en önemsiz kısmıydı, eğer söylemesinde bir sakınca yoksa tabii.

"Tabii ki söylemenizde bir sakınca yok, Bayan Rouan çünkü zaten doğrusu bu. Ve sizin de iyi bildiğiniz gibi doğrular hiç değişmez."

Hindinin leziz kokusuyla mutfağa doğru çekilen Koltuktaki Adam, Bayan Prim'in yüzündeki çaresiz ifadeyi görünce durakladı.

"Bu tartışmalar ve kızgınlıklar için iyi bir akşam değil bence," dedi iki kadın arasındaki gerilimi fark edince, sonra aşçıya yaklaştı ve kadına fısıldayarak şunları söyledi: "Bırakın pişirsin, Bayan Rouan, bu hindi hiç şüphesiz sizin leziz *rozbif* tarifinizle yarışamaz."

Pohpohlanınca kendine gelen aşçı tek kelime daha etmedi ve sufleyi yapma işine girişti, bir yandan da eski fırında pişmekte olan üç farklı tatlıdan gözünü ayırmıyordu. Bir buçuk saat sonra yemek hazırdı; çocuklar normalden biraz daha geç saate çekilmiş olan uyku vakti için heyecanlılardı; antika yemek masasına pırıl pırıl bir örtü serilmişti ve konuklar, Horacio Delas'la Hâkim Basett senelerdir yılın bugününde akşam yemeğine geliyor, şimdi de oturma odasında bekliyorlardı. Bayan Prim yemek için üzerini değiştirirken herkesin birbirine sarılmasını, kahkahalar atmasını, şarkıları ve Noel tebriklerini duyabiliyordu.

Yarım saat sonra büyük yemek masasına oturmuş etrafındaki sohbeti dinlerken ve zaman zaman Koltuktaki Adam ile gülüşürken nostaljiye kapıldığını hissetti, ama tam olarak neyi özlediğini bilemiyordu. En büyüğünden en küçüğüne odadaki herkesle birlikte evin en genç üyesinin Luka İncili'nden okuduğu bölümleri sessizce dinledi. Yemekten sonra herkes montlarını giymiş, atkılarını sarmış, ellerinde mumlarla soğuk gecenin içinden geçip eski manastıra yürürken onlara eşlik etti. Ama onları orada eski manastırın kapısında bıraktı, boyalı camlar gecenin içinde fener gibi ışıldıyordu.

"Gelmek istemediğinize emin misiniz?" diye sordu Horacio Delas. "Benim inançlı biri olmadığımı biliyorsunuz ama saygı ve takdir gereği katılıyorum. İnanın böyle bir akşamda buna değer. Roma ibadetleri kıyas kabul etmeyen bir güzelliğe sahiptir."

"Teşekkürler, Horacio ama çok yorgunum," diye cevap verdi kütüphaneci sevecenlikle, bir yandan da San Ireneo'daki herkesin büyük-küçük gruplar hâlinde manastıra gelmesini, ilik donduran soğuktan korunmak için kat kat giyinmiş çocukları seyrediyordu.

Prim arkasını dönüp tekrar eve doğru yürümeye hazırlanırken gökyüzünde yıldızlar parlıyordu. Yol ayrımına geldiğinde birden durdu, saatine baktı ve birkaç saniye duraksadıktan sonra kasabaya giden yola girdi. Dükkânların neşeyle yanan aydınlatmaları şimdi kapalıydı ama evlerin pencerelerinden loş ışıklar görülüyordu, sanki hepsi sahiplerinin törenden dönmesini bekliyormuşçasına sokağa samimi ve sıcak bir hava veriyordu. Meydana geldi ve kararlı adımlarla hâlâ açık olan eski çay salonuna yöneldi. Kapıyı açar açmaz bir sıcaklık dalgasıyla karşılandı. İçeride masalar ve tezgâh terk edilmiş gibiydi. Pencerenin yanında elinde bir fincan çay ve bir kitapla oturan kadını fark etmesi birkaç saniyesini aldı.

"Sizin de diğerleriyle birlikte manastırda olduğunuzu sanıyordum," dedi Bayan Prim.

Koltuktaki Adam'ın annesi kafasını kaldırdı ve sessiz bir hareketle kütüphaneciyi oturmaya davet etti.

"Hiçbir zaman gitmem. Benim için fazla duygusal. Evden onlarla çıkarım, yol boyunca onlara eşlik ederim ve oraya varınca çocuklara anneannelerinin arka sıralarda oturmayı sevdiğini söylerim. Kendilerini bildiklerinden beri böyle yaparım. Ama ne var biliyor musunuz?"

"Bu yıl işe yaramadı," diye cevap verdi kütüphaneci muzip bir gülümsemeyle; eldivenlerini ve atkısını çıkarırken garsona bir fincan sıcak çikolata sipariş etti.

Yaşlı kadın ona şaşkınlıkla baktı.

"Her şeyin ne kadar da farkındasınız."

Prim güldü ve bu farkındalığının tecrübeden başka bir şey olmadığına dair teminat verdi.

"Çocuklar bir süre kandırılabilirler ama yetişkinlerin büyük bir bölümü bu sürenin ne zaman bittiğinin farkına varmaz."

Arkadaşı düşünceli düşünceli kafasını salladı.

"Bu akşam da her zamanki gibi onlarla birlikte gittim. İçeri girdim, ailemizin hep oturduğu yerde oğlumun yanına oturmalarını bekledim ve anneannelerinin her zamanki gibi arka sıraya oturacağını söylediğimde hiç duyulmamış bir cevapla karşılaştım."

"Bırakın tahmin edeyim."

"Edebileceğinizi sanmıyorum. 'Dışarı çıkarken sıkı giyin, anneanne,' dediler. Hayatım boyunca hiç bu kadar utanmamıştım. Ne diyeceğimi bilemedim, anlaşılmaz bir şeyler mırıldandım. Sonra da aceleyle dışarı çıktım. Başka ne yapabilirdim ki?"

Bayan Prim, tatlılık ve nezaketle gülümsedi. Bunun kadının evdeki son gecesi olduğunu biliyordu, aynı zamanda biliyordu ki, en azından tahmin ediyordu, kadını bulabileceği tek yer burasıydı. Eugenia Mott'un felaket evliliğinden sonra kütüphaneci kadınla hiç konuşamamıştı. Prim hediyeleri almakla, Noel kartları yazmakla, ufak tefek angaryalarla ve birikmiş işleriyle meşguldü. Kütüphaneci limonlu kekinden bir ısırık alırken sessizce karşısındaki kadını inceledi. Bu kadını takdir etmeyi ve ona saygı duymayı öğrenmişti. Ama Eugenia Mott'un bahçesindeyken aralarında

geçen küçük sohbetten sonra hassasiyetle kurdukları karşılıklı güven buharlaşmış gibiydi. Prim bu karşılıklı güvenin belki de hiç var olmadığını; yalnızca kendisinin hayal ürünü olduğunu düşünmeye başlamıştı. Bu geceden sonra bir daha bu kadını görebilecek miydi? Kütüphaneci ürperdi. Muhtemelen, hatta büyük ihtimalle, onu bir daha görmeyecekti.

"Bana oğlunuzun hiç de onaylamadığınız bu yola girmesinde o çocukların payı olduğunu söylemiştiniz, hatırlıyor musunuz?"

"Elbette hatırlıyorum."

Prim kalın bir köy ekmeği diliminin üzerine tereyağı ve reçel sürmek için bir an mola verdi.

"Nasıl oldu?" diye sordu.

Koltuktaki Adam'ın annesi cevap vermedi, o da kendi ekmek dilimini hazırladı.

"Demek istediğim," diye devam etti kütüphaneci. "Bu kadar küçük çocuklar nasıl bu denli köklü ve büyük bir değişikliğe yol açabilirler?"

Yaşlı kadın yemeyi bıraktı ve bakışlarını kaldırdı.

"Teseris'in sayesinde oldu."

"Teseris mi?"

"Onun o şaşırtıcı ama muhteşem önsezileri sayesinde. Size *Redemption*'ın *gerçek* bir peri masalı olduğundan bahsetti mi? Bu on yaşında bir kız çocuğundan beklenmeyecek bir fikirdir, gerçi bunu düşünen ilk kişi de o değil. Başkaları da, mesela Tolkien, ondan önce düşünmüştü bunu. Torunumla sohbet etme fırsatınız oldu mu hiç?"

"Elbette," diye cevap verdi Prim.

"İlginç bir kız çocuğu, öyle değil mi?"

"Evet öyle. Tanıdığım tüm çocuklardan farklı olduğunu söyleyebilirim. Bazen bir sır saklıyormuş gibi hissediyorum."

Kütüphaneci dudağını ısırdı. Metafizik konuları doğal olarak hor görmesine rağmen, bu çocuğun kimsenin ulaşamayacağı bir derinliğe sahipmiş gibi göründüğünü de itiraf etmek zorundaydı.

"Daima farklı biri olmuştur, küçüklüğünden beri."

"Farklı mı? Ne demek istiyorsunuz?"

Kadın fincanına attığı şekeri karıştırmaya odaklandı.

"Torunumun doğaüstü şeylere karşı şaşırtıcı bir yakınlığı vardır, küçüklüğünden beri bu böyle. En ilginç yanı da uzunca bir süre diğerlerimizin bu şekilde hissetmediğini anlayamamasıydı."

"Demek istediğiniz..." Prim yutkundu. "Teseris'in mistik bir çocuk olduğunu mu söylüyorsunuz? Ciddi olamazsınız."

Koltuktaki Adam'ın annesi dikkatlice bir dilim kek kesti ve kütüphanecinin tabağına servis etti ve sonra da ikinci bir dilim keserek kendi tabağına aldı.

"Hayır, Prudencia, torunumun bir mistik olduğunu söylemeye çalışmıyorum. Mistikler nasıl olur bilmiyorum ama hiçbirinin ona benzemediğinden eminim. Ama kesin olan şey şu ki doğaüstünün doğal olana ne kadar yakın olabileceğinden hiç kuşkulanmamıştım, ta ki onu görene kadar."

Prim kekini unutmuş, sabit bakışlarla kadını inceliyordu. Bunu yaparken de eve geldiği ilk akşamı hatırladı.

"Onunla ilk defa konuştuğumda bana bir aynadan bahsetmişti. Alice'e gönderme yaptığını düşünmüştüm."

Yaşlı kadın hafifçe gülümsedi.

"Teseris Alice'ten çok daha yükseklerde uçuyor. *Videmus nunc per speculum in aenigmate*. Latince biliyor musunuz? *Şimdi aynadan, bir bilmece gibi görüyoruz kendimizi*. Daha sonra her şeyi olduğu gibi göreceğiz, bilindiğimiz gibi bileceğiz."

Prim hafifçe öksürdü. Dışarıda kar tekrar başlamıştı.

"Ama eğer tüm bunlara inanıyorsanız, neden ailenizle birlikte manastırda değilsiniz? Neden mesafenizi koruyorsunuz?"

Koltuktaki Adam'ın annesi zarif elleriyle fincanını kavradı ve çayını bitirdi. Sonra ciddiyetle kütüphaneciye baktı ve alçak sesle, neredeyse fısıldayarak konuştu.

"Çünkü yapamam. Henüz hazır değilim, kendimi hazır hissetmiyorum."

"Hazır mı? Neye hazır olacaksınız ki?"

"Neye hazır olacağım?" Yaşlı kadın alaycı bir ifadeyle gülümsedi. "Silahlarımı bırakmaya hazır değilim, hayatım. Bu gururlu başımı önüme eğip, silahlarımı bırakmaya hazır değilim."

YUMAKLAR ÇÖZÜLÜYOR

1

Koltuktaki Adam'ın annesinin gidişi evde tuhaf bir boşluk hissi yarattı. Dışarıda hava giderek soğumaya devam ediyordu; kar pencere pervazlarında birikiyor, kapıları engelliyor, ağaç dallarını donduruyordu. İçeride Bayan Prim'in işi, bitmek bilmeyen enerjilerini oyun oynayarak, koşuşturarak, odalarda, koridorlarda, merdivenlerde saklanarak yakan çocuklar tarafından kesintiye uğrasa da devam ediyordu. Kütüphaneci akşamlarını ağır ve tozlu ciltleri kataloglayarak geçiriyordu. Bazılarının uzun ve yalnız geçen yıllar boyunca bu evde olmaktan başka bir değeri yoktu. Bazıları ise hayatta kalmayı başaran gerçek antikalardı, uzun zaman önce ailenin ataları tarafından San Ireneo'ya getirilmişlerdi. Prim bu kitapları seviyordu. Onların bu eski raflarda her gün gecenin kararlı bir biçimde gelişine ve sabah şafağa tanık olduklarını düşünmek hoşuna gidiyordu.

"Bir kez bile hapşırdığınızı duymamak beni çok şaşırtıyor, Prudencia. Bu kitaplarda bir insanın tahammül edebileceğinden çok daha fazla toz var." Koltuktaki Adam nefes nefese kütüphaneye girmişti. Boynuna neredeyse tüm yüzünü kaplayan bir atkı sarmış, şapka takmış, kalın bir palto ve ağır kar botları giymişti.

"Onca kıyafetin altındaki kişi siz misiniz?" diye sordu kütüphaneci alayla.

"İstediğiniz kadar gülün, ama dışarısı korkunç derecede soğuk. Yarım saatten fazla bahçede duramazsınız," diye cevapladı adam atkısını, şapkasını, eldivenlerini ve paltosunu çıkarırken.

"Botlarınızı çıkarmalı ve sıcak tutacak bir şeyler giymelisiniz. Atıştıracak bir şeyler hazırlamalarını söyleyeyim mi?"

"Size zahmet olmazsa, çok isterim. Kahretsin, ellerim o kadar donmuş ki botlarımın bağlarını çözemiyorum," dedi adam.

Prim bir şey söylemeden adama yaklaştı, diz çökmemeye özellikle dikkat ederek eğildi ve bağcıkları çözmeye başladı.

"Çok naziksiniz. İnanın, bu yaptığınızı çok takdir ediyorum," dedi adam gülümseyerek.

"Bununla ne demek istiyorsunuz?" diye sordu kadın sertçe, bir yandan da diz çökmeden dengesini korumaya ve sağ botun bağcıklarını çözmeye uğraşıyordu.

"Belli davranışların ve hareketlerin sizin için hiyerarşik bir anlam taşıdığını düşündüğümü söylemeye çalışıyorum."

"Öyle olsa bunu yapmazdım, değil mi?"

"Tabii ki yapardınız. Prusyalılara özgü görev bilinciniz daima üstün geliyor."

Kütüphaneci dudaklarını birleştirdi ve yaptığı işe devam etti.

"Sanırım oldu."

"Teşekkürler," diye cevap verdi adam tatlılıkla.

Prim aşçının koridora bıraktığı tepsiyi almaya gitti. Son tartışmalarından beri iki kadın sessiz bir fikir birliği içinde birbirlerinden mümkün olduğunca uzak duruyorlardı. Mutfakta, koridorda veya bahçede karşılaşınca selamlaşıyorlardı ama bu asgari seviyedeki nezaketin haricinde aralarındaki ilişki dışarıdaki hava kadar soğuktu. Kütüphaneci bu durumdan oldukça memnundu; ne de olsa o ev personelinin bir parçası değildi. Eğer bir şeye ihtiyaç duyarsa evde temizlikçi, hizmetçi ve dadı olarak çalışan üç kızdan birinden rica ediyordu. Ocaktaki ejderhayla muhatap olmasına hiç

gerek yoktu. Yine de atıştırmalıkları şöminenin önündeki masaya taşırken düşündü ve Bayan Rouan'ın işinde iyi olduğunu kabul etti. Krema dolgulu pastaları, mükemmel derecede hafif cheesecake'i, leziz havuçlu keki ve sandviçleri –ki her birinin içine farklı malzeme koyduğu dört mükemmel üçgen şeklinde kesilmişlerdi– ondan iyi yapan yoktu. Tepsisinde daima Çin çayı, süt ve üzerine cömertçe tereyağı ve bal sürülmüş ev yapımı kızarmış ekmek dilimleri olurdu. Tüm bunlar için aşçının hakkını vermek gerekirdi.

Koltuktaki Adam ellerini ovuşturdu ve Bayan Prim çay servis ederken sessizlik içinde onu seyretti. Ev alışılmadık derecede sessizdi, çünkü çocuklar seradaydılar; bahçıvanın gelecek yıl ekilecek tohumları seçmesini seyrediyorlardı.

"Bu odadaki kitap çeşitliliği büyüleyici," diyerek söze başladı kütüphaneci. "Kendime bir oyun uydurdum, hangilerinin erkeklere hangilerinin de kadınlara ait olduğunu tahmin etmeye çalışıyorum."

Koltuktaki Adam yavaşça çayından bir yudum alırken gülümsedi.

"Çok zor bir oyuna benzemiyor. Bence kadınlara yönelik edebiyatı tespit etmek oldukça kolay bir iş: Kitabın yazarına bakmanız yeterli. Erkeklerin her iki cinsiyete yönelik kitaplar yazması, buna karşın kadınların kitaplarını yalnızca kadınlar için yazmaları ilginç. Birkaç saygın istisna hariç tabii."

Bayan Prim derin bir nefes aldı, kaz ciğerli bir sandviçe uzandı ve sonra bakışlarını adama dikti.

"Ben kadın yazarların kitaplarını daima kadınlara hitaben yazdıklarını düşünmüyorum," diye cevap verdi. "Bu oldukça modern bir sosyal algı. Bir yüzyıl kadar önce erkekler kadın yazarları erkekleri okudukları kadar doğal bir algıyla okuyorlardı."

"Daha az zevkle tabii," dedi adam gülerek.

Kütüphaneci sandviçini tabağına koydu.

"Söylesenize," dedi buz gibi bir sesle. "Neye gülüyorsunuz?"

Adam ona eğlenerek baktı.

"Size tabii ki. Hep yaptığım şey, değil mi?"

"Peki, şu anda benimle ilgili bu kadar komik olan nedir, sorabilir miyim?"

"Her şeye daima psikolojik bir cevabınızın olması. Dünyayı olduğu gibi görmeyi öğrenmeniz gerek, Prudencia, sizin istediğiniz şekliyle değil. Bir oğlan çocuğunun *Hazine Adası*'nı okumaktan zevk alacağını görebilmek için algılarınızın çok yüksek olmasına gerek yok, aynı çocuk için sizin kitaplardan birini okumanın düşüncesi bile tüyler ürperticidir..."

"Mesela *Küçük Kadınlar*'ı?"

Adam gülerek kafasını salladı. "Mesela *Küçük Kadınlar*'ı."

"Bu arada..." Prim burnunu havaya dikmişti yine. "Nihayet okudunuz mu? Yoksa bu ricayı yerine getirmenize engel olacak kadar tüyleriniz mi ürperdi?"

Koltuktaki Adam ayaklarını şömineye uzattı, sandalyesinde dik oturdu ve sanki bir satranç maçına davet ediyormuşçasına kadına masaya yaklaşmasını işaret etti. Kütüphaneci ise aksine, sırtını sandalyenin arkalığına yasladı, kollarını kavuşturdu ve bir açıklama bekledi.

"Okudum."

Prim'in gözleri şaşkınlıkla açıldı ama kendisini topladı ve yüzüne meydan okuyan bir ifade geldi.

"Sonuç?"

"Belli bir karizması olduğunu kabul etmek gerek."

"Bak şu işe."

"Bu anlamda kızların okumasına karşı çıkmamı gerektirecek bir şey yok ama şunu söylemeliyim ki buna hiç ilgim yok."

"Bununla ne demek istiyorsunuz?"

"Küçük bir roman olduğunu söylemek istiyorum, tatlı ve duygusal."

Kütüphaneci yaslandığı yerden doğruldu ve suratından bir gölge geçti. "Ve bu da bir insanın işleyebileceği en büyük günah, öyle mi?" dedi mesafeli bir ses tonuyla. "Duygusal olmak sizin için bir

suç hatta bir sapkınlık, doğru mu? Buz gibi soğuk ve entelektüel insanlar duygusal olamazlar. Bu sıradan insanlara, hatta eğitimsiz kadınlara ait bir özellik."

Koltuktaki Adam bacaklarını uzattı ve yeniden arkasına yaslandı. "Sıradan insanlara ait diyemem," dedi yavaşça. "Tarihte belli zamanlarda sıradan adamların sergilediği edebi zevki görseniz oldukça şaşırırdınız."

"Bir daha asla dönmemek üzere geride kalmış olan zamanlar bunlar tabii."

"*Asla* doğru kelime mi bilmiyorum ama ben de bundan şüpheleniyorum. Ama şimdi siz konusunu açtığınıza göre eğitimsiz kadınlar ve duygusallık arasındaki denklemin kesin olduğunu söylemek zorundayım. Ama bu kötülüğün yüksek öğrenim görmüş olanlara kadar uzandığı da kesin."

"Benim durumumdakiler gibi yani."

"Sizin durumunuzdakiler gibi, aynen öyle."

Bayan Prim'in çenesi kasıldı, derisinin altında eklemlerin sıkıştığını hissedebiliyordu. Kontrolünü kaybetmek istemiyordu, duygusallıkla suçlanmış birisinin yapabileceği en kötü şey kontrolü kaybetmek olurdu. Bu adama duyguların mantıklı düşünce için birer engel olmadıklarını göstermek zorundaydı ve bu amaçla da sonsuzluk gibi gelen birkaç saniye boyunca kendini tuttu.

"Söylesenize," dedi zorlama bir yumuşaklıkla. "Nasıl bu kadar soğuk olabiliyorsunuz?"

Adam kafasını kaldırdı, şaşırmış görünüyordu.

"Soğuk mu? Ben mi? Soğuk olduğumu mu düşünüyorsunuz?"

"Duygusallıktan nefret ediyorsunuz, şimdi söylediniz."

"O doğru, duygusallığı hor görüyorum ama bu beni soğuk bir adam yapmaz. Duygusallık başka şeydir, duygular başka şey, Prudencia. Duygusallık mantığın veya sizin tercih edeceğiniz şekliyle duyguların patolojisidir. Büyürler, yayılırlar ve karşılığı olmayan bir yer kaplarlar, insanı delirtir, yargılarını köreltirler. Duygusal olmamak duygusuz olmak demek değildir, aksine duyguları doğru

yönlendirebilmek demektir. İdeali, ki eminim bu konuda hemfikiriz, kontrollü bir zihin ve yumuşak bir kalbe sahip olmaktır."

Kütüphaneci bir an sessiz kaldı, çenesindeki gerginliğin çözülmesine yetecek kadar. Bu adamla her tartıştığında olduğu gibi yine başı ağrıyordu. Konuşmanın mantığını takip edemiyordu. Tartışmada bu noktaya nasıl gelmişlerdi? Kadın edebiyatından yola çıkıp duyguların patolojisine nasıl varmışlardı?

"Dickens, Elizabeth Gaskell okuyordu; sizin sevgili Newman, Jane Austen okurdu ve Henry James, Edith Wharton'a düşkündü."

"Üç iyi yazar. Üç entelektüel kadın, duygusallık yok."

"Konu onların iyi veya kötü yazar olmaları ya da duygusal olup olmamaları değil. Konumuz bir zamanlar erkeklerin, hem de önemli erkeklerin kadınların yazdığı romanları okumuş olmaları."

"Elbette," dedi Koltuktaki Adam koltuğunu biraz daha şömineye yaklaştırarak. "Ama benim fikrime göre bunun iki gerekçesi var. Birincisi, dönemin kadınlarının kitap yazıp yayımlatmasında küstahlıktan gelen bir cazibe vardı; ikincisi ise o kadınlar dünyaya mantıklı ama farklı bir bakış açısı getirdiler. Bugün kadınların yazdıkları şeyler bizi farklı görüşlere yönlendirmeyi bıraktı, bakış açımızı genişletemiyorlar. Ne zaman bir kadın tarafından yazılmış yeni romanlardan birini elime alsam yazarın kendisinden başka hiçbir şeyi göremediğini düşünüyorum."

Prim patronunu inceledi. Adamın baştan aşağı yanlış olan bu yargılarını böyle sakince dile getirmesi onu çileden çıkarıyordu. Pek çok insan bunları söylemek bir yana, aklından geçirmeye bile utanırdı. Adam ise son derece sakindi, hatta neredeyse neşeliydi. "Belki de kadınlar başkalarını seyrederek çok fazla vakit geçirdikleri için artık kendilerini görmeye karar vermişlerdir," dedi dişlerinin arasından.

"Hadi ama Prudencia, bu sizin için fazla basit."

"Yanılıyorsunuz," diye cevapladı kadın, aniden kalkıp çalışmakta olduğu rafa doğru giderken. "Hiçbir şey benim için fazla basit değil. Ben duyguları tarafından yönetilen bir kadınım, unuttunuz mu?"

Koltuktaki Adam ayağa kalktı, şapkasını, paltosunu ve atkısını aldı; kütüphanenin kapısına doğru yöneldi.

"Şunu söylemeliyim ki siz kendisini fazlasıyla gören bir kadınsınız."

"Öyle mi?" dedi kütüphaneci arkasını dönmeden, sesindeki titreme duyulabiliyordu. "Peki ya siz? Siz de kendinizi seyretmeye bayılıyor musunuz?"

Adam kafasını çevirdi ve kapının ağzında hafifçe gülümsedi.

"İtiraf etmeliyim ki sizi seyretmeyi çok daha ilgi çekici buluyorum."

Koltuktaki Adam odadan çıkar çıkmaz Bayan Prim'in titreyen sesi, yüzünden sel gibi boşanan gözyaşlarına dönüştü. Kendisini aşağılanmış, kötü muamele görmüş ve alaya alınmış hissediyordu. Onun sürekli fare, adamın da sürekli kedi rolüne büründüğü bu mantık oyunundan bıkmıştı. Ama onu en çok rahatsız eden ve inciten esas şey başkaydı: Adam ona karşı olan kaba davranışlarının farkında değildi, oyun oynamak gibi bir niyeti yoktu; bu sıkıntıya sebep olan insanın bundan haberinin bile olmadığı gerçeğiydi onu esas inciten, onun önemsiz, aptalca dramıydı; üstelik ne yazık ki bu kişinin onun için çok önemli biri hâline geldiği gerçeği. O, Hortensia ve Emma'nın eş adayları listesindeki soru işaretiydi; işin gerçeği buydu ve bunu kendisinden saklamaya çalışmanın bir anlamı yoktu. Belirtileri biliyordu. Hepsini çok iyi biliyordu.

Peki, adam onun hakkında ne düşünüyordu? Bayan Prim bu soruya bir cevabının olmadığını kabul etmek zorundaydı. Bazen ondan etkileniyormuş gibiydi, bunu inkâr edemezdi; ama bazen de kadının içindeki tüm insani kusurları ve karakter bozukluklarını buluyor, kadın da bu etkilenmenin yalnızca kendi kafasında olduğu izlenimine kapılıyordu. Derinden duyguluydu ve adamın fevri tavırları vardı, adam da sürekli kendisine bunu hatırlatıyordu zaten. Adamın bu tavrının bir çeşit Pygmalion olma arzusundan gelme ihtimali de vardı, kadını cinsiyetinin en mükemmel örneğine dönüştürmeyi kafasına koymuştu. Prim bu oyunda Galatea veya daha da kötüsü Eliza Doolittle rolünü oynama ihtimali karşısında

ürperdi. Ama hepsi bu da değildi: Üçüncü ve daha korkunç bir ihtimal daha vardı, o kadar korkunç ki sırf düşüncesi bile kadını dehşete düşürüyordu. Belki de adam vaktini onunla tartışmalara girerek geçiriyordu çünkü yapacak daha iyi bir işi yoktu, hepsi bu. Bu noktada kütüphanecinin içi bunalmıştı. Şüphelerini gidermek için bir şeyler yapmak zorundaydı, buna mecburdu.

Sessizce burnunu çektikten sonra kütüphanenin bahçeye bakan pencerelerine gitti. Kar iri taneler hâlinde düşmeye devam ediyordu. Böyle bir havada kasabaya yürümek düşünülemezdi bile ama oraya hemen gitmesi gerekiyordu. San Ireneo'nun hanımlarıyla samimi ve önemli bir konuşma yapmanın vakti gelmişti. Koca bulmak için oynadıkları gülünç dedektiflik oyununda tüm kartları masaya koyma zamanıydı artık; patronuyla ilgili onlara danışacak, ne yapması gerektiğine dair fikirlerini soracaktı. Düşen kar tanelerini hüzünle izliyor ve bu sohbetin havanın daha iyi olduğu bir günü beklemesi gerektiğini kabulleniyordu ki bahçıvanın seradan çıktığını ve garaja doğru yürüdüğünü gördü. Şimşek hızıyla yerinden fırladı, odadan çıktı, eski bir paltoyu, bir atkıyı ve bir çift kar botunu kaptığı gibi garaja gitti.

Yolculuk uzun ve ağırdı. Kısmen yol karla kaplı olduğu ve araba kullanmayı aşırı dikkat gerektiren bir iş hâline getirdiği için; kısmen de bahçıvan hiç hoşsohbet olmadığı için, kütüphaneciyi götürmeyi kabul etmişti ama aşçıyla uzun yıllardır arkadaştı ve buna sadık kalıyordu. Nihayet araba kasabaya vardı ve Bayan Prim'i Hortensia Oeillet'in evine bıraktı. Kadın onu büyük mutluluk ve şaşkınlık ile karşılamıştı.

"Sevgili Prudencia, böylesine korkunç bir akşamda ne kadar beklenmedik bir ziyaret! Gelin, sevgili arkadaşım, paltonuzu çıkarın ve ben çayı hazırlarken rahatça yerleşin," dedi.

"Hiç rahatsız olmayın, Hortensia, yeni içtim. Ama bir fincan sıcak çikolataya hayır demem. Ve sizden bolca kahve yapmanızı rica ediyorum."

Hortensia Oeillet misafirine ilgiyle baktı.

"Kahve mi? Aman Tanrım, korkunç bir şey yaşanmış olmalı, siz hiç kahve içmezsiniz."

"Hayır, hayır, korkunç değil ama önemli. Sizin tavsiyelerinize ihtiyacım var, sizin ve arkadaşlarınızın, tüm o mantıklı hanımların. Demek istediğim bir çeşit şeye ihtiyacım var..."

"Olağanüstü hâl toplantısı?"

Prim rahat bir nefes aldı.

"Buralarda öyle mi diyorsunuz?"

"Öyle diyoruz. Oturun, hayatım, Emma'yı, Virginia'yı ve Herminia'yı arayacağım. Sanırım onlar yeterli olacaktır. Tüm San Ireneo'nun öğrenmesini istemeyiz, değil mi?" Çiçekçi mutfağa giderken sıcak bir ifadeyle gülümsedi.

Prim stratejik olarak şöminenin önüne konumlandırılmış bir kanepeye kendisini bıraktı. Hortensia Oeillet'in oturma odası küçük bir odaydı ama uyumluydu. Eski fotoğraflar, çiçek dolu vazolar, çocukların çizdiği çiçek resimleri, kütüphaneciye ev sahibesinin San Ireneo'da bitkiler hakkında ders verdiğini hatırlattı. Kitapların içinde kurutulmuş çiçekler ve çok sayıda kitap, burayı oldukça güzel bir ev yapıyordu.

"Ne kadar güzel bir oda, Hortensia!" dedi kütüphaneci arkadaşı bir demlik sıcak çikolata, bir tabak tereyağlı çörek, limonlu kek ve kremalı pasta ile içeri girip her şeyi masaya yerleştirmeye başladığında.

"Beğendiniz mi? Biraz eski moda ama San Ireneo'da biz bunu severiz. Bir ayağımız geçmişte yaşıyoruz, hayatım, sizin de bildiğiniz gibi."

Prim bunu bildiğini ve kendisinin de bu durumdan hoşlanmaya başladığını söyledi.

"Ah, bunu duymak beni çok mutlu etti! Bunu hiçbir zaman kabullenemeyeceğinizden korkuyordum, burası değişiktir. Ne de olsa burada dünyanın geri kalanından biraz farklı yaşıyoruz."

"Hatta *contra mundum*,*" diyerek güldü kütüphaneci çikolatasını alırken.

* (Lat.) "Tüm dünyaya karşı." (ç.n.)

"Aynen öyle. Ne diyecektim ben? Davetlilerimiz yoldalar, beş dakikaya burada olurlar, kahve de üç dakika içinde hazır olur. Lulú Thiberville'i de davet ettim, sakıncası olmaz diye düşündüm."

"Lulú Thiberville?"

"Kasabamızdaki en yaşlı ve en saygı duyulan kişidir. Neredeyse doksan beş yaşında. Onu da çağırdım çünkü çok bilgedir ve..." Hortensia tereddüt etti ve yan gözle Bayan Prim'e baktı. "Üç kocasından da daha uzun yaşadı. Tam olarak ne konuda tavsiyeye ihtiyacınız olduğunu söylemediniz ama yüz ifadeniz bana bunun romantik bir konu olduğunu düşündürdü, o yüzden de o aklıma geldi."

Kütüphaneci kıpkırmızı oldu.

"İyi yapmışsınız. Bence Lulú Thiberville'i tanımaktan memnun olacağım," dedi gülümseyerek.

Bayan Thiberville yaşlı ve buruş buruş bir kadındı, zayıf ve ufak tefekti; sesi alçaktı ama otoriterdi ve kendisini her toplantının başrolü yapmak gibi bir yetenekle donatılmıştı. Naftalin kokan eski bir astragan kürkle geldi ve başında da bir tüyle süslenmiş gri bir şapka vardı.

"Demek sizsiniz," dedi odaya girerken, peşinde diğer konuklar vardı. Onu ateşin yanına oturttular ve ayağının altına bir puf yerleştirdiler, kraliçe arının etrafında dolanan işçi arılara benziyorlardı.

"Evet?" diye sordu yaşlı kadın. "Bu şerefi neye borçluyum?"

Hortensia Oeillet kısaca kütüphaneciyi tanıştırdı ve basit kelimelerle konunun bildiği kadarını anlattı. Bayan Prim aniden yardıma ihtiyaç duyan, bunalmış ve huzursuz hâlde oraya gelmişti. Olağanüstü hâl toplantısına ihtiyacı vardı, bu da San Ireneo hanımlarının planları dışında, acil bir gerekçeyle yaptıkları toplantılardan biriydi.

"Sevgili Prudencia, lütfen bize sorununuzu anlatın."

Herminia Treaumont'un gülümsemesiyle cesaretini toplayan Prim anlatmaya başladı. Lulú Thiberville için açıklamaya kendisine bir koca bulmak için girişilen alışılmadık yöntemden başladı ve listedeki soru işaretinin patronu olduğuna o akşam karar verdiğini belirtti. Sonra adamla olan yoğun ve tuhaf ilişkisini anlatmaya

başladı; hareketli sohbetleri, sırları, gülüşmeleri, kibarlıkları ve ani eleştiri saldırılarını da. Sakin görünmeye çalışarak isteksizce ondan etkilendiğini de itiraf etti. Sebebini anlayamıyordu, o tuhaf aşırıcı inançları olan tuhaf bir adamdı, hassasiyet nedir bilmiyordu, tahammül edilemez derecede baskındı. Tüm bağımsız kadınlar gibi Bayan Prim de baskılanmaya karşıydı. Ona göre evlilik en zarif ve en seçkin eşitlik biçimi olmalıydı.

"Yanlış başlamışsınız," diyerek araya girdi kraliçe arı kuru bir sesle.

"Neden?" diye sordu kütüphaneci.

Herminia Treaumont sandalyesinde huzursuzdu, araya girmek üzere ağzını açtı ama yaşlı kadından gelen tek bir hareket onu susturdu.

"Tüm bu eşitlik sözleri aptallıktan başka bir şey değil," dedi kadın kararlılıkla.

"Ama neden?" diye sordu Prim tekrar.

"Sevgili Prudencia..." diye başladı Hortensia Oeillet. "Lulú'nun demek istediği..."

"Bir zahmet sus, Hortensia," dedi yaşlı kadın. "Kimsenin ne söylemek istediğimi açıklamasına gerek yok. Eminim sen ve Emma bu zavallı çocuğun sıkıntılarından büyük ölçüde sorumlusunuzdur; sürekli uyum, bütün ve bütünün parçaları diye o abuk sabuk Doğu felsefelerinden bahseder durursunuz. Size uyum, bütün ve bütünün parçalarından bahsettiler, öyle değil mi, hayatım?"

Kütüphaneci bakışlarıyla ev sahibesinden özür diledi ve kadına cevap verdi, evet; uyumdan, bütünden ve bütünün parçalarından bahsetmişlerdi.

"Bunları da unutun. Başka bir aptallık da bu."

"Lulú, lütfen, bana kalırsa..." Hortensia Oeillet yumuşak ama kararlı bir tonda konuşmuştu.

"Hortensia," dedi yaşlı kadın bezgin bir sesle. "Sanırım doksan beş yaşındaki bir kadını bu olağanüstü hâl toplantısına fikirlerini belirtmesi için çağırdın, doğru mu?"

"Kesinlikle doğru, hayatım," dedi Hortensia.

"Elbette öyle, Lulú," dedi Herminia ihtiyatla. "Sadece, böyle bir duruma yaklaşmanın birden fazla yöntemi vardır. Eminim Hortensia ve Emma iyi niyetle..."

"Tabii ki iyi niyetliydiler, Herminia, saçma sapan konuşma, kimsenin bundan şüphesi yok." Ufak tefek kadın sandalyesinde doğruldu ve bakışlarını kütüphaneciye dikti. "Şimdi iyi dinleyin, Bayan Prim, üç kocasını gömmüş bir kadının karşısında oturuyorsunuz. Bu da bence bana bu konular hakkında konuşacak kadar yetki veriyor ve bu yetkiye dayanarak şunu söylüyorum; evliliğin eşitlikle hiçbir alakası yoktur. İyi bir evlilik, yeteri kadar mutlu bir evliliktir, çünkü kusursuz mutlu bir evlilik yoktur, tamamen eşitsizliğe dayanır. İki insanın birbirine hayran olması çok önemlidir. Size söylediklerimi dikkatle dinleyin. Eşitiniz bir koca bulmaya çalışmayın, sizden çok daha iyi bir koca bulmaya çalışın."

Prim itiraz etmek üzereydi ki yaşlı kadının gözlerindeki ışıltı onu susturdu. Şöminenin yanındaki Virginia Pille gülümsemesini bastırmaya çalışıyordu.

"Bu yalnızca kadınlara özgü bir şey mi yoksa bir erkek de hayran olduğu bir kadınla mı birlikte olmalı, onu bilmek istiyorum," dedi Bayan Prim.

"Tabii ki öyle yapmalılar. Bir veya birden fazla açıdan kendilerinden daha iyi olan kadınları bulmalılar. Tarihe bakarsan büyük adamların çoğu, gerçekten önemli olanlarından bahsediyorum, daima hayranlık uyandıran kadınlara âşık olmuşlardır."

"Ama o zaman bu hayranlık eşitliği dışarıda bırakamaz ki, Bayan Thiberville. Eğer ben kocama hayransam, o da bana hayransa yine eşit şartlardayız demektir," diye cevap verdi Prim burnunu hafifçe kaldırarak.

Yaşlı kadın güçlükle kafasını çevirdi ve Virginia Pille'e baktı, o ise sessizce gülümsüyordu.

"Sevgili Bayan Prim, eğer biraz düşünürseniz yalnızca sahip olamadığınız bir şeye hayranlık duyacağınızı fark edersiniz. Kendinizde olan bir özelliğe hayranlık duymazsınız, sizde olmayana

hayran olursunuz, bir başkasında ışıldadığını gördüğünüz bir özelliğe. Sözlerimi takip edebiliyor musunuz?"

"Seni takip ediyoruz, Lulú," dedi Herminia ve diğer kadınlar da başlarını salladılar.

"İyi, güzel. Bu bilgelik de değil, temel mantık; eğer iki insan birbirine hayranlık duyuyorsa eşit değiller demektir çünkü öyle olsalardı birbirlerine hayran olmazlardı. Demek ki farklılar, her biri kendisinde olmayan bir özellik için diğerine hayran. Eşitlik değil farklılık iki kişi arasında hayranlık doğurur, yani eşitliğin iyi bir evlilikte yeri yoktur ama farklılığın vardır, hem de çokça. Tersini iddia etmek saf şarlatanlıktır, ki bu da bugünlerde çok yaygın, özellikle de mantıklı düşünemeyen insanlar arasında."

Kütüphaneci başını önüne eğdi ve yediği azarı uysalca kabul etti.

"Sonuç olarak, Lulú," diye söze giren Virginia Pille'in berrak sesi tüm odayı doldurmuştu. "Bayan Prim'in bize sormak istediği şey patronu ve ona karşı hissettikleri hakkındaki fikirlerimizdi."

"Ona hayranlık duyuyor musun, kızım?" diye sordu yaşlı kadın biraz daha şefkatli bir sesle.

"Sanırım pek çok anlamda evet, ancak bazı konularda sinirime dokunuyor."

"Ah, bu bir engel değil, hem de hiç değil. Bütün kocalarım sinirime dokunuyordu ama bu benim üçünü de çok sevmeme engel olmadı."

O zaman Herminia Treaumont hafifçe boğazını temizledi. Kütüphaneci ona doğru döndü, Lulú Thiberville ise arkasına yaslanıp gözlerini kapattı.

"Prudencia," dedi Herminia. "Size bir şey anlatmak istiyorum. Sizi patronunuzun yanında pek çok kez gözlemledim ve bana kalırsa hisleriniz karşılıklı, buna içtenlikle inanıyorum."

Prim yavaşça bir dilim limonlu kek aldı ve sanki daha iyi duymak istiyormuşçasına öne eğildi.

"Ciddi misiniz?" diye sordu. "Sizin arkadaş olduğunuzu biliyorum."

Lulú Thiberville gözlerini açtı ve öksürdü, ev sahibesi hemen yerinden fırladı ve bir bardak su getirmek için mutfağa gitti.

"İyi arkadaşız ama şimdi öyleyiz. Birkaç yıl önce arkadaştan fazlasıydık."

Prim sırtını dikleştirdi, çenesi gerilmişti.

"Ah!"

"Elbette bu uzun zaman önceydi, hepsi geride kaldı."

"Ah!" dedi kütüphaneci tekrar. Huzursuzluğunu kontrol etmek için kendini çok zorluyordu, aklına gelen soruyu sordu. "Ne oldu?"

Herminia Treaumont sandalyesini ateşe yaklaştırdı ve bir an duraksadıktan sonra kelimeleri güçlükle seçiyormuşçasına konuşmaya başladı:

"İlişkimiz ile ilgili detaylara girmeyeceğim, çünkü konumuzla alakası yok ama neden ayrıldığımızı bilmeniz gerekiyor bence. Birlikte geçirdiğimiz vakit muhteşemdi ama bu süre dolduğunda âşık olduğum adam sizin tanıdığınız adama dönüştü ve her şey değişti."

"Onu terk mi ettiniz?"

"O beni terk etti."

Bayan Prim'in rahat bir nefes aldığını fark etmemek mümkün değildi.

"O kadar rahatlamayın," dedi kraliçe arı, konuşmanın hiçbir detayını kaçırmamıştı. "Biraz aklınız varsa Herminia'ya neden terk edildiğini sorun."

"Sizi neden terk etti?" diye sordu uysalca.

Kapıdan yumuşak bir ses geldi, açılırken gıcırdamıştı ve Lulú Thiberville hariç herkes –kireçlenme hareketlerini oldukça kısıtlıyordu– kafasını o tarafa çevirdi. Uzun tüyleri olan devasa bir gri kedi içeri girdi, masaya yaklaştı ve bir atlayışta ev sahibesinin kucağına kuruldu, kadın tatlı tatlı gülümsedi ve hayvanı okşamaya başladı. Nihayet Herminia Treaumont'un sesi sanki bir rüyadaymışçasına, uzaklardan duyuldu.

"Çünkü onun inanmaya başladığı şeye inanmıyordum."

Birkaç saniye boyunca kimse konuşmadı. Odanın içinde duyulan tek ses Hortensia Oeillet'in evinde geçen dakikaları sayan saatin tik-tak sesiydi. Dışarıda kar şimdi daha hafif yağıyordu. Kar taneleri daha küçüktü ve şubat rüzgârıyla birlikte sağa sola savruluyormuş gibi görünüyorlardı.

"Ama tek sebebin bu olduğuna inanamam," diye geveledi kütüphaneci sonunda. "Sevdiği kadını sadece bu sebepten mi terk etti yani?"

"O kapı açıldığında bizi bir arada tutan bağlar koptu. Hayatı değişti ve ben bunu paylaşamadım, belki de paylaşmak istemedim. Ah, elbette denedik, Prudencia, denediğimize inanıyorum. Ama onun kendi dünyasında yaşadığı benim ise başka bir dünyada olduğum çok açıktı; onunla konuştuğumuz dil farklıydı, dünya görüşlerimiz..."

"Lütfen," diyerek araya girdi Prim huzursuzca. "Lütfen yine bana onun başkalarının göremediği şeyleri görebildiğini falan söylemeyin."

"Fiziksel anlamda öyle değil tabii," diye açıkladı Herminia. "Basitçe söylemeye çalıştığım, öyle bir noktaya geldik ki o beni terk etmese ben onu terk edecektim muhtemelen."

Kütüphaneci ayağa kalktı ve ateşi körüklemek için şömineye yaklaştı. Bunu yaparken diğer kadınların bakışlarını sırtında hissedebiliyordu. Yalnızca Lulú Thiberville sandalyesinde gözleri kapalı oturuyordu ve tüm bu konuşmaya ilgisiz gibiydi.

"Söylemek istediğiniz şey, eğer onun inandıklarına inanmazsam ona hiçbir zaman gerçek anlamda âşık olamayacağım mı?"

Herminia Treaumont cevap vermeden önce kediyi biraz sevdi.

"Hayır, hayatım, hayır. Demek istediğim şey, eğer onun inandıklarına inanmazsan onun sana asla ama asla, hiçbir anlamda âşık olamayacağı."

2

"Olamaz," diye mırıldandı Bayan Prim dişlerinin arasından, Hortensia Oeillet'in evinden aceleyle çıkmıştı. Toplantı pek de hoş bitmemişti. Thiberville hariç oradaki tüm kadınların ona acıdığı çok belliydi. Herkesin Herminia Treaumont'un hikâyesine inandığı da belliydi. Kendisi hariç herkes; o, akıllı ve eğitimli bir adamın, fikirlerinin sevdiği kadınla arasına girmesine izin vereceğine inanmayı reddediyordu. Karın altında yürümek için mücadele ederken aklına o anda çözülmesi gereken çok daha acil bir sorunu olduğu geldi. Bu havada eve nasıl dönecekti? Ev sahibesi gelip onu alması için birilerini aramayı teklif etmişti ama Prim kararlılıkla buna gerek olmadığını söylemişti. Şimdi fark ediyordu ki Hortensia'nın evinden kendi evine yürümek mantıklı bir karar değildi. Lulú Thiberville'in bahçıvanını beklemeliydi, aynı zamanda kadının şoförlüğünü yapıyordu ve saat sekizde onu alacaktı.

Herminia'nın itirafı onu küçük düşürmüştü. Beklenmedik bir itiraftı ve biraz tatsız olmuştu. Prim bazı şeylerin ortaya dökülmemesi gerektiğini düşünürdü. Ama açıklanması şartsa da özel bir konuşma yapsalar daha iyi olmaz mıydı? Gazeteye yaptığı ziyaret sırasında Herminia ona patronuyla eskiden bir ilişki yaşadıklarını söylese daha doğru olmaz mıydı? Prim'in bundan kuşkusu yoktu veya ev sahibesinin oynadığı rol konusunda. Onu önceden uyaramaz mıydı? Herminia ile özel konuşmasını söyleyemez miydi? Bu durumu halletmenin en uygun yolunun bu olduğundan emindi.

Tüm bu olaylar saçmalık, diye düşündü yürümek için mücadele ederken. Patronunun böyle davrandığına inanamıyordu. Hiçbir zaman farklılıkları konusunda ona saldırgan davranmamıştı. Bunun ikisi arasında bir sorun olabileceğine dair bir imada da bulunmamıştı. Gerçi onların ilişkisi resmi olarak patron ve çalışan ilişkisiydi ama gayriresmi olarak biraz ilerlemişti. Tartışmalar ve sohbetler, sırlar ve münakaşalar, hepsi çalışan sınırlarının dışındaydı. Ve bütün bu süre boyunca adamın onun inandıklarını küçümsediği, hor gördüğü gibi bir hisse kapılmamıştı.

Belki de Herminia kendini kandırıyordu, diye düşündü donducu soğuğa karşı korunmaya çalışırken. Herminia eğitimli, zeki ve hassas bir kadındı ama bunlar kendini kandırmaya engel değildi. Prim'in kendini kandırmakla ilgili bir teorisi vardı: Kadınlar buna karşı özellikle ve şiddetle daha savunmasızdılar. Erkekler de bu psikolojik mekanizmaya kurban olmuyor değillerdi ama onlarda daha sığ ve daha basit gelişiyordu. *Kadınların kendilerini kandırmaları ise*, diye geçirdi aklından kaygan patikada düşmemeye uğraşırken, *büyük kuvvette bir silah*. Yıllar içinde dokunaçları uzayan bir deniz canavarı gibi yalnızca kurbanını değil, etrafındakileri de zehirlerdi. Prim bunu iyi biliyordu; süreci birinci elden tecrübe etmişti. Canavarın, annesinin zihninin derinliklerinden yükseldiğine ve babasının etrafına dev bir ahtapot gibi dolandığına şahit olmuştu.

"Turistik gezi için biraz kötü bir gün değil mi, benim maceracı Prudencia'cığım?"

Kütüphaneci Horacio Delas'ın arkadaşlığına çok değer veriyordu ama verdiği değerin ne kadar büyük olduğunu bu akşam anlamıştı.

"Horacio, sizi gördüğüme ne kadar sevindiğimi tahmin bile edemezsiniz!"

Arkadaşı gürültülü bir kahkaha attı ve koluna girmeyi önerdi.

"Böyle gecelerde yürüyüş yapmak gibi bir alışkanlığım olduğunu sanmayın. Hortensia beni aradı ve şimdiye muhtemelen bir çukurun dibini boylamış olabileceğinizi söyledi."

Prim rahat bir nefes alarak gülümsedi.

"Biraz aptallık etmiş olabilirim."

"Bana anlattıklarına göre bu ilk defa da olmuyor."

"Hayır," dedi başını eğerek.

"Hadi, üzülmeyin, hayatım. Size ateş ve sıcak bir yemek teklif edebilirim. Araba kullanmadığımı biliyorsunuz o yüzden sizi geri götüremem ama evi arayacağız ve yemekten sonra sizi alması için bahçıvanı göndermelerini söyleyeceğiz. Şimdi biraz ısınmanız, dinlenmeniz ve yemek yemeniz gerekiyor."

Kütüphaneci cevap vermedi ama arkadaşının onu yolun sonundaki evine götürmesine müsaade etti. Adam kamelyalarla dolu bir bahçeye açılan kapıyı itti ve konuğunu bir patikaya yönlendirdi. San Ireneo'nun geri kalanı gibi taş evin pencerelerinde de mumlar yanıyordu, gelen geçeni içeri davet ediyor gibiydiler. Elini yüzünü yıkadıktan sonra Prim botlarını çıkarıp ayağına birkaç numara büyük gelen eski bir çift terlik giydi ve iyi bir şarap eşliğinde akşam yemeğini yedi. Daha sonra da kendisine şöminenin yanında bir koltuk ve çay servis edildi.

"Kraliçeler gibiyim diyebilirim, Horacio. Kendimi ne kadar iyi hissettiğimi bilemezsiniz, bütün gece burada kalabilirim."

Ev sahibi bir kadeh viskinin tadını çıkarırken memnuniyetle gülümsedi.

"Kalabilirsiniz isterseniz ama patronunuzun bundan pek memnun olacağını sanmam. Bir saat içinde sizi almaya gelecektir."

"Hayır, memnun olacağını sanmam," diye cevap verdi kütüphaneci gülerek. "Neden San Ireneo'daki herkes muhteşem birer ev sahibi? Tatlıları, pastaları veya leziz atıştırmalıkları hiç eksik olmuyor; gürül gürül bir ateş ve neşeli sohbetler de öyle."

"Bunlar eski zamanların küçük zevkleri, Prudencia."

"Sanırım öyle," diye fısıldadı kadın devasa terlikleri çıkarıp çıplak ayaklarını ateşe yaklaştırırken. Şömineden gelen çıtırtılar dışında odada başka ses yoktu.

Pencerelerden yine kar yağmaya başladığı görülebiliyordu, bu saatte kasabada duyulabilen çok az ses de boğulmuştu. Bayan Prim gözlerini ateşe dikti. Gün boyu düşündüğü, söylediği ve dinlediği her şeyin büyüklüğünü anlamaya başlamıştı. Ve bundan hoşlanmıyordu.

"Sanırım bugün gerçekten aptalca bir şey yaptım," dedi kendi kendine konuşur gibi.

"Eve yalnız başınıza dönmeye kalkmanızı mı söylüyorsunuz? O kadar da değil, bir şey olmadı sonuçta. Kendinizi üzmeye değmez."

"Patronuma özel duygular besliyor olabileceğimi daha kendim bile emin olmadan insanlara söyledim."

Kütüphaneci ev sahibinin söylediklerini duymadığını düşündü ama kısa sürede bunun doğru olmadığını anladı.

"Aptalcaydı, öyle değil mi?"

Horacio Delas kendine iki parmak daha viski doldurdu.

"Ben aptalca demezdim tabii ki ama biraz tedbirsiz davranmış olabilirsiniz."

Misafiri gözlerini ateşten ayırmadan gülümsedi. "İkiniz ne kadar farklısınız! O bana asla merhamet göstermezdi."

"Tabii ki gösterirdi, Prudencia, ona karşı bu kadar katı olmayın. Sizi asla isteyerek incitmeyeceğini bilecek kadar iyi tanıyorum onu."

"Bu bir uyarı mı?" diye sordu kadın dosdoğru.

"Kesinlikle hayır, elbette öyle değil. Onun hislerini bilmiyorum, hayatım, size karşı bir sevgisi veya ilgisi var mı söyleyemem. Ama siz daha şimdi kendi hislerinizden de o kadar emin olmadığınızı söylemediniz mi zaten?"

Kütüphaneci bakışlarını çevirdi ve cevap vermedi.

"Anlıyorum," dedi arkadaşı. "Bu durumda korkarım bu hislerin karşılıklı olup olmadığını anlamaktan başka çareniz yok."

"Veya karşılıklı olmasına bir engel olup olmadığını."

"İşte şimdi sizi gerçekten anlamadım," dedi adam ona merakla bakarak.

Mümkün olan en az kelimeyle Bayan Prim olağanüstü hâl toplantısında konuşulanları anlattı.

"Sizce bu doğru olabilir mi? Eğer doğruysa sizce de bu hoşgörüsüzlük ve fanatiklik değil midir? Sizce bu mümkün mü? Onu iyi tanıyorsunuz."

"İyi tanıyorum ama ben o değilim, sevgili dostum. Ne yazık ki buna bir cevap almanın tek yolu soruyu ona sormak."

"Ona sormak mı? Ama bu imkânsız, o zaman hislerimi itiraf etmiş olurum; çok saçma olur."

"O kadar acele etme, Prudencia. Bunun Herminia ile ayrılma sebebi olduğunu siz söylememiş miydiniz?"

Kütüphaneci hafif bir baş hareketiyle bunu onayladı.

"O zaman Herminia hakkında konuşmanız gerekiyor, kendiniz hakkında değil. Onunla yaşadığı ilişkiden bahsetmelisiniz. Sanırım bu ilk adım olur ve bence onunla bir an önce konuşmalısınız. Size bütün kalbimle şans dilediğimi söylememe gerek yok tabii."

Prim birkaç dakikalığına sessizce düşündü. Sonra ayaklarını ateşten uzaklaştırdı, çoraplarını ve botlarını yavaşça giydi, ardından gözlerini ciddiyetle ev sahibine dikti.

"Fevkalade dişil bir zihniniz var, Horacio. Hayır, itiraz etmeyin lütfen, bunu bir iltifat olarak kabul etmediğinizi biliyorum. Ama ben iltifat olarak söyledim; hem de çok büyük ve çok gerçekçi bir iltifat olarak."

Arkadaşı cevap veremeden önce kapı zili çaldı. Bahçıvan gelmişti ve akşam böylece sona erdi.

Bayan Prim o gece iyi uyuyamadı. Nasıl bu kadar dürtüleriyle hareket edebilmişti, hâlâ inanamıyordu. Patronuna karşı özel bir ilgisi olduğunu itiraf ettiği için rahatlamış hissetmekten çok uzaktı; aksine kendini bunalmış hissediyordu. Hislerini sözcüklere dökmek onları aşırı derecede büyütmüş gibiydi. San Ireneo de

Arnois'in kadınları iyi niyetli olsalar da ilanı aşk etmesini neredeyse bir evlilik teklifi olarak algılamışlardı. Lulú Thiberville'in evlilik hayatına dair açıklamalar yapmasının başka ne gibi bir sebebi olabilirdi? Kütüphaneci San Ireneo'daki kadınların onu Koltuktaki Adam ile evlendirmek için hemen çalışmalara başlayacaklarından endişe ediyordu. Hiç kimse onlara bir erkekle bir kadın arasındaki her ilişkinin duygusallık içermek zorunda olmadığını söylememiş miydi? Şimdiye kadar her duygusal ilişkinin evlilikle bitmediğini öğrenmemişler miydi? Bayan Prim'in evliliğe dair fikirleri zamanla yumuşamıştı ama bu hâlâ tam olarak desteklediği anlamına gelmiyordu. Ayrıca değerlendirilmesi gereken başka etmenler vardı. Ya patronu Hortensia'nın evindeki toplantıyı öğrenirse? Ya tamamen yanılmışsa ve adamın ona karşı hiçbir özel ilgisi yoksa?

Bu sıkıntılar üstüne gelmeye devam edince yataktan kalktı, bir palto giydi ve usulca odasından çıktı. Ev sessizdi. Çocukların odalarının önünden geçerken parmak uçlarında yürüdü, koridoru geçti ve merdivenlerden inerek alt kattaki hole geldi. Giriş kapısı açıktı, San Ireneo'da bu bir gelenekti, kapıları kilitlemek komşulara hakaret etmek olarak algılanıyordu.

Bahçeye çıkar çıkmaz buz gibi hava nefesini kesti. Titreyerek dışarıda yalnızca beş dakika kalabileceğini hesapladı. Çocukluğundan beri bunu yapardı. Uyuyamadığı zamanlarda gece yarısı kalkar ve dışarı çıkardı; rüzgâr, yağmur veya sıcak, odasının sakinliğini özlemesine sebep olana kadar da dışarıda kalırdı. O zaman tekrar içeri girer ve gecenin geri kalanında rahatça uyurdu.

"Prudencia, sizin yanlış ayakkabılarla buz gibi havada dışarı çıkmak gibi tuhaf bir huyunuz var. Yerinizde olsam odama döner bir çift kar botu giyerdim."

Prim, Koltuktaki Adam'ın sesini duyunca irkilerek döndü.

"Sizi uyandırdım mı?" diye sordu. "Kusura bakmayın, ses çıkarmamak için elimden geleni yaptım."

Adam yumuşakça gülümsedi, paltosuna sarındı ve ısınmak için ellerini birbirine sürttü.

"Beni uyandırmadınız, bu saatlerde hep uyanık olurum zaten."

"Baykuşlar gibi mi?" diye sordu kütüphaneci gülümseyerek.

"Daha çok bekçi köpekleri gibi. Eksi bazı geceler kâbus görür, sabah iki, üç gibi ağlayarak uyandığı oluyor. Sürümdeki en kırılgan koyun o."

"Gerçekten mi? Hiç duymadım."

"Çok zarif ağlar, duymak için uyanık olmak gerek."

Bayan Prim düşünceli bir ifadeyle başını salladı. Sonra ellerini ovuşturmaya başladı.

"İçeri girip sıcak bir şeyler içelim mi? Donuyorsunuz, Prudencia."

"Sıcak bir şeyler içmekten kastınız viski mi?" diye sordu kadın sinsice.

"Sıcak bir şeyler içelim dediğimde kakao, sıcak çikolata veya biraz süt ve romu kastederim. Sizi sarhoş edebilecek şeyler değil bunlar."

Kütüphaneci güldü ve birlikte eve girdiler. Koltuktaki adam kütüphanecisi için kapıyı tuttu, küçük lambayı yaktı ve ateşi tutuşturmak için şöminenin önünde diz çöktü.

"Şömineyi mi yakacaksınız? İçerisi yeterince sıcak."

"Biliyorum ama kışın şöminesi yanmayan bir odada bulunmayı sevmiyorum. Ateş odayı ısıtmak için bir gereklilik ama bana göre ev ocağının kalbidir."

"Bunu tartışmayacağım," diye cevap verdi kadın gülerek. "Bu saatte, hele de siz yakmayı önermişken olmaz. Birer fincan sıcak kakao hazırlayayım mı?"

"Harika olur," diye mırıldandı adam ateşi körüklerken.

Prim mutfağa gitti ve kakaoları hazırlamaya başladı. Bu, Horacio'nun tavsiyesini uygulamak ve patronuna duygusal geçmişini sormak için bir fırsattı. İçecekleri tahta bir kaşıkla yavaşça karıştırırken bu planın ne kadar zor olduğunu fark etti. Doğrudan ondan duymadığı hâlde, geçmiş bir ilişkisini ona nasıl sorabilirdi? *Gerçi*, diye düşündü, ***bunu bir şekilde öğrenmiş olmak şaşılacak bir olay***

değil. Özellikle de böyle herkesin birbirinin geçmişini bildiği küçük bir kasabada.

Kütüphaneye döndüğünde, şömine canla başla yanıyordu. Tepsiyi çay masasının üzerine bıraktı ve koltuklardan birine yerleşti, Koltuktaki Adam da diğerine oturdu. Sonra fincanları doldurdu, bir dilim tereyağlı çörek aldı, terliklerini çıkardı ve ayaklarını ateşe yaklaştırdı.

"Bana eskiden Herminia ile romantik bir ilişkiniz olduğunu söylememiştiniz," dedi iyi çalışılmış bir sakinlikle ve bakışlarını fincanından ayırmadan.

Adam yavaşça fincanını aldı ve cevap vermeden önce bir yudum kakao içti.

"Size anlatmadığım pek çok şey var. Anlatmam gerektiğini bilmiyordum ama eğer sizin için bu kadar önemliyse şu an anlatmakta bir sakınca görmüyorum."

Prim kızardı, ayaklarını geri çekti ve koltuğunda toplanıp oturdu. "Elbette anlatmanız gerekmiyor. Ama Herminia hakkında çok konuştuk o yüzden hiç konusunun açılmamış olmasına şaşırdım, hepsi bu."

"Hepsi bu," diye tekrar etti adam alçak sesle.

İkisi de birkaç dakika boyunca ateşi izlediler. Evin içinde ama uzaklarda bir odada tanıdık bir saat üç kere öttü.

"Herkes duygusal kadınların meraklı ve fesat olduğunu bilir," diyerek devam etti kütüphaneci. "O yüzden, açıklayın bakalım, ilişkiniz neden bitti?"

Adam ona eğlenerek baktı. "Eğer emin olduğum tek bir şey varsa, Prudencia, o da sizin meraklı bir insan olmadığınızdır."

Prim, paltosunu çıkarırken gülümsedi.

"Hayır, değilim ama sosyolojiyi severim, unuttunuz mu yoksa? İnsan doğasına ilgi duyuyorum."

"Sosyologlar insan doğasına ilgi duymazlar. Sosyologlar toplum içerisindeki insan davranışlarını incelerler. Bu da hem daha küçük bir konudur hem de o kadar ilginç değildir."

Kütüphaneci bakışlarını kaldırdı ve uysalca patronuna baktı. Onu kışkırtmamaya kararlıydı. Bu tabii ki kolay bir iş değildi, adamla ilgili hiçbir iş kolay değildi zaten. Aksini düşünmek büyük bir hata olurdu."

"Siz mi onu terk ettiniz?"

"Hayır."

"Çok zarifsiniz ama bu doğru değil."

"Doğru olmadığını biliyorsanız neden soruyorsunuz? Eğer bir kadını terk etmekle övüneceğimi düşünüyorsanız beni hiç tanımamışsınız demektir," diye cevap verdi adam sertçe.

Kadın dudağını ısırdı ve oturuşunu değiştirdi. Bu iş zor olacaktı; çok zor, inanılmaz derecede zor. "Eminim iyi bir sebebiniz olmasa bunu yapmazdınız. Ayrıca bunu size sormaya da hakkım yok zaten."

"Orada haklısınız. Bana bunu sormaya hakkınız yok."

Normal şartlar altında kütüphaneci sorgulamasını burada bitirirdi. Kendini mahcup hissederdi ve özür dileyerek merdivenlere koşar, davranışlarının utancıyla odasının güvenli ortamına sığınırdı. Ama bunlar kesinlikle normal şartlar değildi. O gece nezaket sınırlarını dahi aşarak sorular sormaya devam etmesine neden olan bir hastalık tarafından ele geçirilmiş gibiydi; ihtiyatın ve sağduyunun bile ötesine geçmişti. Gerçeği bilmek istiyordu, bilmeye ihtiyacı vardı, bunu başarana kadar da durmayacaktı.

"Fikirleriniz yüzünden mi oldu? Belki de siz fazla dindardınız, o ise hiç değildi?"

Adam düşünceli bir biçimde çalışanının dizlerinde tuttuğu fincana baktı. Sonra kafasını yavaşça salladı ve gülümsedi.

"Fikirler mi, Prudencia? Yani siz inancın bir fikir olduğunu mu düşünüyorsunuz? Onun bir ideoloji olduğunu mu sanıyorsunuz? Ekonomi piyasası, komünizm veya hayvan hakları mücadelesi gibi mi görüyorsunuz?" Sesi şimdi açıkça alaylıydı.

"Bir anlamda evet," dedi kadın açıkça. "Bir dünya görüşüdür, varoluşa dair bir algıdır, hayatın getirdiği acılarla baş etmenin bir yolu olmasına ek olarak tabii."

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsunuz?"

"Tabii ki. Özellikle de sizin sayenizde böyle düşünüyorum. Yoksa neden böylesine mantıklı, entelektüel ve aklı başında biri dine dönmeyi denemeye karar versin?"

Adam başını ellerinin arasına aldı ve yarım yamalak gülümsedi.

"Denemek mi? Siz gerçekten de kesilmemiş bir elmassınız!"

"Bu bir iltifat değil sanırım, haklı mıyım?" diye mırıldandı kadın hüzünle.

Cevap vermek yerine adam ayağa kalktı ve şömineye yaklaştı. Ateşi yeniden canlandırdı ve gözlerini alevlerden ayırmadan konuşmaya başladı.

"Hiç kimse dine dönmeyi *denemez*, Prudencia. Bunu size bir kez söylemiştim ama belli ki anlamamışsınız. Hiç bir çocukla kovalamaca oynarken bilerek yakalanan bir yetişkin gördünüz mü? Çocuk yetişkini yakaladığını düşünür ama oyunu görenlerin hepsi gerçekte olayın nasıl olduğunu çok iyi bilirler."

"*Console-toi, tu ne me chercherais pas si tu ne m'avais trouvé*, öyle değil mi?" diye mırıldandı kütüphaneci. "*Beni önceden bulmasaydın, hiç aramazdın.*"

"Aynen öyle. Görüyorum ki Pascal okumuşsunuz. Hiç kimse bu arayışa aradığı şeyi bulmadan başlamaz. Ve bulunmak için kendini bırakmadıkça hiç kimse aradığını; aradığı O şeyi bulamaz. Şu söylediğime inanın, bu tüm kartların aynı elde olduğu bir oyun."

"Sanki inanmak karşı konulmaz bir şeymiş gibi konuşuyorsunuz. Hayır denilebilir. Bir çocuk yetişkine, 'Hayır, oynamak istemiyorum, beni rahat bırak,' diyebilir."

Koltuktaki Adam fincanını bitirdi. Sonra yerine oturdu ve bakışlarını çalışanına dikti.

"Elbette hayır diyebilir. Ve pek çok açıdan hayır dediğimizde hayat çok daha basittir. Evet diyen kişinin bile geriye bakıp hayatında ne kadar çok hayır dediğini düşünmesi de normaldir."

Kütüphaneci kaşlarını kaldırdı.

"Hayır dediğimizde hayat daha mı basittir? Hayat, yerin altında bir tabutta bitmeyeceğine inandığımızda çok daha basit ve tahammül edilmesi kolaydır. İnkâr etmeyin, bu sırf sağduyu."

Adam tekrar kalktı ve yine ateşi körükledi.

"Teorik inanç zaman zaman bir joker olabilir, buna şüphe yok. Ama teorik inançlar kimseyi kurtaramaz. İnanç teorik bir şey değildir, Prudencia. Dine dönüş ancak kafaya yenilen bir kurşun kadar teorik olabilir."

Prim tekrar dudağını ısırdı. Konuşma planladığı yöne doğru gitmiyordu. Tüm bunlar çok aydınlatıcıydı ama o dinden konuşmak istemiyordu, din hakkında konuşmak onu hiç ilgilendirmiyordu. Bilmek istediği tek şey bu kafaya yenilen kurşunun patronuyla Herminia Treaumont arasındaki ilişkiyi nasıl bitirdiğiydi.

"Sebep bu muydu yani?" diye sordu inatla. "Onu bu yüzden mi terk ettiniz?"

Adam ona birkaç saniye sessizce baktı, sorunun arkasında ne olduğunu anlamaya çalışıyormuş gibiydi.

"Öyle olsa size saçma gelir miydi?"

"Bana onu sevmiyormuşsunuz gibi gelirdi."

"Hayır, orada yanılıyorsunuz," dedi adam kararlılıkla. "Onu seviyordum, gerçekten seviyordum. Ama bir gün geldi, hatta belki de bir andı, bilmiyorum, fark ettim ki o derin derin uyuyordu ve ben tamamen, şüpheye yer olmayacak şekilde uyanıktım. Bir kedinin çatıya tırmanması gibi yukarı tırmanmıştım ve önümde uzanan çok güzel, çok korkunç ve çok gizemli ufku görmüştüm. Onu sevip sevmediğimi mi soruyorsunuz? Tabii ki onu seviyordum. Belki onu daha az sevseydim, daha az umursasaydım ondan ayrılmama gerek kalmazdı."

Bayan Prim midesinde tanıdık bir ağrı hissetmeye başlamıştı, konuşmadan önce boğazını temizledi.

"Dindar insanların başkalarına diğerlerinden daha yakın olduğunu sanıyordum."

"Başkaları adına konuşamam, Prudencia. Ben bana ne anlam ifade ettiğini biliyorum ve başkaları için bir şey söyleyemem. Bu benim hayatımın mihenk taşı oldu, hayatımı ikiye ayıran çizgiydi, hayatıma bir anlam yükledi. Ama kolay olduğunu söylersem

yalan söylemiş olurum. Hiç kolay değildi, aksini söyleyen de yalan söylüyordur. Bir yırtılma, entelektüel bir boşalma ve bir açık kalp ameliyatına mal oldu. Bir ağacı yerinden söküp başka bir yere dikmek gibi, bir çocuğun doğum anında yaşadığı dehşet verici güzel tecrübe gibi."

Koltuktaki Adam bir an durdu.

"Bir şey daha var," diyerek devam etti. "İçinde bulunduğumuz anın ötesini görebilmekle ilgili bir şey, ufkumuzu genişletme ihtiyacımızla ilgili, bir denizcinin rotasını incelerken gösterdiği itinaya benzer bir şey. O kadar şaşırmayın, Prudencia, benimki dünyadaki en eski hikâye. İlk değilim, son da olmayacağım. Ne düşündüğünüzü biliyorum. Yapabilse geri döner miydi? Hayır, asla geri dönmezdim. Gözleri yeni açılmış bir adam neden uyurgezer gibi yaşamaya dönmek istesin ki?"

Bayan Prim sabahlığını sıkıca bağladı ve ellerine baktı; ateşin yanında oturmaktan kızarmıştı. Sonuçta söylenenler doğruydu. Bunun adamın kişiliğinin bir parçası olduğunu düşünerek ne kadar saf davranmıştı; adamı değiştiren şey her neyse bunun çok güçlü, çok köklü ve sorun çıkaran bir şey olduğunu görememesi onun hatasıydı. Herminia haklıydı. Adamın gözlerinde parlayan alevi daha önce görememişti. Güç, inanç, tuhaf ama ilkel bir mutluluk içeren bu ifadenin farkına varamamıştı.

"O zaman hiç umut yok," diye mırıldandı. "Öyle değil mi?"

Adam cevap vermeden önce düşünceli bir biçimde onu inceledi.

"Umut mu, Prudencia? Tabii ki umut var. Benim umudum var, benim hayatım saf umuttan ibaret."

Kütüphaneci ayağa kalktı ve dikkatle tepsiyi aldı.

"Geç oldu. Sakıncası yoksa ben yatacağım. Yoruldum ve sizin aksinize ben bu gece umutla dolup taşmıyorum."

Koltuktaki Adam'ın cevap vermesini bile beklemeden odadan çıkıp kapıyı sessizce kapattı.

3

Prudencia Prim yeşim rengi kimonosunu düzgünce katladı ve valizine yerleştirdi. İşin doğrusu, diye geçirdi aklından, üzüntüyle bir yandan bir çift ayakkabıyı kumaş bir ayakkabı çantasına yerleştirirken, işinde artık ona ihtiyaç yoktu. İşe alınma sebebi olan kütüphane mükemmel şekilde sınıflandırılmış ve düzenlenmiş durumdaydı. Tarih kitapları tarih raflarındaydı; felsefe kitapları olmaları gereken yerlere yerleştirilmişti, edebiyat ve şiir kitapları uygun yerlere konulmuştu; fen ve matematik kitapları milimetrik olarak dizilmişti ve din kitapları ise –evdeki en büyük tutku– kütüphanenin kralları gibi düzgün ve temiz, hüküm sürercesine parlıyordu. Zaman zaman aynada kızarmış gözlerine bakarken aylar önce Koltuktaki Adam ile aralarında geçen ilk konuşmayı hatırlıyordu.

"Bunun ne olduğunu biliyor musunuz, Bayan Prim?"

"Hayır, beyefendi."

"*Üçlü Birlik Üzerine*."

"Aziz Augustinus mu?"

Prim nostaljiyle dolup taşarak gülümsedi ve dolabını toplamaya devam etti. Hemen çekip gidecek değildi. Birkaç gün boyunca dolabında bir-iki kıyafeti bekletmeyi düşünüyordu, herkesle vedalaşacak ve sakince ne yapacağına karar verecek kadar en azından. Burada kalamazdı. Şimdi neler hissettiğini bilirken; hislerinin asla ama asla karşılık bulamayacağını öğrenmişken. Ama nereye gidecekti? Üstelik ayrılmasını nasıl açıklayacaktı?

Yavaşça yatak odasının penceresine yürüdü, perdeleri açtı ve dışarıyı izledi. Soğuk bir sabahtı ve güneş ışığının altında kar mermer gibi parlıyordu. Geç uyanmıştı. Ne de olsa dün geceki konuşmadan sonra patronuyla yüzleşip ona ayrılacağını söylemekten başka yapacak bir şey yoktu.

Üzüntü ve hayal kırıklığının ağırlığını taşısa da aynı zamanda kendini rahatlamış hissediyordu. Son birkaç gün onun gibi bir kadın için biraz fazla hareketli olmuştu, o düzene, dengeye ve istikrara alışkındı. Çok düşünmüştü, çok endişelenmişti, kelimelerini defalarca gözden geçirmişti, hareketlerini değerlendirmiş, gülümsemeleri tartmış, bakışları analiz etmişti. *Romantizm*, diye düşündü bilgece, *kadın psikolojisi için olağanüstü derecede ağır bir yük olabiliyor.* Şimdi ona lazım olan uzak ve sakin bir tatildi, yazabileceği bir sığınağa ihtiyacı vardı, kendisini güzellikle çevreleyebileceği ve zümrüt yeşili çimenlere, çiçeklere hayran olabileceği bir cennet bahçesine.

Tabii ki acı çekiyordu, bunu inkâr etmiyordu ve edemezdi de. Midesinde böyle bir sıkıntı hissetmeyeli çok olmuştu; uzun zamandır düşüncelerini sıraya koymakta bu kadar zorlanmamıştı, ufka bakıp da önünde uzanan karanlığın içinde tek bir ışık huzmesi göremediği hiç olmamıştı. Ama hepsi geçecekti. Bayan Prim bundan emindi. Üzüntünün aşağı yukarı ne kadar süreceğini bilecek kadar tanıyordu kendisini. İlkbaharda, en kötü ihtimalle yaz başında güneş yeniden doğacaktı.

"Sizinle bir dakika konuşabilir miyiz?"

Kütüphaneci Koltuktaki Adam'ın odasının kapısını dikkatle açtı. Bir belgenin üzerine eğilmiş hâldeki adam içeri gelmesini ve oturmasını işaret etti. Kadın uysalca bir sandalyeye oturdu. Ayrılacağını söylemenin bir yolunu aradığı birkaç dakika boyunca odada duyulan tek ses şöminenin çıtırtılarıydı.

"Şuna bakın, Prudencia," dedi adam iki parça papirüsün bir kâğıt üzerindeki kopyalarını uzatırken.

Prim iç geçirdi ve adamın yüzüne baktı. Suratında uykusuzluğun izleri yoktu. Hiçbir gerginlik veya heyecan yoktu. Önceki gece

aralarında geçen konuşmanın onun ruh hâlini etkilediğine dair hiç ipucu yoktu.

"Siz iyi misiniz?" diye sordu adam kadının solgun olduğunu görünce. "Yorgun görünüyorsunuz."

Kütüphaneci hasta olmadığı konusunda güvence verdi ve solgunluğun tek sebebinin uykusuzluk olduğunu söyledi.

"Dün gece geç saatlere kadar sohbet ettik, orası doğru. Şuna bakın," dedi elyazmasını işaret ederek. "Ne diyorsunuz? Hiç böyle bir şey hiç görmüş müydünüz?"

Prim dikkatle kâğıda baktı.

"Nedir bu?"

"P52 elyazması dünya çapında Rylands papirüsü olarak da biliniyor."

"Durun, tahmin edeyim... Bilgelik Kitabı mı? Veya belki de Daniel Kitabı?"

"Ne o ne de diğeri, bugün şansınız yok. Bunlar Evanjelist Aziz John'un dizeleri. Dikkatli bakın, Koine Yunancasıyla yazılmıştır. Şu satırlara bakın.

*ΡΗΣΩ ΤΗ ΑΛΗΘΕΙΑ ΠΑΣ Ο ΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙ ΑΣ ΑΚΟΥΕΙ ΜΟΥ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΩ Ο ΠΙΛΑΤΟΣ ΤΙ ΕΣΤΙΝ ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΤΟ.**

"Eminim sizin gibi bir Jakoben bile bunu daha önce duymuştur. Çevirmemi ister misiniz?"

Kütüphaneci cevap vermedi. Sonra iki sarı ve parça parça bölümü inceledi.

"Çok mu eski?"

"Bugüne dek bulunanlar arasında en eskisi. Milattan önce 125 yılına dayanıyor. Grendell tarafından Mısır çöllerinde bulundu, kendisi İngiliz bir Mısırbilimcidir."

* "Doğrudan yana olan kim varsa beni dinler. Ve Pilatus dedi ki: "Doğru nedir?" Jn. 18, 37-38.

Koltuktaki Adam odasının bir köşesinde duran büyük bir dosyayı açtı, içinde Bayan Prim'in elyazması, papirüs ve kodeks olduğunu anladığı kâğıtlar vardı.

"Bunun ne olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu kâğıtlardan birini işaret ederek. Kütüphaneci kafasını hayır anlamında salladı.

"Oxyrhynchus Papirüsü'nden bir sayfa. Oxyrhynchus Papirüsü'nü duymuş muydunuz?" Bayan Prim buna da hayır dedi.

"Onları da Grenfell'e borçluyuz. Arthur Hunt ile birlikte buldular, o da İngiliz bir arkeologdur. On dokuzuncu yüzyılın sonralarına doğru Mısır'da Oxyrhynchus yakınlarındaki gerçek bir çöplükte. Antikçağdan pek çok büyük eseri ortaya çıkardılar; elinizde tuttuğunuz sayfayı ise oldukça beğeneceğinizi düşünüyorum. Platon'un *Devlet* eserinden bir parça."

"Gerçekten mi?" diye sordu kütüphaneci hayranlıkla.

"Gerçekten. Platon sahip olduğumuz bu parçalardan kaç yıl ayrı kaldı biliyor musunuz?"

"Hiçbir fikrim yok."

"Ben size söyleyeyim: Neredeyse iki bin yıl. Platon'un düşüncelerini aktardığı metinler ve onlar aracılığıyla Sokrates'e ait metinler, okuduğumuz ve üzerinde çalıştığımız tüm o eserler aslında esas metinlerden yüzlerce yıl sonra çıkarılmış kopyalardır."

Patronu dosya dolabından kalın bir elyazması çıkarırken Prim ilgiyle papirüsün kopyasını inceledi.

"Peki ya bu? Bunun ne olduğunu tahmin edebilir misiniz?"

Ziyaret amacını artık unutmuş olan kütüphaneci elyazmasını inceledi.

"Bakalım," dedi gülümseyerek, "bunu çözebilirim. En azından Latince. Tacitus mu?"

Koltuktaki Adam kafasını hayır anlamında salladı.

"Jül Sezar. De Bello Civili. İç Savaş. Bu elyazması Laurentianus Ashburnhamensis; bu metinden geriye kalan en eski yazma. Hangi dönem olduğunu biliyor musunuz? Hayır, tabii ki bilmiyorsunuz. Bu onuncu yüzyıldan kalma, Sezar orijinalini yazdıktan bin yıl

sonra. Gallia Savaşı'nın günümüze ulaşan en eski kopyası, esas metin yazıldıktan dokuz yüz elli yıl sonra kaleme alınmıştır."

"Tüm bunlar ne kadar ilginç!" diye mırıldandı kütüphaneci.

Patronu Rylands Papirüsü'nü tekrar eline aldı.

"İlginç kelimesi yetersiz kalıyor, Prudencia, bu büyüleyici bir şey. Rylands'ın ne olduğunu anladınız mı şimdi? Dört Evanjelist'in yazdıkları arasında sırf Koine Yunancasıyla yazılmış kaç eser olduğunu biliyor musunuz? Yaklaşık beş bin altı yüz tane. Peki, mesela Gallia Savaşı'nın günümüzde kaç kopyası olduğunu biliyor musunuz? On kopya. Yalnızca on. Ve şimdi, yakından bakın," dedi bir başka kâğıdı eline alarak. "Homeros ile aranız nasıldır?"

Prim eğer müebbet hapis cezasına çarptırılsa yanına Homeros'u alacağına dair patronuna garanti verdi. Koltuktaki Adam heyecanla papirüsten, parşömenlerden ve kopyalardan bahsederken, hüzünle neden burada olduğunu hatırladı. Onu özleyecekti, burası kesindi; sadece onu da değil, onunla ilgili her şeyi özleyecekti, sohbetleri, okumaları, tartışmaları, çocukları, kitapları ve San Ireneo'yu.

"Şimdi kütüphanedeki işiniz bittiğine göre," dedi patronu. "Belki tüm bunları sınıflandırmamda yardımcı olabilirsiniz. Gelecek ay Londra'da Bodmer Papirüsleri üzerine bir konferans veriyorum."

"Korkarım ki bu mümkün değil," diyerek cevap verdi Bayan Prim, Bodmer Papirüsleri'nin ne olduğunu sorma isteğine kahramanca direnerek.

Adam ona şaşkınlıkla baktı.

"Neden?"

Kütüphaneci bacak bacak üstüne attı ve konuşmadan önce derin bir nefes aldı.

"Çünkü bence buradaki işim bitti. Ayrılmaya karar verdiğimi söylemek için gelmiştim. İşimi bitirdim, o yüzden burada kalışımı uzatmak için bir sebep göremiyorum."

Koltuktaki Adam tek kelime etmeden belgeleri toparladı ve onları aldığı dosyanın içine yerleştirdi. Sonra şömineye yaklaştı,

üstüne kitaplar yığılmış bir koltuğu boşalttı ve kadına oturmasını işaret etti.

"Bilmem gereken bir şey mi oldu, Prudencia?"

"Kesinlikle hayır."

"Birisi sizi üzdü veya kızdırdı mı?"

"Burada harika muamele gördüm."

"Belki de bendim? Sizi rahatsız edecek bir şey mi söyledim? Şu beni sürekli suçladığınız hassasiyet eksikliklerimden biri miydi?"

Bayan Prim yüzünü gizlemek için başını önüne eğdi.

"Sizinle alakası yok," diye mırıldandı.

"Bana bak, lütfen," dedi adam.

Kütüphaneci kafasını kaldırdı ve bunu yaparken de acilen bir bahane bulması gerektiğini fark etti, eğer adamın ayrılmasının gerçek sebebini anlamasını istemiyorsa çabucak bir şey düşünmeliydi.

"İtalya'ya gitmem gerekiyor," dedi hemen.

"İtalya'ya mı gitmeniz gerekiyor? Neden?"

Prim titriyor, gergin bir biçimde ametist yüzüğüyle oynuyordu.

"Gelişimim ile ilgili bir şey. Eğitimli bir kadın İtalya'da bir süre yaşamadan kendisini tamamlayamaz."

"Ama daha fazla gelişmeye ihtiyacınız var mı? Amaç ne ki?" diye sordu adam gülümseyerek. "Rekor kırmaya falan mı çalışıyorsunuz?"

Adamın şaşkın ifadesini görünce o da belli belirsiz gülümsedi.

"Görünen o ki siz annenizi yeterince iyi dinlemiyorsunuz," dedi gözleri dolarken. "İtalya'da bir süre yaşamanın bir kadının konuşmaları ve davranışları üzerinde faydalı olduğuna dair güzel bir teorisi var."

"Siz ciddi misiniz?"

"Çok ciddiyim."

Koltuktaki Adam başını eğdi ve konuşmadan önce bir süre yeri inceledi.

"Bu teori tam bir saçmalık. Bunu biliyorsunuz, değil mi?"

"Annenizden bahsettiğimizi hatırlatmak isterim," dedi esprili bir tavırla. O kadının hayatında bir kez bile saçma bir şey söylediğini sanmıyorum."

"Ne yazık ki bu kez söylemiş."

"Ne olursa olsun, ben gideceğim. Seyahat etmeliyim, burada fazla kaldım."

"Ben burayı sevdiğinizi sanıyordum," diye mırıldandı adam.

Duygularını daha fazla kontrol edemeyeceğini fark eden Prim kararlılıkla ayağa kalktı.

"Duygusallaşmayın," dedi sakince, bir yandan da kapıya doğru ilerlemeye başlamıştı.

"Sizi özleyeceğim, Prudencia," dedi adam kafasını kaldırarak.

"Çok naziksiniz ama bu doğru değil ve siz de bunu çok iyi biliyorsunuz."

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsunuz?" diye sordu adam boğuk bir sesle, bir an sonra kütüphaneci kapıdan çıkmış ve onu odada yalnız bırakmıştı.

Prim salonun kapısını kapatıp saçma denecek bir hızla odasına yürüdü. İlk katın sonuna ulaşana kadar koridoru boylu boyunca geçti, merdivenleri tırmandı, uzunca bir koridoru daha geçti ve sonunda odasına ulaştı. İçeri girince kapıyı dikkatle kapattı, ayakkabılarını çıkardı, kendini yatağa attı birkaç saniye boyunca tavanı seyrettikten sonra durdurulamaz bir biçimde ağlamaya başladı. Neden sürekli ağlıyordu?

Hiçbir zaman duygusal bir kadın olmamıştı. Kendisine karşı dürüst olması gerekirse –o anda bunu yapmak zor değildi– adama karşı hissettikleri aşk olamazdı. Bu akıntıya karşı zorlama bir çekimdi, belki bir meydan okumaydı, tamamen fiziksel bir çekim bile olabilirdi ama aşk değildi. O zaman neden içli içli ağlıyordu? *Böyle olmalı*, diyerek iç geçirdi gözyaşlarını silerken. Bir sebepten dolayıydı, büyük ihtimalle kibrinden kaynaklıydı ama son birkaç gündür adamın da kendisine karşı bir şeyler hissettiğini düşünüyordu. Belki

adam da ondan etkileniyor, çekim hissediyordu, bu imkânsız değildi ama buna aşk denmezdi.

Düşünceleri arasında kaybolmuşken odasının dışında bir parkenin gıcırtısını duydu. Birisi koridorda dikiliyor ama varlığını belli etmek istemiyordu. Yataktan kalktı ve kapıya gitti. Kalbi çarpıyordu, sesi tekrar duymayı bile beklemeden kapı kolunu çevirdi ve heyecanla açtı.

"Burada ne yapıyorsun?" diye sordu şaşkınlıkla.

Sarı ve taranmamış saçlarıyla Septimus bir adım geri gitti.

"Kapıyı dinlemiyordum," dedi kendini açıkça ifade ederek.

Bayan Prim'in yüz ifadesi yumuşadı ve başıyla içeri gelmesini işaret etti.

"Gidiyorsunuz, öyle değil mi?" dedi yatağın üzerinde açık duran yarısı toplanmış bavulu işaret ederek.

"Sana bunu kim söyledi?"

"Bahçıvanımız. Pencereden her şeyi duymuş. Neden ağlıyorsunuz? Birisi canınızı mı sıktı?"

İpek bir bluzu özenle katlamaya başlayan kütüphaneci irkildi.

"Canımı sıkmak mı? Elbette kimse canımı sıkmadı. Sen sadece sinirin bozulduğunda mı ağlarsın?"

Çocuk bir an için düşündü.

"Ben hiç ağlamam," dedi kesin bir dille. "Birisi canımı sıktığında bile."

"Bu iyi bir şey," derken kendi sesini duydu Prim. "Arada bir ağlamak gerektiği bir gerçek ama her şeye de ağlanmaz tabii."

"Belki de bir savaşta ağlardım," dedi çocuk. "Bir savaşta ağlayabilirdim sanırım. Bu kesinlikle haklı bir gerekçe olurdu."

"Tamamıyla haklı bir gerekçe olurdu," diyerek ona destek verdi kadın.

"Baksanıza," dedi Septimus kadının gözlerinden süzülen sessiz yaşları görünce. "Keşke bu kadar ağlamasaydınız."

"Bu dileğini gerçekleştiremediğim için üzgünüm. Ama senin aksine ben huzurlu anlarda ağlıyorum."

Çocuk onun kızarmış yanaklarını yakından inceledi ve sonra ilgiyle şöminenin üzerine dizilmiş kozmetik şişelerine baktı.

"Ağlamanızı durdurmak için ne yapabilirim?"

"Korkarım ki hiçbir şey," dedi Bayan Prim duygulanarak. "Şu anda küçük olduğun için bunu anlamıyorsun, Septimus ama büyüdüğünde ve bir kadının ağladığını gördüğünde yapacak hiçbir şeyin kalmadığını mutlaka hatırlamalısın."

"Bu çok kolay."

Kadın güldü ve gözyaşlarını sildi.

"Kolay mı? Büyüyene kadar bekle. Daha zor bir şey yoktur."

"Savaşa gitmek muhtemelen daha zordur ve tabii zıpkınla bir balina avlamak da," dedi çocuk, dikkatini şimdi de pencerenin dışında bir şeyler çekmişti.

"Zıpkınla balina avlamak olabilir, evet," diyerek kabul etti kütüphaneci.

"Biliyor musunuz?" dedi çocuk bakışlarını yere sabitleyerek. "Bence sizi çok özleyeceğiz."

"Ben de sizi," diye mırıldandı kadın. "Buraya gel. Bir öpücük alabilir miyim?"

Çocuk hemen birkaç adım geri kaçtı.

"Hayır," dedi kararlılıkla. "Öpücük yok. Ben hiç öpücük vermem. Öpücükleri sevmiyorum."

"Bence bu sorun da büyüdüğünde çözülecek," diye gülümsedi kütüphaneci.

"Hiç sanmam," dedi çocuk kapıyı açıp koşarak çıkmadan önce.

✦

"Demek gidiyorsunuz," dedi Bayan Rouan, bir yandan Bayan Prim'e eski, mermer masanın yanında oturabileceği bir sandalye getirirken. Kütüphaneci oturdu ve aşçının şefkatle ikram ettiği bir tabak çorbayı içmeye başladı.

"Aynen öyle, Bayan Rouan, gidiyorum."

Şöminedeki ateş neşeyle çıtırdıyordu ve yahni odun ateşinde yavaş yavaş pişiyordu. Dışarıda güneş kendini saklamış gibiydi ve biriken bulutlar karlı geçecek bir geceyi haber veriyordu.

"Sizi özleyeceğiz," diye mırıldandı aşçı. "Biliyorsunuz ki aramızdaki ilişki kolay olmadı."

"Hayır, hiç olmadı," dedi kütüphaneci yumuşak bir sesle.

"Ben değişiklik sevmem, hiç sevemedim. Ve doğrusunu söylemek gerekirse," aşçı yahni tenceresine bir göz attı. "Evde yeni kadınların olmasından da hoşlanmıyorum. Her biri işleri kendine göre yapmaya kalkıyor ve Tanrı biliyor ki bunca yıldan sonra değişmek çok zor."

Prim tatlılıkla gülümsedi. "Sizi çok iyi anlıyorum, Bayan Rouan. Ve sizi rahatsız ettiğim, düzeninizi bozduğum her an için de özür dilemek isterim."

Aşçı da ona gülümsedi ve Prim'in ellerini kendi tombul elleriyle okşadı. "Ah, ikimiz de fazla inatçı davrandık, küçük hanım. Ben kolay bir kadın değilim, hep böyleydim. İşleri kendi yöntemlerimle yapmaya alışkınım. Beyefendinin annesi mesela, onunla da başlarda çok takışırdık."

"Gerçekten mi?" diye sordu kütüphaneci, patronunun annesi ve aşçı arasında geçen bu tartışmaları başarısız bir biçimde gözünün önüne getirmeye uğraşırken.

"Tabii ki o yaşlı bir hanım, ev işlerinden iyi anlıyor. Aşçının evin kalbi olduğunu ve gönlünü hoş tutmak gerektiğini biliyor. Ama o da kolay bir kadın değildir." Sesini fısıltıya dönecek kadar alçalttı ve ekledi: "Yarı Alman olduğunu biliyor muydunuz?"

"Avusturyalı."

"Aynı şey. Tanıştığımız ilk gün benden bir strudel hazırlamamı istedi. Hemen yapacağımı ve hiç sorun olmadığını söyledim. Çocukları için daima strudel yaparım zaten. Ah, ama hayır onun istediği strudel bu değildi, normal strudel istemiyordu. O bir topfenstrudel istiyordu. Acaba *topfenstrudel* nedir biliyor musunuz?"

Bayan Prim daha önce hiç böyle bir şey duymadığı konusunda kadına güvence verdi.

"Ben de aynısını söyledim. Hanımefendi çok nazikti ve bana hemen tarifini yazdı. Ama hiçbir kadın daha ilk günden mutfağında böyle bir şey olsun istemez, gelip topfenstrudel isteyecekler, bir de tarif yazıp verecekler. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?"

Bayan Prim anlayışlı bir biçimde başını salladı.

"*Topfenstrudel* neymiş peki?"

"İçi peynir dolu *strudel*, başka bir şey değil," diye homurdandı aşçı kadın. "*Onlar* bu peynire *topfen* diyorlarmış. Hazırlaması zor değildi, elbette hayır. Tarifi aldım ve yaptım, tabii ki yaptım. Başka ne yapacaktım ki?"

"Beğendi mi?"

Bayan Rouan ayağa kalktı ve ocağa gitti. Tencerenin kapağını kaldırdı ve eğilerek yükselen güzel kokuları içine çekti, ahşap bir kaşık aldı ve kendinden memnun bir ifadeyle yemeğinin tadına baktı.

"Sorun da buydu," diye açıkladı masaya geri dönerken. "*Topfenstrudel* denen o şeyi yapabilmek için bütün sabah uğraştım, bulabildiğim en kaliteli peyniri satın aldım, tarifi adım adım uyguladım. Hazır olduğunda da Meissen porseleninden bir tabağın üzerine koydum ve bahçedeki yapraklarla süsledim. Bana ne dedi biliyor musunuz?"

Bayan Prim hayal bile edemediğini söyledi.

"'Bayan Rouan' dedi, 'Bayan Rouan, *vanillesoße* getirmemişsiniz, *vanillesoße* nerede, Bayan Rouan?'"

Kütüphaneci gülümsemesini gizlemek için çorba tabağına eğildi.

"'Hanımefendi, *vanillesoße* nedir bilemiyorum,' dedim ciddiyetle. Hayatımı mutfakta geçirdim ve size güvence veriyorum, pek çok evde çalıştım ama *vanillesoße* diye bir şey hiç duymadım."

"*Vanillesoße* neymiş?" diye sordu Bayan Prim.

"Vanilyalı muhallebi, başka bir şey değil. Ben bunu nereden bilecektim? Veya topfenstrudel ile birlikte servis edilmesi gerektiğini?"

Kütüphaneci hiç kimsenin böyle bir şeyi tahmin edemeyeceğini söyledi.

"Ama o gerçek bir hanımefendidir," diyerek devam etti aşçı. "O anda geri adım atmadı tabii. Ama ertesi sabah mutfağa geldi ve şöyle dedi: 'Bayan Rouan, dün yaptığınız topfenstrudel çok lezzetliydi. Ama anlaşılan çocuklar sizin *strudel* tarifinize daha alışkın. O yüzden bundan sonra *topfenstrudel* ve *vanillesoße* işinden vazgeçelim, onların yerine sizin *strudel* tarifinize dönelim.'"

"Böylece her şey bitmiş oldu," dedi Bayan Prim gülümseyerek.

Bayan Rouan ocağın altını kapatmak için ayağa kalktı.

"İki saat kadar dinlensin," diye mırıldandı. "Ne dediniz?"

"Böylece her şey bitmiş oldu, dedim."

Aşçı ona hayretle baktı.

"Bitmek mi? Tam aksine. Hiçbir şey orada bitmedi, küçük hanım. Her şey esas o zaman başladı."

Kütüphaneci düşünceli bir biçimde başını salladı ve kafasını pencereye çevirdi. Büyük kar taneleri bahçenin üzerine düşmeye başlamıştı bile.

"Bayan Rouan, doğum günüm için yaptığım pastayı hatırlıyor musunuz?"

Kadın sevimli bir biçimde gülümsedi.

"Hatırlıyorum. Beyefendi ve çocuklar bayıldılar. Buraya da birkaç dilim yollanmanız büyük incelikti, hepimiz çok beğendik. Aile tarifiydi, değil mi? Onlar gibisi yoktur."

Prim tekrar dışarı baktı. Bahçenin ötesinde bir yerlerde, manastırda çalan çanların sesleri duyuluyordu.

"Akşam duasını haber veriyorlar," dedi aşçı.

"Biliyorum," diye mırıldandı kütüphaneci gözlerini manzaradan ayırmadan. "Bayan Rouan, doğum günü pastamın tarifini ister misiniz?"

Kadın şaşırmıştı. "Ama küçük hanım, ben o tarifin..."

"Ben de öyle sanıyordum," diye mırıldandı Bayan Prim. "Öğrenmek ister misiniz?"

Aşçının gözleri dolmuştu, sıcak elini uzattı ve kütüphanecinin elini tuttu. "Benim için şereftir, küçük hanım, gerçek bir şeref."

4

Bayan Prim dikkatlice, gitmeden önce ziyaret etmesi gereken insanlar listesini tamamlıyordu. Ayrılış haberinin kasabada hızla yayılacağının farkındaydı ve arkadaşları bunu önce kendisinden duysun istiyordu. San Ireneo sokakları boyunca yürürken Horacio Delas'ın evine giden yola girdi, ilk geldiği günü hatırlıyordu. Sokaklarda telaşla yürüyor, bir taksi bulamadığı için sinirleniyordu; taş evlerin intizamlı hâlini ve özenli işyerlerinin güzelliğini fark edememişti bile. Nasıl da bihaberdi, hele onun gibi güzelliğe hayran birisi için, halbuki kalpler bu duvarların arkasında atıyordu.

Patronuna karşı olan hislerinde yanıldığını fark etmesinin üstünden bir hafta geçmişti ve acısı yerini sakin ama berrak bir üzüntüye bırakmıştı. Bu sadece kalp kırıklığıyla alakalı değildi, Prim bu ruh hastalığının etkilerine karşı isyan bayraklarını açmıştı, ama böylesine güzel bir yeri, bu acayip insanları, bu yaşam tarzını terk edecek olmak onu incitiyordu. *Gitmek istemiyorum*, diye itiraf etti kendi kendine sokaklarda dolaşırken, *hiçbir şekilde gitmek istemiyorum.* Ama yapacak başka ne vardı ki?

"Buraya geldiğiniz günü hâlâ hatırlarım, çok genç ve çok tecrübesizdiniz, bu yer hakkında da hiçbir şey bilmiyordunuz."

Horacio Delas misafirine oturacak yer gösterdikten sonra dünyayı gözlemlediği eski koltuğuna yerleşti, entelektüel bir gözlem yeriydi bu; sevecen ve sakin bir tavırla meraklı bakışlarını kütüphaneciye çevirdi.

Prim cevap vermeden önce boğazını temizledi. "Yalnızca altı ay oldu, Horacio. Emin olun, kendimi hâlâ aynı yaşta hissediyorum."

Arkadaşı ona bir kadeh şarap doldururken ve devasa bir bıçakla bir parça peynir keserken gülümsedi.

"Ama artık bizim hakkımızda daha fazla şey biliyorsunuz."

Kütüphaneci kadehi dudaklarına götürürken başını salladı.

"Ve buna rağmen bizi bırakıyorsunuz," diyerek devam etti adam. "Gerçekten o konuşma bu kadar zor muydu? Sayfayı çevirmenizi ve bizi terk etmenizi gerektirecek kadar imkânsız mıydı?"

Kadın ona hüzünle baktı. Koltuktaki Adam ile yaptığı konuşmadan sonra iki gün boyunca kendine aynı soruyu sormuştu. Böylece devam edemezler miydi? Bunu yoksayıp, hiç olmamış gibi davranıp, şu ana kadar yaptığı hâliyle işine devam edemez miydi?

"Yapamam," dedi.

"Ona bu kadar âşık mısınız?"

Kütüphaneci ayağa kalkıp arkadaşının salonuna astığı tablolardan birini düzeltti. "Bilmiyorum," dedi tekrar otururken. "Bunun kesinlikle aşk olmadığını söylemek istiyorum, belki de sadece çok kuvvetli bir çekimdi. Ama sonuçta bu da değildi, en azından sadece bu değildi."

"Öyle mi?" diye sordu adam. "Başka neydi?"

"Nasıl açıklayacağımı bilmiyorum. Bir kişinin her an ne hissettiğini bilmesi kolay değildir, Horacio. Çakışan duygular olur, alttan alta kendini belli edenler olur, birbirine karışıp karmaşa yaratanlar olur."

"İp yumakları," diye mırıldandı arkadaşı.

"İp yumakları mı?"

"Evet, yumaklar. Hani küçükken annemize veya büyükannelerimize açmalarında yardım ettiğimiz şeyler. Elbette ki bir kişinin neler hissettiğini bilmesi kolay değildir, Prudencia, hele ki bu hisler yoğun olduğunda ve çatışma olmadığında. İnsan doğası basit bir şey değildir."

Kütüphaneci biraz daha peynir yedi.

"Bir anlamda," diye itiraf etti. "Sanırım o benim gözümü korkutuyor."

"Çok doğal," diyerek cevapladı arkadaşı. "Kibir yumaktaki en sıkı düğümlerden biridir."

"Ben kibirli değilim," diye itiraz etti kadın, yumaktaki düğümlerden biri olma fikrinden hoşlanmamıştı.

"Tabii ki değilsiniz, sevgili dostum, elbette değilsiniz. Kendini sevmek diyebilir miyiz?"

Kütüphaneci dikkatlice bu soruyu düşündü.

"Olabilir," dedi.

Horacio gülümsedi ve peynir kesme işini bıraktı.

"O zaman kendini sevme diyelim. Reddedilmiş hissediyorsunuz ve doğal olarak da acı çekiyorsunuz. Gerçi yanılmıyorsam siz reddedilmediniz, doğru mu?"

"Doğru," dedi kadın, bir an için morali düzelmişti.

"Ama yine de onun size karşı bir şey hissetmediğini düşünüyorsunuz, bu doğru mu?"

Kütüphaneci cevap vermeden önce düşündü. Dışarıda, pencerelerin diğer tarafında gri bir gökyüzü kasabayı kaplamıştı.

"Bundan emin olabileceğimi sanmıyorum," diyerek iç geçirdi. "Tek söyleyebileceğim, bence bu hisler, içinde bir yerlerde varsa bile o asla onların derinleşmesine izin vermez. İçinde benim hayal edebildiğimden çok daha güçlü bir mantık var. Bu mantık öyle kararlı ki aslında onunla hiçbir alakası olmamasına rağmen onun bir parçası. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Belki de benden hoşlanıyordur, Horacio, belki de hoşlanmıyordur. Ama hoşlansa bile bunun daha ileriye gitmesine izin vermez ve muhtemelen bunu yapmakta haklı olur, çünkü bu iş yürümeyebilir."

"Mantık ve irade," diye mırıldandı arkadaşı. "Bunu anlayamıyorsunuz, değil mi? Siz sadece duygulardan oluşuyorsunuz."

Prim sandalyedeki pozisyonunu değiştirdi. Bir kez daha mantıktan ve duygulardan bahsetmek istemiyordu, bu soruya dair bir başka uzun ve meşakkatli tartışmaya girmeye niyeti yoktu.

Misafirinin aklından geçenleri okumuş gibi, Horacio Delas tekrar sordu:

"Eğer işler umduğunuz gibi gitseydi neler olurdu, hiç düşündünüz mü? Nihayetinde size âşık olsaydı yani?"

Kütüphaneci buna dair hiçbir fikri olmadığını itiraf etti.

"Sonu kesinlikle evlilikle bitecek bir ilişkiye düşündüğünüzden çok daha erken başlamış olurdunuz."

Prim bu sahneyi hayal etmeye çalışırken gözlerini kıstı.

"Yani?" diye sordu, gözünün önüne gelen sahneden memnun olduğu belliydi.

"Yani mi? Sevgili Prudencia, öyle bir adamla evlenmek demek kökten bir biçimde evli olmak demek."

"Kökten evlilik derken ne kastediyorsunuz?"

"Gerçekten evli olmayı kastediyorum, ölüm sizi ayırıncaya dek evli olmaktan. Boşanmak falan olamaz, dostum, bunu söylüyorum."

Kütüphaneci dalgın bir biçimde şarabından bir yudum daha aldı. Birisiyle ölene kadar âşık kalmak ona her zaman masalsı bir şey gibi gelse de aynı zamanda içten içe rahatsız edici bir fikirdi ve hatta bu fikir başının dönmesine sebep oluyordu.

"Pekâlâ," dedi temkinli bir şekilde. "Ona göre boşanmak diye bir şey yok. Ama sonuçta işler yolunda gitmezse ben boşanamam diye bir kural da yok, öyle değil mi?"

"Elbette," dedi arkadaşı. "Öyle bir kural yok. Ama siz dürüst bir insansınız. Sizin sadakat seviyenizin onunkinin yanına bile yaklaşamayacağını bile bile böyle bir bağlılığın içine girer miydiniz? Bu farkı bildiğiniz hâlde içiniz rahat olur muydu? Batan bir gemide siz koşa koşa filikalara binecekken onun güverteden bir adım bile kıpırdamayacağını bilerek gözlerinin içine bakabilir miydiniz?"

Bu fikri daha önce hiç aklına getirmemiş olan Bayan Prim içinin rahat olmayacağını itiraf etti.

"Ama başka bir şey daha var, Prudencia. Boşanmış dahi olsanız bir yerlerde bir adamın kendisini daima sizinle evli kabul edeceğini bildiğiniz hâlde vicdanınız rahat olacak mı?"

Bu hayalin korkunç güzelliği karşısında hem ürken hem de büyülenen kütüphaneci bu bakış açısını değerlendirmesi gerektiğini de kabul etti.

"Her durumda," diye ekledi özlemle. "Zaten beni boşayamazdı. Resmi bir evlilik törenini kabul etmeyeceğini bilecek kadar tanıyorum onu, o yüzden yasal olarak böyle bir seçeneğimiz zaten olmazdı. Onu terk edebilirim tabii ki ama bu bir şeyi değiştirir mi? Kendimi daima ona bağlı hissederim, çünkü onun da daima böyle hissedeceğini biliyorum."

Horacio Delas ceketinin cebinden bir puro çıkarırken gülümsedi.

"Puro içsem rahatsız olur musunuz, hayatım?"

Çelik gibi bir eğitim görmüş olan Bayan Prim, asla rahatsız olmayacağını söyledi.

"Ama puro içmekten ne gibi bir zevk alınır hiçbir zaman anlayamamışımdır," dedi gülümseyerek. "Çok yoğun bir aroması var. Neden pipo içmiyorsunuz? Hem çok zariftir hem de daha güzel kokar."

Ev sahibi purosunu yaktı, ağız dolusu duman üfledi ve duman bulutunun arkasından ona baktı.

"Çünkü pipo bağlılık ister, Prudencia; süreklilik, sadakat ve uzlaşma ister. Bir anlamda, daha iyi anlayabilesiniz diye böyle söylüyorum, pipo evlilikse, puro romantizmdir."

Kütüphaneci arkadaşına sevecenlikle bakarken bir kahkaha attı.

"Şimdi ne olacak?" diye sordu arkadaşı. "Nereye gideceksiniz?"

"İtalya'ya, söylediğim gibi."

"O plan hâlâ var mı? Telaşla ortaya atılmış bir fikir olduğunu düşünmüştüm. Gelişiminizi tamamlamak için İtalya'da yaşamanız gerektiğine mi inanıyorsunuz?"

Puronun yoğun kokusuyla biraz başı dönen ama bunu göstermemeye kararlı olan Prim, bir an için düşüncelerinde kaybolmuş gibi göründü.

"Hayır, buna inanmıyorum," dedi sonunda. "Ben gelişim aramıyorum, Horacio. Ben farkındalık arıyorum, güzelliğin ve mükemmelliğin peşindeyim."

"Ve bunları İtalya'da bulacağınızı mı düşünüyorsunuz?"

Kütüphaneci koltuğundan kalktı ve cama doğru yürüdü. Bahçe kalın ve beyaz bir örtüyle kaplanmış gibiydi, yaşlı ağaçların dalları kömürle çizilmiş karanlık ve göz alıcı çizgilere benziyordu.

"Bilmiyorum," dedi iç geçirerek. "Aradığım şeyin var olmadığının ve belki de onu asla bulamayacağımın farkında değilim sanmayın. Ama buna rağmen, bu dünyada İtalya kadar güzelliklerle dolu bir başka yer var mı?"

Misafirinin solgunlaştığını fark eden Horacio Delas purosunu söndürdü ve ona şefkatle baktı.

"Sizi inanılmaz derecede takdir ettiğimi bilmenizi isterim, hayatım. Sizi tüm kalbimle özleyeceğim."

Duygulanan kadın arkadaşına yaklaştı ve koltuğun koluna otururak onun ellerini tuttu.

"Siz olmasanız buraya bu kadar iyi uyum sağlayamazdım. Sizin yardımlarınız, beyefendiliğiniz ve arkadaşlığınız olmasa anladıklarımın yarısını bile anlayamazdım. Anlatamayacağım kadar müteşekkirim, Horacio."

"Saçmalamayın," diye cevap verdi adam, duygusallaştığını gizlemek için ellerini çırparak. Uzun bir sessizlikten sonra alçak sesle ekledi: "Bir gün dönecek misiniz?"

Kadın cevap vermeden önce bir süre sustu.

"Keşke bilsem, Horacio. Keşke bunu bilebilseydim."

Bayan Prim dükkânın penceresinden göründüğünde Hortensia Oeillet bir gül buketi hazırlıyordu. Duygulanarak gülümsedi, çabucak elindeki buketi tezgâhın arkasına sakladı ve su ısıtıcısını çalıştırmaya gitti. Kapıdaki zillerin sesini duyduğunda havuçlu keki yeni çıkarmıştı.

"Pencereden yaklaştığınızı gördüm," dedi kütüphaneciye sarılırken. "Virginia, Emma ve Herminia da yoldalar. Hiç kimse ama

hiç kimse bizi rahatsız edemesin diye kapıya kapalıyız yazısını asacağım. Demek bir hafta içinde gidiyorsunuz, ne kadar üzgün olduğumu anlatamam."

Prim çiçekçinin peşinden arka tarafa gitti. Şöminede keyifli bir ateş yanıyordu ve hesap yaparken de yararlanılan küçük çay masasının üzerine mavi ipekten bir örtü serilmişti, üstü yiyecek doluydu. Kütüphaneci gülümsedi ve demleme çayın kokusunu içine çekti.

"Ah, bu eski Irenea medeniyetini çok özleyeceğim!" dedi ev sahibesine göz kırparak.

"Sadece küçük bir veda atıştırması," dedi kadın yüzünde bir gülümsemeyle. "Herkes bir şeyler hazırladı. Emma limonlu kurabiyesinden getirdi ve şu tarifini kimseye vermediği cheesecake'i. Herminia sandviçlerden ve köfteli kanepelerden sorumluydu. Virginia, Krasnodar çayından getirdi; havuçlu kek, kızarmış ekmekler, tereyağı ve bal da benim ikramım. Sizin muhteşem doğum günü pastanız da olsa tam olurdu."

"O artık Bayan Rouan'a emanet," dedi Prim şöminenin yanına yerleşirken. "Sırrıma ortak oldu."

"Öyle mi? Bayan Rouan iyi bir kadındır, her ne kadar inatçı olsa da," dedi kadın çaydanlığı masaya getirirken.

"Ben de öyleyim."

İkisi konuşurken, davetlilerin geri kalanı da çiçekçiye gelmeye başlamıştı. İlk önce Emma Giovanacci geldi, telaşlı ve nefes nefeseydi; sonra Virginia Pille, üzerinde onu tanımayı imkânsız hâle getiren devetüyü paltosuyla içeri girdi ve en son da Herminia Treaumont geldi, bir süs çiçeği kadar zarif ve alımlıydı.

"Bunu gerçekten iyi düşündünüz mü, Prudencia?" diye sordu San Ireneo Gazetesi'nin editörü, beş kadın ateşin önünde ısınıp yiyeceklerden almaya başladıktan dakikalar sonra.

Hepsi merakla kütüphaneciye döndüler, o ise soruya cevap verebilmek için köfteli kanepesini bitirmeye uğraşıyordu.

"Her zamanki gibi söylediğiniz şeylerde haklıydınız, Herminia. Bunu anladıktan sonra kalamazdım."

"Haksız olmayı tercih ederdim," dedi kadın pişmanlıkla. "Size bunları anlattığım akşam çok hassas davranamadığımı biliyorum. O zamandan beri bunu çok düşündüm ve bence önce size haber vermeliydim ve biz özel konuşmalıydık. Herkesin önünde beni affetmenizi rica ediyorum ve sizi incitmenin aklımın ucundan bile geçmeyeceğine inanmanızı umuyorum."

Bayan Prim gülümsedi ve masaya yaklaştı, arkadaşının elini nazikçe tuttu.

"Böyle bir şey yapmak isteyeceğiniz aklıma bile gelmez. İtiraf etmem gerekir ki, hazır birbirimize karşı dürüst oluyoruz, ben de özel olarak konuşmayı tercih ederdim ama dürüstlüğünüzden şüphe duymadım. Hatta... sizi çok kıskandım," dedi göz kırparak.

"Öyle mi? Hiçbir maksadım yoktu, sizin temin ederim. O beni çok takdir eder ama sizi huzursuz edecek bir şekilde değil."

Hortensia Oeillet masadan kalktı ve demliği tekrar doldurdu. Krasnodar çayının aroması bir kez daha odayı doldurdu.

"Pekâlâ, artık hepsi geçti," dedi Emma Giovanacci neşeyle. "Ayrıca eğer henüz fark edemediyseniz, San Ireneo de Arnois'te kalpleri kolayca kırabilen bir erkek var ama işin en ilginç yanı bunu hiç farkında olmadan yapması."

Fincanlarını doldururken hepsi bu şakaya güldüler.

"Ah, ben farkında olduğundan eminim," diyerek araya girdi Virginia Pille. "Nasıl fark edemez? Kasıtlı yapıyor demiyorum, o tam bir beyefendidir, hem de bizim burada *hâlâ* bu kelimeye yüklediğimiz anlamıyla. Ama hiç fark etmemesi mümkün mü?"

Kütüphaneci kızarmış ekmek ve bal ile havuçlu kek arasında seçim yapmaya çalışırken bu soruyu düşündü.

"Tek söyleyebileceğim," dedi keke doğru yönelirken, "bana karşı daima olağanüstü düzgün davrandığı. Bilerek duygularımla oynadığını veya bu durumdan faydalanmaya çalıştığını söyleyemem."

"Elbette, Prudencia, tabii ki öyle. Ama zaten konu da bu, öyle değil mi?" diye sordu Hortensia.

"Neden bahsediyorsunuz?"

"Düzgün olanın cazibesinden tabii ki. Daha güçlü bir şey var mı?"

"Sizce öyle mi?" dedi Bayan Prim ilgiyle. "Ben hep tam tersi olduğunu düşünmüşümdür. Kadınların daima kötü adamlardan hoşlandığı söylenir."

Çiçekçiyle birlikte diğer misafirler de kütüphanecinin bu sözlerini başlarını sallayarak reddettiler.

"Bu doğru değil, Prudencia, en azından yetişkin ve hayatta belli bir denge kazanmış kadınlar için," dedi Virginia Pille limonlu kurabiyesi bitince. "Ne demek istediğinizi hepimiz biliyoruz. Herhangi bir genç kız bu dediğiniz karanlık çekime kapılabilir ama bir kadın olduğunuzda işler değişir."

"Bunun doğru olduğundan emin değilim, Virginia," diye cevap verdi kütüphaneci. "Bizim zekâmız ve duygularımız hakkında çok şey söylenir ama korkarım ki gerçek bu değil. Dünya dürüstlükle uzaktan yakından ilgisi olmayan adamlarla boğucu ilişkilere giren yetişkin kadınlarla dolu."

"Benim söylediğim olgunluk yaşla alakalı değil, Prudencia ve bu kadınlar çoğunluk da değil aslına bakarsan," diyerek ısrar etti kitapçı.

Herminia Treaumont koltuğuna yerleşip konuşmaya başlamadan önce herkese çay servis etti:

"Hep aynı kaynağa dönüyor olmamız biraz takıntılı gibi gelecek ama Darcy ve Wickham arasındaki düelloyu hatırlıyor musunuz? Veya Knightley ve Frank Churchill'i? Bana kalırsa Jane Austen bu konuda başvurulacak temel taştır. *Gurur ve Önyargı*'yı okuduktan sonra Darcy yerine Wickham'ı seçecek bir tane bile kadın olduğunu sanmıyorum; aynı şekilde *Emma*'yı okuduktan sonra da Frank Churchill'den etkilenip Knightley'i terk edecek biri olduğunu da düşünmüyorum. Size daha önce de söylemiştim,

hatırlıyor musunuz? Tüm erkekler Darcy'yi eleştirir, çünkü onun ışığı altında sönük kalıyorlar. Ve tüm kadınlar ona hayrandır, çünkü bir kez gururuna üstün geldi mi özünde ideal erkektir: Sağlam karakterli, içten ve dürüst."

"Ve zengin, onu unuttunuz. Yıllık on bin pound herkesi çekici hâle getirir," dedi Emma Giovanacci sinsice.

"Bunların hepsi doğru," dedi kütüphaneci ışıldayan gözlerle. "Ama ne yazık ki modern dünya başka türlü düşünüyor. Çok az kadın on dokuzuncu yüzyıl İngiliz edebiyatı okur zaten, hele ki bu zamanlarda."

Emma Giovanacci hafifçe iç geçirdi.

"Konudan uzaklaştık hanımlar. Soru şuydu: Bizim bahsettiğimiz adam Virginia'nın dediği gibi, tüm bunların farkında mı, yoksa bu davranışını karakterindeki ufak bir kusur olarak mı kabul etmeliyiz?"

"Hep babasına çok benzediğini düşünmüşümdür," dedi Hortensia Oeillet. "Kesinlikle kadınlar üzerinde yarattığı etkinin farkında."

Bayan Prim yemek yemeyi bıraktı ve ilgiyle kadına baktı.

"Babasını tanıyor muydunuz?"

"Tabii ki," dedi çiçekçi. "Ben burası bir koloniye dönüşmeden önce de San Ireneo'da yaşayan birkaç kişiden biriyim."

"Nasıl biriydi?"

"Gerçek bir çapkındı ama itiraf etmeliyim ki çok yakışıklı ve çok zarif bir çapkındı. Çekiciydi, nasıl biri olduğunu fark edene kadar öyle geliyordu yani."

Kütüphaneci merakla dinliyordu.

"Nasıl biri olduğu derken, tam olarak ne demek istiyorsunuz?"

"Ailesini düzenli olarak terk etmek gibi bir alışkanlığı vardı. Hep arada başka bir kadın oluyordu ama hiçbiri uzun sürmüyordu. Sanırım karısını seviyordu; o zamanlar çok güzeldi, hâlâ da çok güzeldir ama bu, her arkasını döndüğünde kocasının bir başka

sevgili bulmasına engel olamadı. Onun için çok acı vericiydi, hem de çok."

"Peki ya çocuklar?"

"Onların acısı başka oldu, çünkü aslında adam çok sevecen bir babaydı. Anneleri çektiği çileden bıkıp da adamı geri kabul etmediğinde canları çok yandı."

Bayan Prim dondurucu bir akşamda bahçede yaşlı kadının yanına oturduğunu ve kadının ikilemler içinde seçim yapmaktan bahsettiğini hatırladı.

"Demek buymuş," diye mırıldandı.

"Böyle durumları yargılamak çok zordur, pek çok kadın onun yaptığını yapardı ama çocuklar babalarına hayrandı ve her şey bittiğinde çok acı çektiler. O hiç geri adım atmadı, o adamı bir daha asla hayatına kabul etmedi ve çocukları görmesine de izin vermedi. Yalnız başına ve ailesinden uzaklarda öldü."

Herminia Treaumont kalkıp şömineye iki odun attı.

"Peki, karar nedir?" diye sordu Virginia Pille derin bir iç geçirdikten sonra. "Bizim adamımız cazibesinin farkında mı yoksa sebep olduğu karmaşanın farkında değil mi?"

Herkes beklentiyle kütüphaneciye bakıyordu, o da gülümseyerek fincanındaki çaydan son bir yudum aldı.

"Bence hiçbir fikri yok," dedi hafifçe. "Ve bu da tam olarak onu en çekici yapan şey."

5

Bayan Prim çocuklara veda etmenin ne kadar zor olacağını öngörememişti. Eğer birisi San Ireneo'ya gelmeden önce böyle hissedeceğini söylese güler geçerdi. Çocukların insanın içinde uyandırdığı yumuşaklık hissi ona uğramamıştı. Çocukları sevmediği söylenemezdi ama o da bu güzelliği anne ve baba olmadan keşfedemeyen insanlar grubuna dahildi. Ve bu olduğunda bile muhtemelen ilgisini çeken tek çocuklar kendisininkiler olmaya devam edecekti. Sokakta bir bebeği sevmek için duran, sinemada sıra beklerken annesinin elinden tutan bir çocukla sohbet eden veya sokakta futbol oynayan çocuklara neşeyle toplarını iade eden kadınlardan biri değildi o. Bu yüzden de dört ay boyunca birlikte yaşadığı bu dört çocuktan ayrılma fikri onu derinden üzünce kendine şaşırdı.

"Sizi bir daha asla görmeyecek miyiz?" diye sordu Eksi kütüphanecinin ayrılacağını söylediği akşam.

Kütüphanede oturan dört çocuk, Bayan Prim'e bir askeri mahkemeye yaraşır ciddiyetle bakıyordu.

Cevap vermeden önce uzun bir sessizlik oldu.

"*Asla* çok abartılı bir kelime. Neler olacağını kim bilebilir? Belki siz büyüyünce yine görüşürüz, belki Bernini veya Giotto hakkında çalışma yapmak için İtalya'ya yerleşirsiniz ve orada buluşuruz."

Çocukların yüzündeki güvensizlik onu konuşmaya devam etmeye zorluyordu.

"San Francesco Bazilikası'nı ziyaret edeceğinizi hayal edin mesela. Nerede olduğunu biliyor musunuz?"

"Assisi'de," diye cevap verdi Teseris kütüphanenin eski koltuğunda oturduğu yerden.

"Aynen öyle," diyerek onayladı kütüphaneci neşeyle. "Assisi'de. Diyelim ki Assisi'ye gidiyorsunuz ve Giotto'nun fresklerini göreceksiniz. Bazilikaya giriyorsunuz, II. Poverello'nun hayatından sahnelerle süslenmiş duvarların ve tavanların güzelliğine hayran kaldınız, resimler tarafından büyülendiniz ve arkanızda tanıdık bir sesin şöyle dediğini duyuyorsunuz..."

"...Ona dokunmayı aklından bile geçirme!" diye tamamladı Deka muzip bir gülümsemeyle.

Bayan Prim bisküvi paketini açarken çocuğa göz kırptı. Koltuktaki Adam'ın yerinde oturan Septimus söze girdi:

"Assisi'yi görmeye gideceğimizi sanmıyorum, biz orayı zaten biliyoruz. Küçükken gitmiştik."

Kütüphaneci gülümsemesini bastırdı ve bisküvileri paylaştırmaya başladı.

"Bence sizi bir daha hiç görmeyeceğiz," diye tekrar etti küçük Eksi kederle, halının üzerine oturmuştu. "Maceralar yaşamak için İtalya'ya gideceksiniz ve dönmek istemeyeceksiniz, tıpkı Robert Browning'in karısı gibi."

Bayan Prim neşeyle kahkaha attı.

"Ben o kadar emin olmazdım. Seyahatimin Robert Browning'in karısının seyahatiyle bir benzerliği olduğunu sanmam, onun adı Elizabeth Barrett'tı ve âşık olmuştu; aşkı için gitti, unuttun mu?"

"Siz de öyle," diye cevap verdi küçük kız tereddüt bile etmeden.

"Ben mi?" dedi kütüphaneci bocalayarak. "Aşk için mi gidiyorum? Bu ne kadar saçma bir fikir! Aşk için gitmiyorum. Bu nereden aklına geldi ki?"

"Benim aklıma gelmedi, bahçıvanımızın aklına gelmiş," diye cevap verdi kız.

"Kütüphanenin penceresinden her şeyi duyuyor o," diyerek onu onayladı abisi. "Kesin şu anda da bizi dinliyordur."

Prim sıkı sıkıya kapalı olduğunu görmek için hemen pencereye baktı.

"Bahçıvan doğru olmayan bir şeyi duyamaz. Sizce âşık olduğum için İtalya'ya gidiyor olsam, bunu birisine anlatır mıydım? Hem başkalarının konuşmalarını dinlemek veya dedikodu yapmak iyi bir huy değildir. Eminim bir karışıklık olmuş, bahsettiği kişi kesinlikle ben değilim."

"Sizden bahsediyordu," dedi Deka kaya gibi bir kararlılıkla.

Kütüphaneci ikinci kez kurabiye dağıtmaya başladı, bir yandan da bu konuşmadan kendini kurtarmanın bir yolunu arıyordu.

"Bunu nereden biliyorsun? Adımı söyledi mi?"

Çocuklar bakıştılar.

"Eğer size anlatırsak gidip ona kızacak mısınız?" diye sordu Septimus ihtiyatla.

"Elbette ki hayır."

Bir an duraksayan çocuk bu cevabın samimiyetini tarttı ve konuşmaya karar verdi.

"Şunları söyledi: 'Kadın İtalya'ya koca bulmaya gidiyor.' Kadın siz oluyorsunuz, size öyle diyor," diye açıkladı.

Bayan Prim iç geçirdi ama bir şey söylemedi. Odada birkaç dakikalığına sakinliğe teslim oldu. Az sonra kapıdan gelen bir ses tüm başları o tarafa döndürdü: Evin iki dev köpeği kütüphaneye gelmişlerdi, kütüphanecinin dizlerine sürtündüler sonra da kendilerini halının üzerine attılar.

"Kadın," diye mırıldandı Prim.

Sonra kafasını kaldırdı ve çocuklara döndü.

"Gittiğimde beni özleyecek misiniz?"

"Tabii ki özleyeceğiz, gerçi siz gidene kadar bunu kesin olarak bilemeyiz," diye cevapladı Septimus bir filozof edasıyla.

"Diğerleri giderken üzülmemiştik," diyerek araya girdi Teseris yumuşakça. "Ama onlar sizin gibi değildi."

Bayan Prim gözlerini alevlere dikti. Gözleri yanıyordu, gözyaşları batmaya başlamıştı bile. Çocukların dürüstlüğüyle baş başaydı, sevdikleri ve sevmedikleri şeyler hakkında konuşurken takındıkları sade tavır, ikiyüzlülük nedir bilmemeleri ve yetişkinlerin ilişkilerinde sıklıkla görülen kaypaklığın yokluğu onu derinden etkilemişti.

"O da sizden çok hoşlanıyor. Gideceğiniz için üzgün," dedi Eksi köpeklerden birinin gür ve uzun tüylerini okşarken.

Kütüphaneci kızardı ve bakışlarını yeniden alevlere çevirdi.

"Eminim önceki kütüphaneciyi de sevmiştir. Onun için önemli olan işin iyi yapılmasıdır."

"Öncekini sevmiyordu, adam köpeklere vuruyordu."

"Gerçekten mi?" diye sordu Bayan Prim dehşet içinde.

Çocuklar başlarını evet anlamında salladılar.

"Sizinle İtalya'ya gelmek isterdim," dedi Eksi. "Bir şeyler hakkında çalışırdık ve şu kocayı bulurduk."

Bir an için Prim Floransa'da yürüdüğünü hayal etti. Yavaş ve masalsı adımlarla Galleria dell'Accademia'ya giriyordu, Davut heykeline hayranlıkla baktığı ânı gözünün önüne getirdi, yanına tanıdık bir figürün geldiğini ve alay edercesine kulağına fısıldadığını hayal etti: "Çantanızdan cetvel ve pusulayı çıkarmaya hazır mısınız?"

"Koca bulmak gibi bir niyetim yok, Eksi, gerçekten yok," dedi keskin bir ifadeyle, kendi kurduğu hayalden rahatsız olmuştu.

"Bayan Prim..." Teseris'in sesi bir rüyanın içinden geliyor gibiydi. "Ben sizi tekrar göreceğimize inanıyorum."

Kütüphaneci halıdaki üç çocuğun kafasını okşadı ve koltuktaki küçük kıza şefkatle baktı.

"Gerçekten buna inanıyor musunuz?" diye sordu gülümseyerek.

Kız başını salladı.

"O zaman tekrar görüşeceğimizden eminim. Kesinlikle eminim."

Lulu Thiberville'in gönderdiği not Prim için sürpriz oldu. Yaşlı kadının ona veda etmek istemesi kendisini huzursuz etmişti. Kadının baskın bir karakteri vardı, bunu tanıştıkları akşam anlamıştı;

Prim ise baskın kişiliklerin, tıpkı doğanın güçleri gibi tehlikeli ve öngörülemez olduklarına inanırdı. Thiberville'in evine gitmek için San Ireneo'nun içinden geçerken esnafa ve komşulara selam verdi, gülücükler dağıttı. Hepsi sevecenlikle karşılık verdiler. Noel hindisini nasıl pişireceğini ona öğreten kasaba selam verdi. Birkaç aydır ayakkabılarına özenle bakım yapan ayakkabıcıya gülümsedi. Her ay kendisi için bir paket mektup kâğıdı ayıran kırtasiye dükkânının sahibiyle ayaküstü sohbet etti, artık o da buranın yerlileri gibi mektuplaşma alışkanlığı edinmişti. Doktora uğrayıp birkaç hafta önce çocuklara yazdığı öksürük şurubu için teşekkür etti. Çamaşırcının sahiplerine de veda etmeyi unutmadı, San Ireneo de Arnois'te satılan çamaşırların şehirdekilerden daha kaliteli olduğunu anladığından beri iç çamaşırlarını buradan alıyordu.

Lulu Thiberville'in köşkü kuş yemi ve ilaç kokuyordu ama bunlar mutfakta kütüphaneci için hazırlanmakta olan keklerin ve çöreklerin kokusunu bastıramamıştı. Yaşlı kadın pencerenin yanında bir divanda oturuyordu. Yanındaki sehpada gümüş çay takımı hazırdı. Prim içeri girdi ve küçük, yumuşak bir tabureye oturdu.

"Tanrı aşkına, çocuğum, bir koltuğa oturun!" dedi yaşlı kadın gürleyen sesiyle. "Belinizi inciteceksiniz." Kütüphaneci oturduğu yerde mükemmel derecede rahat olduğunu söyledi. Hiçbir zaman kambur durmazdı zaten, bunu çocukken öğrenmişti.

"Fark ettim, evet. Doğru pozisyonda oturuyorsunuz hep, sırtınız dik ve koltuğun arkalığına paralel. Hâlâ nasıl oturulacağını bilen genç kadınların var olduğunu bilmek çok rahatlatıcı. Sokakta iki büklüm yürüyen kızları görünce çok sinirleniyorum; vücut çökmüş, omuzlar önde. Hep bu modern okulların suçu. Söyleseniz Bayan Prim, düzgün oturmayı okulda mı öğrendiniz?"

Kütüphaneci düzgün duruşunun okul eğitimiyle bir alakası olmadığını açıkladı, annesinin yaşlı bir teyzesi daha küçük bir kızken ona başında kitaplarla yürümeyi ve bir Mısır kraliçesinin zarafetiyle oturmayı öğretmişti.

"Eskiden okullarda öğretirlerdi. Tabii o zamanlar okullar hâlâ öğrencilerin bir şeyler öğrendiği yerlerdi. Günümüzde hepsi birer disiplinsizlik makinesine dönüştü, cahil ve terbiyesiz çocuklar yetiştirmekten başka bir şey yapmıyorlar.

Bayan Prim yaşlı kadına huzursuzca baktı.

"Ben bu kadar keskin yorumlar yapamazdım," diye mırıldandı.

"Tabii ki yapamazdınız, bunlar benim sözlerim. Siz eski okullara gittiniz mi?"

Kütüphaneci uysal bir biçimde eski okullara dair bir fikrinin olmadığını itiraf etti.

"O yüzden siz kıyas yapamazsınız, ben öyle iyi niyetli yargılarda bulunabilecek birisi değilim; iyimser insanlar, sizin durumunuzda da olduğu gibi işe yarar bir şey yapamazlar, üstelik durumu daha da kötüye götürürler. Her şeyin iyi gittiğine dair yanlış bir algı yayarlar, halbuki kendimizi kandırmayalım, dünya hiç de iyi bir yere gitmiyor. Ama söyleyin bakalım," dedi aşçıya sehpaya iki tabak bırakmasını işaret ederken. "Bizi neden terk ediyorsunuz? Hortensia'nın evinde konuştuğumuz konuyla mı alakalı?"

Prim başıyla onayladı. Konuyu tekrar açmak zorunda kalmamayı umuyordu. Geçen haftanın büyük bir kısmını bir şekilde lafı bu konuya getirmeye çalışan insanlara veda ederek geçirdiğini düşünüyordu. Aklını okumuşçasına yaşlı kadın lafını tamamladı.

"Endişelenmeyin, bana hesap vermenizi istemiyorum sizden. Burası küçük bir kasaba, bir şeyleri öğrenmek için sorular sormama gerek olduğunu düşünmüyorsunuz herhalde."

Kütüphaneci çayı servis ederken iç geçirdi.

"Özel hayatımın tüm kasabaya yayılacağını ummamıştım. Sanırım biraz saflık ettim."

Yaşlı kadın istihza ile gülümsedi ve misafirinin doldurduğu fincana uzandı.

"Siz saf değilsiniz. Yalnızca gençsiniz."

"Aynı şey değil mi?"

"Öyleydi, öyle olmalıydı. Elbette bugün herkes biliyor."

Prim ciddiyetle yaşlı kadının yüzüne baktı.

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Gençlikte doğanın bize izin verdiği tüm saflığımızı kullanmalıyız, güzel kızım. Genç masumiyetini korur, dünyaya hayretle ve ilgiyle bakar. Zaman geçtikçe her şeyin hayal ettiği gibi olmadığını görür ve yine de yoluna devam eder. Bu ışıltıyı, bu masumiyeti kaybedersen bakışların söner ve kararır. Çok üzücü bir şeydir bu ama bir anlamda da kaçınılmazdır, çünkü bu acıların yokluğunda olgunluk da olmaz."

Kütüphaneci bir tereyağlı çörek aldı.

"Sizce bu durum değişti mi?"

"Tabii ki değişti. Değişikliği fark etmemek için deli veya aptal olmak lazım. Gençler günümüzde çocukluğu gereken yaşlardan çok ileriye taşıyorlar, artık böyle olmamaları gereken yaşlarda ise toy ve sorumsuz oluyorlar. Ama aynı zamanda samimiyetlerini, masumiyetlerini ve tazeliklerini de erken kaybediyorlar. Sözlerim sana tuhaf gelecek ama erken yaşlanıyorlar."

"Yaşlanmak mı? Ne kadar ilginç bir fikir."

Yaşlı kadın çayından bir yudum aldı ve misafirinden kurabiyeleri uzatmasını rica etti.

"Şüphecilik daima olgunluk hastalığı olarak değerlendirilir, Prudencia ama yavaş yavaş öyle olmayı bıraktı. Tüm bu çocuklar büyük idealleri görmezden gelerek büyüdüler, eski neslin fikirlerinde ısrarcı olanlar ise güçlendiler. Çocuklara bunlara önem vermemeleri öğretildi, bunların hepsini vıcık vıcık ve duygusal şeylerle değiştirdiler, sonunda da kendilerini kandırılmış ve hayal kırıklığına uğramış hâlde buldular. Böylece en değerli şeyi öldürdüler, hatta bence değerli olan tek şeyi öldürdüler, olgunluğa saygı duyan gençliği. Böyle konuşmak hiç hoş değil, farkında değilim sanmayın."

Bayan Prim gününün büyük bir bölümünü divanın üzerinde geçiren doksan beş yaşında bir kadının eğitim sistemi ve gençliğin kusurları hakkında nasıl bu kadar keskin fikirlere sahip olabildiğini

merak ediyordu. Cevap vermeden önce kadın öne eğildi ve kurnazca gülümsedi.

"Modern dünyayı ve onun sorunlarını bilmek için fazla yaşlı olduğumu düşünüyorsunuz."

"Kesinlikle hayır," diye yalan söyledi kütüphaneci.

"Yalan söylemeyin, güzel kızım. Biraz haklısınız da ama bir şeyi iyi anlamak lazım. Buradan çok fazla farklı insan geçer, kolonimizi bir müze gibi ziyaret ederler. Ve ben gözlemci bir kadınımdır, hayatım, benim yaşımda gözlemden başka yapabileceğin fazla bir şey yok."

Prim itiraz edecekti ki yaşlı kadın bunu bastırdı.

"Ancak bu da yeterli değildir; bir kişi yalnızca kendi tecrübesine güvenemez. Tek bir insanın hayat tecrübeleri çok kısıtlıdır, benimki kadar uzun bir hayat olsa da. Bu şekilde yanılgıya düşmek çok kolaydır. Tanrı biliyor ya, çok kolaydır."

Lulu Thiberville nefes almak için durdu ve sonra sözlerine devam etti.

"Çünkü temelde her şey aynıdır, biliyor muydunuz? Hep aynıdır. O eski devasa hatalar yine meydana gelir, tekrar tekrar su yüzüne çıkarlar, tıpkı sinsi gece canavarları gibidirler. Bir pencere kenarında oturup insanlık tarihini seyredebilseydiniz ne görürdünüz biliyor musunuz?"

Biraz huzursuz olan Bayan Prim bilmediğini söyledi.

"Ben size söyleyeyim. Yüzyıllar boyunca aynı hataların tekrar edildiği dev bir zincir; işte bunu görürdünüz. Farklı kıyafetler giyiyor, maskelerin arkasına saklanıyor, kostümlerle donanıyor olsalar da hepsi aynı şey. Hayır, bunu fark etmesi kolay değil, elbette ki değil. Çok uyanık olmanız lazım ve tekrar tekrar ortaya çıkan aynı hataları görebilmek için gözlerinizi hep açık tutmalısınız. Delirdiğimi mi düşünüyorsunuz? Hayır, hayatım. Anlamıyorsun, pek çok insan artık anlamıyor. Ama karanlık çöküyor ve bana öyle geliyor ki gece olmak üzere. O zavallı çocuklar okullarda ne öğreniyor sanıyorsunuz?"

Prim, yaşlı kadının tiradını anlamaya çalışırken gözlerini kırpıştırdı.

"Bilgiler herhalde."

Lulú Thiberville beklenmedik bir çeviklikle doğruldu.

"Yanılıyorsunuz. Safsatayı öğreniyorlar, berbat ve bayat safsatalar. Bu safsatacılar okulları ele geçirdiler ve kendi amaçları uğruna kullanıyorlar."

"Biraz karamsar değil misiniz?" diye sordu Prim hassasiyetle ve çaktırmadan saatine baktı.

Yaşlı kadın sessizce onu inceledi.

"Karamsar mı? Asla, sevgili kızım. Ama bir bekçi gözlemlerini de aktarmayacaksa ne işe yarar ki? Karamsar ve iyimser bekçiler olmaz, Prudencia. Uyanık ve uyuyan bekçiler vardır."

Kütüphaneci iç geçirdi ve pencereden baktı. Thiberville'in söylediği her şeyi tam olarak anlamamıştı. Bu kadının karakterini anlamak için bir akşamdan daha fazla zaman gerekliydi. Çörek ve çay için fazla derin biriydi, sıcak çikolata gibi karanlık ve yoğundu.

"Demek istikamet İtalya." Yaşlı kadın aniden konuyu değiştirmişti ve misafirine bir fincan daha çay doldurdu. "İtalya'nın neresine?"

Prim henüz bilmediğini itiraf etti. Tabii ki ilk durağının neresi olacağından emindi: Floransa'dan başlamaya karar vermişti, başka neresi olabilirdi? Kışın bir bölümünü Floransa'da geçirecekti, orası operasyon merkeziydi ve ülkenin geri kalanı için planlarını burada yapacaktı; köşe bucak gezecek, *palazzi* yürüyüşleri yapacak, evlerini ve kiliselerini görecekti, güneşin altında tembelce kitap okuyacak ve görmeye can attığı o güzelliği içine çekecekti. Son durağının neresi olacağını da biliyordu: Roma. Ama ikisinin arasında ne yapacağını bilmiyordu. Ve bilmemesine rağmen veya belki de bilmediği için kendini aşırı derecede mutlu hissediyordu.

Lulú Thiberville sabırla tüm bu açıklamaları dinledi. Prim'in anlatacakları bittiğinde gözlerini kapattı, divana yaslandı ve şunları söyledi: "Norcia'ya gitmelisiniz."

Kütüphaneci bacak bacak üstüne attı ve pes etmiş bir tavırla pencereden baktı. İtalya'ya gideceğini söylediğinden beri San Ireneo de Arnois'teki herkes ona nereye gitmesi gerektiğini, neleri görmeden geçemeyeceğini söylüyordu.

"Norcia," diye tekrarladı.

"Aziz Benedict'in doğum yeri," diye ekledi yaşlı kadın eski bir dostundan bahsediyormuşçasına.

Sonra da şu sözleri söyledi: "Orada sevdiğim keşişler vardır."

Bayan Prim hiçbir şey söylemedi.

Lulú Thiberville'in onun gitmeye hiç niyeti olmadığı bir yerden bahsetmesi onu huzursuz etmişti, sanki onu buna mecbur bırakıyor gibiydi.

Yaşlı insanların kendi işlerini başkalarına gördürebilmek için yaşlarını bahane etmeleri ona düşüncesizlik gibi geliyordu. Nihayetinde o kendi planlarını yapıyordu, kendi meşguliyetleri olacaktı. Lulú Thiberville'in sevdiği keşişleri ziyaret etmek gibi bir niyeti yoktu, böyle bir şey söz konusu bile değildi.

"Hemen sonuç çıkarmayın," dedi kadın kütüphanecinin ilk tanıştıklarında hayran kaldığı o kraliçe arı edasıyla. "Sizi angaryalar yüklemek için İtalya'nın kalbine gönderecek değilim. Rica etsem şu raftaki yeşil kitabı getirebilir misiniz? Ve piyanonun üzerindeki kırmızı kitabı da."

Prim iki ciltli kitap arıyordu ama bulduğu şeyler devasa fotoğraf albümleriydi. Ev sahibesi onları zayıf elleriyle aldı ve sayfaları çevirmeye başladı. Daha uzun gelen beş dakikadan sonra aradığı şeyi buldu.

"İşte burada," dedi.

Ve misafirine ilgiyle inceleyeceği bir grup fotoğraf uzattı.

"Güzel bir yere benziyor," diye mırıldandı. "Manastır da güzelmiş."

"San Benedetto," dedi kadın yumuşak bir İtalyan aksanıyla.

"San Benedetto?"

"Aynen öyle. Kulağa müzik gibi gelmiyor mu?"

"Doğrusu evet," diye cevap verdi kütüphaneci fotoğrafları incelerken. "Ama bu keşişler... Çok tuhaf, daha yaşlı olacaklarını düşünmüştüm."

"Hayata dair çok az şey biliyorsunuz," diye mırıldandı Lulú Thiberville. "Geleneğin yaşı olmaz, kızım, yaşlandıran şey modernliktir. Unutmadan söyleyeyim: Mahzene de inmen şart."

"Neden?" diye sordu Prim, genel olarak hiçbir tipte mahzeni ziyaret etmeye pek de gönüllü olmayan bir insandı.

Yaşlı kadın ona bir öğretmenin anlamamakta direnen bir çocuğa baktığı gibi baktı, belki de öğretmeye değmeyeceğinden şüpheleniyordu.

"Şuna bakın," dedi birkaç sayfa daha çevirerek. "Sizce de güzel değil mi?"

Kütüphaneci fotoğrafa bir bakış attı ve kafasını salladı. Norcia, Aziz Benedict heykeliyle taçlandırılmış açık bir meydana sahipti. Bir uçta aynı isimdeki bazilika vardı ve beyaz cephesi vitraylı cam ile süslenmişti. *Muhtemelen on üçüncü yüzyıldan kalmadır*, diye geçti Bayan Prim'in analitik zihninden. Başka resimlerde dağların arasındaki geniş ve el değmemiş bir çayırlık görülüyordu, binlerce gelincik, ayçiçeği, menekşe ve diğer yabani çiçekler bir halı etkisi yaratmıştı.

"Çok güzel," dedi hayranlıkla. "Bir vadiye benziyor."

"Çok uygun bir kelime oldu, çünkü burası bir vadi," dedi ev sahibesi. "Kasabada kalabileceğiniz güzel bir otel de var, el Palazzo Seneca, çok tatlı bir aile işletiyor. Sizin için mükemmeldir. Orada yapabileceğiniz en iyi şey dinlenmek, hayatı gözlemlemek ve yerlilerle kaynaşmak. Bir kasaba pazarını gezmek, yerlileri selamlamak, keşişlerin toprağı işlemesini seyretmek, mahzen duvarları arasında Gregoryen ilahiler söylemek ne kadar ilham vericidir bilemezsiniz. İkinci bir manastır da hazırlıyorlar, belki yardıma ihtiyaçları vardır."

"Norcia," diye tekrar etti Prim alçak sesle.

Lulú Thiberville onu yeniden ilgiyle incelemeye başlamıştı.

"Bence çok beğeneceksiniz, Prudencia. Şu modern sertliğinizi biraz törpüleyecektir."

Kütüphaneci çaya attığı iki kaşık esmer şekeri karıştırırken bir kahkaha attı.

"Modern sertlik mi? Bununla ne demek istiyorsunuz?"

Yaşlı kadın misafirine daha yakın olabilmek için doğruldu.

"Bak bana kızım ve ne gördüğünü söyle. Herhalde sevimli ve yaşlı bir kadın?"

Prim gülümsedi ama başını olumsuz anlamda salladı.

"Ben öyle demezdim."

"İyi yaparsınız. Ben sert bir kadınımdır. Nedenini biliyor musunuz? Sertim, çünkü yaşlıyım. Şimdi kendinize bakın, ne görüyorsunuz?"

Kütüphanecinin yüzündeki gülümseme yavaşça silindi.

"Bilmiyorum, kişinin kendisi hakkında yargıya varması zordur."

"Ben size söyleyeyim: Genç ve sert bir kadın."

"Nasıl bu kadar emin olabildiniz anlamadım," diye cevap verdi Prim keskin bir ses tonuyla, kendisini hiçbir zaman sert biri olarak görmezdi.

"Alınma, genç hanım, belki de derdimi yanlış anlatmışımdır. Asla sizin zor biri olduğunuzu ima etmek istemedim. Benim demek istediğim sizin gibi modern kadınların az çok öyle olduğuydu."

Kütüphaneci cevap vermeden önce gergin bir biçimde çantasının fermuarını açıp kapattı.

Son açıklamaya bakılırsa aslında bireysel anlamda hakarete uğramamıştı, nesil bazında hakarete uğramıştı; bireysel veya yaş grubu olarak bile olsa gururu onu itiraz etmeye mecbur bırakıyordu.

Lulú Thiberville onu sessizce dinledi, dudaklarında hafif bir gülümseme vardı, nihayet tekrar konuştu.

"Böyle bir şey söylerken fikirlerimin neye dayandığını merak ediyorsun, değil mi?"

Bayan Prim merak ettiği şeyin tam da bu olduğunu söyledi.

"Tedirginliğe dayanıyor, güzel kızım. Basitçe ve sadece tedirginliğe."

"Tedirginlik mi? Neyin tedirginliği?"

Yaşlı kadın devam etmeden önce bir anlığına duraksadı, tekrar konuşmaya başladığında sesi kulağa sanki hiç susmayacakmış gibi geliyordu.

"Sizlerin değerinizi göstermek için çırpınırken hissettiğiniz tedirginlik; herkesin bunu bilmesini istiyorsunuz, her şeyi başarabileceğinize herkesi ikna etmek istiyorsunuz. Başarı tedirginliği ve daha çok da yanlış yapmama tedirginliği; kendinizi aşağı hissetmeme tedirginliği, dahası herkesin olmak istediği şeye dönüştüğüne inanmanın veya en azından buna inandırılmanın verdiği tedirginlik. Dünyanın sizleri yalnızca kadın olduğunuz için kabul etmesine dair duyduğunuz arzudan kaynaklanan o açıklanmaz tedirginlik. Ah, ama bana kızıyorsunuz, değil mi?"

Kütüphanecinin ağzı sımsıkı kapalıydı ve parmak eklemleri bembeyaz olmuştu, cevap vermedi.

"Tabii ki kızıyorsunuz. Ancak söylediklerimin doğru olduğunu fark etmek için tek yapmanız gereken birlikte çalıştığınız adamdan bahsederken kendi konuşmanızı dinlemek. Neden bu kadar öfkeleniyorsunuz? Neden her şeyi kaydediyor ve kıyaslıyorsunuz, sanki hayat tablolarla ölçülebilirmiş gibi? Neden yerinizi kaybetmekten, geride bırakılmaktan bu kadar korkuyorsunuz? Neden, hayatım, neden bu kadar savunmaya geçiyorsunuz?"

Prim, yaşlı kadına bakarken ne söyleyeceğini bilemiyordu. Duyduklarına nasıl cevap vereceğini düşünürken kendini içten içe sakinleştirmeye çalıştı.

O bununla uğraşırken Lulú Thiberville'in sert ama yorgun sesi yeniden duyuldu.

"Güzelliği bulmak istediğinizi söylüyorsunuz ama onu böyle bulamazsınız, sevgili dostum. Sanki her şey sizin etrafınızda dönüyormuş gibi kendinizi kollamaya devam ettikçe bunu başaramazsınız. Anlamıyor musunuz? Hatta tam tersi; tam tersi. Bu kadar

temkinli olmamalısınız, yaralı olmanız gerek. Anlatmaya çalıştığım şey, kızım, aradığınız güzelliğin sizi incitmesine izin vermediğiniz sürece, onun tarafından eğilip bükülmedikçe onu bulamayacaksınız."

Kütüphaneci ayağa kalktı, tüvit eteğindeki kırıntıları sertçe silkeledi. Divanda uzanan kadına soğuk gözlerle bakıyordu, kadın sessiz bir baş hareketiyle veda etti, o ise odadan ve Lulú Thibervil-le'in hayatından bir daha dönmeyeceğine emin olarak çıktı gitti.

6

San Ireneo de Arnois'teki son birkaç gününde Prim, Koltuktaki Adam'dan mümkün olduğunca uzak durmaya çalıştı. Uyduruyor mu bilemiyordu ama çantalar, bavullar toplanırken, vedalar edilirken adamın da aynı şekilde ondan kaçtığını düşünüyordu. Hava iyice soğumuştu, şubat sonlarında hep böyle olurdu zaten, donmuş araziler eve ve bahçeye donuk bir tablo havası veriyordu. Ayrılacağı sabah odasında kalmaya ve tüm çantalarını bir kez daha kontrol etmeye karar vermişti. Her şey oradaydı, yanında getirdiği birkaç kitap, kıyafetler, ayakkabılar, bir-iki kişisel eşya, son birkaç saat içinde kasabadaki komşularından ve arkadaşlarından aldığı sayısız hediye. Prim hüzünlü bir gülümsemeyle çanta yığınını inceledi. Hiçbir şeyi unutmadığından emin olmak için çekmeceleri açıp kapattıktan sonra ayağa kalktı ve melankolik bakışlarla pencereden görünen manzarayı inceledi. O anda irkilmesine sebep olan küt diye bir ses duydu; cama bir kar topu isabet etmişti. Şaşkınlıkla balkon kapısını açtı ve aşağı baktı; rüzgâr kıyafetlerini delerek iliklerine kadar işledi. Bahçede, atkısını gözlerine kadar sarmış bir şekilde dikilen Koltuktaki Adam'dı.

"Aşağı gelir misiniz?" diye seslendi.

"Aşağı mı? Hava sıfırın altında, bahçede yürüyüş yapmak için pek iyi bir gün değil."

Koltuktaki Adam gülümsedi veya kütüphaneci öyle olduğunu varsaydı, ne de olsa adamın yalnızca gözleri görünüyordu.

"Bence mükemmel bir gün, sizin için ve bahçe için daha iyi bir gün olamaz zaten. Bir daha ikinizi birlikte göremeyeceğim."

"Orası doğru," diye mırıldandı Bayan Prim.

"Ne dediniz?" diye bağırdı adam.

"Doğru söylüyorsunuz dedim," dedi kadın yüksek sesle. "Ama bahçıvan yarım saat sonra beni almaya gelecek, konuşmak için fazla vaktimiz yok."

Koltuktaki Adam tam balkonun altına gelebilmek için eve biraz daha yaklaştı.

"Hadi ama Prudencia, gerçekten bana veda edecek kadar vaktiniz yok mu?"

Dirseklerini balkonun korkuluğuna dayayan kadın bir an için bu soruyu değerlendirdi.

"Haklısınız. Üstüme bir şey giyeyim, geliyorum."

Merdivenlerden inerken kütüphaneci çok gergin olduğunu fark etti. Kabul etmekten hoşlanmasa da henüz bun hissi kontrol altına almayı başaramamıştı. Düşünerek geçen gecelere, sohbetlere, tavsiyelere, sırlara, gözyaşlarına, aniden karşısına çıkan aşkın acayipliğine dair dinlediklerine rağmen bunu yapamıyordu. Mükemmel bir dikkatle planlanmış dengesini okyanusun dibine atan o üzücü, şiddetli huzursuzluktan kurtulamıyordu.

"Daha fazla egzersiz yapmalısınız, tıkanıp kaldınız."

"Ah!" dedi kadın, adamın açıksözlülük ve densizlik arasındaki farkı nasıl olup da anlayamadığına belki yüzüncü kez şaşırarak.

Bahçe soğuktu, dondurucu derecede keskin bir havaydı, ikisi birlikte bahçenin alt tarafına doğru yürümeye başladılar. Burada eski bir ahşap yaz evi vardı, içi bahçe malzemeleriyle doluydu; boş saksılar, her türlü ebatta işe yaramaz eşya, beyaza boyalı bir masa ve dört bahçe sandalyesi birisinin hatırlayabildiğinden daha uzun süredir etrafa dağılmış durumdaydı.

"Neden bu kulübeyi toparlamıyorsunuz?" diye sordu Prim sandalyelerden birine otururken.

"Çünkü böyle hoşuma gidiyor."

"Neden?" Kütüphanecinin içini bir ürperti kaplamıştı.

Adam ona sessizce baktı. Kadının sorusu masum bir meraktan mı ibaretti, yoksa onu kışkırtmaya mı çalışıyordu? Sanki bunu anlamak istiyordu.

"Neden... Ne?"

"Neden yalnızca yaşlanmış şeyleri seviyorsunuz?"

"Bu tam olarak doğru değil. Sevdiğim genç şeyler de var."

"Öyle mi?" diye sordu kadın. "Bir tane söyleyin."

Adam, Prim'in anlam çıkarmayı öğrendiği şekilde gülümsedi.

"Siz mesela."

Kadın rahatlamış gibi iç geçirdi.

"Bunu iltifat olarak mı alsam bilemiyorum. Beni yaşlı bulmamanız hoşuma gitti ama 'bir şey' olarak tanımlanmak konusunda o kadar emin değilim."

Koltuktaki Adam güldü ve o gülerken Prim gözyaşlarının birikmeye başladığını hissetti. Başını önüne eğdi ve tekrar kaldırdığında adamla göz göze geldi.

"Özür dilerim," dedi. "Gitme fikri beni çok üzüyor."

"Öyle mi?"

Prim ona şaşkınlık ve alınganlık karışımı bir bakış attı.

"Elbette öyle," gözleri yeniden yaşlarla dolmuştu.

"Bunu duyduğuma sevindim," dedi adam. "Çünkü gitmeniz beni de üzüyor. Muhteşem bir rakiptiniz, daha da iyi bir dosttunuz. Tartışmalarımızı özleyeceğim."

Kadın bakışlarını çevirdi ve muzipçe gülümsedi.

"Yalan söylemeyin. Siz de çok iyi biliyorsunuz ki ben size rakip değildim. Bütün tartışmaları siz kazandınız, laflarımı çarpıttınız ve sinirlerimi tepeme çıkarma şerefine eriştiniz."

"Şeref?" diye sordu adam alaycı bir gülümsemeyle.

"Şeref," dedi kadın gözlerini adama dikerek. "Buraya geldiğimde kendiminkinden başka bir görüşü kabullenemiyordum. Korkarım ki bu konuda size çok benziyorum."

"Eh, karşılığında ben de itiraf etmeliyim ki sizin saldırılarınız benim de pek çok şeyi anlamama yardımcı oldu."

Hiç kimseye saldırmadığını söylememek için kendini zor tutan Bayan Prim sandalyesinde doğruldu ve çok ilginç bir şey dinlemek üzereymişçesine masaya doğru eğildi.

"Ne gibi?" diye sordu.

"Sizin şu zarafet dediğiniz şey olabilir sanırım."

"Bu beni gerçekten şaşırttı," dedi kadın tatminkâr bir biçimde. "Sizin zarafeti hor gördüğünüzü düşünüyordum."

"Bu doğru değil."

"Sanıyordum ki size göre, nasıl söylenir, bu yumuşak bir nitelik."

"Bana göre o kadınsı bir nitelik." Kütüphaneci güldü. "Ama bu demek değil ki hiçbir erkek bu özelliği taşıyamaz veya taşımamalıdır."

"Ama siz taşımıyorsunuz."

"Hayır, ben taşımıyorum. Ama bunu öğrenmek benim açımdan çok aydınlatıcıydı."

Birkaç dakika boyunca ikisi de sustular, eski kulübenin pencerelerine düşen kar tanelerini izliyorlardı. Nihayet Bayan Prim konuşmaya başladı.

"Size teşekkür etmek istiyorum."

"Neden?"

"Hiçbir şey ve her şey için. Bunu yapmam gerektiğini hissediyorum, mutlaka gelecekte bir anda bunu yapmış olmayı dileyeceğimi düşündüm ve böyle hissettiğimde çok geç olsun istemedim. Beni anlıyor musunuz?"

"Maalesef," dedi adam sakince.

Kütüphaneci süngüsü düşmüş bir hâlde tek bir insanın içinde hem bu kadar parlak bir zekânın hem de tahammül edilemeyecek kadar kör bir kalın kafalılığın nasıl bulunabildiğini merak etti. Kendi açısından baktığında sözlerini gayet açık ifade etmişti. İnsanların hepsi değilse de bir kısmı sağduyulu olurdu, bir şeyler için birilerine teşekkür etmek gerektiğini düşünürdü. Ama bir kısmı da sözlerin dudaklarında ölmesine izin verirdi ve Prim bunlardan biri olmak istemiyordu.

"Çok tuhaf bir insansınız. Empatinin ne olduğu konusunda hiçbir fikriniz yok," dedi.

"Buna rağmen benden etkileniyorsunuz," diye cevap verdi adam.

"Kibir de bir başka büyük kusurunuz zaten," diyerek devam etti kadın bozuntuya vermeden. "Size saygı duyuyorum demeyi tercih ederim, yeterince konuştum zaten."

Koltuktaki Adam gülümsedi.

"Ama yine de arkadaşız," dedi gözlerinin içine bakarak.

"Öyleyiz," dedi kadın yumuşakça. Sonra kendisini zaman zaman ele geçiren ve nefessiz konuşmasına sebep olan duygusal patlamalardan birinin etkisiyle ekledi: "Gerçekten birbirinden çok farklı iki insan arasında aşk olamayacağına mı inanıyorsunuz?"

Adam ayağa kalktı ve eski kulübenin kapısını rüzgâr ve kar giremeyecek şekilde kapattı.

"Ben hiçbir zaman böyle bir şey söylemedim," diye cevap verdi tekrar otururken. "Hayır, imkânsız olduğuna inanmıyorum. Ben çok yaygın olduğunu söyledim."

"Ama siz," diye geveledi Prim, bir yandan da nasıl bir pervasızlık anında böyle bir şeyi sorgulayabildiğini merak ediyordu. "Siz ve Herminia..."

"Farklı olduğumuz için mi ayrılmışız?" Koltuktaki Adam başını iki yana salladı. "Anlamamışsınız, Prudencia. Geçen gün size bu konuyla ilgili söylediğim hiçbir şeyi anlamamışsınız."

"Belki de iyi açıklayamamışsınızdır," diye cevap verdi kadın soğukça, hiçbir şey anlayamamış biri olarak damgalanmak hoşuna gitmemişti. "Belki de fazla karmaşık anlatmışsınızdır."

"İyi, sizin için kolaylaştırmaya çalışayım o zaman."

Prim bu eğitici hor görme karşısında onurunu savunması gerektiğini düşündü ama patronuyla ettiği her sohbette olduğu gibi merakı gururuna üstün geldi.

"Dinliyorum."

"Varsayalım ki siz ve ben, iki çok farklı insan, birlikte St. Petersburg'u ziyaret etmeye karar verdik. Buraya kadar anlaşıldı mı?"

"Kusursuz."

"Tüm yol boyunca kavga edeceğimiz konusunda hemfikir olduğumuzu düşünüyorum."

"Büyük ihtimalle."

"Ben manastırlarda kalmak ve yaşlı staretz ile sohbet etmek isterim, siz ise bakımlı ve pırıl pırıl otellerde yer ayırtmakta ısrar edersiniz. Ben gideceğimiz yere varmadan önce küçük kasabaları ve köyleri gezmek isteyeceğim; siz ise kesinlikle her şeyi başından sonuna planlayacaksınız ve tarihi veya sanatsal değeri olan hiçbir şeye ilgi göstermeyeceksiniz. Ama tüm bu zorluklara rağmen er ya da geç ikimiz de St. Petersburg'a varacağız."

"Ne olmuş yani?" dedi kütüphaneci dirseklerini masaya dayayarak.

"Devam edeyim izninizle, zaten karmaşıklaştırmamak için çok uğraşıyorum. Şimdi hayal edin, siz ve ben bir başka seyahat daha planlıyoruz. Ama bu defa siz St. Petersburg'a gitmek istiyorsunuz, ben de Tahiti'ye. Ne olacağını düşünüyorsunuz?"

Bayan Prim'in yüzünde hüzünlü bir gülümseme belirdi.

"Er ya da geç yollarımız ayrılacak."

"Anlamaya başladınız."

"Ancak," diye mırıldandı kütüphaneci uzun bir sessizlikten sonra. "Ben sizi Tahiti yerine St. Petersburg'a gitmeye ikna etmezsem tabii."

Adam eldivenlerini çıkardı ve ona ilgiyle baktı.

"Ama sorun da bu zaten, Prudencia. Ben hiç kimsenin beni St. Petersburg'a gitmeye ikna etmesini istemiyorum. Ve birisinin bunu başarma ihtimali çok düşük olsa da bu riski göze alamazdım."

"Ama aynı şekilde..." Prim kelimeleri dile dökebilmek için çok çaba gösteriyordu. "Aynı şekilde siz de beni Tahiti'ye gitmeye ikna edebilirsiniz."

Koltuktaki Adam, kütüphaneciye sonsuzluk gibi gelen bir süre boyunca sustu. "Sizi benimle Tahiti'ye gelmeye ikna etmek için dünyanın öbür ucuna bile giderim." Sesinde tuhaf bir yoğunluk vardı. "Sizi ikna etmek için elimden gelen her şeyi yaparım, hem de her şeyi. Ama bence eğer siz Tahiti'yi görmek istemiyorsanız seyahatimiz bir fiyasko olurdu, korkunç bir fiyasko hem de."

"Hiçbir zaman beni Tahiti'ye gitmeye ikna etmek için uğraşmadınız," dedi kadın alçak sesle.

"Nereden biliyorsunuz?"

"Nereden mi biliyorum?"

"Denemediğimi nereden biliyorsunuz?"

"Çünkü hiçbir zaman hiçbir konuda beni bir şeye zorlamadınız veya baskı kurmadınız. Beni ikna etmek için hiçbir şey yapmadınız. Muhtemelen bu yüzden arkadaşız zaten; daima fikirlerime saygı gösterdiniz."

Koltuktaki Adam eski sandalyede arkasına yaslandı.

"Doğru, sizi hiçbir zaman hiçbir konuda zorlamadım ve üzerinizde baskı kurmadım. Ama eğer bunu yapmadıysam sebebi sonucun verimsiz olacağını düşünmemdir, başka bir şey değil. Siz bunu bir erdem olarak değerlendiriyorsunuz ama bana sahip olmadığım erdemleri yüklemeyin."

"Sebebi ne olursa olsun," dedi kütüphaneci, "beni Tahiti'ye gitmeye ikna etmek için bir şey yapmadınız."

"Öyle mi düşünüyorsunuz?" diye sordu adam gülümseyerek. "Belki bir gün bir insanın dünyanın öbür ucuna gitmek için odasından çıkmasına gerek olmadığını anlarsınız, Prudencia."

"Yine karmaşık konuşmaya başladınız," dedi kadın ve bir an durakladıktan sonra sinsice sordu: "Şunu söyleyin o zaman, eğer ben Tahiti'ye gitmek isteseydim, St. Petersburg'a gitmek gibi bir fikrim olmasaydı, beni sizinle birlikte seyahat etmek üzere davet eder miydiniz?"

Koltuktaki Adam gülümseyerek başını önüne eğdi.

"Peki ya siz?" diye sordu alçak sesle, gözlerinin içine bakarak. "Gelir miydiniz?"

Kütüphaneci cevap vermek üzere ağzını açtı ama bir şey söyleyemeden olgun ve asık bir surat kapıda belirdi.

"Saat geldi, hanımefendi."

Kızaran Bayan Prim ayağa kalktı. Aynı anda ayağa kalkan patronu elini uzattı ve konuştu:

"St. Petersburg soğuk olur, Prudencia. Biliyorum, çünkü oraya gittim. Ama belki bir gün..." Sustu.

Kütüphaneci sessizce kapıya doğru yürüdü. Çıkmadan önce arkasını döndü ve son kez eski kulübenin içinde dikilen Koltuktaki Adam'a baktı.

"Sanmıyorum," diye mırıldandı.

Bayan Prim eve ve bahçeye son bir kez bakmak için arkasını dönmedi. Bir askeri emir sertliğinde belirttiği isteğine uygun olarak çocuklar, aşçı, kasabadaki genç kızlar ve hatta Koltuktaki Adam bile onu uğurlamak için kapıya gelmemişti. Prim vedaları sevmezdi. Kendisine karşı yapılan tüm duygusallık suçlamalarına rağmen, duygusal sahneleri aslında hiç sevmezdi, böyle durumları nasıl idare edeceğini bilmiyordu, hiçbir zaman doğru kelimeleri de bulamıyordu. Böyle bir şey onun başına gelmezdi, diye düşündü arabaya yerleşirken, gözünün ucuyla da bahçıvanın sert yüzüne bakıyordu. Koltuktaki Adam her zaman, en azından çoğu zaman nasıl davranacağını bilirdi, hep nasıl bakılacağını, ne zaman neşeli ne zaman ciddi olacağını anlayabiliyordu. Prim bunun terbiyeyle ilgisi olduğuna inanıyordu. Bu, dergilerden veya kitaplardan öğrenilecek bir şey değildi, iyi terbiye almış olmakla övünenlerde de olmazdı. *Ondaki şey*, diye düşündü kadın, *çok farklıydı, belki de sonradan çalışılacak, edinilecek, taklit edilebilecek bir şey olmadığı için.* Öğretilemezdi ve öğrenilemezdi, sadece içselleştirilebilirdi. Öyle doğal, öyle sade, öyle içtendi ki adamın sahip olduğu iç bütünlüğü fark etmek haftalar, aylar alıyordu. Dergi satırları, kitap kapakları ya da mektuplaşmalar, beşikten içine işlemiş bu kod ile yarışamazdı; bu, saray aşklarının ve şövalyeliğin unutulmuş ışığının yüzyıllar boyunca mükemmelleştirilmesinden kaynaklanıyordu.

O bunları düşünürken, araba kıvrılan yola girdi ve San Ireneo Manastırı'nın dev ve oturaklı yapısı meydana çıktı. Kütüphaneci antik taş duvarları inceledi, simetrik güzelliklerine hayranlıkla baktı ve saatine göz attı. İstasyona gitmek için bolca vakti vardı. Arabayla yarım saat süren bir yolculuk için iki saat erken çıkmıştı. Prim yalnızca dakikliğin büyük bir destekçisi değildi, aynı zamanda tedbirli olmak onun için çok önemliydi. Sırf tedbirli olmak adına iki saat erken çıkmıştı ve bu erdemin verdiği huzurla tam da o anda sebebini bile anlamadan bu duvarların arkasında yaşayan saygıdeğer keşiş ile tanışmak için dayanılmaz bir merak duydu; San Ireneo de Arnois'te geçirdiği uzun kış boyunca bu adamdan başarıyla kaçmış olmasına rağmen hem de.

"Manastıra uğrayabilir miyiz?" diye sordu bahçıvana.

"Tabii ki, hanımefendi. Bal mı almak istiyorsunuz?"

"Hayır," dedi kadın adama dikiz aynasından bakarak. "Aslında peder ile biraz konuşmak istiyorum."

"Peder ile mi?" diye sordu adam şaşırarak. "Emin misiniz?"

"Çok eminim," dedi kadın çenesini kaldırarak. "Bana yardımcı olur musunuz?"

"Hiç şüpheniz olmasın," dedi bahçıvan ve dönüş yaparak manastır yoluna girdi. Girişteki rahip ile konuştuktan sonra manastıra girdi ve kabul odalarına buyur edildi, burada beklemesi söylenmişti. Cübbesinin üzerine önlük giymiş genç bir rahip geldiğinde kadın çıplak duvarları inceliyordu, adam sıcak bir selamlamayla kendisini bahçeye yönlendirdi.

"Kendisi biraz temiz hava alıyor," dedi rahip birlikte yürürlerken, belli ki havanın sıfırın altında olduğu böylesine bir günde hiçbir acayiplik görmüyordu.

Uzun bir koridor boyunca yürüyüp avluyu geçtikten sonra nihayet bahçenin bir köşesine vardılar. Kütüphaneci, yaşlı bir adamın oturduğu yere götürüldü.

"Bayan Prim sizi görmeye geldiler," dedi genç din adamı ve kütüphaneciye yaklaşmasını işaret etti.

Yaşlı adam doğruldu ve sıcak bir gülümsemeyle genç adama gidebileceğini işaret etti, sonra da misafirine oturacak yer gösterdi.

"Buyurun, lütfen," diye mırıldandı. "Ben de sizi bekliyordum."

"Beni mi bekliyordunuz?" diye sordu kadın huzursuzlukla, bir başkasıyla karıştırıldığını düşünmüştü. "Kim olduğumu bildiğinizden emin değilim, peder, adım Prudencia Prim ve birkaç aydır kütüphaneci olarak..."

"Kim olduğunuzu çok iyi biliyorum," diyerek yumuşakça sözünü kesti adam. "Ve sizi bekliyordum. Çok geç kaldınız."

Prim, yaşlı adamın kırışıklarla dolu yüzünü, zayıf bedenini inceledi ve kafası karışmış olabilir mi diye merak etti.

"Sizden çok bahsettiler," dedi gözlerinde bir parıltıyla kadına bakarken.

"Birlikte çalıştığım adamdan mı bahsediyorsunuz?"

"Sizi tanıyan ve size düşkün olan herkesten bahsediyorum."

Kütüphaneci memnuniyetle kızardı. Hiç kimsenin rahibi ziyaret edip de kendisinden bahsedeceğini düşünmemişti. Buradaki varlığının bu katı duvarları delip geçebileceği ve yaşlı Benediktin'in sessiz ibadetine kadar sızabileceği aklına gelmemişti. Buna bir cevap veremeden adam tekrar konuştu:

"İtalya'ya gidiyorsunuz."

Bayan Prim bunun doğru olduğunu söyledi.

"Neden?"

"Neden mi?"

"Aynen öyle."

Kütüphaneci kaşlarını çattı. Onu ayrılmaya iten tüm sebepleri anlatmamak için kendini zor tuttu. Bunlar özel hayatına dair şeylerdi ve sırlarını bu ihtiyara dökmeye hiç niyeti yoktu. Öte yandan, niye gittiğini nasıl açıklayabilirdi? Herkes bir yana, neden gittiğini kendisi biliyor muydu ki?

"Sanırım tam olarak bilmiyorum. Beni tanıyan insanlara sorarsanız farklı cevaplar alırsınız diye düşünüyorum. Bazıları benim bir hayal kırıklığı yaşadığımı söyleyecektir, bir kısmı modern

katılığımı kırmam gerektiğini söyler, diğerleri ise koca bulmak için ayrıldığımı."

Rahip gülümsedi ve bu gülümsemenin berraklığı misafirini anında sakinleştirdi.

"Peki ya siz?" diyerek ısrar etti adam. "Siz neden gittiğinizi düşünüyorsunuz?"

"Bilmiyorum," dedi kadın basitçe.

"Sebepsizce bir yeri terk eden insanlar ya bir şeyden kaçıyordur ya da bir şey arıyordur. Sizin için hangisi doğru?"

Kütüphaneci cevabını uzun uzun tarttı. Konuştuğunda yaşlı adamın gözlerinin kapalı olduğunu gördü.

"Sanırım ikisi de," dedi alçak sesle, adamın uyuyakalmasından korkuyordu. "Belki de bu sorunun cevabını öğrenmeliyim."

Adam yavaşça gözlerini açtı ve karla kaplı bahçeye baktı.

"Size bir şey sormak istiyorum," dedi sanki misafirinin son sözlerini duymamış gibi: "Kapıları nasıl kapatırsınız? Aralık mı bırakırsınız, yavaşça iter misiniz yoksa çarparak mı kapatırsınız?"

Prim'in gözleri şaşkınlıkla büyüdü ama hemen kendini toparladı. Artık emindi, yaşlı adamın aklı yerinde değildi.

"Sanırım aralık bırakıyorum veya hafifçe itiyorum. Hiçbir zaman çarpmam, orası kesin."

"Şartrö Tarikatı'nın çaylaklarına kapıyı mekanizmayı çevirerek kapatmayı öğretirler, kapıyı itmez veya öylece bırakmazlar. Neden biliyor musunuz?"

Kadın hiçbir fikrinin olmadığını söyledi.

"Acele etmemeyi ve işleri teker teker yapmayı öğrensinler diye. Onlara her hareketlerinde kontrollü, sabırlı, sükûnetli olmayı öğretirler." Duraksadı. "Size bunu neden anlattığımı merak ediyorsunuzdur. Çünkü bir yolculuğa başlamanın özünde bu vardır, her yolculuk için böyledir. Eğer aceleyle, dinlenmeden veya hiç durmadan seyahat ederseniz, aradığınız şeyi bulamadan dönersiniz."

"Sorun şu ki," dedi kütüphaneci bu sözleri biraz düşündükten sonra. "Ben ne aradığımı bilmiyorum."

Rahip ona şefkatle baktı.

"Belki de yolculuğunuz bunu anlamanıza yardım eder."

Prim iç geçirdi. Rahibin hayatındaki kara delikleri tahmin ederek bulmasından korkmuştu, sanki gözlerini gözlerine dikerse en karanlık sırlarını öğrenecekti. Ama adam korktuğu gibi, her iki dünya ile iletişimde olan ürkütücü biri değildi. Nazik, yorgun ve küçük bir adamdı.

"Bana zihin okuyabildiğiniz söylenmişti. Beni şaşırtacak ve hatta ürkütecek şeyler söyleyeceğinizi duydum," dedi aniden.

Adam eski cübbesinin altında titredi ve tuhaf bir tatlılıkla konuşmaya başladı.

"Yıllar önce, ben henüz çok gençken bir hocam vardı. Bana bir rahibin, tüm rahiplerin her zaman beyefendi olmaları gerektiğini öğretti."

Kadın gözlerini kırpıştırdı, kafası karışmıştı.

"Siz buraya size korkutucu, rahatsız edici veya üzücü bir şey söyleyeceğimi düşünerek geldiniz. Eğer sizi ilk gördüğüm anda, tavsiyem sorulmadan böyle şeyler söyleseydim nasıl bir beyefendi olurdum? Benden korkmanıza gerek yok, Bayan Prim. Sizin için burada olacağım. Aradığınız şeyi bulmanızı ve bana anlatmak için geri dönmenizi bekleyeceğim. Ve emin olun ki sizinle olacağım, odamdan bile çıkmadan arayışınızda yanınızda olacağım."

"Odandan çıkmadan dünyanın öbür ucuna gidebilirsin," diye fısıldadı kütüphaneci.

"Bana güzelliğe ve zarafete değer verdiğiniz söylendi," diye devam etti yaşlı adam. "Güzelliği arayın, Bayan Prim. Sessizlik ve huzur içinde arayın, gece yarısı arayın, şafak vakti arayın. Ararken kapıları kapatmak için vakit harcayın ve eğer onu müzelerde veya saraylarda bulamazsanız da şaşırmayın. Nihayetinde güzelliğin bir şey değil de bir kişi olduğunu fark ederseniz de hayrete kapılmayın."

Kütüphaneci yaşlı Benediktin'in yüzüne baktı ve eğer buraya arkadaşı Horacio'nun tavsiye ettiği gibi daha önce gelmiş olsa bu

adamdan neler öğrenebileceğini düşündü. Yoğun bir ürpertiyle saatine baktı. Geç oluyordu ve yetişmesi gereken bir tren vardı.

"Korkarım gitmek zorundayım," dedi. "Düşünceleriniz için teşekkürler ama geç oluyor, istasyona gitmeliyim."

"Gidin," dedi adam. "Treninizi kaçırmayın. Böylesine önemli bir yolculuğa başlarken bu çok kötü olurdu."

Prim ayağa kalktı, nazik ve sıcak veda sözleri söyledi, sonra da manastıra doğru yürümeye başladı. Ama henüz bahçeye varamamışken durdu ve adamın oturduğu yere döndü.

"Peder, size bir şey sormak istiyorum. Şu son birkaç aydır insanların aşk ve evlilik hakkında söylediklerini dinledim. Bana çokça tavsiye verdiler ve öneriler sundular. Sizin mutlu bir evlilik için tavsiyeniz nedir, bana söyler misiniz?"

Rahip uzun süredir kimse ona bunu sormamış gibi gözlerini açtı. Gülümseyerek, zorlukla ayağa kalktı ve kütüphaneciye yaklaştı.

"Anlayacağınız üzere bu benim iyi bildiğim bir konu değil. Doğrusu, benim gibi gençliğinden beri kendini Tanrı'ya adamış hiçbir erkek bu soruya cevap veremez. Doğal olarak bu tavsiyeleri veren kişiler evliliği tecrübe etmişlerdir ve bu konuda benden daha fazla söyleyecek şeyleri vardır. Ancak..."

"Ancak?" dedi dakikaların hızla ilerlediğini sıkıntıyla fark eden kadın.

"Ancak, evlilik bağının şans eseri ayakta duran iskambil kâğıtlarından yapılmış bir kule olduğunu söyleyebilirim sanırım."

"Bu kadar mı?" diye bastırdı kadın, aniden kapıları aralık bırakmak değil, çarparak kapatmak arzusuyla dolmuştu.

"Ve güzel çocuğum, evliliğin iki kişiyi değil, üç kişiyi ilgilendirdiğini."

Bu cevap karşısında afallayan Prim cevap vermek için ağzını açtı ama saati hatırladı. Yaşlı rahibe elini uzattı, arkasını döndü ve tren istasyonuna gitmek üzere San Ireneo Manastırı'nı aceleyle terk etti.

NORCIA

Bayan Prim, Aziz Benedict Bazilikası'nın son birkaç basamağını tırmandı ve girişi yapının geri kalanından ayıran kırmızı kordonu kancasından kurtarıp dışarı çıktı. Norcia'nın ana meydanına inerken serin sabah havasını yüzünde hissetti. Çarşı çoğunlukla kapalıydı ama bazı tezgâhlar yavaş yavaş açılıyordu, erken yürüyüşçülere satmak üzere el yapımı ürünleri vardı. Norcicería pazarında sosis, prosciutto ve salam tepsilerinin yanı sıra mercimek, pirinç, her biçim ve renkte makarna ile trüf mantarı vardı. Dükkân sahipleri kepenklerini kaldırıyor, kapılarını açıyor ve sepetleri göze cazip görünecek şekilde dışarıya yerleştiriyorlardı. Kasaba binası rüzgârla dalgalanan İtalya bayrağı ile süslenmişti ve tam karşısındaki Castelvecchio Müzesi sert mimarisiyle onda samimi bir tanıdıklık hissi uyandırıyordu. Halbuki sadece on altı haftadır buradaydı.

Günlerden cumaydı. Her zaman olduğu gibi Bayan Prim, kilisenin köşesinden dönüp sokak boyunca yürüyerek küçük bir kafeye geldi. Kahvaltıyı dört gözle bekleyerek masaya oturdu, menüyü eline aldı ve gözlerini pastırmaların üzerinde gezdirdi. Garson her zamanki arkadaş canlısı gülümsemesiyle siparişini almaya geldiğinde memnuniyetle iç geçirdi.

"*Buongiorno, signorina.*"

"*Buongiorno*, Giovanni."

"Cappucino?"

"Cappucino," diyerek onayladı. "Ve biraz da *prosciutto**, her zamanki gibi lezizdir eminim."

Adam ona kuşkuyla baktı.

"*Prosciutto*? Hiç sanmam, yanılıyor olmalısınız."

Prim şaşkındı. Cevap vermek için ağzını açtı ama bunun yerine mahcup bir ifadeyle gülümsedi.

"Çok haklısın, Giovanni, ne diyorum ben?"

"Kızarmış ekmek, krem peynir ve reçele ne dersiniz?"

"Harika olur, teşekkür ederim."

Kütüphaneci sandalyesine yerleşti ve hafifçe gözlerini kapattı. Mayısın başında buraya gelmişti, ilkbaharın tadını çıkarmak için mükemmel bir zamandı. Her baharda Norcia'nın biraz dışında bir göl gibi uzanan ve etrafı dağlarla çevrili bir ova olan Piano Grande'yi bir örtü gibi kaplıyordu çiçekler. Otel sahibinin tavsiyesine uyan Prim, bir sabah kalkıp ovaya doğru yürüyüşe çıkmış ve manzaraya hayran kalmıştı; burası gelinciklerden, papatyalardan, yoncalardan ve menekşelerden, karahindibalardan, sarı, pembe ve kırmızı düğünçiçeklerinden, mavi zambaklardan, çançiçeklerinden ve diğer yabani bitkilerden örülü bir halı gibiydi. O sabah Prim bu çiçeklerden yapılma halıya ayak basmış, aralarında dolaşmış, oturmuş ve inanması zor ama bir yatak gibi çiçeklerin yanına uzanmıştı. Büyülenen gözleriyle küçük ve gizli Castelluccio kasabasını görmüştü, burası denizin ortasındaki bir adaydı, masallarda anlatılan kayıp krallıklara benziyordu.

Ancak onu burada kalmaya ikna eden şey doğal bereketi değildi. İhtiyar Sibillini Dağları, kırmızı gelincikler veya buğday tarlalarıyla yan yana duran selvi ağaçları da değildi. Rahiplerin parlak yüzleri ve sözlerinin keskinliğiyle de alakası yoktu. Tüm bunların yanı sıra onu burada tutan çok şey vardı.

İtalya'yı baştan sonra, kuzeyden güneye, doğudan batıya gezmişti. Şehirlerin ihtişamını ve köylerin güzelliğini içine çekmişti.

* Kurutulmuş ve tütsülenmiş domuz etinden yapılan bir tür pastırma, tuzlanmış et. (y.h.n.)

Liguria ve Amalfi koylarında kendini serbest bırakmıştı, Lombardy kıyılarında amaçsızca dolaşmıştı, Floransa'nın ahengine, Venedik'in zarafetine ve Roma'nın ruhuna kapılmıştı. Napoli'nin kalabalığı onu ele geçirmiş, Cinque Terre kıyılarında zaman mefhumunu kaybetmişti; Bari'nin ışıl ışıl hâli gözlerini kamaştırmış ve Milano'nun aydınlık sokaklarını arşınlamıştı. İki uzun ay boyunca dar sokaklarda, limanlarda, saraylarda, tarlalarda ve bahçelerde dolaşmıştı. Toskana ve Piedmont köylerini ziyaret etmişti. Ama yalnızca Umbria'da, Umbria'nın bu küçük köşesinde durmuş ve bavullarını açmaya karar vermişti.

"Mutluluk ne kadar küçük bir şey ama aslında ne kadar büyük," dedi kendi kendine, kızarmış ekmeği kemirip bir yudum cappuccino içerken.

Gününü planlaması gerekiyordu. Sabahını mektupları cevaplamaya ayıracaktı –Bayan Prim otelde mektup alıp gönderen az sayıdaki konuklardan biriydi– öğleden sonra da Spoleto'yu ziyaret edecekti. Bir sokak kafesinde saatler harcayabilmek, insanları gözlemlemek ve zaman zaman biraz şiir okumak ne kadar hoştu, artık İtalya'da olduğu için yalnızca şiir okuyabiliyordu, yumuşak yaz havasını solumak ne güzeldi. İkinci dilim kızarmış ekmeğine uzandı ve kafenin kapısında dikilmiş, kasabanın uyanmasını seyreden garsonu çağırdı.

"Cappuccino, signora?"

"Cappuccino, Giovanni."

"Postacı dün sizin için mektup bıraktı," dedi Giovanni birkaç dakika sonra önüne buharı tüten bir fincan kahveyi servis ederken, tepside bir-iki dilim daha ekmek ve üç mektup vardı.

"Teşekkürler."

"*Prego.*"*

Prim ilk zarfı açtı, okudu ve masaya koydu. Bir yudum cappuccino içti, ikinci zarfı açtı, okudu ve masaya koydu. Kızarmış ekmeğe uzandı, bir ısırık aldı ve üçüncü zarfı açtı, okudu ve

* (İt.) Rica ederim. (y.h.n.)

kızarmış ekmeği masaya bıraktı. Birkaç dakika boyunca masanın üzerine bıraktığı kâğıdı okumaktan başka bir şey yapmadı. Sonra mektubun içinden çıkan bir gazete sayfasını eline aldı ve masanın üzerine yayarak dikkatle inceledi. San Ireneo Gazetesi'nden bir reklam sayfasıydı bu. Üçüncü kolonun sonunda bir ilan kırmızı kalemle işaretlenmişti.

Hiç de ortodoks olmayan bir okul için heterodoks bir öğretmen aranıyor. Üç sanatı, Yunanca ve Latince dilbilgisi, retorik ve diyalektik öğretebilecek becerisi olmalı. Çocuklar altı ve on bir yaş aralığındalar. İş tecrübesi olmaması tercih edilir. Üniversite ve yüksek lisans mezunları başvuramaz.

Son iki cümleyi okuduğunda Prim'in kalp atışları hızlandı. Birkaç derin nefes alıp kendisini yatıştırdı. Sonunda olmuştu işte: O an gelmişti. Aylarca süren seyahati boyunca San Ireneo'daki arkadaşlarıyla düzenli olarak yazışmıştı. Hiç kimse ondan bahsetmemişti, o da kimseye konuyu açmamıştı. Ama yine de hepsi bu ânın gelmesini bekliyordu. Karşılıklı gönderilen sayısız mektup, anlatılan onca şey, kâğıda dökülen tüm anılar kütüphaneciyi ayrılırken acı çektiği ama dönmeye korktuğu yere bağlıyordu.

Aylar içinde çok şey değişmişti. Bazen dondurucu bir şubat sabahı San Ireneo'yu terk ederken ne kadar fevri davrandığına şaşırıyordu. Lulú Thiberville'in evinden çıkarken ne kadar öfkeliydi, sevgili Lulú Thiberville ile aylardır defalarca yazışmıştı. Mahzenleri yedinci kere ziyaret ettikten sonra bunu nasıl Lulú'ya anlatmazdı ki zaten? Sibillini Dağları'nın eteklerindeki çiçekten halıda yürüdüğünü, halıya oturduğunu ve inanması zor olsa da üzerine uzandığını ona nasıl söylemezdi? Bakmayı, ufku taramayı, gözlerini kapatmayı ve geçmişe gitmeyi, canavarları bulup çıkarmayı, buzdağlarından kaçınmayı, bir bekçinin görevini anlamayı ve takdir etmeyi öğrendiğini nasıl saklayabilirdi?

Aynı zamanda sevgili Horacio'ya da sık sık yazıyordu. Giotto'ya çözümlemeye çalışamadan hayran olmayı başardığını ona nasıl anlatmazdı? Avrupa'nın bütün köylerinde sokakta oynamak unutulmadan önce çocukların yaptığı gibi burada da kasabalı çocukların kilise bahçesinde futbol oynadığını söylemeden edebilir miydi? Spoleto'nun sessiz akşamlarından, Gubbio'nun dar sokaklarının ne kadar güzel olduğundan, Aziz Damien Manastırı'nın huzurlu bahçelerinden Horacio'ya bahsetmeyecek miydi? Arkadaşını özlüyordu, onun sert ama centilmen nezaketini özlüyordu, yokluğunu gerçekten hissediyordu. Ama bundan ve arkadaşından fazlasını özlediğini de biliyordu.

"Cappuccino, *signora*?"

"Hayır, çok teşekkürler Giovanni. Sadece hesap lütfen..."

Prim kahvaltısını ödedi, mektuplarını aldı ve kafeden çıktı. Norcia'nın ana meydanını geçti, carabiniere ile sohbet etmek için biraz durdu ve tıpkı diğer günler yaptığı gibi ona eşini ve annesini sordu. Aziz Benedict Manastırı'na ait dükkâna uğradı, birkaç parça bir şey satın aldı, ödeme yaptı ve tıpkı diğer günler yaptığı gibi gülümseyerek çıktı. Meydana stratejik olarak inşa edilmiş oteline doğru ilerledi, resepsiyona girdiğinde âşık oldukları her hallerinden belli olan Japon bir çift mimikler ve el işaretleriyle Assisi'ye nasıl gideceklerini öğrenmeye çalışırken sabırla bekledi. Prim onlara bakarken gülümsedi.

*Tutti li miei penser parlan d'amore**

Seyahatine başladığından beri şiirler aklına gelip duruyordu. Piano Grande'de açan yaban çiçekleri gibi zihninden akıyordu. Ne yazık ki hiçbirini kendisi yazmamıştı; Prim, yazmaya teşebbüs etmeyecek kadar çok saygı duyuyordu şiire. Ama Santa Margherita Ligure'de denize baktığı sabahtan beri aynı şeyi mırıldanıyordu: "*E temo e spero; ed ardo e son un ghiaccio e temo e spero; ed ardo e*

* "Aklımdaki tüm düşünceler aşktan bahsediyor." Dante Alighieri, *Yeni Hayat*.

son un ghiacci."* Unutulmuş şiirler, okunmuş şiirler, öğrenilmiş şiirler, çözümlenmiş ve açıklanmış şiirler tarafından ele geçirilmiş gibi hissediyordu. Santa Margherita Ligure'de Petrarca ise Napoli'de Boccaccio'ydu. Floransa'da Vergilius'tu, Venedik'te Juvenal'ın sırası gelmişti. En garip tarafı da bu lirik işgaller boyunca bunları inceleme, analiz etme, çözümleme ihtiyacı duymamıştı. Şiir onu ele geçirmiş gibiydi ve bunu hiçbir ipucu vermeden yapmıştı. O şiirlerin tadını çıkarıyor değildi, şiirler onun zihninde keyif sürüyorlardı. Zihnine mi üşüşmüşlerdi, ruhuna mı? Tıpkı gündoğumunu izlemek için şafak vakti uyanmasına benziyordu. Gün ortasında bile geldikleri oluyordu; tam da Benediktin rahipler çapalarını yere bırakıp ilahilerini okumaya giderken. Kafede oturup güneş kaybolana ve akşam serinliği onu ürpertene kadar kitap okuduğu günlerde zihnine sızıyorlardı.

Bu şairane krizde Prim en sevdiği yazarlara geri dönmeyi denemişti. Ama dudaklarından dökülenler Ronsard'ın mısraları, Dante'nin dizeleri ve Spenser'in dörtlükleriydi. Başlarda istediği şeyleri okuyamadığı için canı sıkılmıştı ama kısa sürede antik dizelerin ruhunu sakinleştirdiğini fark etti. Kraliçe Gloriana ve şövalyelerinden bahsederken kim sinirli kalabilirdi ki? Hayatının her adımında, yılında, ayında, gününde, mevsiminde, yerinde ve ânında kutsanmış olduğu söylenirken kimin yüzü gülmezdi? Kendisine engel olamıyordu ve buna niyeti de yoktu. Onu her zaman korkmuş ve çaresiz insanlığından yakalayan bu şairane görüntüler artık zihninde sabit değildi, gün ışığında kaybolup saklanıyorlardı. Sonra zarafet ve uyum geri dönüyor ve Prim teslim oluyordu. O teslim olduğu anda da Dante, Vergilius ve Petrarca da dönüyordu.

"Şu yoldan gitmeniz gerekiyor," diye açıkladı resepsiyonist Japonca çifte belki bininci kez. Bir başka konuğun da beklediğini fark ederek özür dilercesine bir hareket yaptı.

Prim sakince iç geçirdi ve bir sandalyeye oturup gülümsedi.

* "Korkuyorum ve bekliyorum; yanıyorum ve buz gibiyim." Francesco Petrarca, *Canzoniere*.

Kapıları kapatmayı öğrenmişti. Onları yumuşakça açmayı ve dikkatlice kapatmayı da öğrenmişti. V*e bir kişi kapıları kapatmayı öğrendiğinde*, diye düşündü âşık çifti izlerken, *diğer her şeyi de düzgünce açıp kapatmayı öğreniyor*. İşleri doğru yaptığınızda zaman sonsuza dek esneyebiliyordu. Donuyordu, duraksıyordu veya aniden duruyordu, tıpkı bozuk bir saat gibiydi. Sonra küçük şeyler, gerekli şeyler, sıradan şeyler, özellikle de elle yapılan şeyler, insanoğlunun elleriyle yapabildiği güzellikler ne kadar da gizemliydi, nihayetinde birer sanat eseri hâline geliyorlardı.

Erdeme tek başına ulaşmaya çalışmaktan vazgeçmişti. Bir insanın bu hedefle kendi kendini köleleştirmesinin ne kadar yorucu, insanlık dışı ve yanlış olduğunu anlamıştı. Artık üzerine çöken kusurlarının, kırılganlıklarının, tuhaflıklarının farkında olduğu için sırtında ağırlıklarını taşımıyordu. Kusurlarını kabullenmiş veya onlara alışmış değildi ama artık yükü yalnız taşımıyordu, tek başına sürüklemeye çalışmıyordu, kötü bir dönem geçirdiğini fark ederse şaşırmıyordu. Bunun sonsuza kadar sürmeyeceğini de biliyordu, huzurdan sonra kuyuların, mağaraların, tünellerin ve yokuşların geleceğini biliyordu. Ama şu an için yalnızca hak ettiği hediyeleri kabul ediyordu ve kendini bunları nasıl kabul edeceğini öğrenmeye adamıştı.

"Hayır, bayım, o dönüş değil. Size harita vereyim. Orada açıkça gösteriliyor."

Geçen hafta Augusto Oliver aramıştı, adam eski patronuydu. Acilen ona ihtiyacı vardı, onu özlemişti ve tekrar birlikte çalışmak istiyordu. Tabii ki artık asistanlık yapmayacaktı, onun gibi bir kadının böyle bir iş yapmasına hiç gerek yoktu; o bu iş için fazla yetenekli, fazla becerikliydi. Prim içten içe gülmüştü. Uzun saniyeler boyunca hiçbir şey söyleyememişti, çünkü sessiz kahkahalar atıyordu. Sonra da hayır demiş ve telefonu kapatmıştı.

Oraya dönmek istemiyordu. Kendini tekrar o dar, karanlık yere kapatamazdı, hayatının büyük bir bölümünü o gri hücrede geçirmişti zaten. Gündelik sohbetlere geri dönemezdi, bu konuşmaları

dinleyemez, onlara katılamazdı bile. Ve tabii ki patronunun saldırgan oyununu tekrar oynamaya hiç niyeti yoktu.

Bir de hava meselesi vardı. Prim'in artık *havaya* ihtiyacı vardı. Yürürken yüzünde hissetmeliydi, kokusunu almalı, içine çekmeliydi. Bazen ne kadar uzun süre havaya ihtiyaç duymadan yaşadığını düşünüyordu. Şehirde yaşarken kış sabahları evden gözlerine kadar sarınmış olarak çıkar, hızlıca metroya yürür, binaya girmek için merdivenleri koşarak tırmanır ve ofisinin kapısına kadar koşar sonra da gününün büyük bir bölümünü orada geçirirdi. Bunların hangisinde hava vardı? Hayatının hangi evresinde havanın varlığını unutmuştu? Koşmak zorunda olmadan yürümek, acele etmeden adım atmak kadar basit bir zevkti; sadece dolaşmak, gezmek ve keşfetmek. Ne zaman bu kadar basit ve sade bir şey lükse dönüşmüştü?

Hayır, geri dönmek istemiyordu, hem de hiç istemiyordu.

"Buyurun, bayım, iyi günler dilerim."

Japon çift resepsiyoniste gülümseyerek teşekkür etti. Kız bekleyen konuğa döndü ve artık ona yardımcı olabileceğini gösteren bir işaret yaptı. Ama otelin konuğu yerinden kıpırdamamıştı.

"Yardımcı olabilir miyim, signora?"

Prim otelin girişini süsleyen piyanonun görüntüsü karşısında büyülenmiş gibiydi, cevap vermedi.

"*Signora*?" dedi resepsiyonist tekrar. "Yardımcı olabilir miyim?"

"Beklenmedik bir şey oldu," dedi nihayet ve biraz yaklaştı. "Korkarım ki bir saat içinde ayrılmam gerekiyor. Bu, oteli sıkıntıya sokabilecek bir durumsa kusuruma bakmayın. Hemen hesabımı kapatmam mümkün mü?"

"Elbette mümkün," dedi kız endişeyle. "Umarım kötü bir haber almamışsınızdır?"

"Kötü haber mi? Ah, hayır, kesinlikle hayır," diye gülümsedi kütüphaneci, aklına aniden Aynalar Salonu gelmişti."

Resepsiyonist sempatiyle gülümsedi.

"Hatta," diye devam etti Bayan Prim ışıldayan gözlerle, bir yandan da bir kapıyı sabırla kapattığını hissediyordu. "İyi bir haber demek bile yetmez, olağanüstü bir haber demek gerek. Bana kalırsa fevkalade ve harikulade bir haber," dedikten sonra gülümsemeyi bırakmadan iç geçirdi.

*L'amor che move il sole e l'altre stelle** diye mırıldandı resepsiyonist yarım saat sonra, otelin kapısından çıkan zarif ve güzel kadın yüzünde yumuşak bir gülümsemeyle başı dik olarak taksiye doğru yürürken.

* Güneşi ve yıldızları hareket ettiren aşk." Dante Alighieri, *İlahi Komedya.*

Prudencia Prim oldukça zeki, eğitimli ve başarılı bir genç kadındır. Bireylerini hız, hırs ve daima "mevcuttan fazlası olmaya" zorlayan şehir hayatından bıktığına kanaat getirdiğinde gazetede ilginç bir ilanla karşılaşır: San Ireneo adlı uzak bir köyde yer alan malikâne bir kütüphaneci aramaktadır. Müstakbel çalışanı belirleyecek en önemli kıstas da "az eğitim almış biri" olması gerekliliğidir. En temel şartı yerine getiremese de kendini kabul ettirmeyi başaran Prim, yaşanacak birçok şeye hazırlıksız yakalanacaktır.

Tıpkı genç kadın gibi entelektüel ve zeki biri olan işvereni "Koltuktaki Adam", atılgan ama aykırı, Bayan Prim'in çok sevdiği yazarlar Jane Austen ve Louisa May Alcott'u eleştirmeye daima hazır biridir. Köy sakinleriyse en az dini ritüelleri yöneten ve öğretmenlerinden çok daha bilgili olan çocuklar kadar şaşırtıcıdır; bu köy, şehrin birkaç kilometre uzağındayken çok başka bir zamanda ve sıradışı bir sosyal disiplinle yaşamaktadır.

Yayımlanışının ardından uzun süre gündemden düşmeyen ve birçok farklı dilden yüzbinlerce okura ulaşan *Bayan Prim'in Uyanışı*, edebiyat, felsefe ve mutluluk arayışı başlıklarını kendine has üslubuyla yan yana getiren ayrıksı bir öykü...

